

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Alper AKSAKAL

KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE YARGISAL DENETİMİ

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Alper AKSAKAL

KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE YARGISAL DENETİMİ

Danışman

Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Alper AKSAKAL'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Yılmaz YURTSEVEN (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Muradiye ÇEVİKÇELİK (İmza)

Tez Başlığı: Kıyı Kenar Çizgisinin Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 19/04/2024

Mezuniyet Tarihi : 02/05/2024

(İmza)
Prof. Dr. Seda BAYRAKTAR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kıyı Kenar Çizgisinin Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Alper AKSAKAL

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Alper AKSAKAL
Öğrenci Numarası	202152028020
Anabilim Dalı	Kamu Hukuku
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Kıyı Kenar Çizgisinin Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2326779309
Rapor Tarihi	29.04.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 5 Alıntılar dahil: % 12
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 131 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ İmza	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU MALI KAVRAMI, KAMU MALLARININ SINIFLANDIRILMASI, KIYILARIN KAMU MALLARI İÇERİSİNDEKİ YERİ VE NİTELİĞİ, KIYILARIN KAMU MALI (DEVLETİN HÜKÜM VE TASARRUFU ALTINDA) OLMASININ SONUÇLARI

1.1. Kamu Malı Kavramı	4
1.2. Kamu Mallarının Sınıflandırılması	10
1.2.1. Sahipsiz Mallar	10
1.2.2. Orta Malları	12
1.2.3. Hizmet Malları.....	13
1.3. Kıyıların Kamu Malları İçerisindeki Yeri Ve Kamu Malı Olma Niteliğinin Sonuçları	15
1.3.1. Genel.....	15
1.3.2. Kıyıların Kamu Malları İçerisinde Yeri	15
1.3.3. Kıyıların “Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında” Olmasının Anlamı ve Mülkiyet İlişkisi	17
1.3.4. Kıyıların “Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında” Olmasının Sonuçları	22
1.3.4.1. Kıyılar Devir ve Ferağ Edilemez	22
1.3.4.2. Kıyılar Zamanaşımı Yoluyla Kazanılmaz	23
1.3.4.3. Kıyılar Haczedilemez	25
1.3.4.4. Kıyılar Kamulaştırılmaz	26
1.3.4.5. Kıyılar Tapu Siciline Tabi Olmazlar	27
1.3.4.6. Kıyılar Özel Korumaya Tabi Tutulurlar.....	28
1.3.4.7. Kıyılar Vergi ve Benzeri Mali Yükümlülüklerle Tabi Değildir	30
1.3.4.8. Kıyılarda Yapılaşmanın Yasak Olması	30

İKİNCİ BÖLÜM

KIYI MEVZUATININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ, KIYI ALANINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN İDARİ İŞLEM NİTELİĞİ, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN TESPİTİ, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN YARGISAL DENETİMİ

2.1.	Kıyı Mevzuatının Tarihsel Gelişim Süreci	35
2.2.	Kıyı Alanına İlişkin Temel Kavramlar	38
2.2.1.	Kıyı	38
2.2.2.	Kıyı Biçimleri	40
2.2.2.1.	Dar-Yüksek Kıyı	40
2.2.2.2.	Alçak-Basık Kıyı	41
2.2.3.	Kıyı Çizgisi	41
2.2.4.	Kıyı Kenar Çizgisi	43
2.2.5.	Sahil Şeridi	44
2.3.	Kıyı Kenar Çizgisinin İdari İşlem Niteliği	47
2.3.1.	Genel Olarak İdari İşlem Kavramı	47
2.3.2.	İdari İşlemin Özellikleri	49
2.3.3.	Maddi Açıdan İdari İşlemin Türleri	51
2.3.4.	Bir İdari İşlem Olarak Kıyı Kenar Çizgisi	52
2.4.	Kıyı Kenar Çizgisinin Belirlenmesi	56
2.4.1.	Kıyı Kenar Çizgisinin Tespiti	57
2.4.1.1.	Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonu ve Oluşumu	57
2.4.1.2.	Kıyı Kenar Çizgisinin Tespiti	61
2.4.1.3.	Tespit Edilen Kıyı Kenar Çizgisinin Halihazır Harita Üzerine Geçirilmesi ve Aktarım İşlemleri	65
2.4.1.4.	Kıyı Kenar Çizgisinin Onayı	67
2.4.1.5.	Kıyı Kenar Çizgisinin İlanı ve Paftaların Dağıtımı	68
2.5.	Kıyı Kenar Çizgisinin Değiştirilmesi	70
2.5.1.	Genel	70
2.5.2.	Kıyı Kenar Çizgisinin Değişim Halleri	72
2.5.2.1.	Kıyı Kenar Çizgisinin Suyu Düşmesi	73
2.5.2.2.	Mükerrer Kıyı Kenar Çizgisinin Bulunması	75
2.5.2.3.	Kıyı Kenar Çizgisinin Kenarlaşmaması	76

2.5.2.4.	Yargı Organlarınca Kıyı Kenar Çizgisinin İptali Ya Da Yargı Organlarınca İkinci Bir Kıyı Kenar Çizgisinin Tespit Edilmesi Durumunda, Mükerrer Kıyı Kenar Çizgilerine Mahal Verilmemesi İçin; Mükerrerliğe Konu Olan Alanda Valilik Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonlarınca İncelenerek Yeni Bir Tespit Yapılması.....	77
2.5.2.5.	Daha Evvel Kıyı Özelliği Göstermediği Halde, Malzeme Alımı Sonucunda Oluşan Su Alanları Nedeniyle, Bu Alanları Kıyıda Bırakacak Şekilde Tespit Edilen Kıyı Kenar Çizgileri, Bu Su Alanlarının Deniz, Göl veya Akarsu ile Doğrudan Bağlantılı Olmadığının Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca Belirlenmesi	80
2.5.2.6.	Tabii ve Suni Göl Kıyı Kesimlerinde Maksimum Su Kotunun Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce veya Mahkeme Kararları Uyarınca Değiştirilmesi.....	81
2.5.2.7.	Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte Danıştay Tarafından Yürütmesi Durdurulan ve İptal Edilen Kıyı Kenar Çizgisi Değişim Sebepleri	82
2.6.	Kıyı Kenar Çizgisinin Yargısal Denetimi.....	87
2.6.1.	Genel.....	87
2.6.2.	Kıyı Kenar Çizgisine Karşı Açılan İptal Davalarında İlk İnceleme Hususları...	90
2.6.2.1.	Görev İncelemesi.....	90
2.6.2.2.	Yetki İncelemesi.....	93
2.6.2.3.	Ehliyet İncelemesi	95
2.6.2.3.1.	Gerçek Kişiler Açısından Ehliyet Şartı	97
2.6.2.3.2.	Tüzel Kişiler Açısından Ehliyet Şartı.....	102
2.6.2.4.	İdari Davaya Konu Olacak Kesin ve Yürütülmesi Gereken Bir İşlem Olup Olmadığının İncelenmesi.....	105
2.6.2.5.	Süre İncelemesi	107
2.6.2.6.	Husumet İncelemesi	112
2.6.3.	Kıyı Kenar Çizgisine İlişkin Uyuşmazlıklarda Kanun Yoluna İlişkin Değerlendirme.....	113
SONUÇ		114
KAYNAKÇA		117
ÖZGEÇMİŞ		128

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Kıyı Çizgisi, Kıyı Kenar Çizgisi, Dar Kıyı, Sahil Şeridi Tanımlarını Gösterir Kroki	46
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
c.	: cilt
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirme
DAN.	: Danıştay
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
GNSS	: Küresel Konum Belirleme Sistemi
İDDK	: Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HKMO	: Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
Mah.	: Mahkeme
MGK	: Milli Güvenlik Konseyi
Sy.	: Sayı
S.	: Sayfa
R.G.	: Resmi Gazete
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
Vd.	: Ve devamı
Vb.	: Ve benzeri
Y.H.G.K.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YARG	: Yargıtay
YİBHKG.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 43'üncü maddesinde kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır. Birçok bilim alanının konusunu oluşturan kıyılar aynı zamanda hukuk bilimini de ilgilendirir. Hukuki anlamda kıyı kavramının tanımlanması ve sonuçlarının ortaya konulması ancak kıyı kenar çizgisinin tespiti ile mümkündür. Zira kıyı mevzuatımız uyarınca kıyı; kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında kalan alan olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla kıyı alanlarının belirlenebilmesi için öncelikle kıyının sınırını gösterecek olan kıyı kenar çizgisinin yetkili idarece tespiti zorunludur.

Bu tez çalışmasının ilk bölümünde, kıyının kamu malı olması sebebiyle genel olarak kamu malı kavramı ve türleri tanımlanmıştır. Ayrıca kamu malı kavramı açıklandıktan sonra kıyının kamu malı niteliği ile Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının ne anlama geldiği ve bunun sonuçları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, öncelikle kıyı mevzuatının tarihsel gelişim süreci ve kıyı alanına ilişkin temel kavramlar açıklanmıştır. Akabinde kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliği ortaya konulmaya çalışılmış ve idarelerce yapılacak kıyı kenar çizgisinin tespiti ve onay süreci detaylı olarak anlatılmıştır. Ayrıca idari işlemlerin değiştirilmesi kıyı kenar çizgisi açısından da söz konusu olabileceğinden Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te belirlenen değişim sebepleri yargı içtihatlarından faydalanılmak suretiyle ayrı ayrı başlıklar halinde incelenmiştir. Çalışmanın son kısmında ise bir idari işlem olarak ele alınan kıyı kenar çizgisinin yargısal denetim ölçütlerinin temel özelliklerine değinildikten sonra, söz konusu yargısal denetimin kapsamı usul denetimi ile sınırlı olarak anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıyı, Kıyı Kenar Çizgisi, Kamu Malı, İdari İşlem, Yargısal Denetim.

SUMMARY

THE LEGAL CHARACTERISTIC AND JUDICIAL REVIEW OF THE COASTAL EDGE LINE

It was clearly ensured that coasts are bounded by state's provision and appropriation in the 43rd article of the constitution of the Republic of Türkiye. Coasts which constitute many science fields also concerned with legal science. Defining the coastal concept in legal terms and revealing its consequences is only possible with the determination of the coastal edge line. Yet, in accordance with our coastal legislation, coast is determined as the place between the coast line and the low water mark. Thereby, in order to determine the coastal areas, it is mandatory to first determine the coastal edge line, which will show the border of the coast, by the competent administration.

In the first part of this thesis the concept and types of public property are explained in general, since the coast is public property. Besides, after the concept of public property is clarified the qualification of the coast as public property, what it means for it to be under the rule and disposal of the state and the consequences of this are emphasized. In the second part of the study, first of all, the historical development process of coastal legislation and fundamental notions related to the coastal area are clarified. Afterwards, the qualification of administrative action in coastal edge line was attempted to reveal and determination of the coastal edge line to be made by the administrations and the progress of ratification are described in details. Furthermore, since changing administrative procedures may also be possible in terms of the coastal edge line the reasons for change determined in the regulation on the implementation of the coastal law have been examined under separate headings by making use of judicial precedents. In the last part of the study after adverting the basic features of the judicial control criteria of the coastal edge line, which is considered as an administrative procedure, the scope of the judicial review in question is clarified as limited to procedural review.

Keywords: Coast, Coastal Edge Line, Public Property, Administrative Action, Judicial inspection

ÖNSÖZ

Birçok bilim alanının konusunu oluşturan kıyı, aynı zamanda hukuk bilimini de ilgilendirir. Hukuken kıyı tanımı yapabilmek her şeyden önce bir idari işlem olan kıyı kenar çizgisinin tespiti ile mümkündür. Kıyı kenar çizgisinin anlam ve önemini ortaya koymak maksadıyla hazırlanan bu çalışmada, kıyı kenar çizgisi idari işlem olarak ele alınıp, idare hukuku bağlamında tüm yönleriyle açıklanmaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana yardımcı olan, yönlendiren ve destek veren birçok kişi oldu. Öncelikle tez hazırlama sürecinin başından sonuna kadar desteğini esirgemeyen, değerli tavsiye ve eleştirileriyle çalışmaya katkı sunan danışman hocam Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ'e şükran ve saygılarımı sunarım. Aynı zamanda, yüksek lisans tez çalışmalarına başlamam konusunda beni cesaretlendiren, süreç içerisinde her daim motive eden ve çalışmayı inceleyerek haklı ve değerli eleştirilerde bulunan meslek büyüğüm ve kıymetli ağabeyim Doç. Dr. Seyfettin KARA'ya, yine meslektaşım ve kardeşim Ahmet AKSAKAL'a tüm samimiyetimle teşekkür ederim. Ayrıca çalışmaya eleştirileriyle katkı sağlayan meslektaşlarım; Mikail KILIÇ'a, Mukaddes GENÇ'e, Fadime ARIK'a, Mehmet KARCI'ya, Sevda KARCI'ya, Hatice ÇOLAK'a, Hasan ÖZĞÜL'e, Selin ÖZĞÜL'e, Harita Mühendisi Serter KOCABABA'ya ve Arş. Gör. Yakup ÇOKKAŞ'a teşekkür etmek isterim. Son olarak, bu çalışmanın ortaya çıkması için harcadığım zamanlarda kendisiyle ilgilenemediğim biricik kızım Beren Suna AKSAKAL'a ve her zaman bana destek olan sevgili eşim Betül Gül AKSAKAL'a şükranlarımı sunarım.

Alper AKSAKAL

Antalya, 2024

GİRİŞ

Kıyılar kara ve suyun birleşme noktasında bulunan alanlar olması sebebiyle insanlık tarihi boyunca önemini korumuştur. Özellikle, üç tarafı denizlerle çevrili olup, uluslararası su yolu niteliğinde kabul edilen İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına sahip olan ülkemiz açısından duruma bakıldığında kıyıların önemi daha da fazla ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar kıyı kavramı denilince ilk akla gelen deniz kıyıları olsa da göl ve akarsulara ilişkin kıyı alanlarının da bu kapsama dahil olduğu şüphesizdir. Kıyılar, günümüzde ulaşım, turizm, ticaret, yaşam alanı vb. birçok faaliyetin bir arada gerçekleştiği alanlardır. Bütün bu özellikler kıyılardan yararlanma ve kıyıların korunması anlamında özel bir koruma rejiminin varlığını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 43'üncü maddesinde kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu hüküm altına alınmıştır. Kıyılardan toplumsal yararlanmanın eşit bir biçimde sağlanması ve kıyıların korunması açısından anayasal düzenlemenin varlığı oldukça önemlidir. Söz konusu anayasal düzenleme ile kıyıların kamu malı olduğu gerçeği Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunma ifadesiyle belirtilmiş olmaktadır. Kıyılar şüphesiz herkesin yararlanabileceği sahipsiz kamu mallarıdır. Aynı zamanda kıyıların kamu malı yani Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının birçok hukuksal sonucu vardır. Buna göre öncelikle ifade etmek gerekir ki kıyı alanlarında özel mülkiyetin kurulabilmesi mümkün değildir. Ayrıca özel mülkiyete konu olamamanın sonucu olarak kıyılar devir ve ferağ edilemeyeceği gibi zamanla kazanılamaz, kamulaştırılamaz, hacze konu edilemez ve tapu siciline kaydolmazlar. Bununla birlikte kıyıların özel bir koruma rejimine tabi olması ve bu alanlarda istisnalar dışında yapılaşmanın yasaklanmış olması da söz konusu anayasal hükmün sonucu olarak gösterilebilir.

Çalışmanın ilk bölümünde kıyıların kamu malı niteliğinin ve sonuçlarının ortaya koyulabilmesi adına öncelikle genel olarak kamu malı kavramı ile kamu malı türlerinden bahsedilecek ve akabinde Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu anayasal bir ifadeyle kabul edilen kıyıların bu niteliğinin sonuçları açıklanmaya çalışılacaktır.

Kıyı; jeoloji, jeomorfoloji, ekoloji gibi birçok bilim dalının konusunu oluşturmakla birlikte aynı zamanda hukuk biliminin de doğrudan ilgilendiği bir alandır. Nitekim toplumsal yararlanmanın zirvede olduğu bir alan olan kıyıların hukuksal sonuçlarının olmadığı kabul edilemez. Kıyının hukuksal sonuçlarının açıklanabilmesi her şeyden önce kıyı kavramının hukuksal olarak tanımlanmasına ve buradan hareketle kıyı olarak ifade edilen alanın hukuksal olarak sınırlarının belirlenmesine bağlıdır. Kıyı alanının belirlenebilmesi ise doğrudan kıyı

kenar çizgisinin tespiti ile mümkündür. Zira kıyı mevzuatımızda yer verilen hükümler gereğince kıyı; kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında bulunan alan olarak tanımlanmaktadır.

O halde kıyının hukuksal olarak tanımlanabilmesi için kıyı alanına ilişkin bazı kavramların açıklanması gerekmektedir. Çalışmanın ikinci bölümü, söz konusu gerekliliğin sonucu olarak kıyı mevzuatının tarihsel gelişimi ve kıyı alanına ilişkin; kıyı, kıyı türleri, kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisi gibi temel kavramların açıklanmasıyla başlatılacaktır.

Kıyı kenar çizgisi, kıyıyı belirleyen farazi bir çizgidir. Bu çizgi, kıyı bölgesinde özel mülkiyete konu alanların sınırını belirlemekle birlikte çizginin tek fonksiyonu değildir. Nitekim kıyı kenar çizgisi, kara yönünden su yönüne hareket edildiğinde karanın bitip su etkisinin başladığı noktayı, diğer taraftan ise su yönünden kara yönüne hareket edildiğinde su etkisinin biterek karasal etkinin başladığı noktayı tespit eden bir çizgidir. Aynı zamanda kıyı alanlarında planlama ve uygulama yapılabilmesi de kıyı kenar çizgisinin tespit edilmiş olmasına bağlıdır. Dolayısıyla kıyı alanının hukuksal sonuçlarının açıklanabilmesi ancak kıyı alanının belirlenmesine, kıyı alanının belirlenmesi ise kıyı kenar çizgisinin tespitine bağlıdır. Tüm bu sebeplere bağlı olarak kıyı alanını belirleyen hukuki işlemin kıyı kenar çizgisi olduğunu söylemek hatalı bir ifade olmayacaktır.

Kıyı kenar çizgisi, her şeyden önce bir idari işlemdir. İdarenin hukuki sonuç doğuran irade açıklaması olarak tanımlanan idari işlem kavramı kıyı kenar çizgisi özelinde açıklanmalıdır. Dolayısıyla çalışmanın ikinci bölümünde kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliği incelenerek idari işlem teorisi içindeki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır. Söz konusu tespit, aynı zamanda kıyı kenar çizgisinin hukuki sonuçlarının anlaşılabilmesini sağlayacaktır. Ayrıca kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliği doğrudan yargısal denetim şeklini de belirlemektedir.

Kıyı kenar çizgisinin idari işlem olarak tespiti ve onay süreci kıyı mevzuatımızda açıklanmıştır. Söz konusu tespit valilikler bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonlarınca yapılmaktadır. Tespiti yapılan kıyı kenar çizgisi valilik uygun görüşüyle birlikte esas onay merci olan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına gönderilmekte ve ilgili Bakanlık tarafından onaylanmasıyla birlikte hukuk alanında sonuç doğurmaya başlamaktadır. Tüm bu süreç, içerisinde başlı başına birçok hukuki iradeyi barındırdığından kıyı kenar çizgisinin belirlenmesine yönelik ilk andan onay ve ilana giden son ana kadar detaylı bir inceleme yapılmasını gerektirmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde incelenen kıyı kenar çizgisinin tespit ve onay sürecine yönelik açıklamalarla literatüre bu anlamda katkı sağlamaya çalışılacaktır.

Kıyı kenar çizgisi bir idari işlem olduğuna göre idari bir tasarruf olarak gerekli şartların varlığı halinde değiştirilmesi gündeme gelebilmektedir. Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair

Yönetmelik'te kıyı kenar çizgisinin değiştirilebileceği haller tahdidi olarak sayılmaktadır. Kıyı kenar çizgisinin değişim hallerinin benzer hukuki sonuçları bulunmakla birlikte esasında gündeme gelmesi farklı farklı teknik gerekçelere dayanmaktadır. Günümüzde kıyı kenar çizgisinden kaynaklı uyumsuzlukların büyük bir bölümü, kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesine yönelik talepler ile idarelerce re'sen yapılan değişikliklere dayanmaktadır. Bu durum ise kıyı kenar çizgisinin değişiklik sebeplerinin incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Söz konusu zorunluluktan hareketle çalışmanın ikinci bölümünde kıyı kenar çizgisinin değişim sebepleri tüm yönleriyle tek tek başlıklar halinde incelenerek yargısal kararlarla desteklenmek suretiyle açıklanmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünün son kısmında ise kıyı kenar çizgisinin yargısal denetimi ele alınacaktır. Bu kısımda yargısal denetim, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda öngörülen idari davaların ilk inceleme usulü için öngörülen yöntem izlenerek incelenecektir. Zira kıyı kenar çizgisinin esasına ilişkin birçok konuya çalışmanın önceki kısımlarında değinilmiş olduğundan tekrara düşmemek adına son bölümde yalnızca usul denetimi yani idari yargılama usulüne ilişkin ilk inceleme hususları üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU MALİ KAVRAMI, KAMU MALLARININ SINIFLANDIRILMASI, KIYILARIN KAMU MALLARI İÇERİSİNDEKİ YERİ VE NİTELİĞİ, KIYILARIN KAMU MALİ (DEVLETİN HÜKÜM VE TASARRUFU ALTINDA) OLMASININ SONUÇLARI

1.1. Kamu Mali Kavramı

Toplumların en yaygın yönetim aygıtı¹ olan devletin uzunca bir geçmişinin var olduğu kabul edilir. Bir devletin varlığından bahsedebilmenin olmazsa olmaz koşulu, üzerinde insanların yaşadığı toprak parçasıdır. Devlet, ülke olarak adlandırılan toprak parçası üzerinde yaşayan insanların karşısına genellikle idare olarak çıkar.² İdarelerin birçok fonksiyonu bulunmakla birlikte en önemli fonksiyonlarından biri yönettiği toplumların ihtiyacı olan kamu hizmetini görmektir.

Kamu hizmetini etkin ve kesintisiz olarak yerine getirmesi beklenen idarenin kamu hizmetini yerine getirirken taşınır ve taşınmaz birçok mala ihtiyaç duyacağı kuşkusuzdur.³ Hatta kamu hizmetini üstlenen bir idarenin taşınır ve taşınmaz malları olmadan kamu hizmeti yürütmesinin olanaksız olduğu bile söylenebilir.⁴ Ancak devlete ait mallar pek tabi diğer hukuk kişilerine ait mallar gibi değildir.⁵ Bu sebeple hukuki anlamda özel hukuk kurallarından ayrı bir incelemeyi gerektirmektedir.

Kamu hizmetinde⁶ kullanılacak mallar için Türk İdare Hukuku doktrinde, yargı içtihatlarında, Anayasa ve kanun metinlerinde yerleşmiş bir terim yoktur.⁷ Hatta üzerinde uzlaşılmış bir terimden bahsedilemeyeceği gibi bir terim karmaşasının varlığından dahi söz edilebilir. Bu durumun en temel sebebi kamuya ait mallar konusunda genel bir yasal düzenlemenin bulunmaması gösterilmektedir.⁸

¹ Eroğul, Cem, **Anatüze Giriş (Anayasa Hukukuna Giriş)**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009: s.5.

² Yıldırım, Turan/Yasin, Melikşah/Kaman, Nur/Özdemir, H. Eyüp/ Üstün, Gül/Tekinsoy, O. Özge, **İdare Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013: s.3.

³ Gülan, Aydın, **Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuki Rejim**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1999, s.3.

⁴ Gözler, Kemal, **İdare Hukuku Cilt II**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2009, s.815.

⁵ Karahanoğulları, Onur, **İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s.6.

⁶ Kamu mallarının kamu hizmeti dışında devletin egemenlik alanıyla da ilgisi olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. Karahanoğulları, Onur, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023, s.679 vd..

⁷ Gözübüyük, Şeref/Tan, Turgut, **İdare Hukuku, Cilt I Genel Esaslar**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2021, s.902; Gülan, s.9.; Kırbaş, Sadık, **Devlet Malları**, Adım Yayıncılık, Ankara, 1988, s.13.

⁸ Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil, **Türk İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 649 ; Özyay, İlhan, **Günışığında Yönetim**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, s.662.

İlk olarak, doktrinde kamu tüzel kişileri tarafından yürütülecek kamu hizmetinde faydalanılacak mallar için kullanılan terimlerden bahsetmekte yarar vardır. Bu konuda örnekleme yapılacak olursa Onar amme emlakı⁹ terimini kullanırken, Kırbaş “devlet malı”¹⁰ terimini, Gözübüyük/Tan “kamusal mal”¹¹ terimini ve Düren ise “idare malları”¹² terimini tercih etmiştir. Bütün bunların yanında doktrinde en yaygın olarak kullanılan terim ise “kamu malı” olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³

Yargı kararlarında da kamu hizmetinde kullanılacak mallar için farklı terimler tercih edildiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesi, bu çalışmanın esas konusunu oluşturan kıyı kenar çizgisinden kaynaklanan bir tam yargı davasına ilişkin bireysel başvuru kararında eski bir kararına gönderme yapmak suretiyle, “Kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olması, buraların özel mülkiyete konu olamayacağı ve doğasına uygun olarak, genellik, eşitlik ve serbestlik ilkeleri gereği herkesin ortak kullanımına açık bulunmaları gerektiği anlamına gelmektedir. Hukukumuzda kıyılar, sahihsiz doğal nitelikli ve herkese açık bir kamu malı olarak düzenlenmiştir.”¹⁴ şeklinde açıklama yaparak kıyılar için doktrinde de yaygın olarak kullanılan kamu malı terimini kullanmayı tercih etmiştir. Bununla birlikte Yüksek Mahkemenin¹⁵ bir başka kararında “Devletin, kamunun malı olan her şey kuşkusuz ulusun halkın malıdır. “Özelleştirme” adıyla devlet mallarını kişilere geçirmek, devlet hizmetlerinde yenilemeye gitmeden atılımları denemeden “rekabet” düzenine geçmek, özelleştirmenin bilinçli bir gerekçesi, olumlu bir uygulaması olamaz.”¹⁶ şeklinde değerlendirme yapılarak hem devlet malları hem de kamu malı ifadelerine aynı kararda birlikte yer verildiği görülmektedir.

Kamu malları konusunda terimsel birliğin olmaması yönüyle Danıştay açısından da durum Anayasa Mahkemesinden farksız değildir. Nitekim Danıştay Birinci Dairesi bir kararında; “Özel idare bir kamu kurumudur ve sahibi bulunduğu menkul ve gayrimenkul mallar, devlet malı niteliğindedir. Bu malların ve özel idare menfaatlerinin korunması, devlet malının korunması ile eşdeğerlidir.”¹⁷ şeklindeki değerlendirmesinde devlet malı kavramını

⁹ Onar, Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1966, s. 1311 vd.

¹⁰ Kırbaş, s.5 vd.

¹¹ Gözübüyük/Tan, s.902 vd.

¹² Düren, Akin, **İdare Malları**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975, s.3 vd.

¹³ Gülan s.12 vd ; Yıldırım, s.320 vd ; Özay s. 659 vd ; Gözler, s.815 vd. Atay, Cevdet, **Türk Hukukunda Kamu Malların Hukuksal Durumu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020: s.5 vd ; Kalabalık, Halil, **İdare Hukuku Dersleri Cilt-II**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s.379 vd.

¹⁴ AYM, T. 24.09.2008, E:2008/26, K:2008/127, RG:18.11.2008/27058, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2008/147_ (E.T:2.12.2023).

¹⁵ Burada yüksek mahkeme terimi AYM için kullanılmış ise de çalışmada genel olarak yerine göre Yargıtay ve Danıştay açısından da yüksek mahkeme terimi kullanılacaktır.

¹⁶ AYM, T. 4.4.1991, E:1990/12, K:1991/7, RG:13/8/1991/20959, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1991/7?KelimeAra%5B0%5D=devlet%20mallar%C4%B1&page=2> (E.T:2.12.2023).

¹⁷ Danıştay 1.D, T. 19.11.1997, E:1997/150, K:1997/153, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023).

kullanmışken Danıştay Sekizinci Dairesi bir kararında ormanlar için “*Anayasamızın 169. maddesi gereği tapu sicilinde orman niteliğiyle Hazine adına kayıtlı ve mülkiyet hakkı Hazineye ait kamu malı orman olan taşınmaz özel mülkiyete konu olamaz. Bu şekilde kişi adına yapılan tesciller yolsuz tescil niteliğinde olup yok hükmünde kabul edildiğinden; yolsuz tescille, kamu malı niteliğinde olan taşınmazların özel mülkiyete dönüştürülerek hukuksal niteliklerinin değiştirilmesi de hukuken mümkün değildir.*¹⁸” şeklinde değerlendirme yaparak kamu malı terimini tercih etmiştir.

Benzer şekilde, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında “*devlet malı*¹⁹” terimini kullanırken Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin ise “*kamu malı*²⁰” kavramını tercih ettiği görülmektedir.

Görüleceği üzere yargı kararlarında kamu hizmetinde kullanılacak mallar için farklı terimlere yer verildiği anlaşılmaktadır. Esasında yüksek mahkeme kararlarında farklı terimler tercih edilirken bu durumun salt terminolojik bir tercih olduğu düşünülebilir ise de esas sebebin genellikle uyuşmazlığın çözümüne yönelik incelenen mevzuat hükümlerinde farklı terimler kullanılmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Kamuya ait mallar hususunda genel bir yasal düzenleme bulunmadığı daha önce belirtilmişti. Gerçekten de genel bir yasal düzenleme bulunmamakla birlikte birçok yasal düzenlemede kamu malları için farklı terimler kullanıldığı görülmektedir. Nitekim Anayasa’nın 43’üncü maddesinde kıyıları için, 168’inci maddesinde ise tabii servet ve kaynaklar için “*Devletin hüküm ve tasarrufu altında*” ifadesi kullanılmışken, yerleşme hürriyetinin sınırlama sebeplerine ilişkin 23’ncü maddesinde sınırlama sebepleri açıklanırken kamu mallarını korumak bir sebep olarak gösterilmiş ve böylelikle “*kamu malları*” ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca yasal düzenlemelerde de birbirinden farklı terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu cümleden olarak; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 34’üncü maddesinde “*kamu malları*” tercih edilmişken, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 12’inci maddesi, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 5’inci maddesi ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 15’inci maddesinde “*devlet malı*” ifadesine yer verilmiş; 6831 sayılı

¹⁸ Danıştay 8.D, T. 24.6.2020, E:2017/4425, K:2020/2765, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023).

¹⁹ YGHK. T. 23.5.2015, E:2013/12-1705, K:2015/1085, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023). “...Devletin etkinliklerinde kamu hizmeti ve dolayısıyla kamu yararı önde geldiğine göre, bir alacaklının kişisel çıkarı için devlet mallarının haczi, diğer deyişle özel yararın kamu yararına yeğlenmesi (tercih edilmesi) söz konusu olamaz.”

²⁰ Yarg. 20. H.D. T. 27.6.2008, E:2007/17176, K:2008/9282, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023). “... yine kamu malı olan ormanların her nasılsa özel mülk olarak tapuya tescil edilmesi halinde bu tür yerleri edinen kişilerin M.Y. 1023 maddesindeki tapuya güven ilkesinden yararlanamayacağı...”

Orman Kanunu'nun 18'inci maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 16'ıncı maddesinde ise “*Devletin hükiim ve tasarrufu altında*” terimi kullanılmıştır.²¹

Kamu tüzel kişilerine ait mallar için yaygın olarak kullanılan kamu malı kavramını kullanmak en isabetli olanıdır. Zira söz konusu kavram hem daha açıklayıcı hem de gerek Türk İdare Hukuku doktrininde gerekse yargısal makamlarca verilen kararlarda en çok tercih edilen kavram olma özelliğini taşımaktadır.²² Bu nedenle çalışmada “*kamu malı*” kavramı kullanılacaktır.

Kamu malı kavramına ilişkin terminolojik tartışmanın yanında, kamu malının tanımı noktasında da farklı görüşler mevcuttur. Öncelikle “kamu malı” ifadesinde geçen “*mal*” kavramını tanımlamakta fayda bulunmaktadır. Akipek/Akıntürk tarafından mal kavramı; “*insanların ihtiyaçlarını gideren ve yararlı kabul edilen şeyler*” olarak tanımlanmıştır.²³ Bir malın öznesi ya özel hukuk kişileri ya da kamu hukuku kişileri olur.²⁴ Aslında burada geçen mal kavramı özel hukuka ait bir kavramdır.²⁵ Kamu ifadesinden anlaşılması gereken ise halk veya topluluk değil kamu tüzel kişileridir.²⁶ Buradan hareketle, kamu malı kavramının doğrudan kamu hukukuyla ilgili olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle mal terimine eklenen kamu kelimesiyle bu malların kamu hukukuyla ilişkisi ortaya konulmuş olacaktır.²⁷

Mevzuatımızda kamu malını tanımlayan herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.²⁸ Her ne kadar kamu malları konusunda Ebul'ula Mardin ve Onar tarafından 1946 yılında kamu malları kanun tasarısı hazırlanmış ise de bu kanun tasarısı kanunlaşmamıştır.²⁹ Yasal bir tanımın olmaması, kamu mallarının tanımı noktasında doktrin ve yargı kararlarında farklı tanımlamalar yapılmasına sebep olmuştur. Kamu malı kavramını tanımlamadan önce bilinmesi gereken öncelikli husus, taşınır veya taşınmaz bir malın kamu malı sayılabilmesi için hangi şartların gerekli olduğudur.

Bir malın kamu malı olarak kabul edilebilmesi için öncelikli şart o malın kamu tüzel kişisine ait olmasıdır. Özel şahsa ait bir malın kamu hizmetine tahsis edilmesi o malın kamu malına dönüşmesini sağlamaz.³⁰ Zira önemli olan temel ölçüt malın kamu tüzel kişisine ait

²¹ Mevzuatlar için bk. <https://www.mevzuat.gov.tr/> (E.T.3/12/2023)

²² **Gülan**, s.13.

²³ Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut, **Eşya Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, s.25.

²⁴ **Atay**, s.13.

²⁵ **Gözler**, s.816.

²⁶ **Atay**, s.15.

²⁷ **Gülan**, s.13.

²⁸ **Gözübüyük/Tan**, s.902.

²⁹ **Özay** s. 659.

³⁰ **Gözler**, s.821.

olmasıdır. Ayrıca özel bir şahıs tarafından kamu tüzel kişisine ait bir malın kamu hizmeti yürütmek amacıyla kullanılması da o malın kamu malı olma özelliğini değiştirmez.³¹

Bununla birlikte bir malın kamu malı sayılabilmesi için kamu tüzel kişisine ait olması tek başına yeterli değildir. Kamu tüzel kişisine ait olan malın aynı zamanda bir kamu yararına tahsis edilmiş olması da gerekir.³² Kamu yararına tahsis, bir malın doğrudan kamu kullanımına tahsis edilmesi şeklinde olabileceği gibi bir malın kamu hizmetine tahsis edilmesi şeklinde de ortaya çıkabilir.³³ Ancak, bir malın kamu hizmetine tahsis edilmesi özel bir düzenlemeyle yapılmalıdır. Aksi halde ortada kamu malı değil de kamuya ait özel mal bulunduğu kabul edilecektir.³⁴

Doktrin ve yargı kararlarında kamu malı terimi dar anlamda kamu malının karşılığı olarak kullanılır.³⁵ Geniş anlamda kamu malı ise kamuya ait özel malları da kapsar. Anayasa Mahkemesinin, 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 21. maddesinde³⁶ yer alan hükmün iptali istemiyle yerel mahkemece yapılan bir başvuruya istinaden verdiği kararında yollara ilişkin olarak yaptığı değerlendirmeden, kullandığı kamu malı terimiyle “*dar anlamda kamu malı*’nı” ifade ettiği anlaşılmaktadır.³⁷

Kamuya ait özel mallar, mülkiyeti kamu tüzel kişilerine ait ise de bu mallar kamu mallarından farklı olarak kamu yararına tahsis edilmemiştir. Burada söz konusu mülkiyet ilişkisi özel hukuka ait bir mülkiyet ilişkisidir.³⁸ Dolayısıyla kamunun özel mallarından doğan uyumsuzluklar adli yargının görev alanına konu olacaktır. Ayrıca kamu tüzel kişilerine ait özel mallar kamu yararına tahsis edilmemiş olduğundan kamu mallarının aksine kişilerin bu mallarından doğrudan yararlanma imkanı da yoktur.³⁹ Ancak kamuya ait özel mallar gelir

³¹ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s.320-321

³² Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.650.

³³ Gülan, s.31.

³⁴ Gözler, s.824.

³⁵ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.650.

³⁶ 2644 sayılı Tapu Kanunu md. 21 “*Köy ve belediye sınırları içinde kapanmış yollarla yol fazlaları köy veya belediye namına tescil olunur.*”

³⁷ AYM,T.12.1.2012,E:2011/23,K:2012/3, RG:17.3.2012/27058,

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2012/3> (Erişim Tarihi: 6.12.2023)

“...Yollar zaman içinde gelişen ihtiyaçlara bağlı olarak imar planlarında değişiklik yapılması suretiyle kapatılabileceği gibi bazı yol parçalarının açığa çıkması da ihtimal dâhilindedir. Kapanan ya da açığa çıkan yol veya yol parçaları **kamu malı** niteliğini kaybederek **idarenin özel malı** haline geleceğinden kamu mallarına ilişkin koruma ortadan kalkar. Bu nedenle itiraz konusu kural böylece açığa çıkan taşınmazların tapu sicilinin sağladığı güvenceden yararlanabilmesi için tapu siciline tescilini öngörmektedir. İdare yeni bir kararla bu taşınmazları kamu yararına tahsis ederek kamu malına da dönüştürebilir. Aynı şekilde İmar Kanunu'nun 18. maddesi gereği parsellerin yeniden düzenlenmesinde eski yol parçalarını özel kişilerin arsaları ile birleştirebilir. Eğer yeniden kamu yararına tahsis edilmezse, idare özel hukuk rejimi çerçevesinde bu mallara tasarruf eder, gerekirse satabilir.”

³⁸ Kırbaş, s.40.

³⁹ Akipek/Akıntürk, s.42.

sağlamaları sebebiyle dolaylı olarak kamu hizmetine destek olurlar.⁴⁰ Bununla birlikte ifade edilmelidir ki; bir malın kamu malı olduğu hususunda Anayasa veya yasa koyucu tarafından açık bir irade beyanında bulunulmuş ise yukarıda belirtilen şartların aranmasına gerek olmaksızın söz konusu malın, kamu malı olduğunu kabul etmek zorunludur.⁴¹

Türk İdare Hukuku doktrinde birçok yazar tarafından kamu malı tanımı yapılmıştır. Bunlardan birkaçına örnek vermek gerekirse Gözler, kamu mallarını “*kamu tüzel kişilerinin kamu yararına tahsis edilmiş olan mallar*”⁴² olarak, Akyılmaz/Sezginer/Kaya, “*kamu tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınır ve taşınmaz malların bütünü*”⁴³ olarak, Atay ise “*kamu tüzel kişilerine kamu hukuku kurallarına tabi kendine nitelik ve özellikleri kazanılması ve kaybedilmesi belirli kurallara tabi, kamu tüzel kişilerine ait mallar*”⁴⁴ olarak tanımlamıştır.

Yargı kararlarında da kamu malının farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesi, kamu mallarını “*Doğal nitelikleri gereği herkesin ortak yararlanmasına açık olan sahipsiz mallar ile kamu tüzelkişileri tarafından herkesin ya da halkın bir kısmının yararlanmasına ayrılan orta malları ve kamu hizmeti niteliğindeki etkinliklerin konusu ve aracı olan mallar*” olarak tanımlamıştır.⁴⁵

Danıştay Sekizinci Dairesi ise kamu malını “*İdare hukuku ilkelerine göre, kamunun kullanma ve yararlanmasına ait olan veya bu amaca tahsis edilen eşya ve mallarla bir kamu hizmetinin unsuru ve ayrılmaz parçası sayılabilecek nitelikte olan mallar*” olarak tanımlamıştır.⁴⁶ Danıştay ilgili dairesi anılan kararında kamu mallarının kamu yararına tahsis edilmiş olma şartına vurgu yapmış ancak malların kamu tüzel kişiliğine ait olması gerektiğinden bahsetmemiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kamu malını, “*Devletin veya kamu tüzel kişiliğine sahip idarelerin kamu hizmetlerini ifa ederken kullandıkları ve yararlandıkları mallar*” olarak tanımlamıştır.⁴⁷

Görüleceği üzere, kamu malları hususunda gerek terminolojik anlamda gerekse tanımı noktasında hem doktrin hem de yargısal makamlarda farklı görüşler mevcuttur. Aslında tüm kavram ve tanımlamaların büyük ölçüde benzer sonuca vardığı söylenebilir. Başka bir ifadeyle

⁴⁰ Arslan, O. Kahan, “Kamu Malı Niteliğinin Tespiti ve Kamu Mallarından Yararlanmanın Esasları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, c.30, sy.131, 2017, s.57-86.

⁴¹ Atay, Ethem Ender, **İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s.430.

⁴² Gözler, s.821.

⁴³ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.649.

⁴⁴ Atay, 2020, s.14

⁴⁵ AYM, T. 31.1.1997, E:1996/66, K:1997/7, RG:28.10.1997/23154, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1997/7_ (E.T:6.12.2023).

⁴⁶ Danıştay 8.D, T. 30.12.2022, E:2022/2182, K:2022/8504, UYAP Karar Arama (E.T:6.12.2023).

⁴⁷ YHGK. T. 3.12.2008, E:2008/7-717, K:2008/722, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T:6.12.2023).

bu terimlerin genellikle birbirinin yerine kullanıldığı anlaşılmaktadır.⁴⁸ Ancak kamu malı olduğu belirlenen malların tümünü aynı kategoride değerlendirmek mümkün değildir. Zira söz konusu malların bir kısmı kamu hizmetiyle doğrudan ve yakın ilgiliyken bir kısmı ise dolaylı olarak ilgilidir.⁴⁹

Kamuya ait malların kamu ve özel mal ayrımından bahsedilmiştir. Bununla birlikte dar anlamda kamu malı niteliğinde olan malların da nitelik açısından farklı türleri bulunmaktadır.⁵⁰ Bu anlamda kamu malı olduğu hususunda tereddüt bulunmayan kıyıların kamu malı niteliğinden bahsetmeden önce kamu mallarının sınıflandırılmasından ve sınırlı olarak kamu malının türlerinden bahsetmekte fayda vardır.

1.2. Kamu Mallarının Sınıflandırılması

Kamu mallarının sınıflandırılması noktasında doktrinde farklı tasnifler yapılmaktadır. Örneğin kamu malları, tahsis amaçlarına/yararlanma biçimine göre, taşınır ve taşınmaz olmalarına göre, oluşum tarzlarına göre, doğal ve yapay olmalarına göre, ait olduğu kamu idaresine göre vb. ayrımlara tabi tutulmuştur.⁵¹ Biz burada kıyının kamu malı niteliğini ortaya koyabilmek adına yalnızca kamu mallarının tahsis amaçlarına / yararlanma biçimine göre yapılan ayrımından bahsedeceğiz. Yararlanma biçimine göre kamu malları; “*sahipsiz mallar*”, “*orta malları*” ve “*hizmet malları*” olarak üç gruba ayrılabilir.⁵²

1.2.1. Sahipsiz Mallar

Doğal özellikleri gereği herkesin doğrudan doğruya yararlanmasına açık olan mallardır. Sahipsiz mallar doğal nitelikleri gereği kamu malı sayıldıklarından⁵³, kamu malı niteliği kazanmaları için zorunlu olarak bir hukuk normunun varlığı aranmaz.⁵⁴ Sancakdar/Önüt/Doğan/Turhan/Seyhan, sahipsiz malları; “*Herhangi bir hukuki muameleye ve fiili işleme gerek kalmaksızın doğal nitelikleri gereği kamunun ortak yararlanmasına sunulan mallar*” olarak tanımlamıştır.⁵⁵

⁴⁸ Işıklar, Celal, “İdare İle Kamu Malları Arasındaki Hukuki İlişki Bağlamında Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında Olma”, *SÜHFD*, c.31, sy.2, 2023. s.703-753.

⁴⁹ Kırbaş, s.16.

⁵⁰ Akın, Ümit, *İdare Hukuku Açısından Kıyıların Tabi Olduğu Hukuki Rejim*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998, s. 46.

⁵¹ Gözler, s.826 vd ; Gülan, s.32 vd ; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.652.

⁵² Kırbaş, s.18.

⁵³ Farklı görüş için bkz. Atay, 2020: 16. “... Bu mallar, niteliği gereği değil, Yasa koyucunun iradesi, yani yasa hükmü gereği kamusal mallardır.”

⁵⁴ Atay, 2022: 432.

⁵⁵ Sancakdar, Oğuz/Önüt, Burcu/Doğan, Eser/Turhan, Mine/Seyhan, Serkan, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s.715; Farklı bir tanım için bkz. Onar, sahipsiz malları, “*Henüz Devletin ve ferdin mülkiyetine girmemiş ve mal mahiyetini iktisap etmemiş, binaenaleyh mahiyetleri henüz taayyün etmemiş şeylerdir.*” şeklinde tanımlamıştır. Onar, s. 1314.

Bu mallar sahihsiz olarak nitelendirilmiş ise de esasen sahihsiz değildirler. Sahibi doğrudan devlet tüzel kişiliği olup, sahihsiz olma ifadesi bu malların özel mülkiyete konu olamamasıyla ilgilidir.⁵⁶ Bu yönüyle sahihsiz malları özel hukuk alanında incelenen sahibi olmayan eşyadan⁵⁷ ayırmak gerekir, zira sahibi olmayan eşyalar özel mülkiyete konu olabilecek niteliktedir.⁵⁸ Sahihsiz malların aslında sahibi olması sebebiyle sahihsiz mal olarak ifade edilmesini eleştiren yazarlar vardır. Gülan, sahihsiz mal terimini isabetsiz bularak bu malların devlet tüzel kişiliğine ait olduğunu belirtirken,⁵⁹ Atay ise sahihsiz mal terimi yerine Türk Medeni Kanunu’nun 715’inci maddesinde yer alan şekliyle “*Özel Mülkiyete Konu Olmayan Mallar*” ifadesinin kullanılması gerektiğini savunmaktadır.⁶⁰

Türk Medeni Kanunu’nun 715’inci maddesi⁶¹ sahihsiz mallardan bahsetmiştir. Buna göre anılan maddede sahihsiz malların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilmiş ve sahihsiz mallar örnekleme yapmak suretiyle sayılarak bu malların özel mülkiyete hiçbir şekilde konu olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Aslında anılan hüküm ile birlikte bu mallar için sahihsiz terimi kullanılmış ise de mülkiyet ilişkisinden bahsedilmeksizin “devletin hüküm ve tasarrufu altında” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade uygulamada kamu mülkiyetine karşılık gelmektedir.⁶² Anayasa ve yasalarda devletin hüküm ve tasarrufu altında oldukları açıkça belirtilen malları sahihsiz mal olarak kabul etmek gerekir.⁶³

Türk Medeni Kanunu’nun 715’inci maddesinde; kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar sahihsiz mallara örnek olarak sayılmıştır. 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 16/C maddesinde de anılan hükümle bağdaşır nitelikte devletin hüküm ve tasarrufu altında olan mallardan bahsedilerek sahihsiz mallardan bazılarına yer verilmiştir.⁶⁴ Ancak, sahihsiz mallar pek tabi bunlarla sınırlı değildir. 167 sayılı Yer Altı Suları Hakkında Kanunu’nun 1’inci maddesi ile “*yeraltı suları*” genel sular arasında kabul edilerek devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu hüküm altına alınırken, 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu’nun 3’üncü maddesi ile “*petrol kaynaklarının*” devletin hüküm ve

⁵⁶ Gözler, s.827; Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s.34.

⁵⁷ Sirmen, Lale, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.17. “*Sahihsiz eşya; özel mülkiyete konu olabilen, ancak fiilen bir mülkiyete tabi bulunmayan eşyadır. Buna göre üzerinde fiilen bir mülkiyet bulunan eşya, sahipli eşya; buna karşılık henüz kimsenin mülkiyetine girmemiş eşya (av hayvanları, denizdeki balıklar) ile bir mülkiyete tabi iken, üzendeki mülkiyete malikin isteğiyle veya istisnai olarak isteği dışında son verilmiş bulunan eşya sahihsiz eşyadır.*”

⁵⁸ Kırbaş, s.18.

⁵⁹ Gülan, s.41. ve 59.

⁶⁰ Atay, 2020: s.16.

⁶¹ R.G. T. 8.12.2001/24607.

⁶² Gözler, s.827.

⁶³ Akın, s.69 ; Gülan, s.42 vd.

⁶⁴ R.G. T. 9.7.1987/19512.

tasarrufu altında olduğu belirtilmiştir.⁶⁵ Bunlar dışında; çalılıklar, fundalıklar, makilikler, tepeler de sahihsiz mallara örnek olarak gösterilebilir.

Gülen’a göre, sahihsiz malların ortak özelliği bu malların niteliklerine göre yasa koyucunun iradesiyle birtakım belirlemeler yapılmasıdır. Zira sahihsiz mallar aslında fonksiyonları icabı klasik ölçütlere göre kamu malı olarak vasıflandırılacak nitelikte değildir. Ancak gerek doğal fonksiyonlarına verilen önem gerekse toplumsal değerleri gereğince kamu malları arasında yer alırlar.⁶⁶

Sahihsiz malların tanımına yargı kararlarında da yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, bir kararında sahihsiz malları; *“hukuki rejim bakımından birçok farklılıklar içeren, taşıdıkları farklı önemler nedeniyle, kamu malı statüsüne sokulmuş birbirleriyle ortak noktaları az olan mal kategorileridir.”* şeklinde tanımlamıştır.⁶⁷ Yüksek mahkeme anılan kararında sahihsiz malların bağlı olduğu hukuki rejim sebebiyle diğer mallardan farklı nitelikte olduğunu vurgularken, sahihsiz malların kendi içerisinde birbirleriyle ortak noktalarının az olduğunu belirtmiştir.

1.2.2. Orta Malları

Orta malları, halkın doğrudan doğruya kullanmasına ve yararlanmasına sunulan mallardır.⁶⁸ Orta mallarının bazıları tahsis yoluyla, diğerleri ise nitelikleri gereği örf ve adete dayalı olarak kadimden beri doğrudan halkın kullanımına ve yararlanmasına sunulmuştur.⁶⁹

Yukarıda yer verilen Türk Medeni Kanunu’nun 715’inci maddesine göre *“yararı kamuya ait mallar”* olarak ifade edilen mallar orta malları olarak kabul edilir.⁷⁰ Orta malları da tıpkı sahihsiz mallar gibi devletin hüküm ve tasarrufu altında kabul edilmekle birlikte sahihsiz mallardan farklı olarak orta malların bir kısmı tahsis yoluyla halkın kullanımına sunulmuştur.⁷¹ Ayrıca sahihsiz malların sınırları büyük ölçüde belirsiz iken orta malların büyük bir kısmının sınırı bellidir.⁷² Orta malları açıklayan tek kanun hükmü Türk Medeni Kanunu’nun 715’inci maddesi değildir. Nitekim 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun kamu mallarını düzenleme altına alan 16/B maddesinde yer verilen *“Mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi paralı veya parasız kamunun yararlanmasına tahsis edildiği veya kamunun kadimden beri*

⁶⁵ Mevzuatlar için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/> (E.T.9/12/2023)

⁶⁶ Gülen, s.43.

⁶⁷ AYM, T. 2.6.2009, E:2004/85, K:2009/69, RG:10.12.2011/28138, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2009/69> (E.T.9/12/2023)

⁶⁸ Kırbaş, s.29.

⁶⁹ Gözler, s.828.

⁷⁰ Atay, 2020: s.17.

⁷¹ Akın,1988: s.67.

⁷² Atay, 2020:s.17.

*yararlandığı belgelerle veya bilirkişi veya tanık beyanı ile ispat edilen orta malı taşınmaz mallar*⁷³ şeklindeki hüküm ile orta mallardan bahsedilmiş ve maddenin devamında yol, meydan, köprü gibi mallar orta mallarına örnek olarak sayılmıştır. Bununla birlikte 442 sayılı Köy Kanunu’nun 2 ve 8’inci maddesi ile 5543 sayılı İskan Kanunu’nun 38’inci maddesinde de orta mallarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Orta malları, halkın doğrudan doğruya kullanmasına ve yararlanmasına sunulan mallar olmakla birlikte bu malların kendi içerisinde iki kategoriye ayrılması gerektiğini düşünen yazarlar da vardır. Kırbaş, orta mallarını herkesin yararlanmasına tahsis edilen mallar ve bir kısım köy veya belde halkının menfaati için başlı başına veya ortaklaşa olacak şekilde yararlanılan mallar olarak ikiye ayırmaktadır. Herkesin yararlanmasına tahsis edilen mallara yollar, köprüler, meydanlar vb. orta malları örnek olarak gösterilirken, halkın bir kısmı tarafından yararlanılan orta mallarına ise meralar, harman yerleri ve mezarlıklar örnek olarak gösterilebilir.⁷⁴

Gülan, bazı orta mallarını örnek olarak sayarken tartışılmaya müsait olduğunu belirterek bu malların niteliği gereği kamu özgürlükleri ve kamu yararıyla yakın ilişki içinde olduğunu savunmaktadır. Yazar, görüşünü; yol ve meydan gibi orta malı olduğu hususunda tereddüt olmayan malların toplu halde yaşamının ve özgürlüğün bir gereği olarak Anayasa’da belirtilen seyahat özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı arasında ilinti olduğunu ifade etmek suretiyle açıklamaktadır.⁷⁵

Orta malları da sahipsiz mallar gibi özel mülkiyete konu edilemez.⁷⁶ Ayrıca tapu siciline tescil edilmeleri de gerekmez.⁷⁷

1.2.3. Hizmet Malları

Hizmet malları, bir kamu hizmetine o hizmetin unsuru olacak şekilde tahsis edilen taşınmazlardır.⁷⁸ Bu tanımdan hareketle bir malın kamu hizmetine tahsis edilmiş olmasının hizmet malı statüsü için yeterli olmadığı, aynı zamanda bu malın tahsis edilen kamu hizmetinin de unsuru olması gerektiği anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle, bir malın hizmet malı olarak kabul edilebilmesi için kamu hizmetine tahsis edilen malın olmaması halinde bu kamu

⁷³ R.G. T. 9.7.1987/19512.

⁷⁴ Kırbaş, s.29 vd.

⁷⁵ Gülan, s.36.

⁷⁶ Gözler, s.829.

⁷⁷ Kırbaş, s.29.

⁷⁸ Gözübüyük/Tan, s.906.

hizmetinin gördürülemeyecek olması gerekir.⁷⁹ Dolayısıyla hizmet malları yürütülen kamu hizmetinin doğrudan bir parçası olarak kabul edilirler.⁸⁰

Bununla birlikte bir malın hizmet malı olarak kabul edilebilmesi için fiili kullanım yanında o hizmetin amacına da özgülenmesi gerektiğine ilişkin görüşün aksini savunan yazarlar da vardır.⁸¹ Nitekim söz konusu şartın yasal bir altyapısı yoktur.⁸²

Hizmet malları, halkın bu mallardan yararlanması bakımından bazı durumlarda orta mallarından ayrılır. Zira orta malları halk tarafından doğrudan doğruya kullanırken hizmet mallarının bir kısmı halk tarafından dolaylı olarak kullanılır.⁸³

3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun kamu mallarını düzenleme altına alan 16/A maddesinde hizmet mallarından; “*Kamu hizmetinde kullanılan, bütçelerinden ayrılan ödenek veya yardımlarla yapılan resmi bina ve tesisler, (Hükümet, belediye, karakol, okul binaları, köy odası, hastane veya diğer sağlık tesisleri, kütüphane, kitaplık, namazgah, cami genel mezarlık, çeşme, kuyular, yunak ile kapanmış olan yollar, meydanlar, pazar yerleri, parklar ve bahçeler ve boşluklar ve benzeri hizmet malları) ...*” şeklinde bahsedilmiştir.⁸⁴ Anılan kanun maddesinde hizmet mallarından bazılarının yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte madde hükmünde yer almayan demiryolları, askeri tesisler, adliyeler, stadyum ve hipodromlar, haller gibi mallarda hizmet malı olarak kabul edilir. Ayrıca hizmet mallarının sayısında yasal bir sınırlama yapmak da mümkün değildir. Nitekim bir mala kamu hizmetinde ihtiyaç duyulması halinde tahsis suretiyle hizmet malı statüsüne sokulabilecektir.⁸⁵

Hizmet malları, orta mallarından farklı olarak tapu siciline kaydolabilirler. Tapu siciline kayıt, hizmet mallarının kamu malı niteliğini değiştirmez.⁸⁶ Yani kamu malı niteliğinde olan hizmet malları tapu siciline kaydedilmeleriyle idarenin özel malı haline dönüşmez. Kaldı ki yapılacak bu tescil kurucu değil, açıklayıcı nitelikte bir tescil işlemidir.⁸⁷

Kamu malları, kullanım/yararlanma amaçlarına göre üç gruba ayrılarak bu mal kategorilerine kimi örneklemeler yapılmış ise de Türk İdare Hukuku doktrinde bazı malların hangi gruba dahil olduğu hususunda görüş birliği yoktur. Örneğin, Kırbaş'a göre, kültür varlıklarının, yararlanma şekli itibarıyla her üç gruba da girmeleri söz konusu ise de bu mallar doğal nitelikleri gereğince kamu malı sayıldığından sahihsiz mal kategorisinde incelenmesinin

⁷⁹ Akylmaz/Sezginer/Kaya, 2023:655.

⁸⁰ Sancakdar/Önüt/Doğan/Turhan/Seyhan, İdare Hukuku s.716.

⁸¹ Farklı görüş için bkz. Bilgen, Pertev, “Türk Hukukunda İdarenin Taşınmaz Malları (Bir Deneme)”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, sy.9, 1994, s.23-39.

⁸² Gülan, s.40.

⁸³ Gözler, s.829.

⁸⁴ RG. T. 9.7.1987 S. 19512.

⁸⁵ Akın, 1998: 64.

⁸⁶ Kırbaş, 1988: 32.

⁸⁷ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy s.353.

daha doğru olacağını savunurken⁸⁸; Ersöz, kültür varlıklarının çeşitleri ve niteliğine vurgu yaparak bu malları herhangi bir grubun içerisinde değerlendirilmesinin mümkün olmadığını belirtmektedir.⁸⁹

1.3. Kıyıların Kamu Malları İçerisindeki Yeri ve Kamu Malı Olma Niteliğinin Sonuçları

1.3.1. Genel

Deniz, göl ya da geniş akarsular boyunca uzanan kara şeridi anlamına gelen kıyının⁹⁰, kamu malı olduğu konusunda şüphe yoktur. Zira açıkça ifade edilmemiş ise de kıyının kamu malı niteliğine sahip olduğu hususunun yasal mevzuatımızda dolaylı olarak kabul edilmiş olduğu söylenebilir. Ayrıca kıyıların kamu malı niteliğini açıklayan yargı kararları da bulunmaktadır. Bu hususlara ilerleyen kısımlarda ayrıntılı olarak değinilecektir. Ayrıca hukuki bir kavram olmaları dışında aynı zamanda jeomorfolojik kavramlar olan kıyı, kıyı çizgisi, kıyı kenar çizgisi, sahil şeridi ve kıyı türleri gibi kavramlara yönelik açıklamalara geçmeden önce hukuksal anlamda kıyının kamu malları içerisindeki yerinin tespiti ile kıyılar için kullanılan “Devletin hüküm ve tasarruf altında olma” ifadesinin anlamı ve yine kıyının kamu malı olmasının niteliği ve sonuçları üzerinde durmak gerekmektedir.

1.3.2. Kıyıların Kamu Malları İçerisinde Yeri

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “*Kıyılardan Yararlanma*” başlıklı 43’üncü maddesinde⁹¹ kıyıların, devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilmiştir. Bu kavram, değişik mevzuatlarda farklı türdeki kamu malları için de kullanılmış ise de esasen kamu malları içerisinde sahihsiz malları ifade ettiği görülmektedir. Nitekim 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 715’inci maddesinde sahihsiz malların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilmektedir. Ayrıca örnek vermek gerekirse 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunu’nun 1’inci maddesinde “*Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan sahihsiz yerler*” ifadesine yer verildiği görülmektedir.⁹²

Kıyılar, niteliği itibarıyla kamu malları içerisinde sahihsiz mallar kategorisi içerisinde kalmaktadır. Nitekim doğal özellikleri gereği, herkes kıyılardan doğrudan doğruya yararlanabilme hak ve imkanına sahiptir. Denizlerden faydalanma noktasında aracı konumunda bulunan kıyılardan herkesin ortak yararlanmasını sağlamaya yönelik hukuksal ilkeler bireyci

⁸⁸ Kırbaş, 1988, 28.

⁸⁹ Ersöz, A. Kürşat, *Türk İdare Hukuku Kapsamında Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.176.

⁹⁰ Tanım için bkz. *Ana Britannica*, Cilt 13, s.297.

⁹¹ R.G. T. 9.11.1982/17853 (Mükerrer).

⁹² R.G. T. 15.12.1984/18606.

niteliği ön planda olduğu kabul edilen Roma Hukukundan bu yana hukuk düzenleri tarafından benimsenmiştir.⁹³ Kıyıların doğasına uygun olan ortak yararlanma ilkesi, 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 5'inci maddesinde açıkça ifade edilmektedir.⁹⁴ Bütün bunlar, kıyıları sahipsiz mal kategorisinde değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Türk İdare Hukuku doktrininde, kıyıların kamu malları arasındaki yeri konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Kırbaş, sahipsiz malları başlıklar halinde sıraladığı “*Devlet Malları*” isimli eserinde kıyıları sahipsiz mallar başlığı altında incelemiştir.⁹⁵ Bunun dışında birçok yazar da eserlerinde kıyıları sahipsiz mal kategorisine dahil etmiştir.⁹⁶

Yargı kararlarında da kıyıları sahipsiz mal olarak kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, kıyılarda bulunan işgalin sona erdirilmesi istemiyle yapılan idari başvurunun zımnen reddi üzerine idari yargıda açılan iptal davasında verilen ilk derece mahkemesi kararına karşı yapılan bireysel başvuru sonucunda, Anayasa'nın 43'üncü maddesi ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 715'inci maddesine gönderme yaparak kıyıların, herkesin doğrudan yararlanmasına sunulan sahipsiz kamu malları olduğunu vurgulamıştır.⁹⁷

Yine Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu bir kararında, “...kıyıları doğal nitelikleri itibarıyla herkesin kullanımına açık, diğer taraftan da bu nitelikleri nedeniyle özel mülkiyet alanı dışında ve özel mülkiyete konu olamayacak yerlerdir. Kıyıları, herhangi bir tahsis işlemine gerek olmaksızın doğrudan doğruya herkesin serbestçe yararlanmasına sunulmuş sahipsiz kamu mallarıdır.” demek suretiyle kıyıları sahipsiz mal kategorisinde değerlendirmiştir.⁹⁸

Aynı şekilde, Danıştay 7. Dairesi de sahipsiz mallara örnek verdiği bir kararında kıyıları sahipsiz mallar arasında saymıştır.⁹⁹

Görüleceği üzere, kıyıların kamu malı olduğu noktasında ve kamu mallarının tahsis amaçlarına göre sınıflandırılması halinde sahipsiz mallar arasında yer aldığı hususunda gerek doktrinde gerekse yargı kararlarında görüş birliği bulunmaktadır. Bu durum, kıyıların doğal niteliğinin sonucu olarak devletin hüküm ve tasarrufu altında olarak kabul edilmek suretiyle Anayasal ve yasal bir korumayla pozitif hukukta yer bulmuştur. Söz konusu anayasal

⁹³ Kuntalp, Erden, “Kıyıların Hukuksal Düzeni”, *Mimarlık Dergisi*, sy.14, 1976, s.76-80.

⁹⁴ R.G. T. 17.4.1990/20495 md.5 “...Kıyıları, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır.”

⁹⁵ Kırbaş, 1988, 21.

⁹⁶ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy s.325 ; Gözler, s.826 vd ; Sancakdar/Önüt/Doğan/Turhan/Seyhan İdare Hukuku s.715 ; Atay, 2022 s.412. Ersöz, A. Kürşat, *Türkiye’de Deniz Limanlarının İdare Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s.20 ; Ulusoy Ali D., *Türk İdare Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.695 ; Düren, Akın, “Kıyıların Hukuki Düzeni”, *Mimarlık Dergisi*, y.14, sy.147, 1976, s.80-83.

⁹⁷ AYM, T. 22.05.2015, Bireysel Başvuru No:2012/611, RG:22.5.2015/29363,

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/611>

⁹⁸ YİBHKG, 28.11.1997, E:1996/5, K:1997/3, RG:30.12.1997/23216, (E.T:11/12/2023)

⁹⁹ Danıştay 7.D, T. 21.11.2020, E:2020/1786, K:2000/3402, UYAP Karar Arama (E.T:11.12.2023).

düzenleme kısıları kamu malları içerisinde değerlendirmekle birlikte ayrıca özel bir hukuki rejime tabi kılınmıştır.¹⁰⁰ Kısıların tabi olduğu özel hukuki rejimin anlaşılabilmesi, kısılar için kullanılan “*Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmak*” kavramının açıklanması ve bu suretle söz konusu kavramın kısılar açısından doğurduğu sonuçların irdelenmesiyle mümkündür.

1.3.3. Kısıların “Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında” Olmasının Anlamı ve Mülkiyet İlişkisi

Devletin hüküm ve tasarrufu altında olma kavramının mülkiyet hakkıyla bağlantılı bir kavram olduğu ifade edilmelidir. Mülkiyet hakkı, Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir tarafından, “*Eşya üzerinde sahibine en geniş yetki sağlayan bir aynı hak türü*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁰¹ Devletin, kamu tüzel kişilerine ait özel mallar üzerinde mülkiyet hakkına sahip olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bu mallar da tıpkı kamu malları gibi kamu hizmetine özgülenmiş olmakla birlikte özel hukuk hükümlerine tabiidir. Dolayısıyla kamu tüzel kişilerine ait özel mallar üzerinde devletin yetkisi olduğu kabul edilen mülkiyet hakkı doğrudan medeni hukukta yer alan mülkiyet hakkıdır.¹⁰²

Ancak devletin kamu malları üzerinde mülkiyet hakkı olup olmadığı hususu kamu malları teorisinde tartışılacak bir konudur. Nitekim 20. yüzyıla kadar devletin kamu malları üzerinde mülkiyet hakkının olmadığı görüşü hakim iken bu görüş günümüzde değişmiştir.¹⁰³ Mülkiyet hakkını kabul etmeyen eski görüş devletin kamu malları üzerindeki hakkını gözetim ve denetim hakkından ibaret kabul etmekteydi.¹⁰⁴ Ancak mülkiyet hakkının varlığına dair değişen görüş beraberinde kabul edilen mülkiyet hakkının türü konusunda yeni bir tartışma doğurmuştur.¹⁰⁵ Kanun hükümlerinde bu yetkinin niteliği hususunda herhangi bir nitelendirme olmaması yapılan tartışmaların sebebi olarak kabul edilebilir.

Kamu tüzel kişilerinin kamu malları üzerinde bugün artık var olduğu kabul edilen mülkiyet hakkının niteliği medeni hukukta kabul edilen mülkiyet hakkı değildir.¹⁰⁶ Söz konusu mülkiyet hakkı “kamu mülkiyeti” olarak ifade edilmektedir.¹⁰⁷ Nitekim kamu tüzel kişileri,

¹⁰⁰ Pertev, s.23-39.

¹⁰¹ Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe, **Eşya Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013, s.278.

¹⁰² Kırbaş, 1988, 40.

¹⁰³ Gözübüyük/Tan, s.911

¹⁰⁴ Gülan, s.71.

¹⁰⁵ Gülan, s.76.

¹⁰⁶ Gözler, s.837; Karahanoğulları’na göre; “devletin malları ile kurduğu ilişki mülkiyet değil, mülkiyet olarak da ortaya çıkabilecek sahiplik ilişkisi” olarak kabul edilmelidir. Bkz. **Karahanoğulları**, İdare Hukuku, s.680.

¹⁰⁷ Atay, 2020, s.24. Atay’a göre, “... idarenin malları ile idare arasında hukuksal ilişkinin niteliğinin, sadece bir kamu mülkiyeti ilişkisi olduğunu ve bu ilişkiye kamu hukuku kurallarının uygulanacağı gerçeğini kabul etmek gerekir.”

sahibi olduğu kamu malları üzerinde sınırlı olarak da olsa mülkiyet hakkının malike sağladığı kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma hak ve yetkilerini kullanmaktadır.¹⁰⁸ Kamu malları üzerinde kamu tüzel kişilerinin mülkiyet hakkı konusunda Danıştay da benzer görüştedir. Nitekim Danıştay Genel Kurulu verdiği bir kararında devletin kamu malları üzerindeki mülkiyet hakkının medeni hukukta yer alan mülkiyet hakkından farklı olarak idare hukuku kurallarına özgü bir mülkiyet hakkı olduğuna hükmetmiştir.¹⁰⁹ Ayrıca Anayasa Mahkemesi de bir kararında kamu mallarının devletin mülkiyeti altında olduğunu belirterek kamu malları üzerinde devletin mülkiyet hakkı olduğunu kabul etmiştir.¹¹⁰

Kamu mülkiyeti, idarelere kamu malları üzerinde özel mülkiyet hakkının sağladığı yetkilerin yanında yeni birtakım yetkiler de sağlarken aynı zamanda idarelere bazı ödevler de yükler.¹¹¹ Kamu mallarını korumak ve kullanıma hazır halde bulundurmak bu ödevlere örnek olarak gösterilebilir.

Kamu tüzel kişilerinin kamu malları üzerindeki mülkiyet hakkının niteliğine ilişkin mevzuatımızda bir açıklama bulunmamakla birlikte bazı özel mallar için mülkiyet yetkisinden bahsedilmektedir.¹¹² Genel olarak kullanılan tabir ise “*Devletin hüküm ve tasarrufu altında*” ifadesidir. Bu ifadenin açık olmadığı görülmekle birlikte özel hukuka yer alan mülkiyet hakkına karşılık gelmediği kesindir.¹¹³ Gözler’e göre, Anayasa ve yasalarda geçen bu ifade ile asıl olarak kastedilmek istenen doğrudan kamu mülkiyetidir.¹¹⁴ Duran ise bu kavramın bir malın doğrudan kamusal mal olduğunu ortaya koyan ölçüt olarak kabul edilemeyeceğini savunurken aynı zamanda kavramın mülkiyet hakkını dışlayan bir kavram olmadığını belirtmektedir.¹¹⁵ Işıklar tarafından ise Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmak ifadesiyle esasen devletin kamu malları üzerindeki devredilmesi ve vazgeçilmesi mümkün olmayan “*hükümlerlik*” yetkisinin kastedildiği, bu durumun kamu mülkiyetini içine almakla beraber onu aşan üstün bir

¹⁰⁸ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.657.

¹⁰⁹ Danıştay Genel Kurulu 13/04/1981 T. E:1981/4, K:1981/25, Danıştay Dergisi, S.44-45, S.60.

“... Ancak bu mülkiyet hakkı, medeni hukuktaki manasında bir mülkiyet hakkı olmayıp, bir nevi idare hukuku mülkiyetidir. Bu nedenle kapsamının ve hükümlerinin de idare hukuku kurallarına görev tayin ve tespit edilmesi lazımdır.”

¹¹⁰ AYM, T.12.1.2012, E:2011/23, K:2012/3, RG:17.3.2012/27058, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2012/3> (E.T:14/12/2023)

¹¹¹ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.657.

¹¹² Gülan, s.82

¹¹³ Kırbaş, s.36.

¹¹⁴ Gözler, s.838.

¹¹⁵ Duran, Lütfi, “Kamusal Malların Ölçütü”, *Amme İdaresi Dergisi*, C.5, sy.1-3, 1986, s. 35-48.

Duran’a göre, “Bu kavram, *Türk Hukukuna özgü ve genel olarak kamu mallarını hem bireylere ve topluluklarına, hem de devlete ve malik kamu tüzel kişilerine karşı korumayı amaçlayan ve özel mülkiyet hakkının sakıncalarından koruyan bir önlem ilkesi diye kabul edilebilir.*”

yetki ve yükümlülük hali olduğu, dolayısıyla bu terimin hem kamu mülkiyetini hem de denetim ve gözetim yetkisini birlikte karşıladığı ileri sürülmektedir.¹¹⁶

“Devletin hüküm ve tasarrufu altında” ifadesi daha önce belirtildiği üzere mevzuatımızda genel olarak sahipsiz mallar için kullanılmış ise de farklı mal grupları için de kullandığından bu ifadenin içeriğinin düzenlendiği kanun normu kapsamında özel olarak incelenerek anlam ve sonuçlarının buna göre ortaya konulması gerekmektedir.¹¹⁷ Zira devletin kamu malları üzerinde taşınmazın türüne göre farklı hak ve yetkileri vardır.¹¹⁸

Akıymaz/Sezginer/Kaya, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmak ifadesinin geniş anlamda kamu mallarının tamamını, yani kamu tüzel kişilerine ait tüm malları kapsadığını ileri sürerken;¹¹⁹ Gülan ise devletin hüküm ve tasarrufunda ifadesinin kanunlarda farklı anlam ve işlevlerde kullanıldığını, bunun sebebinin tutarlı bir teorik kabulden yola çıkılmamasının sonucu olduğunu, bu durumun ise her kanun hükmü için ayrı ayrı inceleme yapılmak suretiyle terimin kullanılma amacının tespit edilmesini gerektirdiğini, ancak olması gerekenin ise terim ve içerik açısından birlik sağlanarak terimin anlam ve işlevinin ortaya konulması gerektiğini savunmaktadır.¹²⁰

Yargı kararlarında da “Devletin hüküm ve tasarrufu altında” ifadesinin ne anlama geldiği hususunda bazı nitelendirmeler yapıldığı görülmektedir.

Anayasa Mahkemesi bir kararında eski bir kararına gönderme yapmak suretiyle Türk Hukuku açısından “Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmak” deyiminin açıkça özel mülkiyete konu olmama anlamına geldiğini belirtmektedir.¹²¹ Danıştay 8. Dairesi de verdiği bir kararında devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kamu mallarının özel mülkiyete konu olamayacağını vurgulamaktadır.¹²² Bu konuda, Yargıtay’ın da görüşü diğer yüksek mahkemelerden farklı değildir. Zira Yargıtay 14. Dairesi, bir kararında denizden doldurulmak

¹¹⁶ Işıklar, s.703-753.

¹¹⁷ Benzer görüş için Bkz. Akın, 1998, 71. “... Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmak kavramının, mülkiyete elverişlilik bakımından ifade ettiği anlamın açıklanması, bu niteliği taşıyan mallar arasında bir ayırım yapılmasını gerektirmektedir.”

¹¹⁸ Bilgen, s.30; Gözübüyük/Tan, s.911

¹¹⁹ Akıymaz/Sezginer/Kaya, s.657.

¹²⁰ Gülan, s.89.

¹²¹ AYM, T. 25.02.1986, E:1985/1, K:1986/4, R.G.:10.7.1986/19160, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1986/4> (E.T. 14.12.2023)

¹²² Danıştay 8.D, T. 12.10.2011, E:2008/5814, K:2011/4689, UYAP Karar Arama (E.T:14.12.2023).

“...Bu bilgiler ışığında, devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan, kamu malı niteliğini haiz olan ve alt geçit ve dükkanlar ile mülkiyet açısından bir bütünlük taşıyan yolların altında bulunan bağımsız bölümlerin özel bir mülkiyet olan kat mülkiyetine tabi kılınması; kat mülkiyeti tesis edilmekle birlikte ayrıca yol ve alt geçit üzerinde üst hakkı(geçit hakkı) kurulması ve bu bağımsız bölümlerin yolun mülkiyetinden ayrı bir mülkiyet gibi değerlendirilerek satılması için karar alınması hukuka açıkça aykırıdır.”

suretiyle kazanılan alanın Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan alanlardan olduğunu ve bu alanların hiçbir zaman özel mülkiyete konu edilemeyeceğini belirtmektedir.¹²³

Kıyılar açısından, “*Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmak*” kavramı Anayasamızda açıkça ifade edilmiştir. Bu kavramın kıyılar için diğer kamu mallarından farklı olarak Anayasa’da belirtilmiş olması, kıyılarının hukuki rejimi açısından oldukça önemlidir. Nitekim bir kamu malının Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunun Anayasa’da belirtilmesi ile yasalarda belirtilmesinin birbirinden farklı sonuçlara sahip olduğu açıktır.¹²⁴

Anayasamızın 43’üncü maddesinde kıyılarının Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ifade edilmekle birlikte açıkça mülkiyete ilişkin bir ifadeye yer verilmediği görülmektedir.¹²⁵ Bununla birlikte 17.9.1990 tarih ve 20495 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3621 sayılı Kıyı Kanunu’nun 7’inci maddesinde, deniz, göl ve akarsuların doldurulma ve kurutulmaları yoluyla elde edilen araziler için de Devletin hüküm ve tasarrufu altında ifadesi kullanılmakla beraber bu alanların özel mülkiyete konu edilemeyeceği açıkça belirtilmiştir.¹²⁶ Dolayısıyla söz konusu alanların kıyılardan farklı düşünölmeyeceği ve anılan hükmün kıyılar açısından evleviyetle uygulanacağı söylenebilir.¹²⁷

“*Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmak*” kavramının özel ve kamu mülkiyeti açısından ne anlam ifade ettiğı sorusunun cevabı noktasında yukarıda yapılan açıklamaların kıyılar açısından da geçerli olduğu söylenebilir. Nitekim kıyılarının özel mülkiyete konu edilemeyeceğı¹²⁸ tartışmasıdır. Tartışmalı olan husus ise kıyılar üzerinde devletin bir mülkiyet hakkının olup olmadığıdır. Zira kıyılara ilişkin anayasal düzenlemeye bakıldığında bu düzenlemenin Anayasa’nın üçüncü bölümü olan “*Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler*” başlığı altında düzenlendiğı görölmektedir. Ayrıca Anayasa’da kıyılardan yararlanma ölçütünün kamu yararı olarak belirlendiğı ve ilgili yasal düzenlemeyle birlikte kıyılardan herkesin eşitlik ve serbestlikle yararlanabileceğinin vurgulandığı açıktır. Dolayısıyla tüm bu olanakların vatandaşlara sağlanması noktasında devlete kıyıları koruma ve idare etme gibi görevler düşmektedir. Kıyılar adına devlete yüklenen sorumluluk ve buna dayanak kıyılardan

¹²³ Yarg. 14. H. D. T. 4.12.2006, E:2006/12485, K:2006/14372, UYAP Karar Arama (E.T:14.12.2023).

¹²⁴ **Akın**, s.74. “Akın’a göre, “... *Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan mallardan, doğal, tarihi ve kültürel önemleri sebebiyle Anayasa’da düzenlenmiş olanların mülkiyete kapalı olma durumları, Anayasa’nın değiştirilmesinin güçlüğü karşısında, yasal düzenlemelere oranla daha güvenceli bir konumdadır. Sıradan kanunlara oranla sayısal açıdan güçleştirilmiş olması gibi hukuksal nedenlerin yanı sıra, söz konusu malların, Anayasa’da yer almalarını gerektiren toplumsal gelişmeler de, Anayasa’nın söz konusu hükümlerinin değiştirilmelerini güçleştirmektedir.*”

¹²⁵ RG. T. 9.11.1982, S. 17853 (Mükerrer).

¹²⁶ RG. T. 17.9.1990, S. 20495. 3621 sayılı Kıyı Kanunu md. 7.

¹²⁷ **Akın**, s.80.

¹²⁸ Benzer görüş için bkz. **Kuntalp**, s.76-80.“... *Türk Hukukunda, kıyı, niteliğı itibarıyla herkesin kullanmasına açık bir alan olup, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bu bakımdan üzerinde özel mülkiyetin herhangi bir biçimde kurulması olanaksızdır.*”

yararlanma hakkının sosyal bir hak olduğu gerçeği, devletin doğrudan kıyılardan ekonomik olarak bir çıkar sağlayamayacağı sonucunu doğurmaktadır.¹²⁹ Ayrıca kıyıların toplumun yararlanmasını engelleyecek nitelikte bir kamu hizmetine özgülenmesi bu malların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu gerçeğiyle örtüşmeyecektir.¹³⁰

Kıyıların, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının anlamı ve sonuçlarını ortaya koyabilmek adına bu konuda birtakım tespitlerin yer aldığı yargı kararlarına da bakmakta fayda bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin, idarece onaylanan kıyı kenar çizgisinin içinde kalan taşınmaza yapılan hukuki el atmaya dayalı açılan tazminat davasına ilişkin bireysel başvuru kararında, kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasıyla özel mülkiyete konu olamayacağını açıkça ifade ettiği görülmektedir.¹³¹ Yüksek mahkeme bir başka kararında, kıyıların Anayasa koyucu tarafından özellikle düzenlenmiş olmasının anlamını ve önemini ortaya koyarken, kıyıların özel mülkiyete konu olamamasını ve doğası gereği herkesin kullanımına açık olması gerektiği hususunu kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının bir sonucu olarak açıklamaktadır.¹³²

Danıştay 10. Dairesi ise bir kararında Anayasa ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nda yer alan hükümlerden hareketle kıyının Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu ve kıyılardan kamu yararı amacıyla kurutma veya doldurma suretiyle elde edilecek arazilerin özel mülkiyete konu edilemeyeceğini belirtmektedir.¹³³

Yargıtay, kıyıların kamu malı ve Devletin hüküm ve tasarrufu altından olmasının sonucu olarak kıyıların özel mülkiyete konu olamayacağı konusunda Anayasa Mahkemesi ve

¹²⁹ Akın, s.79.

¹³⁰ Akgüner, Tayfun/Berk,Kahraman, **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul, 2017, s.834.

¹³¹ AYM, T. 11.05.2022, Bireysel Başvuru No: 2018/26431, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/26431> (E.T.:16.12.2023)

¹³² AYM, T.4.10.2023, E:2020/42, K:2023/99, RG:4.10.2023/32329, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2023/99> (E.T.:16.12.2023)

"... Kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olması, buraların özel mülkiyete konu olamayacağı ve doğasına uygun olarak genellik, eşitlik ve serbestlik ilkeleri çerçevesinde herkesin ortak kullanımına açık bulunmaları gerektiği anlamına gelmektedir. Denizle kıyıların oluşturduğu doğal ve ayrılmaz ilişki ve bütünlük gözetildiğinde denizden yararlanmak ancak kıyının kullanımının herkese açık olması ile sağlanabilecektir. Anayasa'nın 168. maddesinde tabii servetlerin ve kaynakların, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğu hükme bağlanmıştır. Anayasa koyucu kıyının hukuksal konumunu, genel nitelikte tabii servet ve kaynaklarla ilgili maddeler dışında bağımsız ve ayrı bir maddede açıklamıştır. Dolayısıyla kıyılar tabii servet ve kaynaklardan biri olmakla birlikte ülkemiz açısından giderek artan ekonomik ve sosyal değerleri göz önünde bulundurularak Anayasa'nın 43. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme doğal niteliği itibarıyla herkesin serbestçe yararlanmasına açık ve bu nedenle bir kamu malı olan kıyıların kendisine tabii servet ve kaynak niteliği kazandıran özelliklerini yitirmemesi ve bu özellikleri nedeniyle korunması gereğinin bir sonucudur."

¹³³ Danıştay 10.D, T. 17.12.2004, E:2001/3903, K:2004/7806, UYAP Karar Arama (E.T:16.12.2023). "...Görüldüğü üzere yukarıda aktarılan mevzuata göre Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ve herkesin eşit ve serbest yararlanmasına açık olan kıyılardan kamu yararı amacıyla İmar planı kararları doğrultusunda doldurma ve kurutma suretiyle araziler elde edilebilmesi olanaklı olmakla birlikte elde edilen bu araziler Devletin hüküm ve tasarrufu altında olacak ve özel mülkiyete konu olamayacaktır."

Danıştay ile aynı görüştedir. Nitekim yüksek mahkeme görüşünü “*Anayasa’nın 43. maddesi hükmü gereğince kıyılar kamunun istifadesine mahsus yerlerden olup, özel mülkiyete konu olamaz ve edilemezler.*” şeklinde açıklamaktadır.¹³⁴

İfade edildiği üzere, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmak kavramının gerek mevzuatımızda farklı mal türleri hakkında kullanılan bir kavram olması gerekse kapsam ve içeriğinin açık ve net olmadığı görülmektedir. Bu sebeple söz konusu kavramın sonuçlarının ortaya koyulabilmesi açısından üzerinde tartışılan kamu malına ilişkin ilgili mevzuat bakımından inceleme yapılması gerekmektedir.¹³⁵ Buradan hareketle, kıyıların kamu malı olmasının, Anayasal ifadeyle Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmasının sonuçlarının açıklanması, kıyıların hukuki niteliğinin ortaya konulabilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.3.4. Kıyıların “Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında” Olmasının Sonuçları

Kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının birtakım sonuçları bulunmaktadır. Buna göre kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının en temel sonucu devir ve ferağ yasağıdır. Bunun dışında aktarılabilecek sonuçlar ise genel olarak devir ve ferağ yasağının sonucu kabul edilebilir. Dolayısıyla kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının sonucu olarak en başta devir ve ferağ yasağının, akabinde ise buna bağlı olarak diğer sonuçların incelenmesi gerekmektedir.

1.3.4.1. Kıyılar Devir ve Ferağ Edilemez

Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan kıyıların tartışmasız kamu malı niteliğinin sonucu olarak başka bir kamu tüzel kişisine veya özel şahsa devredilmesi veya bu taşınmazlardan vazgeçilmesi mümkün değildir. Devredilememe, malın elden çıkarılamaması ve satılamaması anlamına gelir.¹³⁶ Bu yasak ormanlar için Anayasa’da doğrudan ifade edilmiş ise de kıyılar açısından Anayasa’da veya Kıyı Kanunu’nda açıkça zikredilmemiştir.¹³⁷ Nitekim daha önce de ifade edildiği üzere kıyılara ilişkin anayasal düzenlemede yalnızca kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ifadesine yer verilmektedir.

Devir ve ferağ edilememe ilkesi, diğer ilkelerin ana ögesini oluşturması sebebiyle kamu mallarına hakim olan temel ilkelerin başında gelir.¹³⁸ Bu ilkeyle birlikte kamu malı niteliğindeki malların başkasına satılarak devredilmesinin önüne geçilmiş olur. Aksi durum kamu malından

¹³⁴ Yarg. 1. H. D. T. 29.6.2009, E:2009/5799, K:2009/7491, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T:16.12.2023).

¹³⁵ Akın, s.79.

¹³⁶ Atay, s.25.

¹³⁷ Akın, s.79.

¹³⁸ Gülan, s.121.

yararlananları ve idareyi zarara uğratar. ¹³⁹ Daha açık bir ifadeyle kamu mallarının devre konu olabilmesi özelde kıyılar, genelde kamu malları açısından kamu yararına, kamu özgürlüklerine ve kamu sağlığına zarar verir. ¹⁴⁰ Belirtmek gerekir ki, ilke gereğince devri ve ferağı yasak olan mallar kamu malları olup, bunun dışında kamu tüzel kişilerine ait özel mallar yasak kapsamında değerlendirilemez. ¹⁴¹

Devir ve ferağ edilememe yasağı mutlak bir yasak değildir. Kanun koyucunun iradesiyle bu yasağa istisna getirilebilmesi mümkündür. ¹⁴² Devir ve ferağ yasağının istinasları konusunda mevzuatımızda örnekler vardır. Nitekim 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre, yabancı zeytin, yabancı sakız gibi bitkileri aşılayıp yetiştiren ve kanunda yer alan şartları yerine getirenlere tapu verileceği hüküm altına alınmıştır. ¹⁴³

Devir ve ferağ edilememe kamu mallarının kamu malı statüsü devam ettiği müddetçe geçerlidir. ¹⁴⁴ Başka bir ifadeyle kamu malını bu statüye dahil eden tahsis devam ettiği sürece yasak devam eder. Bu sebeple söz konusu ilke tahsis ile yakından ilişkilidir. ¹⁴⁵

Kıyıların özel mülkiyete konu edilemeyeceğinden hareketle esasen devir ve ferağ yasağının da kamu mallarının özel mülkiyete konu edilememesinin doğal bir sonucu olduğu söylenebilir. ¹⁴⁶ Bu ilkenin sonucu olarak kıyılar açısından yapılacak herhangi bir satış veya özel hukuki muamele geçerli kabul edilemez. İlke bu manada kamu mallarının korunmasıyla da doğrudan ilgilidir.

Kıyının doğal özelliği yanında Anayasa hükmüyle de kamu malı niteliği kabul edilmiştir. Gülan, kıyıların kamu malı niteliğinin Anayasa koyucu tarafından ortaya koyulması nedeniyle anayasa değişikliği yapılmadığı sürece söz konusu tahsisin ortadan kalktığından bahsedilemeyeceğinden kıyılar açısından devir ve ferağın mümkün olmayacağını savunmaktadır. ¹⁴⁷

1.3.4.2. Kıyılar Zamanaşımı Yoluyla Kazanılmaz

Kıyılarının devir ve ferağ edilememesinin bir sonucu olarak mülkiyetinin zamanaşımıyla kazanılabilmesi mümkün değildir. Eren, zamanaşımıyla mülkiyet kazanmayı, “*bir şeye uzun*

¹³⁹ Akgüner/Berk, s.839.

¹⁴⁰ Düren, s.80-83

¹⁴¹ Gözler, s.866.

¹⁴² Gözler, s.866.

¹⁴³ R.G. T. 7.2.1939/4126.

¹⁴⁴ Çağlayan, Ramazan, **İdare Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.428.

¹⁴⁵ Gülan, s.122.

¹⁴⁶ Atay, s.438.

¹⁴⁷ Gülan, s.124.

süre itiraz edilmeksizin malik sıfatıyla zilyet olunması sonunda o şeyin mülkiyetinin kazanılması” olarak tanımlamaktadır.¹⁴⁸ Zamanaşımı yoluyla mülkiyetin kazanılmasını engelleyen söz konusu ilkenin esas amacı idarenin her türlü ihmeline karşı kamu mallarının korunmasını sağlamaktır.¹⁴⁹ Kamu malları açısından bu koruma hem olağan hem de olağanüstü zamanaşımıyla iktisap için geçerlidir.¹⁵⁰ Gerçekten de idari faaliyetler idarenin ajanları aracılığıyla yürütüldüğünden bu faaliyet esnasında gösterilecek ihmal veyahut farklı bir saik sebebiyle kamu mallarının mülkiyetinin kaybedilmesi kamu mallarına özgü özel hukuki korumaya uygun düşmeyecektir.

Bu ilkenin, devir ve ferağ edilememe ilkesiyle birlikte kamu mallarına hakim olan temel ilkeler arasında yer aldığı söylenebilir.¹⁵¹ Bununla birlikte taşınır kamu malları açısından bu ilke oldukça önemlidir.¹⁵² Zira bir şekilde elde edilmiş olan kültür ve tabiat varlıklarının satılması halinde kamu tüzel kişileri tarafından zamanaşımına tabi olunmaksızın bu varlıkların geri alınması her zaman söz konusu olabilecektir.¹⁵³

Anayasa’nın 169’uncu maddesiyle¹⁵⁴ devlet ormanlarının zamanaşımı yoluyla kazanılması yasaklanmıştır. Fakat, kıyıların düzenleme altına alındığı 43’üncü maddede benzer nitelikte açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, Anayasa koyucunun bu konudaki tercihi ormanların dönem itibarıyla kullanıma daha açık alanlar olmasından ötürü yasağın özellikle vurgulanmak istenmesiyle ilgilidir. Ancak kıyıları açısından benzer nitelikte bir düzenleme olmaması kıyıların zamanaşımı yoluyla kazanılması açısından aksi bir düşüncenin doğmasına neden olamaz. Nitekim Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ve bu itibarla üzerinde mutlak şekilde özel mülkiyet kurulamayacağı kabul edilen kıyıların mülkiyetinin zamanaşımı yoluyla da kazanılamayacağı açıktır. Zira aksi durum sosyal bir hak olan kıyılardan yararlanma hakkına aykırılık oluşturur. Bu sebeple kıyıları açısından mülkiyet kazanılması sonucunu doğuracak herhangi bir yol yoktur.¹⁵⁵ Kaldı ki Kadastro Kanunu’nun 18’inci maddesinde Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan ve bu itibarla kamu hizmetine tahsis

¹⁴⁸ Eren, Fikret, **Mülkiyet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s.264.

¹⁴⁹ **Gözler**, s.882.

¹⁵⁰ **Akgüner/Berk**, s.845.

¹⁵¹ **Gülen**, s.230.

¹⁵² **Özay**, s.669; **Gülen**, s.133.

¹⁵³ Laviale, 1985 ; Reymond, 1960, Akt. **Gülen**, s.133 ; Kültür ve Tabiat Varlıklarının zamanaşımı yoluyla kazanılmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Ersöz**, 2017, s. 178 vd.

¹⁵⁴ R.G. T. 9.11.1990/17863 (Mükerrer), md.169/2 “...Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.”

¹⁵⁵ **Akın**, s.85.

edilen yerler de dahil olmak üzere orta malları, hizmet malları ve ormanların tapuda kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın zamanaşımıyla kazanılamayacağı düzenleme altına alınmıştır.¹⁵⁶

Anayasa Mahkemesi, kıyılara ilişkin değerlendirme yaptığı bir kararında kıyıların hukuksal durumuna dikkat çekerek kıyı kenar çizgisi tespit edilmeden önce özel mülkiyete konu olan taşınmazlar hakkında kazanılmış haktan bahsedilmeyeceğini belirtmiş ve kıyıların zamanaşımıyla kazanılamayacağını açıkça vurgulamıştır.¹⁵⁷

1.3.4.3. Kıyılar Haczedilemez

Kıyıların haczedilemeyeceği gerçeği bu malların devredilememe özelliğinin bir sonucudur. Zira kamu mallarının haczi de bir devir sonucu doğuracağından böyle bir hukuki tasarruf mümkün kabul edilmemektedir.¹⁵⁸ Ayrıca kıyılar üzerinde mülkiyet kurulamayacağından en başından haczedilmelerine neden olacak bir hukuki ilişkinin konusu da olamazlar.¹⁵⁹

Haczedilememe yasağı, kamu mallarından yararlanılmasının engelleneceği ve kamu mallarının kamu hizmetinde kullanılmasının önüne geçileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır.¹⁶⁰ Ayrıca kamu malları kamu hizmetinde kullanıldığından söz konusu yasağın kamu hizmetlerinin sürekliliği ilkesiyle de bağlantılı olduğu ifade edilmelidir. Bununla birlikte kamu mallarının kamu yararına tahsis edilmiş olması nedeniyle bu yararın alacaklının yararından üstün tutulması ve devlete olan güvenin sarsılmaması açısından da böyle bir yasağın öngörüldüğü söylenebilir.¹⁶¹ Buradan hareketle tüm toplumun yararlanmasına açık olan kıyılar açısından bu ilke mutlak uygulama alanı bulacaktır.

2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 82'inci maddesiyle devlet mallarının haczedilemeyeceği kurala bağlanmıştır. Buradan hareketle devlet tüzel kişiliğine ait tüm malların yani devlet tüzel kişiliğine ait kamu ve özel malların hacze konu edilemeyeceği söylenebilir. Ancak bu durum diğer kamu tüzel kişilerine ait tüm mallar için geçerli değildir. Zira tüm kamu tüzel kişilerine ait mallar açık bir ifadeyle kapsama alınmayarak yalnızca devlete ait mallardan bahsedildiği görülmektedir.

¹⁵⁶ R.G. T. 9.7.1982/19512. 3402 sayılı Kadastro Kanunu mad. 18/2. "...Orta malları, hizmet malları, ormanlar ve Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da bir kamu hizmetine tahsis edilen yerler ile kanunları uyarınca Devlete kalan taşınmaz mallar, tapuda kayıtlı olsun olmasın kazandırıcı zamanaşımı yolu ile iktisap edilemez.

¹⁵⁷ AYM, T. 24.09.2008, E:2008/26, K:2008/127, RG:18.11.2008/27058,

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2008/147> (E.T:19/12/2023)

¹⁵⁸ Gözler, s.873.

¹⁵⁹ Akın, s.83.

¹⁶⁰ Kalabalık, s.386 ; Benzer görüş için bkz. Gülan, s.147. "Kamu malları, tahsis edildikleri amaç nedeniyle, haczedilemezler. Çünkü bir kamu malının haczi, tahsis edildiği işlevde aksamalara yol açabilir."

¹⁶¹ Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Ayvaz, Sema Taşpınar/Hanağası, Emel, İcra ve İflas Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.341.

Anayasa Mahkemesine göre devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kural hukuk devletinin bir gereği olarak devletin borçlarını kendiliğinden ödeyeceği esasına dayanır. Ayrıca bu kural kamu hizmetini yerine getirmenin de bir gereğidir.¹⁶² Yüksek mahkeme söz konusu değerlendirmeyi yukarıda anılan devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin hükmün iptali istemiyle yapılan somut norm denetimi sırasında yapmıştır.¹⁶³

1.3.4.4. Kısıtlar Kamulaştırılmaz

Kamulaştırma, Akyılmaz/Sezginer/Kaya tarafından, “*özel hukuk kişilerinin rızasına bakılmaksızın mülkiyetlerinde bulunan taşınmaz malların kamu gücü kullanılarak elde edilmesini sağlayan kamu hukuku usulü*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁶⁴ Kamulaştırmanın düzenleme altına alındığı Anayasa’nın 46’ncı maddesinde, kamulaştırmanın devlet ve diğer kamu tüzel kişileri tarafından yapılacağı ve ancak özel mülkiyete ait taşınmazlar açısından söz konusu olacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeye paralel olarak Kamulaştırma Kanunu’nun 30’uncu maddesinde de yasaklayıcı bir ifade kullanılmak suretiyle kamu tüzel kişilerine ve kamu kurumlarına ait malların başka bir kamu tüzel kişisi veya kamu kurumu tarafından kamulaştırılması açıkça engellenmiştir. Ayrıca ilgili hükümde idareler arasında belirli bir usul belirlenmek suretiyle kamu mallarının devrine ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Gülen’a göre, Fransız hukukundan farklı olarak Türk hukukunda düzenlenen devir usulü ve kamulaştırma yasağının kapsamı kamu mallarına ilişkin temel kaidelere daha uygundur. Zira Fransız hukukunda devlet tüzel kişiliğinin diğer kamu tüzel kişilerine ait mallar üzerinde tek taraflı karar almak suretiyle kamu mallarının devrini sağlanmaya yönelik düzenlemeler mevcuttur.¹⁶⁵ Buna karşılık Türk İdare Hukukunda kamu tüzel kişilerine ait malları üzerinde diğer idarelerce tek taraflı bir işlem tesis etmek suretiyle kamulaştırma veyahut taşınmazın devrinin sağlanması mümkün değildir.

Belirtilen mevzuatdan da açıkça anlaşılabacağı üzere kamulaştırma ancak ortada özel mülkiyete konu bir taşınmaz bulunması halinde geçerli olacaktır.¹⁶⁶ Ayrıca kamu mallarına

¹⁶² AYM, T. 21.10.1992, E:1992/13, K:1992/50, RG:30.6.1993/21623, “...Devlet mallarının haczolunmazlığı kuralı kamu hizmeti görevini yerine getirmenin gereğidir. Bu yolla hem devletin ve kamunun, hem de ilgili öbür yasa kurallarıyla kişilerin zararları önlenmiş olur. Öte yandan bu ilkenin kabulüyle, haklı ve anayasal bir neden olmaksızın mahkeme kararlarının yerine getirilmesinin geciktirilmesi olanağının borçlu yönetimin istencine (iradesine) bırakılmış olduğu görüşü de geçersizdir.”

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1992/50>

¹⁶³ Anılan hükmün Anayasa’ya aykırı olduğuna ilişkin açıklamalar ve bu kapsamda devletin özel malları için haciz yasağının AİHM kararı üzerinden eleştirisi için bkz. Akil, Cenk, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Haczedilemezliği Kuralı Üzerine Düşünceler”, **Ankara Barosu Dergisi**, y.2012, S.2, 2012, s.99-118.

¹⁶⁴ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.667.

¹⁶⁵ Gülen, s.150.

¹⁶⁶ Gözübüyük/Tan, s.964.

ilişkin kamulaştırma yasağı kamu tüzel kişilerine ait özel mallar açısından da geçerlidir.¹⁶⁷ Kamu mallarının kamulaştırma işlemine konu olması halinde bu durumun hukuki sonucunun ne olacağı hakkında Danıştay'ın verdiği bir karar dikkat çekicidir. Danıştay 8. Dairesi'ne göre kamu mallarının kamulaştırılmasına ilişkin karar yok hükmündedir.¹⁶⁸

Kamulaştırma yasağı kıyılar açısından mutlak uygulama alanı bulacaktır. Zira üzerinde mülkiyet kurulamayan kıyıların kamulaştırılmasından söz edilemez.

1.3.4.5. Kıyılar Tapu Siciline Tabi Olmazlar

Kıyılar tapu siciline¹⁶⁹ kaydolmazlar. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 999'uncu maddesinde özel mülkiyete tabi olmayan ve kamunun yararlanmasına ayrılan taşınmazların tapu siciline kaydolmayacağı açıkça düzenlenmiştir. Bir taşınmazın tapu siciline kaydolma amacı öncelikle aleniyetin sağlanması olduğundan üzerinde mülkiyet kurulması mümkün olmayan kıyılar açısından böyle bir gerekliliğe ihtiyaç bulunmadığı açıktır.

Kıyıların tapu siciline kaydolma zorunluluğunun bulunmadığı açık olmakla birlikte 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun tapuya şerh verilmesi başlıklı 12'inci maddesinde, anılan Kanun'un 8'inci maddesine uygun olarak sahil şeridinde yapılabilecek nitelikte olan yapıların niteliklerinin tapu kütüğünün beyanlar hanesine işlenmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte bazı kamu malları açısından tescile ilişkin düzenlemeler yapıldığı da görülmektedir.¹⁷⁰ Ancak kamu mallarının tapuya tescil edilmesi halinde bu tesciller özel hukuk kişilerine ait malların tescilinden farklı olarak kurucu değil, açıklayıcı bir nitelik taşıyacaktır.¹⁷¹ Ayrıca böyle bir tescil kamu malının niteliğini değiştirmez.

Gölan, tapu sicilinin fonksiyonlarından bahsederek kamu mallarını da kapsar biçimde ülkede bulunan toprakların kime ait olduğu ve söz konusu bir kamu malı ise nasıl bir hizmete ayrılarak kime tahsis edildiği hususlarının tapu kayıtlarında gösterilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Yazar tarafından göre tapu sicilinin kapsamının genişletilmesi halinde, özel hukukun tapu siciline bağladığı fonksiyonun ortadan kalkmayacağı, bilakis aleniyet açısından

¹⁶⁷ Günday, Metin, **İdare Hukuku**, İmaj Yayınevi, 2011, s.256.

¹⁶⁸ Danıştay 6.D. 25.11.1987, E:1987/56, K:1987/1156. Akt. **Gözübüyük/Tan**, s.964.

¹⁶⁹ **Akipek/Akıntürk**, s.241. “*Tapu sicili, taşınmazlar ile üzerlerindeki hakların durumlarını göstermek üzere devletin sorumluluğu altında tescil ve kamuya açıklık ilkelerine göre yetkili memurlar tarafından tutulan resmi defterlerdir.*”

¹⁷⁰ R.G. T. 9.7.1987/19512. 3402 sayılı Kadastro Kanunu md.16 “*Mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi paralı veya parasız kamunun yararlanmasına tahsis edildiği veya kamunun kadimden beri yararlandığı belgelerle veya bilirkişi veya tanık beyanı ile ispat edilen orta malı taşınmaz mallar sınırlandırılır, parsel numarası verilerek yüzölçümü hesaplanır ve bu gibi taşınmaz mallar özel siciline yazılır.*”

¹⁷¹ **Gözler**, s.889.

faydalı olacağı ve ayrıca bu durumun kamu mallarının özel mallar gibi değerlendirilmesi sonucunu da doğurmayacağı savunulmaktadır.¹⁷²

1.3.4.6. Kıyılar Özel Korumaya Tabi Tutulurlar

Kamu malları özel kişilere ait mallarından farklı ve ayrıcalıklı olarak korunurlar. Bu koruma hem idari hem de cezai yaptırım uygulanmak suretiyle sağlanır.¹⁷³ Kamu mallarının cezai anlamda korunması genellikle verilecek cezanın belirli oranda artırılması şeklinde ortaya çıkar. Koruma sağlanırken kamu malı veya kamunun özel malı şeklinde bir ayrıma gidilmez.¹⁷⁴

Kamu mallarının özel bir koruma rejimine tabi tutulmaları kamu yararının kesintisiz gerçekleşebilmesi için zorunludur.¹⁷⁵ Bununla birlikte aslında kamu malları için anlatılan devredilememe, zamanaşımı yoluyla kazanılamama ve kamulaştırılmama gibi özellikler bu özel korumanın bir görünümü olarak kabul edilebilir.¹⁷⁶

Kamu mallarının korunması usulünün bazı özel kanunlarla düzenleme altına alındığı görülmektedir. Örneğin 3091 sayılı Kanun ile devlete ait kamu malları ile Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlara karşı yapılacak tecavüz ve müdahalelerin idari makamlarca önleneyeceği düzenleme altına alınmıştır. Anılan Kanunda ayrıca Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlar açısından özel kişilere ait taşınmazlardan farklı olacak şekilde başvurusu süresi yönüyle müdahalelerde mevzuatın uygulanması açısından herhangi bir başvuru süresinin aranmayacağı açıkça belirtilmiştir.

Kıyı alanlarının korunması açısından özel bir koruma rejiminin olduğu şüphesizdir. Zira kıyının doğal bir oluşum olması ve bu niteliğinin bozulmaması açısından kıyıların korunması özel önem arz etmektedir. Ayrıca kıyıların korunması, bu alanlardan toplumsal yararlanmanın sağlanabilmesi açısından zorunludur.

Kıyı Kanunu'nda kıyıların korunması açısından özel düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir. Nitekim anılan Kanun'un 6'ncı maddesiyle kıyılarda; *"hiçbir yapı yapılamaz; duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engeller oluşturulamaz. Kıyılarda, kıyıyı değiştirecek boyutta kazı yapılamaz; kum, çakıl vesaire alınamaz veya çekilemez. Kıyılara moloz, toprak, curuf, çöp gibi kirletici etkisi olan atık ve artıklar dökülemez."* şeklinde düzenleme yapılarak kıyılar için özel bir koruma hükmü getirildiği ve aynı Kanun'un 14 ve 15'inci maddeleriyle de kıyılar açısından yapılacak aykırılıklara karşı hem cezai hem de idari yaptırımların öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Anılan hükümlere bakıldığında kıyılarda yapılacak

¹⁷² Gülan, s.145. Farklı görüş için bkz. Karahanoğulları, İdare Hukuku, s.693.

¹⁷³ Atay, 2020, s.44.

¹⁷⁴ Gülan, s.150.

¹⁷⁵ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.662.

¹⁷⁶ Kalabalık, s.393.

aykırı yapılaşmalar için verilecek idari para cezaları açısından 3194 sayılı İmar Kanunu'na atıf yapıldığı ve cezaların bu kanun hükümlerince verileceği, yine aykırı yapılaşmaları yapan kişiye TCK kapsamında verilecek adli cezaların ve imar mevzuatı kapsamında verilecek idari para cezalarının bir kat oranında artırılacağı düzenleme altına alınmıştır. Bu artırım, İmar Kanunu kapsamında düzenlenmeyen bir imar para cezası artırım sebebi olarak kabul edilebilir.¹⁷⁷

Kıyı Kanunu'nun 15'inci maddesinde, kıyı ve uygulama imar planı bulunan sahil şeritlerine “*moloz, toprak, cüruf, çöp gibi atık ve artıkları dökenler, atılan veya dökülen maddenin niteliğine, çevreyi kirletici ve bozucu etkisine göre Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu veya Çevre Kanunu hükümlerine göre cezalandırılacağının*” hükme bağlandığı, bununla birlikte madde devamında, “*anılan fiillerin kıyının doğal yapısını bozacak bir etki meydana getirmesi halinde daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşmadığı takdirde failleri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağının*” düzenleme altında alındığı görülmektedir. Bu kapsamda, kıyı alanlarında yapılacak aykırılıklara yönelik olarak “*Kıyı Kanuna Muhalefet Suçu*” ile TCK'nın 184'üncü maddesinde düzenleme altına alınan “*İmar kirliliğine neden olma*” suçu arasında içtima kurallarının uygulanması noktasında değerlendirme yapılmasında fayda bulunmaktadır. Bu kapsamda, kıyı alanlarında Kıyı Kanunda belirtilen aykırı eylemler aynı zamanda TCK 184'üncü maddesinde düzenlenen “*İmar kirliliğine neden olma*” suçunun da konusunu oluşturacağından her iki kanun maddesini ihlal eden fiil sebebiyle gerçek içtima değil, TCK'nın 44'üncü maddesi kapsamında ağır olan suçtan cezalandırılma yoluna gidilerek fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.¹⁷⁸

Kıyılara ilişkin özel koruma Kıyı Kanunu ile sınırlı değildir. Nitekim 618 sayılı Limanlar Kanunu'nun¹⁷⁹ 4'üncü maddesinde, “*Liman reisliğinden resmi izin alınmadıkça deniz kıyılarında, iskele, rıhtım, kızak, kayıkthane, tamirhane, fabrika, gazino, depo, mağaza ve umumi deniz hamamları yapılamaz*” hükmüne, 5'inci maddesinde ise “*Limanlar içinde Hükümetin tayin ve tahdit ettiği yerlerde deniz kıyısına kazık çakmak, doldurmak suretiyle denize tecavüz etmek ve limanların içinde ve deniz üzerinde kahvehane, yemekhane, yatakhane misillü mahaller tesis eylemek veya herhangi bir suretle limanların genişliğine halel vermek memnudur.*” hükmüne yer verilmek suretiyle kıyı üzerinde yer alacak limanlara ilişkin mevzuatta da kıyıların korunmasına yönelik özel düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

¹⁷⁷ Kara, Seyfettin, **İdari Yaptırım Boyutuyla İmar Para Cezası Artırım/İndirim ve İptal Sebepleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 186.

¹⁷⁸ İçtima hükümlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ellığıram, Büşra, “**İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019, s. 81 vd.

¹⁷⁹ R.G. T. 20.4.1341/95.

Kıyılarının korunmasına ilişkin aktarılan düzenlemeler dışında kıyı alanlarında inşa edilen aykırı yapılaşmaların kaldırılmasına yönelik uygulanacak mevzuat hususunda tartışma bulunduğu görülmektedir.

Kıyı Kanunu kapsamında doldurularak elde edilen arazide ruhsatsız yapılan bir kafenin yıkılmasına ilişkin Gecekondu Kanunu'nun 18'inci maddesi kapsamında tesis edilen yıkım işlemine karşı açılan davada, Danıştay 6. Dairesi, bu alanlarda ruhsatsız yapıların Kıyı Kanunu'nda düzenlendiği şekliyle İmar Kanunu'nun 32'inci maddesi hükmünde öngörülen usule göre yıkılması gerekirken, aykırılıkların 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun 18'inci maddesi hükmü uygulanmak suretiyle yıkılmasını hukuka aykırı bularak anılan mevzuat kapsamında yıkıma konu işletmeciye yapıyı yıkmaya ve enkazı kaldırma imkanı tanınmadığından yıkıma konu yapının enkazının davacının uhdesinde kalmadığının tespit edilmesi halinde enkaz bedelinin davacıya ödenmesi gerektiğine hükmetmiştir.¹⁸⁰

1.3.4.7. Kıyılar Vergi ve Benzeri Mali Yükümlülüklere Tabi Değildir

Kıyılardan yararlanma anayasal bir haktır. Bu hak vergi, harç veya benzeri mali yükümlülüklere tabi kılınamaz.¹⁸¹ Bu durum, kamu mallarının kamu yararı amacıyla halkın kullanımına açık olmalarının bir sonucudur.¹⁸² Ancak kıyılardan yararlanmayı kolaylaştıracak hizmetler sebebiyle belirli bir bedelin ödenmesi söz konusu olabilir. Söz konusu bedel sunulan hizmetin karşılığı ücret olarak adlandırılacağından vergi, resim veya harç olarak değerlendirilemez. Ancak bu ücretin kıyılardan herkesin yararlanmasını sağlayacak ölçüyü kolaylaştıracak şekilde belirlenmesi gerekmektedir.¹⁸³ Aksi durum kıyılardan yararlanmada anayasal bir ölçüt olan kamu yararına aykırılık teşkil edecektir.

1.3.4.8. Kıyılarda Yapılaşmanın Yasak Olması

Kıyılarının Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının bir sonucu da bu alanlarda yapılaşmasının genel olarak yasaklanmış olmasıdır. Anayasal bir hüküm gereği kıyılardan yararlanmak sosyal bir hak olarak kabul edildiğinden bu yararlanmanın sağlanabilmesi, ancak kamu yararının gözetilmesi amacıyla izin verilecek yapılaşma dışında her türlü yapılaşmanın yasaklanmasıyla gerçekleşebilir.

Yapı kavramı İmar Kanunu'nda tanımlanmaktadır. İmar Kanunu'nun 5'inci maddesinde; “*karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı*

¹⁸⁰ Danıştay 6.D, T. 9.11.2022, E:2022/1531, K:2022/9355, UYAP Karar Arama (E.T:23.12.2023).

¹⁸¹ Akın, s.104.

¹⁸² Aksünger/Berk, s.834.

¹⁸³ Akın, s.105.

ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir.” şeklinde tanımlanan yapı¹⁸⁴, bina kavramından farklıdır. Zira bina kavramının yapı kavramından daha dar bir anlamı vardır. İmar Kanunu’nun anılan maddesinde binanın da tanımı yapılmıştır. Buna göre bina, *“kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır.”* şeklinde olmak üzere yapı kavramının içerisinde tanımlanmıştır. Aktarılan tanımlardan hareketle ifade edilebilir ki her bina yapı ise de her yapı bina niteliğinde değildir.¹⁸⁵

Kıyı Kanunu’nun 6’ncı maddesi ile Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in 13 ve 14’üncü maddelerinde kıyılarda yapılabilecek yapılar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre kıyıda yapılaşmamanın kural, yapılaşmanın ise istisna olduğu kabul edilebilir. Ancak 17/4/1990 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kıyı Kanunu’nun ilk haline kıyasla bugün yapılaşmaya yönelik istisnaların sayısının oldukça artırıldığı görülmektedir. Nitekim Kanun’un ilk halinde, kıyılarda ancak *“a) İskele, liman, barınak, yaşama yeri, rıhtım, dalgakıran, köprü, menfez, istinat duvarı, fener, çekek yeri, kayıkhanesi, tuzla, dalyan, tasfiye ve pompaj istasyonları gibi, kıyının kamu yararına kullanımı ve kıyıyı korumak amacıyla yönelik alt yapı ve tesisler, b) Faaliyetlerinin özellikleri gereği kıyıdan başka yerde yapılması mümkün olmayan tersane, gemi söküm yeri ve su ürünlerini üretim ve yetiştirme tesisleri gibi, özelliği olan yapı ve tesisler,”* gibi kıyının ortak kullanımını kolaylaştırmak için yapılacak yapılar ile kıyıdan başka yerde yapılması mümkün olmayan yapıların inşa edilebileceği kabul edilmişken, sonradan yapılan düzenlemelerle bunlara ek olarak olarak *“Sahil Güvenlik Komutanlığı bağlısı gemi/bot karakolları ve destek birimi binalarının”* da kıyılardan başka yerde yapılması mümkün bulunmayan yapılar olarak kabul edilmek suretiyle istisnai yapılaşmalardan birisi olarak ilgili kanun hükmüne eklendiği görülmektedir.

Bununla birlikte kıyılarda inşasına izin verilen yapılar bunlarla sınırlı değildir. Turizm alanlarının büyümesi ve gelişmesi, buna paralel olarak ekonomik gelir alanlarının genişlemesi kıyılardan yararlanma anlayışında da değişikliği beraberinde getirmiştir. Bu durumun kıyılarda yapılaşma yasağına ek istisnalar getirilmesi sonucunu doğurduğu söylenebilir.

Kıyı Kanunu’nun 6’ncı maddesi ve Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmeliği’nin 13 ve 14’üncü maddelerinde yapılan değişikliklerle kıyı alanlarında,

¹⁸⁴ Yapının unsurlarına dair ayrıntılı bilgi için bkz. Aksakal, Ahmet, **“İdari İşlem Teorisi Açısından 3194 Sayılı İmar Kanunu Özelinde İmar Yaptırımları”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2020, s. 49 vd.

¹⁸⁵ Kara, Seyfettin, **İdari Yaptırım Boyutuyla İmar Para Cezası**, s. 53.

kruvaziyer gemilerin yanaşmasına ve yolcuları indirmeye müsait deniz yapıları ve yan tesislerinin yer aldığı kruvaziyer ve yat limanlarının; spor aktiviteleri ve organizasyonların yapılmasına/yaptırılmasına yönelik spor tesisleri ve zorunluluk arz eden durumlarda bunların tamamlayıcı konaklama tesislerinin; Cumhurbaşkanınca alınacak kamu yararı kararı doğrultusunda kurulacak sağlık tesisleri ve alternatif alan bulunmaması durumunda 9/1/2002 tarihli ve 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu'na göre kurulan, işletilen ve mevcut en iyi teknikleri kullanan endüstri bölgelerinin, enerji iletim hatlarının, millet bahçelerinin ve yine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca yenilenebilir enerji kaynak alanı olarak ilan edilen alanlarda yenilenebilir enerji üretim santrallerinin inşa edilebileceğine ilişkin düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Görülebileceği üzere, kıyılarda yapılaşma yasağının istisnalarının Kanun'un ilk haline göre oldukça artırıldığı anlaşılmaktadır. Ancak kıyılardan yararlanmada temel ölçütün kamu yararı olduğu gerçeği karşısında söz konusu yapılaşmaların ancak ve ancak kıyılardan kamu yararı çerçevesinde yararlanmayı ve kıyıları korumayı sağlamaya yönelik gerçekleşmesi anayasal bir zorunluluktur.¹⁸⁶

Ayrıca kıyılarda uygulama imar planı yapılmadan inşa edilebilecek yapılar da bulunmaktadır. Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmeliği'nin 13'üncü maddesinde düzenlenen bu yapılar; *“rekreatif amaçlı iskele, tonoz sistemleri, aralarında en az 150 metre mesafe olmak kaydı ile 6 m²'yi geçmeyen büfe ve kirletici etkisi olmayan fosseptik yapımını gerektirmeyen seyyar tuvalet ile sabit olmayan duş, gölgelik ve soyunma kabini”* olarak sıralanmaktadır. Görüldüğü üzere, kıyıda imar planı yapılmadan inşa edilebilecek yapılar basit nitelikte ve kamunun yararlanmasına hizmet edecek yapılardır. Bununla birlikte turizm faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla kıyı alanlarının işgaline yönelik eylemlerinde arttığı bilinmektedir. Özellikle kıyı alanlarında; bungalov, tiny house, karavan gibi yapı ve araçlar ile çadır kurma gibi faaliyetlerin bulunduğu dikkate alındığında, söz konusu yapılaşma ve faaliyetlerin kıyıda yapılaşma yasağı kapsamında olup olmadığının da ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda bungalov, tiny house ve karavan gibi yapı ve araçların yapı olup olmadığı değil kıyı mevzuatı kapsamında kıyıda yapılmasına izin verilen imalatlardan olup olmadığı önem arz etmektedir. Kanaatimizce, söz konusu imalatların kıyıda bulundurulması kıyıda yapılaşma yasağına kapsamında değerlendirilmelidir. Zira kıyıda yapılaşma istisnai hallerde söz konusu olabileceğinden ve ancak Kıyı Kanunu uyarınca izin verilen imalatlar inşa

¹⁸⁶ Akın, s.111.

edilebileceğinden anılan imalat veya araçların kıyı alanlarında bulundurulması mümkün değildir.

Kıyılarda yapılaşma yasağına getirilen istisnai düzenlemelere yönelik verilen yargı kararlarına da bakmakta fayda bulunmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin, kıyılarda millet bahçeleri yapılabilmesinin önünü açan ve 14/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 21'inci maddesiyle 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 6'ncı maddesinin 5'inci fıkrasına g bendi olarak eklenen hükmün iptali istemiyle yapılan başvuruya yönelik yakın tarihte verdiği karar dikkat çekicidir.

Yüksek mahkeme, kıyılarda öngörülen millet bahçelerine ilişkin hükümde belirsiz bulunduğundan hareketle Anayasa'nın 2'inci ve 43'üncü maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek yapılan başvuruda, Anayasa'nın kıyılara ilişkin 43'üncü maddesi ile çevre hakkına ilişkin 56'ncı maddesi arasında yakın bir ilişki bulunduğunu vurgulayarak millet bahçesi kavramının belirsiz ve öngörülemez nitelikte olmadığını, bu alanların insanların sağlıklı çevrede yaşama amacına hizmet edeceğini, düzenleme ile kamu yararı dışında bir amaç gözetilmediğini, söz konusu düzenlemenin devletin kıyıları koruma görevine aykırı olmadığını ve kıyılarda yapılaşma yasağına ilişkin sınırlayıcı düzenlemelerin uygulanmasına devam edilebileceğini belirterek kıyılarda yeni bir yapılaşma öngören millet bahçelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına hükmetmiştir.¹⁸⁷ Ayrıca kıyılarda kruvaziyer¹⁸⁸ ve yat limanı yapılmasına olanak sağlayan düzenlemenin iptali için yapılan başvuruda da yüksek mahkemece kruvaziyer ve yat limanlarının ancak kıyılarda yapılabilme zorunluluğuna dikkat çekilerek bu gerekliliğin olağan yapılaşma dışında herhangi bir yapılaşmaya izin verileceği anlamına gelmeyeceğinden bahisle Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.¹⁸⁹

¹⁸⁷ AYM, T. 4.10.2023, E:2020/42, K:2023/99, RG:4.10.2023/32329

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2023/99> (E.T.:23.12.2023)

“...kıyılarda imar planı kararı ile yapılabileceği öngörülen millet bahçelerinin yapılacağı kıyılar, sahil şeritleri, doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan arazilere ilişkin yapı ve yapılaşmaya dair 3621 sayılı Kanun'da yer alan sınırlayıcı hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği gözetildiğinde söz konusu alanlarda yapılacak yapı ve yapılaşmaların hangi ilkelere, kurallara ve sınırlamalara tabi olacağı konusunda herhangi bir tereddütün bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle söz konusu alanlarda yapılacak millet bahçeleri açısından da kıyı hukuku rejimi yönünden tabi olunacak kurallar mevcuttur. Bu durumda Anayasa'nın 43. ve 56. maddeleri uyarınca devlete verilen çevreyi ve kıyıları koruma görevinin yerine getirilmesini engelleyen bir durumun bulunmadığı görülmektedir.”

¹⁸⁸ TDK'ya göre Kruvaziyer: “Büyük gezinti gemisi” anlamına gelmektedir. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T:23/12/2023)

¹⁸⁹ AYM, T. 5.1.2006, E:2005/98, K:2006/3, RG:4.1.2008/26746

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2006/3> (E.T:23/12/2023) “... Anayasa Mahkemesi'nin önceki kararlarında ifade edildiği gibi, tersane, gemi sökme yeri ve su ürünlerine dayalı sanayi tesisleri, faaliyetlerinin özelliği gereği kıyıda yapılması zorunlu tesislerdendir. Aynı şekilde faaliyetleri gereği kıyıda olması zorunluluğu bulunan fabrika ve santral gibi yapıların kıyılarda ve sahil şeritlerinde yapılmasında anayasal bir sorun bulunmamaktadır.”

Bununla birlikte ifade edilmelidir ki kıyı üzerinde bahsi geçen yapılaşmalar kıyının kamu malı niteliğini değiştirmez. Ayrıca kıyı üzerinde inşa edilecek yapılar da kıyı alanında yer alacak olması sebebiyle kıyının bütünleyici parçası olarak kabul edileceğinden hukuken kamu malı niteliğinde sayılırlar.¹⁹⁰

¹⁹⁰ **Ersöz**, Türkiye’de Deniz Limanlarının, s.22.

İKİNCİ BÖLÜM

KIYI MEVZUATININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ, KIYI ALANINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN İDARİ İŞLEM NİTELİĞİ, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN TESPİTİ, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ, KIYI KENAR ÇİZGİSİNİN YARGISAL DENETİMİ

2.1. Kıyı Mevzuatının Tarihsel Gelişim Süreci

Kara ve su arasında tampon bölge işlevi gören kıyılar, devletler ve insanlar için tarihsel süreç boyunca önemini korumuştur. Özellikle, üç tarafı denizlerle çevrili olup uluslararası su yolu niteliğinde kabul edilen İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına sahip olan ülkemiz açısından duruma bakıldığında, kıyıların önemi daha da fazla ortaya çıkmaktadır. Buna akarsu ve göl gibi su kaynaklarına ait kıyı şeritleri de eklendiğinde oldukça uzun bir kıyı şeridine sahip ülke konumunda olduğumuz söylenebilir.¹⁹¹

Osmanlı Devleti döneminde kıyılara ilişkin olarak özel bir düzenleme bulunmadığı görülmektedir.¹⁹² 1858 yılında çıkarılan “Kanunname-i Arazi” ile devlet sınırları içerisinde bulunan topraklar bir sınıflandırmaya tabi tutularak toplamda beş sınıf arazi kabul edilmiştir.¹⁹³ Anılan düzenlemede kıyıların herhangi bir arazi grubuna dahil olduğuna yönelik bir ifade bulunmamaktadır. Diğer yandan, 1876 tarihli Mecelle’nin 1264’üncü maddesinde; “*herkes hava ve ziya ile intifa eylediği gibi denizler ve büyük göller ile dahi intifa edebilir.*” şeklinde düzenlemenin yer aldığı ve bu düzenlemeyle birlikte denizlerin herkesin ortak kullanımına ait alanlar olduğunun vurgulandığı görülmektedir.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına gelindiğinde kıyıların hukuksal düzenini ortaya koyan özel bir yasal düzenlemenin bulunmadığı, bununla birlikte 1926 tarihli Medeni Kanunu’nun 641’inci maddesi ile genel suların sahipsiz yerler arasında sayıldığı görülmektedir. Ayrıca 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu’nun 4’üncü maddesinin (F) bendinde; su kenarlarında, rıhtımdan ya da rıhtım yapılabilecek noktadan 10 metre genişliğindeki alanın, toplumun yararlanmasına ait olmak üzere bırakılacağı düzenlendiği görülmektedir.¹⁹⁴ Söz

¹⁹¹ Kıyı uzunluğuna ilişkin bilgi için bkz. “Türkiye’nin toplam kıyı uzunluğu, adalar hariç olmak üzere 8592 km’dir. Korunan kıyı uzunluğu 2021 yılı itibarıyla 3216 km olup bu da 37%’ye tekabül etmektedir.” <https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/korunan-kıyı-uzunluğu-i-85779#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20toplam%20k%C4%B1y%C4%B1%20uzunlu%C4%9Fu,ye%20tekab%C3%BCl%20etmektedir%5Bi%5D>. (E.T.26/12/2023)

¹⁹² Kutay, İlhan, “Kıyının Hukuksal Düzeni”, “Yargı Aylık Dergisi”, sy. 24, 1978, s.12 vd.

¹⁹³ Kanunname-i Arazi’ye göre imparatorluk arazisi; mülk arazi, miri arazi, vakıf arazi, metruk arazi ve mevat (ölü) arazi olarak beş (5) farklı sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır.

¹⁹⁴ R.G. 21.6.1933/2433.

konusu düzenlemede açıkça kıyı ifadesine yer verilmemiş ise de bugün kıyı olarak ifade edilecek belirli bir alanın toplumun ortak yararlanmasına ayrıldığı anlaşılmaktadır.

Kıyıların; yaşamsal, ekonomik, ticari, turizm, sosyal, kültürel ve bunlara bağlı olarak hukuksal önemi, beraberinde kıyı alanlarının korunmasına yönelik ilkelerin belirlenmesini ve söz konusu alanların hukuki niteliği ile birlikte sonuçlarının ortaya konulması açısından yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak ülkemiz açısından kıyıların yasal bir düzenleme altına alınması çok eski kabul edilecek bir geçmişe sahip değildir. Nitekim 1961 Anayasası'nda¹⁹⁵ kamulaştırma başlıklı 38'inci madde dışında kıyı ifadesine yer verilmemiş, Anayasa'nın 130'uncu maddesinde ise tabii servet ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğundan bahsedilmekle yetinilmiştir.

Kıyılarda bulunan yapılaşmalarla ilgili olarak ilk kez mülga 6785 sayılı İmar Kanunu'na 1605 sayılı İmar Kanunu'nda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun ile eklenen ve 20/7/1972 tarih ve 14251 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe giren ek 7'inci ve 8'inci maddelerle düzenleme yapıldığı görülmektedir. Ancak bu düzenlemelerde kıyı, kıyı kenar çizgisi gibi kıyı alanına ilişkin genel kavramlardan bahsedilmeyip yalnızca kıyıdaki yapılaşmaları düzenlemeye yönelik hareket edildiği ve bazı alanların özel mülkiyete kapalı olduğunun özellikle vurgulandığı görülmektedir.¹⁹⁶ Bununla birlikte anılan maddelerin anılan maddelerin uygulanması amacıyla çıkarılan İmar Kanunu'nun Ek 7 ve 8'inci Maddelerine İlişkin Yönetmelik 18/1/1975 tarih ve 15122 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili Yönetmelik hükümleri incelendiğinde dayanak kanun maddelerine nazaran kıyılara ilişkin olarak oldukça geniş kapsamlı bir düzenleme yapıldığı ve kıyı alanlarına ilişkin bazı temel kavramların tanımlandığı görülmektedir.¹⁹⁷

1982 Anayasası ile kıyılar ilk kez anayasal düzenleme altına alınmıştır. Anayasa'nın 43'üncü maddesi ile kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilerek kıyıları çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikli ilkenin kamu yararı olduğu vurgulanmıştır. Akabinde 3086 sayılı Kıyı Kanunu 27/11/1984 tarihinde kabul edilmiş ve 1/12/1984 tarih ve 18592 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan yasal düzenleme ile kıyı alanlarına ilişkin temel kavramlar tanımlanarak kıyılara ilişkin yapılaşma şartları, kıyılarda aykırı yapılaşmalara ilişkin cezai hükümler, kıyı alanlarında planlama kuralları ve kıyı kenar çizgisinin belirlenme usulü hüküm altına alınmıştır. Ardından 3086 Sayılı Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik çıkarılmıştır. Ancak 3086 sayılı Kıyı

¹⁹⁵ 1961 Anayasası'nın tam metin için bkz. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> (E.T.26/12/2023). "... kıyılarının korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda ise bu süre on yılı aşamaz."

¹⁹⁶ Kanun'un tam metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14251.pdf> (E.T.26/12/2023).

¹⁹⁷ Yönetmelik'in tam metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15122.pdf> (E.T.26/12/2023).

Kanunu'nun bazı maddelerinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulması sonucunda yüksek mahkemece verilen kararda; kanunda yer alan kıyıya ilişkin kavramlarda jeolojik açıdan hata yapıldığı, kıyı olarak kabul edilmesi gereken kayalıklara yer verilmeyerek kıyı alanının kapsamına dahil edilmemesinin kayalıkları Devletin hüküm ve tasarrufu altında bıraktığı, bu durumun Anayasa'ya aykırı olduğu, ayrıca kıyı alanlarında eğitim, spor veya turizm amaçlı tesisler gibi kıyıda yapılması zorunlu olmayan yapıların yapılmasına imkan tanındığı, kıyıda yapılaşmaya izin verilecek yapıların yapım koşul ve usullerinin açıklanmadığı, sahil şeridinin tümünde kamu kullanımına öncelik tanıyan anayasal ilkeye aykırı davranıldığı ve geçici maddelerle kabul edilen 1972 yılından önce yapılan mevzuata aykırı yapıların kazanılmış hak kapsamında değerlendirilemeyeceği gerekçelerine yer verilerek ilgili Kanun'un bazı maddelerinin iptaline karar verilmiş ise de bu haliyle diğer maddelerin de uygulanma olanağı kalmayacağından hareketle Kıyı Kanunu'nun tümü yönünden iptali gerektiği hükme bağlanmıştır.¹⁹⁸

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Kıyı Kanunu sonrasında ortaya çıkan boşluk dönemin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan 15/7/1987 tarihli ve 110 sayılı Genelge ile doldurulmaya çalışılmıştır. Anılan Genelge ile kıyı ve sahil şeridine ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer verilerek bu alanlarda koruma ve kullanma esasları düzenlenmiş ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararda yer alan gerekçeler dikkate alınmıştır.

Nihayet Anayasa Mahkemesinin belirtilen kararında yer verilen gerekçeler de dikkate alınarak günümüzde yürürlükte bulunan 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 4/4/1990 tarihinde kabul edilmiş ve 17/4/1990 tarih ve 20495 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 16 madde, 5 ek madde ve 1 geçici maddeden oluşan Kıyı Kanunu'nun bazı maddelerinde farklı tarihlerde değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca anılan Kanun'un uygulanmasına yönelik olarak çıkarılan Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik 3/8/1990 tarih ve 20594 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan mevzuat hükümleriyle kıyı alanına ilişkin bazı temel kavramlar tanımlanırken; kıyıların kullanım esasları, kıyı alanlarında yapılaşma koşulları, kıyı kenar çizgisinin tespiti ve kabul süreçleri, kıyının korunmasına yönelik önlemler ve kıyı alanına ilişkin aykırı yapılaşmalara yönelik yaptırım hükümlerinin düzenleme altına alındığı görülmektedir.

¹⁹⁸ AYM, T. 25.2.1986, E:1985/1, K:1986/4, RG:10.7.1986/19160
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1986/4> (E.T.26/12/2023)

2.2. Kıyı Alanına İlişkin Temel Kavramlar

Kıyının kamu malı niteliği ile Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmasının anlamı ve buna bağlanan sonuçlar çalışmanın ilk bölümünde açıklanmıştı. Bu kısımda, kıyı kenar çizgisinin daha iyi anlaşılabilmesi için kıyı alanına ilişkin temel kavramların tanımlanmasında ve bu kavramlara bağlanan sonuçların açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

2.2.1. Kıyı

Kıyı, kendisine hukuki sonuçlar bağlanan yeryüzüne ait bir alandır. Kıyı kavramı yalnızca denizlere ait kıyılar için kullanılmaz. Akarsular ile doğal ve yapay göllerin de kıyısı bulunur. Kıyılar hukuksal bir kavram özelliğini taşımakla birlikte farklı bilim alanlarının da araştırma konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle kıyı için farklı şekilde tanımlamalar¹⁹⁹ yapabilmek mümkündür. Örneğin jeomorfoloji²⁰⁰ açısından kıyı, “deniz ve göl sularının en alçak oldukları zaman çekildikleri sınır ile falezlerin tabanı arasında kalan şeride karşılık gelen alan” şeklinde tanımlanmaktadır.²⁰¹

Kıyı hem suyun hem de karanın bittiği noktada bulunur.²⁰² Bu nedenle kıyılar konum itibarıyla kara ve suyun beraber kullanılması açısından önemli bir kesişim noktasında yer alırlar.²⁰³ Kıyılar özellikleri gereği doğal oluşumlar olup, bu oluşumda jeomorfolojik anlamda hem iç hem de dış etkenler rol oynamıştır.²⁰⁴ Ayrıca kıyıların oluşumuna süregelen etkiler sebep olduğundan kıyı alanlarının da durağan değil değişken olduğu söylenebilir. Bugün kıyı niteliği taşıyan bir alan değişik etkenler sonucu kıyı özelliğini kaybedebilir veya tam tersi kıyı tanımlamasına uygun olmayan bir alanda kıyı haline dönüşebilir. Bu değişkenlik farklı disiplin alanlarında kıyının tanımı için kullanılan ifadelerin hukuksal anlamda da kullanılmasına engel oluşturur. Zira her şeyden önce kıyının hukuksal anlamda tanımlanabilmesi için kesin ve öngörülebilir nitelikte olması gerekmektedir.²⁰⁵

¹⁹⁹ Kıyı tanımları için bkz. “Deniz, göl ya da geniş akarsular boyunca uzanan kara şeridi”, **Ana Britannica**, Cilt 13, s.297; “Her türlü doğal su kütlelerini çevreleyen toprak şeridi.”, TDK Güncel sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.:29.12.2023).

²⁰⁰ Jeomorfoloji veya yüzey bilimi, “anabilim dalı yer bilimi olan ve yerin yüzey şekillerinin tanımlanmasını ve oluşum süreçlerinin açıklanmasını konu edinen bilim dalıdır.” şeklinde tanımlanmaktadır. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Jeomorfoloji> (E.T.:29.12.2023).

²⁰¹ Erinç, Sırrı, (Güncelleştirenler: Ertek/Ahmet, Güneysu, Cem, **Jeomorfoloji II**, Der Kitabevi, 2015, s.313.

²⁰² **Kuntalp**, s.76.

²⁰³ Kaygısız, Cansel, **Kıyıların Doldurulmasının Hukuki Rejimi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2013, s.3.

²⁰⁴ Kıyıların oluşumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Güney, Emrullah, **YERBİLİM 2 Jeomorfoloji**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.354 vd.

²⁰⁵ **Akın**, s.33.

Kıyıyı hukuksal anlamda tanımlamak kıyı alanına ilişkin ortaya çıkması muhtemel uyuşmazlıkların çözümü açısından önemli ve zorunludur.²⁰⁶ Ancak kıyının hukuksal tanımının yapılabilmesi ancak bu alanların sınırlarının belirlenmesiyle mümkün olabilir.

Anayasa'nın kıyıları düzenleyen 43'üncü maddesinde kıyı alanına ilişkin olarak yalnızca kıyı ve sahil şeridi terimlerine yer verildiği, buna karşılık herhangi bir kıyı tanımının yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca anılan maddenin gerekçesi²⁰⁷ ve MGK tutanakları²⁰⁸ incelendiğinde; anayasal olarak kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu hüküm altında alınırken Danışma Meclisinde görüşülen ilk halinde kıyılarda kazanılmış hakların korunmasına yönelik hüküm²⁰⁹ öngörüldüğü ancak Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu tarafından yanlış anlamalara mahal bırakılmaması adına kazanılmış haklara ilişkin ifadenin madde metninden çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 43'üncü maddesinin aksine Kıyı Kanunu'nun 4'üncü maddesinde kıyının tanımı yapılmıştır. Buna göre kıyı, “*Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alan*” olarak tanımlanmıştır.²¹⁰ Bu tanımlamada kıyı alanına ilişkin iki farklı tabir olan kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisinin ele alındığı ve bu çizgilerin sınır kabul edilmek suretiyle iki çizgi arasındaki alanın kıyı olarak ifade edildiği anlaşılmaktadır.²¹¹ Kanun'da yapılan kıyı tanımının iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuş ise de yüksek mahkemece yapılan değerlendirme sonucunda; kanunda yer alan kıyı tanımının bilimsel görüşlere, bu konuda daha önce verilen kararlara ve diğer yargı kararlarıyla oluşturulan kıyı kavramına uygun bir tanımlama olarak kabul edilerek kıyı tanımının Anayasa'ya aykırı olduğuna yönelik itiraz reddedilmiştir.²¹² Yüksek mahkeme tarafından kıyının tanımına ilişkin Anayasa'ya aykırılık

²⁰⁶ Akın, s.45.

²⁰⁷ Anayasa'nın 43'üncü madde gerekçesi için bkz.

https://anayasa.gov.tr/media/7465/gerekceli_anayasa_2021.pdf (E.T.:29.12.2023).

²⁰⁸ MGK Tutanakları için bkz.

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c007/mgk_01007118.pdf (E.T.:29.12.2023).

²⁰⁹ Danışma meclisince öngörülen madde hükmü; “Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır; kazanılmış haklar saklıdır.” şeklindedir. https://anayasa.gov.tr/media/7465/gerekceli_anayasa_2021.pdf (E.T.:29.12.2023).

²¹⁰ RG. T. 17.4.1990 S. 30495. 3621 sayılı Kıyı Kanunu md.4

²¹¹ Kıyı, Karahanoğulları tarafından; “*Suyun karaya değdiği nokta ile su hareketlerinin erişebildiği bir sınırdaki alan*” şeklinde tanımlanmıştır. **Karahanoğulları**, İdare Hukuku, s.698.

²¹² AYM, T. 18.9.1991, E:1990/23, K:1991/29, R.G.:23.1.1992/21120

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1991/29> (E.T.:30.12.2023).

Yüksek mahkeme bu kararında kıyının tanımını da yapmıştır. “*Kıyı; deniz, göl, akarsu gibi her türlü doğal su kütlelerini çevreleyen kara parçası anlamına gelmektedir. Doğal olarak uzunlamasına ve derinlemesine iki boyutu içermektedir. Bu kara parçası, deniz ve göllerde, taşkın durumlar dışında suların kara yönünde en çok ilerlediği anda belirlendiği kıyı çizgisi ile, bu çizginin devamında kıyı hareketlerinin oluşturduğu kumluk, çakıllık, taşlık, kayalık, sazlık, bataklık kesimin kara yönünden doğal sınır çizgisi, başka bir deyişle kültür arazisinin başladığı çizgi arasında kalan alandır.*”

itirazı incelenirken bilimsel görüşlerin yanında mahkemenin daha önceden yaptığı kıyıya ilişkin kavramsal belirlemenin²¹³ de dikkate alındığı anlaşılmaktadır.

Kıyı, doğal bir yeryüzü şekli olması nedeniyle bulunduğu her yerde benzer görünümde değildir. Kıyı biçimindeki farklılıklar doğrudan kıyı alanının büyüklüğünü ve genişliğini belirler. Gerçekten de suyun sona ererek karanın başladığı kimi noktalarda geniş kıyı alanları bulunmaktayken bazı alanlarda ise suyun bittiği noktada doğrudan karasal etkinin başladığı, başka bir ifadeyle kıyı şeridinin neredeyse hiç olmadığı görülmektedir. Bu sebeple kıyı ve kıyı kenar çizgisi kavramlarının daha iyi anlaşılabilmesi için kıyı biçimlerini incelemekte fayda bulunmaktadır. Çünkü kıyı biçimindeki farklılık kıyı alanını belirlediği gibi sonucu itibarıyla kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisini de belirlemektedir.

2.2.2. Kıyı Biçimleri

Kıyı biçimlerini ve kıyı çeşitlerini jeomorfolojik açıdan farklı şekilde incelemek mümkündür. Ancak biz burada kıyı mevzuatımızda yer verilen kıyı biçimlerinden bahsetmekle yetineceğiz. Kıyı Kanunu’nda kıyı biçimlerinden ayrı ayrı açıkça söz edilmeyerek yalnızca dar kıyının tanımı yapılmıştır. Buna karşılık Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’te ise kıyı kavramı tanımlandıktan sonra Dar-Yüksek Kıyı ve Alçak-Basık Kıyı tanımlarına da yer verilmiştir. Kıyı biçimleri kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi noktasında önem arz etmektedir. Zira her iki kıyı biçimi açısından kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi yöntemleri farklı ilkelere tabidir.

2.2.2.1. Dar-Yüksek Kıyı

3621 sayılı Kıyı Kanunu’nda kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisinin çakışması olarak tanımlanan dar kıyı, Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’te daha ayrıntılı açıklanmış ve anılan Yönetmelik’in 4’üncü maddesinde “*Plaj ya da abrazyon platformu olmayan veya çok dar olan, şev veya falezle son bulan kıyılardır.*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tip kıyılarda kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi, gerek gözlem çukurunun açılmaması gerekse bir takım uzmanlık alanlarına ilişkin tespitlerin yapılmasına ihtiyaç olmaması sebebiyle alçak-basık kıyı tipine

²¹³ Yüksek mahkemece daha önce kıyı için yapılan kavramsal belirleme. “...Bugün bu yerler artık salt kara ile su arasında bir sınır çizgisi biçiminde değil, denizden karaya doğru şeritler halinde uzanan, kıyının kullanım ve korunmasını sağlayan ve buranın doğal yapısına uygun olarak uzunlamasına ve derinlemesine olmak üzere iki boyuttu bir takım bölgeleri kapsayan bir alan olarak kabul edilmektedir. Nitekim Anayasa’nın kamulaştırma ile ilgili 46/3. maddesinde, yukarıda belirtilen kamusal ihtiyacın yeterince karşılanabilmesi için kıyıların korunması amacına yönelik kamulaştırılmaya ilişkin özel bir düzenlemeye gidilmiş olması da, kıyılara verilen önemi göstermektedir.” Şeklinde yapılmıştır. AYM, T. 25.2.1986, E:1985/1, K:1986/4, RG:10.7.1986/19160. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1986/4> (E.T.:30.12.2023).

nazaran daha kolaydır. Zira kıyı kenar çizgisi bu tip kıyılarda doğrudan şev²¹⁴ ya da falezin²¹⁵ üst kısmından geçmektedir.²¹⁶ Başka bir ifadeyle falezin ya da şevin alt sınırı doğrudan kıyı çizgisini oluşturmaktadır. Dar-yüksek kıyılarda plaj veya dalga aşındırması sonucu oluşan düzlükler ya hiç yoktur ya da çok dardır. Böyle kıyılar genel olarak denizlerin karayı istila ettiği alanlarda görülür.²¹⁷ Örneğin, bugün Antalya’da “*Falezler*” olarak bilinen alandaki kıyı yapısı dar-yüksek kıyı tipi özelliğini taşımaktadır.

2.2.2.2. Alçak-Basık Kıyı

3621 sayılı Kıyı Kanunu’nda bu kıyı tipinin tanımı yapılmamıştır. Ancak Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’te alçak-basık kıyı, “*Kıyı çizgisinden sonra da devam eden, kıyı hareketlerinin oluşturduğu plaj, hareketli ve sabit kumulları da içeren kıyı kordonu lagün gölü, lagün alanları, sazlık, bataklık ile kumluk, çakıllık, taşlık ve kayalık alanları içeren kıyılardır.*” şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere bu kıyı tipinde kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisinin çakışma durumu söz konusu olmaz. Çünkü kıyı çizgisinden hemen sonra kıyı kenar çizgisinin bulunduğu alana kadar kıyı hareketlerinden oluşmuş doğal alanlar vardır. Anılan Yönetmelik’te bu alanlar; plaj, kıyı kordonu lagün gölü, lagün alanları, sazlık, bataklık, kumluk, çakıllık, taşlık ve kayalık olarak sayılmıştır. Alçak-basık kıyı biçimine yine Antalya’dan bir örnek vererek somutlaştırmak gerekirse “*Konyaaltı Sahili*” olarak adlandırılan dünyaca ünlü kıyı şeridinin iyi bir alçak-basık kıyı örneği olduğu söylenebilir.

2.2.3. Kıyı Çizgisi

Kıyı çizgisi kavramının tanımına gerek Kıyı Kanunu’nda gerekse ilgili Yönetmelik’te tanımlanmıştır. Buna göre Kıyı Kanunu’nun 4’üncü maddesinde Kıyı çizgisi “*Deniz, tabii ve*

²¹⁴ TDK’ya göre şev, eğik ve bayır anlamlarına gelmektedir. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.:30.12.2023).

²¹⁵ Falez, “*kayaların aşınması ile oluşan yüksek eğimli kıyı*” anlamına gelmektedir. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Falez#:~:text=Falez%2C%20kayalar%C4%B1n%20a%C5%9F%C4%B1nmas%C4%B1%20ile%20olu%C5%9Fan,co%C4%B1n%20literat%C3%BCr%C3%BCnde%20yal%C4%B1yar%20da%20kullan%C4%B1lmaktad%C4%B1r.> (E.T.:30.12.2023).

²¹⁶ Dar-Yüksek kıyı tipinde kıyı kenar çizgisinin şev şev ya da falezin üst sınırından geçeceğine ilişkin yönetmelik hükmünün iptali istemiyle açılan davada Danıştay 6. Dairesi “...falez ya da şevin üst sınırının izdüşümü alt sınırı ile çakıştığından kıyı kenar çizgisi ile kıyı çizgisi aynı noktada birleşmektedir. Bu durumda, kıyı, kıyı kenar çizgisi, sahil şeridine ilişkin ölçümlerin dikey değil yatay ölçümler olduğu da dikkate alındığında, uyumsuzluk konusu Yönetmelikle getirilen dar-yüksek kıyının olduğu yerlerde (falezler ya da şevlerle son bulan kıyılarda) kıyı kenar çizgisi şev veya falezin üst sınırından geçirileceğine ilişkin ifadenin Kanunla getirilen dar kıyı (kıyı kenar çizgisi ile kıyı çizgisinin çakışması) tanımlanmasına aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.” gerekçesiyle belirtilen hükmün Kanuna aykırı olmadığına hükmetmiştir. Danıştay 6.D, T. 22.1.1998, E:1997/1684, K:1998/493, UYAP Karar Arama (E.T:1.1.2024).

²¹⁷ Erol, Oğuz, “Türkiye’de kıyıların doğal niteliği, kıyının ve kıyı varlıklarının korunmasına ilişkin ‘Kıyı Kanunu’ uygulamaları konusuna jeomorfolojik yaklaşım”, *Bülten*, İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, 1989, S.6, s.31.

sunî göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgi” şeklinde tanımlanmıştır.²¹⁸

Kıyı çizgisi, kıyının başlangıç noktası olması sebebiyle kıyı alanının belirlenmesinde su yönündeki ilk ölçüt olarak kabul edilebilir. Bu çizgi meteorolojik olaylara göre değişiklik²¹⁹ gösterebildiğinden ve kıyı çizgisi su ve karanın bir araya geldiği noktaya tekabül ettiğinden somut olarak belirlenebilmesi için su seviyesinde oluşacak farklılıklar arasında bir tercih yapılması gerekmektedir.²²⁰

Kıyı çizgisi; yersel ölçme, GNSS (Küresel Konum Belirleme Sistemi), fotogrametri, uzaktan algılama ve lidar yöntemleri gibi farklı yöntemler kullanılarak belirlenebilir.²²¹

Kıyı çizgisi belirlenirken doğal bir ölçüt olarak suyun herhangi bir anındaki seviyesi dikkate alınabileceken tamamen kurgusal olarak da belirlenme yoluna gidilebilir. Kıyı Kanunu ve bu Kanun’un uygulanmasına dair Yönetmelik’te su seviyesinin hangi aşamasına göre kıyı çizgisinin belirleneceğine yönelik açıklık bulunmamaktadır. Çünkü suyun karaya değdiği nokta meteorolojik olaylara göre farklılık arz etmektedir.

Bununla birlikte kanun koyucu kıyı çizgisinin tespitinde taşkın durumlarını doğrudan kapsam dışında tutmuştur. Bu duruma fırtınalı bir dönemde kıyıda meydana gelen su hareketlerinin oldukça ilerlemesi durumu örnek gösterilebilir. Fırtınalı ve su hareketlerinin yoğun olduğu bir dönemde su seviyesinin kara yönünde oldukça ilerleyeceği ve sahil şeridi olarak adlandırılan bölüme kadar kara noktasına temas edebileceği ve oluşacak taşkın kıyı bandının oldukça daralmasına sebebiyet verebileceği açıktır. Dolayısıyla taşkın hallerinin kıyı çizgisinin belirlenmesi aşamasında dikkate alınamaması gerekmektedir.

Kıyı çizgisinin su seviyesinin en düşük haline göre belirlenmesi Kıyı Kanun’un amacına uygun olarak kıyılardan toplumsal yararlanmanın sağlanması anlamında önemlidir.²²² Bununla birlikte tabii ve sunî göller açısından Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in 4’üncü farklı bir yol izlendiği ve kıyı çizgisinin belirlenmesi noktasında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce belirlenen maksimum su kotunun dikkate alınacağının hükme bağlandığı anlaşılmaktadır.

²¹⁸ Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik mad. 4. “Deniz, tabii ve sunî göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun kara parçasına değdiği noktaların birleşmesinden oluşan meteorolojik olaylara göre değişen doğal çizgidir.”

²¹⁹ Güney, s.357. “Kıyı çizgisi değişmez değildir. Gelgit devrimlerine, sürekli rüzgarlara ya da seşş olaylarının etkisine bağlı olarak kıyı şeridi üzerinde ileri geri yer değiştirir.”

²²⁰ Akın, s.35.

²²¹ Ünel, Fatma Bünyan/Kuşak, Lütfiye/Çelik, Mehmet Özgür/Alptekin, Aydın/Yakar, Murat, “Kıyı Çizgisinin Belirlenerek Mülkiyet Durumunun İncelenmesi”, *Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi*, 2(1), 2020, s. 33-40, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/996610>

²²² Akın, s.38.

2.2.4. Kıyı Kenar Çizgisi

Kıyı kenar çizgisi kıyının kara tarafında sona erdiği noktayı gösteren farazi bir çizgidir. Kıyı Kanunu'nun 4'üncü maddesi ile Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te kıyı kenar çizgisinin tanımı yapılmıştır. Buna göre kıyı kenar çizgisi Kıyı Kanunu'nun 4'üncü maddesinde kıyı kenar çizgisi “*Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, kıyı çizgisinden sonraki kara yönünde su hareketlerinin oluşturulduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırı*” olarak tanımlanırken, Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde ise “*Deniz, tabii ve suni göl ve akarsuların, alçak-basık kıyı özelliği gösteren kesimlerinde kıyı çizgisinden sonraki kara yönünde su hareketlerinin oluşturduğu kumsal ve kıyı kumullarından oluşan kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık benzeri alanların doğal sınırı; dar-yüksek kıyı özelliği gösteren kesimlerinde ise, şev ya da falezin üst sınırındır*” şeklinde tanımlanmıştır.

Anılan Yönetmelik'te Kıyı Kanunu ile tanımlanan kıyı kenar çizgisinin sınırı alçak-basık ve dar-yüksek kıyı ayrımına göre ayrı ayrı olacak şekilde belirlenmeye çalışılmıştır. Kıyı kenar çizgisinin son bulunduğu noktada artık su etkilerinin sona erdiği ve kara etkilerinin başladığı kabul edilir.

Kıyılardan yararlanma Anayasa tarafından öngörülen sosyal bir hak olduğuna göre bu hakkın sağlanması devletin görevleri arasındadır. Kıyılardan hukuken yararlanma ise ancak kıyı kenar çizgisinin tespiti ile mümkündür.²²³ Başka bir ifadeyle kıyı rejimine tabi alanlar kıyı kenar çizgisinin tespitiyle belirlenebileceğinden kıyılardan yararlanma da ancak bu tespitin yapılması ile mümkün olabilecektir.

Anayasa Mahkemesi, yürürlükte bulunan Kıyı Kanunu'nun bazı maddelerinin iptali istemiyle yapılan başvuruda kıyı kenar çizgisinin belirlenmesindeki amacı, kıyının bütün boyutlarıyla ortaya konulması ve bu alanların kamuya ayrılmasının sağlanmasını teminen hukuka aykırılıkların ortadan kaldırılması olarak açıklamaktadır.²²⁴ Ayrıca yüksek mahkeme anılan kararında, kıyı kenar çizgisini belirleme noktasında kamu idaresinin görevli olduğunu da belirtmektedir.

Yargıtay'a göre, kıyıların hukuksal rejimini ortaya koyması ve kıyıya ilişkin alanların belirlenmesi açısından kıyı kenar çizgisinin oldukça önemli işlevi vardır. Nitekim yüksek mahkemece yapılan tespit, kıyı kenar çizgisi bir yandan sahipsiz mal niteliğinde olan kıyıların rejimini belirlerken, diğer yandan özel mülkiyete konu olan taşınmazların da sınırını belirlediği

²²³ Akın, s.137.

²²⁴ AYM, T. 18.9.1991, E:1990/23, K:1991/29, RG:23.1.1992/21120 (E.T.31.12.2023)

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1991/29?KelimeAra%5B%5D=k%C4%B1y%C4%B1%20%C3%A7izgisi>

ifade edilmektedir. Ayrıca kıyı kenar çizgisi bazı alanlarda Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan araziler ile mera, kışlak yaylak gibi kamu orta mallarının da sınırını tayin etmektedir.²²⁵

Kıyı kenar çizgisinin fonksiyonu bunlarla sınırlı değildir. Nitekim kıyı kenar çizgisinin tespiti kıyıda planlama ve uygulama yapılabilmesinin de ön koşuludur. Dolayısıyla herhangi bir kıyı alanında imar planlaması ve uygulama işlemleri yapılabilmesi ancak kıyı kenar çizgisinin tespitinden sonra mümkün olabilecektir. Kıyı kenar çizgisinin tespiti ve onay süreci, belirlenen kenar çizgisinin hangi hallerde değiştirilebileceği ve yargısal denetimi gibi hususlar ilerde detaylı olarak incelenecektir. Bunun yanında, dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus da kıyı kenar çizgisinin idari bir tasarrufun sonucu olarak hukuk düzeni tarafından kendisine bir sonuç bağlandığı gerçeğidir. Bu anlamda kıyı kenar çizgisi hiç şüphesiz bir idari işlemdir. Kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliği de sonraki bölümde açıklanmaya çalışılacaktır.

2.2.5. Sahil Şeridi

Kıyı alanına ilişkin bir diğer kavram ise sahil şerididir. Sahil şeridinin kıyıya ilişkin diğer kavramlardan farklı olarak kurgusal bir nitelik taşıdığı ve bu anlamda hukuksal bir karşılığı bulunduğu savunulmaktadır.²²⁶ Anayasa'nın 43'üncü maddesinde sahil şeridi kavramının tanımı yapılmamakla birlikte kıyıları çevreleyen alanlar olarak ifade edilerek madde metninde yer verilmiştir. Ayrıca kıyılarla birlikte sahil şeritlerinden yararlanmaya ilişkin kurallar ve bu alanların derinliğinin kanunla belirleneceği ifade edilmiştir.

Anayasal hüküm gereği sahil şeridi Kıyı Kanunu'nda "*Kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 metre genişliğindeki alanı*" olarak tanımlanmıştır. Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te ise sahil şeridinin iki bölümden oluştuğu belirtilmiştir. Buna göre sahil şeridi kıyı kenar çizgisinden sonra kara yönünde en az 100 metrelik alana karşılık gelir. Sahil şeridinin ilk bölümü olan ilk 50 metrelik bölümde yalnızca uygulama imar planı ile gezinti alanları, dinlenme ve yine bu Yönetmelik'te belirlenen rekreatif alanlar ve yaya yolları yapılabilir. Sonraki bölüm ise en az 50 metrelik bölümden oluşur ve ilk bölüme ilişkin yapılaşma sınırlamasına tabi değildir.

Sahil şeridi kıyılardan farklı olarak Devletin hüküm ve tasarrufu altında değildir.²²⁷ Bununla birlikte kıyının devamı niteliğinde bir alan olduğundan kıyının kullanımına olanak sağlayacak şekilde kurgulanması zorunludur. Burada belirlenecek derinlik Anayasal hüküm gereğince kanun koyucunun iradesine bırakılmış ve kanun koyucu tarafından da en az 100

²²⁵ YİBHKGK, 28.11.1997, E:1996/5, K:1997/3, RG:30.12.1997/23216, (E.T:31/12/2023)

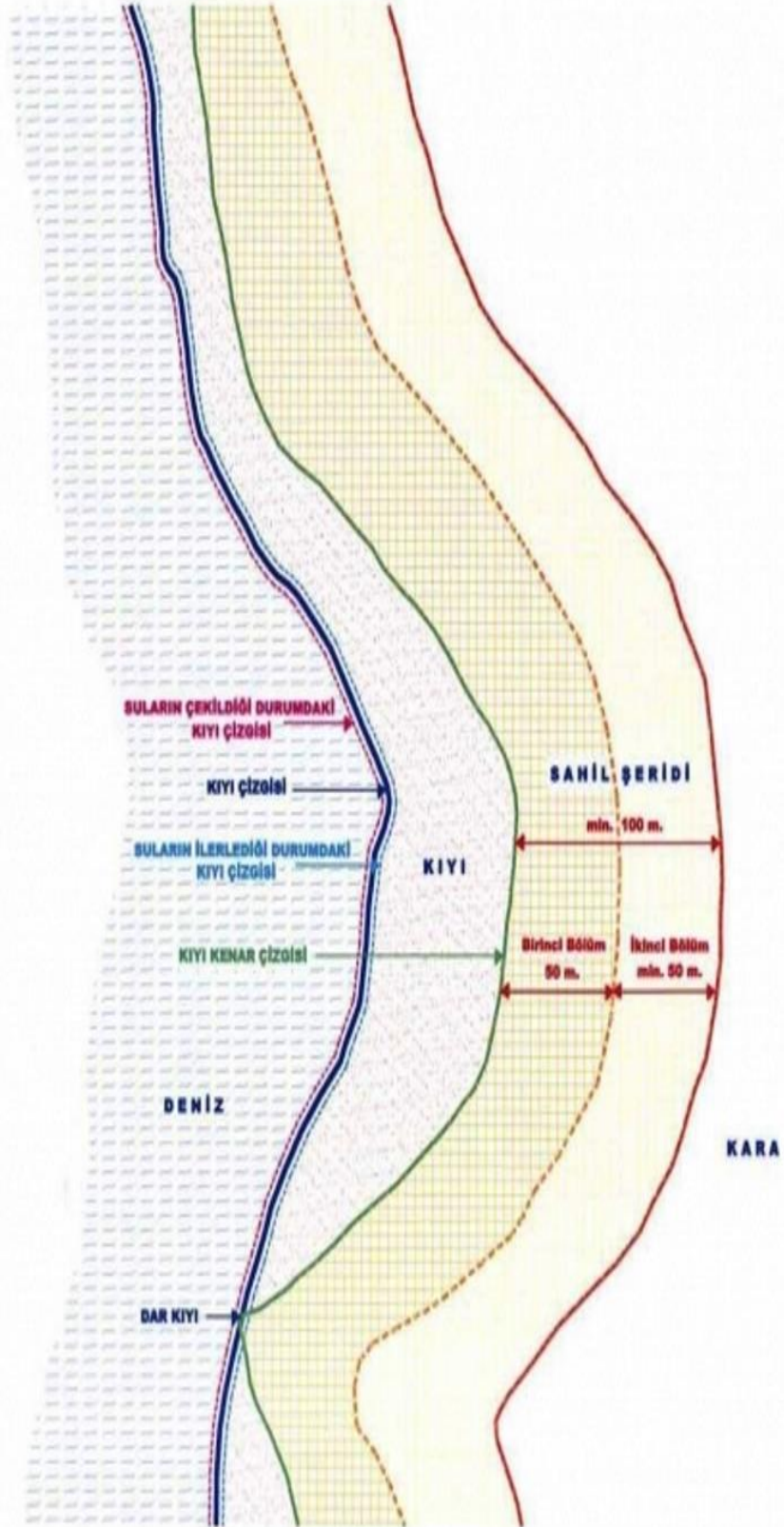
²²⁶ Akın, 128.

²²⁷ Sancakdar, Oğuz/Samancı, Uğur/Çalış, Hande Sena/Işık, Merve, **Sular Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s.255

metre olarak belirlenmiştir. Kanun koyucu tarafından belirlenen derinlik en az olarak ifade edildiğinden bu miktarın büyüklüğünün bölgenin niteliğine göre artırılabilceğı açıktır.

KIYI ÇİZGİSİ, KIYI KENAR ÇİZGİSİ, DAR KIYI, SAHİL ŞERİDİ TANIMLARINI GÖSTERİR KROKİ

Şekil 2.1 Kıyı Çizgisi, Kıyı Kenar Çizgisi, Dar Kıyı, Sahil Şeridi Tanımlarını Gösterir Kroki

2.3. Kıyı Kenar Çizgisinin İdari İşlem Niteliği

Kıyı kenar çizgisi, kıyılardan yararlanmanın sağlanabilmesi açısından belirlenmesi zorunlu olan ve belirlenmesi mevzuat uyarınca belirli bir usule tabi kılınan aynı zamanda kendisine hukuki sonuçlar bağlanan bir idari işlemdir. Kıyı kenar çizgisinin tespiti, onayı ve değişim hallerine ilişkin süreç kıyı mevzuatımızda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisi kavramının hukuki niteliğinin ortaya konulabilmesi ve yargısal denetiminin daha iyi anlaşılabilmesi için idari işlem kavramının açıklanarak kıyı kenar çizgisinin idari işlem teorisi içerisindeki yerinin tespit edilmesi gerekmektedir.²²⁸

2.3.1. Genel Olarak İdari İşlem Kavramı

Statü hukuku olarak kabul edilen idare hukukunda, statüler genellikle idari işlemle tayin edilir.²²⁹ İdari işlem aslında bir hukuki işlemdir.²³⁰ Hukuk alanında sonuç doğuran irade açıklamaları olarak tanımlanan²³¹ hukuki işleme ait irade açıklamasının hukuk alanında bir sonuç doğurabilmesi için hukuk düzeni tarafından bu sonucun düzenlenmiş olması yani kabul edilmiş olması gerekir.²³²

Hukuki işlemin bir türü olarak kabul edilen²³³ idari işlem de bir irade açıklaması olmakla birlikte özel hukukun değil esas olarak kamu hukukunun konusunu oluşturur. Ancak idare tarafından hukuki sonuç doğurmaya yönelik bütün irade açıklamaları idari işlem olarak kabul edilmez.²³⁴ İdari işlemde yer alan irade, özel hukuk işlemlerinin ögesi olan irade açıklamalarından farklılık arz etmektedir. Nitekim idari işlemi ortaya çıkaran irade açıklaması özel hukuk işlemlerinden farklı olarak özerk mahiyette olmayıp, yalnızca kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla kullanılabilir.²³⁵ Daha açık bir ifadeyle idari işlemde kullanılan iradenin özel hukuk işlemlerindeki gibi özgür bir irade olmadığı söylenebilir.²³⁶ Ayrıca idari

²²⁸ “Göl, deniz, kıyı, akarsu, sahil şeritleri gibi kamu mallarının sınırları, bunların doğal sınırları da dikkate alınarak idari işlem yoluyla idarece belirlenir.” **Sancakdar/Samancı/Çalış/Işık**, Sular Hukuku, s. 251.

²²⁹ **Karahanogulları**, İdare Hukuku, s.46.

²³⁰ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s.361.

²³¹ **Gözübüyük/Tan**, s.333. Eren’e göre hukuki işlem; “Bir veya birden çok kişinin, hukuk düzeninin sınırları içinde hukuki sonuç doğurmaya, yani bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurmaya, değiştirmeye ya da ortadan kaldırmaya yönelik irade açıklaması veya açıklamaları” şeklinde tanımlanmaktadır. Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.166. Gümüş, hukuki işlemi, “Hukuk düzeninin öngörmüş olduğu bir hukuksal sonuca yönelmiş irade beyanı” olarak tanımlamaktadır. Gümüş, Mustafa Alper, **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.95.

²³² **Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy**, s.363.

²³³ Erkut, idari işlemi hukuki işlemin bir türü olarak açıklamaktadır. Erkut, Celal, **İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği**, Danıştay Yayınları, Ankara, 2015, s.9.

²³⁴ **Atay**, 2022: 235.

²³⁵ **Günday**, 121.

²³⁶ Erkut, bu irade için “bağımlı irade” terimini kullanmaktadır. **Erkut**, s.11.

işleminde kullanılan irade özel hukuk işlemlerinde kullanılan iradeden farklı olarak idare hukuku alanındaki faaliyetlere yönelik kullanılır.²³⁷

İdari işlem tanımına geçmeden evvel söylenmesi gereken önemli bir husus idarenin tüm işlemlerinin idari işlem olmadığı²³⁸ gerçeğidir. Nitekim tüzel kişiliği bulunan idari bir organın ürünü olmakla birlikte hak ve fiil ehliyetinin kullanılması amacıyla kamu gücüne dayanılmaksızın tesis edilen işlemler idarenin işlemi sayılsa da idari işlem olarak kabul edilmezler.²³⁹ Bununla birlikte idare organlarınca tesis edilmeyip yasama veya yargı makamlarınca bu makamların idari fonksiyonlarına nazaran tesis edilen ve bu sebeple idari işlem olarak kabul edilen işlemlerde vardır.²⁴⁰ Ayrıca bazı özel hukuk kişilerince yüklenilen kamu hizmeti sebebiyle tesis edilen işlemler idari bir organ tarafından tesis edilmemekle birlikte idari işlem olarak kabul edilir.²⁴¹

İdari işlem kavramının anayasal veya yasal bir tanımı²⁴² yoktur. Buna karşılık öğretide farklı yaklaşımlar esas alınarak birçok tanımlama yapılmaktadır.²⁴³ Günday, kamu hukukuna özgü olma niteliğini vurgulayarak idari işlemi, “*idare fonksiyonunun yerine getirilmesi için yapılan kamu hukuku işlemleri*” olarak tanımlarken²⁴⁴; Karahanoğulları ise idari işlemi, “*idarenin tek yanlı irade açıklaması ile karşı yanın onamı ya da mahkeme kararı gerekmeksizin kişilerin hak ve yükümlülükleri (hukuksal statüleri) üzerinde sonuç doğurması ya da yasalar (ve yasamsılar) çerçevesinde ve yasalara aykırı olmamak üzere kurallar koyması*” olarak tanımlamaktadır.²⁴⁵

İdari işlemin özellikleri esas alınarak yargı makamlarınca birbirinden farklı idari işlem tanımı yapıldığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesine göre, bir tasarruf veya kararın idari işlem sayılabilmesi için işlemin bir kamu kurumu veya idare örgütü içindeki idari makamca

²³⁷ Aksakal, s. 4.

²³⁸ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.365 ; Günday, 121; Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s.364.

²³⁹ Kalabalık, s.28.

²⁴⁰ Günday, 122.

²⁴¹ Özel hukuk kişileri tarafından tesis edilen idari işlemler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gözübüyük/Tan, s.345.

²⁴² Genel İdari Usul Kanun Tasarısı metninde idari işlem, “*İdari işlem: İdarî makamların kamu gücü ve usullerini kullanarak, tek yanlı iradeleriyle yapmış oldukları, hukukî sonuç doğuran işlemle*” olarak tanımlanmış ise de ilgili tasarı kanunlaşmamıştır. <https://www.bilgiedinmehakki.org/blog/2006/10/12/genel-idari-usul-tasarisi/> (E.T. 6.1.2024)

²⁴³ İdari işlem, Akyılmaz, Sezginer, Kaya tarafından; “*İdare veya idare adına hareket eden özel hukuk kişilerince ya da yasama veya yargı organınca yasama ve yargı fonksiyonu dışında, idare fonksiyonuna ilişkin olarak, kamu gücü kullanılarak yapılan; doğrudan ya da belli bir süreç içinde, rızaları olsun ya da olmasın kişi veya nesnelerin hukuki durumlarını etkileyen, kamusal nitelikli, tek yanlı irade açıklamaları*” olarak tanımlanmıştır. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.364.; Gözler’e göre idari işlem; “*İdare hukukuna ve keza uyumsuzluk halinde idari yargıya tabi olan kamu gücüne dayanan hukuki işlemler; yani hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamalarıdır.*” Gözler, Cilt I, s.661; Erkut ise idari işlemi; “*İdari makamların, kamu gücü ve kudreti ile hareket ederek, İdare işlevine ilişkin olarak yaptıkları ve çeşitli hak ve / veya yükümlülükler doğuran tek yanlı irade açıklamaları*” olarak tanımlamaktadır. Erkut, s.2

²⁴⁴ Günday, s.121.

²⁴⁵ Karahanoğulları, İdare Hukuku, s.46.

tesis edilmesi ve idarenin idare hukuku alanındaki idari faaliyetleriyle ilgili olması gerekmektedir.²⁴⁶

Danıştay'ın idari işlem tanımına da bakmakta fayda vardır. Buna göre Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu bir kararında idari işlemi, “*idari makam ve mercilerin idari faaliyet alanında idare hukuku çerçevesinde, tek taraflı irade açıklamasıyla hukuk aleminde sonuç doğuran kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikte tasarruflardır.*” şeklinde tanımlarken,²⁴⁷ Danıştay 4. Dairesi ise idari işlemi, “*idarenin hukuk aleminde değişiklik, yenilik doğuran irade açıklamaları*” olarak tanımlamaktadır.²⁴⁸ Danıştay tarafından idari işlemin başkaca özelliklerine vurgu yapılmak suretiyle aktarılanlardan farklı tanımlar yapıldığı da görülmektedir.²⁴⁹

2.3.2. İdari İşlemin Özellikleri

İdare hukuku doktrinde idari işlemin özellikleri farklı şekillerde ele alınmıştır.²⁵⁰ Esasen idari işlemin “*icrailik*” , “*re’sen icra edilebilirlik*” ve “*hukuka uygunluk karinesinden yararlanma*” olmak üzere üç özelliği bulunmaktadır.²⁵¹

İdari işlemin, karşı tarafın onayına gerek olmaksızın tek taraflı irade beyanıyla hukuki sonuç doğurabilme özelliğine icrailik²⁵² denir. İcrailik, işlemin hukuki etkisiyle ilgilidir.²⁵³ Hukuki etki ise idarenin irade açıklamak suretiyle kural koymasındır.²⁵⁴ İdari işlemin icrailik özelliği onu özel hukuk işlemlerinden ayırır. Çünkü idari işlemlerin icrailiği gereğince taraflar

²⁴⁶ AYM, T. 15.04.2004, E:2004/26, K:2004/51, R.G.:11.8.2004/25550, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2004/51> (E.T.:5.1.2024)

²⁴⁷ Danıştay İDDK, T. 1.6.2023, E:2023/45, K:2023/1206, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024).

²⁴⁸ Yüksek mahkeme idari işlem tanımı yaptıktan sonra bir tasarruf veya kararın idari işlem sayılabilmesi için, idari makamca verilmiş olması ve idarenin, idare hukuku alanında gördüğü idari faaliyete ilişkin olması gerektiğini de belirtmektedir. Danıştay 4.D, T. 27.9.2023, E:2023/10986, K:2023/5128, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024).

²⁴⁹ “*İdari işlemler, idari makamlar tarafından bir kamu hizmetini yürütmek üzere kendilerine tanınan kamu gücü kullanılarak, tek yanlı iradeyle tesis edilen kesin ve yürütülmesi zorunlu her türlü işlemlerdir.*” Danıştay 3.D, T. 22.3.2017, E:2016/15254, K:2017/1956, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024) ;

“*İdari makamların ve mercilerin kamu gücü ve kudreti ile hareket ederek, idari usulleri uygulayarak idare işlevine ilişkin olarak yaptıkları ve çeşitli hak ve yükümlülükleri doğuran, doğrudan uygulanabilen, kesin ve yürütülmesi zorunlu, tek yanlı irade açıklamalarıdır.*” Danıştay 9.D, T. 15.3.2018, E:2015/3334, K:2018/1706, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024).

²⁵⁰ İdari işlemin özellikleri konusunda tasnifler için bkz. **Gözler**, Cilt I, s. 672 vd ; **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s.364 vd.; **Günday**, s.123 vd ; **Gözübüyük/Tan**, s.342 vd ; **Karahanoğulları**, İdare Hukuku, s.47 vd ; **Kalabalık**, Cilt II s.28 vd.

²⁵¹ **Gözler**, Cilt I, s. 672.

²⁵² **Karahanoğulları**, idari işlemin icrailik özelliğinin Anayasa’da örtük olarak yer aldığını ifade etmektedir. Yazar’a göre, “*Anayasa’nın 125. maddesine göre idarenin idari işlem, yürütülen işlemdir. Kişi işlemlerle karşı dava açtığına da mahkeme, istem üzerine esas hakkında kararını vermeden bir önlem olarak yürütmenin durdurulması kararı verebilir. Mahkeme yürütmenin durdurulması kararı verene kadar idari işlemler, hukuk düzeninde ve kişilerin hukuksal statüsü üzerinde hukuksal etki doğururlar, yürütülebilir niteliktedirler, hukuksal etki yanında uygulama da gerekiyorsa uygulanabilirler.*” **Karahanoğulları**, İdarenin Hukukla Kavranması, s.279.

²⁵³ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s.374.

²⁵⁴ **Karahanoğulları**, İdare Hukuku, s.47.

arasında serbest irade olmayıp kamusal iradenin üstünlüğü söz konusudur.²⁵⁵ Bu durum, idari işlemin muhatabı tarafından talepte bulunulmak suretiyle işlemin tesisinde rol oynanmış olması halinde de değişmez.²⁵⁶ Gözler’e göre idari işlemin icrailik özelliği ile tek yanlılık özelliği aynı anlama gelmektedir.²⁵⁷

İdari işlemlerin icrailik özelliğini kazanabilmesi için muhataplarının menfaatini henüz etkilemiş olmasına gerek yoktur. Başka bir ifadeyle icrailik özelliği idari işlemlerin ortaya çıktığı andan itibaren içeriğinde doğal olarak yer alır.²⁵⁸ İdari işlemlerin icrailik özelliği, bu işlemlerin amacının kamu yararı olmasından ve tesis edilmelerinde kamu gücünün kullanılmasından kaynaklanmaktadır.²⁵⁹ İdari işlemin icrai olması idari yargıda dava konusu edilebilmesi açısından da önem arz eder. Her icrai işlem idari yargıda dava konusu edilemese de icrai olarak kabul edilmeyen idari işlemlerin iptali istemiyle idari yargıda dava açılmaz.²⁶⁰

İdari işlemin bir diğer özelliği ise “*re’sen icra edilebilirlik*”dir. İdari işlemler “*icrailik*” özellikleri sayesinde muhatabının onayına gerek kalmaksızın hukuk alanında sonuç doğururlar. Ancak bu hukuki etkinin maddi alemde de gerçekleşmesi için bazen idarenin harekete geçmesi gerekebilir.²⁶¹ İdari işlemin *re’sen icra edilebilirlik* özelliği, hukuk alanında ortaya çıkan iradenin herhangi bir mahkeme kararına gerek kalmaksızın fiilen uygulanabilmesi olarak tanımlanabilir. Buradan hareketle, idari işlemin doğmasında icrailik, uygulanmasında ise *re’sen icra edilebilirlik* özelliğinin ortaya çıktığı söylenebilir.²⁶² Şayet idarece tesis edilen bir işlem icrai olmakla birlikte bu işlemin *re’sen icra edilebilme* yetkisi yoksa idarenin işlemini yürütebilmesinin yolu adli yargıya başvurmak olacaktır.²⁶³

İdari işlemlerin temel özelliklerinden birisi de “*hukuka uygunluk karinesinden yararlanma*” özelliğidir. İdari işlemler icrailik özelliğinin bir sonucu olarak hukuka uygunluk karinesinden yararlanırlar.²⁶⁴ Bu ilke ileride bahsedilecek olan düzenleyici ve bireysel işlemlerin ikisi için de geçerlidir.²⁶⁵ Buna göre idari işlemler aksi mahkeme kararı ile tespit edilmediği müddetçe hukuka uygun olarak kabul edilirler. Hukuka uygunluk karinesi, idari işlemlerin yegane amacı olan kamu yararı amacıyla tesis edildiği varsayımına dayanır.²⁶⁶ Ancak pek tabii söz konusu karine, kişiler açısından idari işlemin hukuka aykırılığını ileri sürmeye

²⁵⁵ Gözübüyük/Tan, s.342.

²⁵⁶ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s.394.

²⁵⁷ Gözler, Cilt I, s. 673. Benzer görüş için bkz. Günday, s.124.

²⁵⁸ Erkut, s.143.

²⁵⁹ Günday, 124.

²⁶⁰ Sancakdar/Önüt/Doğan/Turhan/Seyhan, İdare Hukuku, s.316.

²⁶¹ Kalabalık, Cilt II, s. 29.

²⁶² Gözler, Cilt I, s. 675.

²⁶³ Günday, s. 125.

²⁶⁴ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.373. Günday, s.125.

²⁶⁵ Gözler, Cilt I, s. 678.

²⁶⁶ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s.394.

engel değildir. Hukuka uygunluk karinesi idarenin üstün gücünü gösteren bir araç olmakla birlikte kişiler açısından statülerinin sabitlendiğini ortaya koyması sebebiyle aynı zamanda bir güvence işlevi gördüğü de söylenebilir.²⁶⁷ İdari işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanmasının bir takım sonuçları vardır. Nitekim hukuka uygun karinesi, idari işlemin sonuçlarının derhal doğmasını sağlar. Bununla birlikte dava açacak taraf, idare değil özel kişi olurken ispat yükü de özel kişiye aittir. Ayrıca dava açılması doğrudan işlemin yürütülmesini durdurmaz.²⁶⁸

2.3.3. Maddi Açıdan İdari İşlemin Türleri

Kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliğini açıklamadan önce idari işlem türlerinden de bahsetmekte fayda vardır. Ancak idari işlemin türleri²⁶⁹ ve buna ilişkin tasniflerin tümünden bahsedilmeksizin yalnızca maddi açıdan idari işlem ayrımından bahsedilmesi çalışmamızın mahiyeti açısından yeterli olacaktır.

İdari işlemler maddi açıdan “düzenleyici işlem” ve “bireysel işlem” olarak ikiye ayrılır. Bireysel idari işlemler kişisel ve özel durumlara ilişkin, düzenleyici idari işlemler²⁷⁰ ise genel²⁷¹ ve kişilik dışı idari işlemlerdir.²⁷² Bireysel idari işlemler, belirli bir kişiye veya nesneye yönelerek olaya ilişkin somut bir düzenleme içerirler.²⁷³ Düzenleyici idari işlemler ise soyut, objektif ve sürekli uygulanabilir olma özelliği taşırlar.²⁷⁴

İdari işlemlerin maddi açıdan “düzenleyici işlem” ve “bireysel işlem” olarak ayrılmasının bazı sonuçları vardır. Nitekim bireysel işlemlerin yürürlüğe girebilmesi için ilgililerine tebliği gerekirken düzenleyici işlemler ise ilan veya yayınlanma yoluyla yürürlüğe girerler. Bireysel işlemler bir kez uygulanmakla sona ererken, düzenleyici işlemler sona erinceye kadar uygulanmaya devam edilirler. Düzenleyici işlemler haklı beklentiye sebebiyet verse de kazanılmış hak yaratmaz iken bireysel işlemler kazanılmış hak yaratırlar.²⁷⁵ Düzenleyici işlemler hiyerarşik anlamda bireysel işlemlerden üstündür.²⁷⁶ Ayrıca bireysel

²⁶⁷ Karahanoğulları, İdare Hukuku, s.49.

²⁶⁸ İdari işlemin hukuka uygunluk karinesinden yararlanmasının sonuçları hakkında bkz. Gözler, Cilt I, s. 678 vd.; Kalabalık, s.31.

²⁶⁹ İdari işlemin türleri açısından yapılan ayrıntılı tasnifler için bkz. Gözler, Cilt I, s.664 vd.; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.388 vd ; Günday, s.126 vd ; Gözübüyük/Tan, s.337 vd ; Karahanoğulları, İdare Hukuku, s.55 vd ; Kalabalık, Cilt II s.32 vd ; Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s.404.

²⁷⁰ Karahanoğulları'na göre düzenleyici idari işlemler için “kuralkoyucu işlemler” ifadesi de kullanılabilir. Ayrıca bu işlemlerin yasalardaki kurallardan, normlar hiyerarşisinde altta yer almak dışında nitelik açısından fark yoktur.” Karahanoğulları, İdare Hukuku, s.57.

²⁷¹ “Genellik”, düzenleyici işlemle getirile kuralın herkese, her olaya yönelik olması anlamına gelmeyip, uygulama alanına giren herkese yönelik olması anlamına gelir. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.391.

²⁷² Gözler, Cilt I, s.666.

²⁷³ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.392.

²⁷⁴ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s.407.

²⁷⁵ Kalabalık, s.33

²⁷⁶ Gözler, Cilt I, s.668.

işlemlere karşı yalnızca ilgilisi dava açabilirken düzenleyici işlemlere işlemin kapsamında olan herkes dava açabilir. Ayrıca bireysel işlemlere karşı yalnızca tebliğden itibaren öngörülen yasal süre içerisinde dava açılabilirken, düzenleyici işlemlere karşı ilandan sonra dava açılabileceği gibi düzenleyici işlem kapsamında uygulama yapılması halinde uygulama işlemiyle birlikte de dava açılabilir. Dolayısıyla düzenleyici işlem kapsamında uygulama işlemi tesis edilmesi halinde düzenleyici işleme karşı tekrar bir dava açabilme hakkı doğar.²⁷⁷

2.3.4. Bir İdari İşlem Olarak Kıyı Kenar Çizgisi

Kıyı kenar çizgisi, kıyı ve sahil şeridinde hukuken planlama ve uygulama yapılabilmesi için tespiti zorunlu olan idari bir işlemdir.²⁷⁸ Bu kapsamda kıyı kenar çizgisinin tıpkı atama, disiplin, ruhsat, plan gibi hukuki sonuç doğurmaya yönelik olarak idarenin tek yanlı iradesi ile sonuç doğuran “irade açıklaması” olduğunun kabulü gerekmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin ayrıntılar kıyı mevzuatında düzenlenmektedir. Bu kapsamda, valilikler bünyesinde oluşturulacak kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından teknik bir incelemenin ürünü olarak ortaya çıkan kıyı kenar çizgisi, nihai olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca onaylanmasıyla birlikte hukuk aleminde sonuç doğuracağından “idarilik” niteliği ve “kamu gücü ayrıcalığı” taşıdığı hususunda şüphe bulunmamaktadır. Ayrıca kıyı kenar çizgisi onaylandıktan sonra artık kıyı ve sahil şeridi açısından hukuki sonuç doğurmaya başlayacaktır. Dolayısıyla kıyı kenar çizgisinin hukuki sonuç doğurabilmesi ilgililerin yani kıyı kenar çizgisine ilişkin işlemin hukuki sonuçlarına muhatap olacak kişilerin kabulüne bağlı değildir.

İdari işlem olarak kıyı kenar çizgisinin yargısal denetimi idari yargı yerlerinde yapılır.²⁷⁹ Kıyı kenar çizgisinin yargısal denetimi ilerleyen kısımlarda incelenecektir. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisi icrai nitelikte olduğundan aksi ispat edinceye kadar hukuka uygunluk karinesinden yararlanır.

Kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliği yargı kararlarıyla da kabul edilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, bir kararında 1975 yılında idare tarafından belirlenen kıyı kenar çizgisinin hukuki değer taşıması nedeniyle idari işlem niteliğinde olduğundan

²⁷⁷ Sancakdar/Önüt/Doğan/Turhan/Seyhan, İdare Hukuku, s.383.

²⁷⁸ “Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren idareler tarafından belirlenen kıyı kenar çizgisi idare hukuku anlamında tartışmasız bir ‘İDARİ İŞLEMDİR’” Aksoylu, Bekir, “Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararının Düşündürdükleri”, *Danıştay Dergisi*, Yıl:28, sy.95, 1998, s.3-7

²⁷⁹ “Kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin işlem, idari bir işlem olduğundan, ilgililerin, bu tespitin hukuka aykırılığını ileri sürerek iptal davası açmaları mümkündür. Kıyıları, toplumun bütün üyelerinin yararlanımı altında bulunduğu için, herkesin, kıyılardan yararlanmada önemli bir işlevi olan bu işleme karşı dava açabilmesi gerekir.” Akın, s.143.

bahsetmektedir.²⁸⁰ Burada yüksek mahkemece kıyı kenar çizgisinin “hukuki değer taşıması” olarak ifade edilen açıklamasının idari işlemlerin hukuki sonuç doğurmaya yönelik iradenin sonucu olmasıyla ilgili olduğu kabul edilmelidir.

Yargıtay tarafından Kıyı Kanunu kapsamında planlama ve uygulama yapılabilmesi için belirlenmesi zorunlu olan kıyı kenar çizgisine ilişkin tespitin Bakanlığın onayı sonrası yürürlüğe gireceği ifade edilmektedir. Yüksek mahkemece, söz konusu tespitin organik ve fonksiyonel yönden idari olduğu, kamu hukuku kurallarına göre tesis edildiği, doğrudan uygulanabilecek nitelikte olduğu ve hukuki bir değer taşıması sebebiyle idari işlem niteliğinde olduğu vurgulanmıştır.²⁸¹ Yüksek mahkemenin anılan kararında; idari işlemin özelliklerine yer verilerek kıyı kenar çizgisinin mahiyeti gereği bu özelliklere sahip olduğu ve bu sebeple idari işlem niteliğinde olduğunun açıklandığı görülmektedir.

Kıyı Kanunu uyarınca öngörülen usule uygun olarak belirlenen kıyı kenar çizgisinin bir idari işlem olarak kabulü noktasında Danıştay’ın görüşü açıktır. Nitekim söz konusu kabul kıyı kenar çizgisine ilişkin binlerce uyuşmazlığın yargısal denetiminin yapılmasıyla kendisini göstermektedir. Bununla birlikte Danıştay ve diğer idari yargı mercileri tarafından kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliğinin açıkça vurgulandığı kararlar da vardır.²⁸²

Sonuç olarak, kıyı kenar çizgisi, tespit usulü kıyı mevzuatı uyarınca belirlenmiş olan ve kıyıları açısından önemli hukuksal sonuçlar doğuran bir idari işlemdir. Bununla birlikte idari işlemin türleri kısmında bahsedilen ve idari işlemleri maddi açıdan “düzenleyici işlem” ve “bireysel işlem” olarak ikiye ayıran tasniften bu aşamada kıyı kenar çizgisi özelinde bahsetmekte fayda bulunmaktadır. Zira söz konusu ayırımın bazı sonuçları olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kıyı kenar çizgisinin hukuki sonuçlarının ve yargısal denetiminin ortaya konulması açısından bireysel işlem mi yoksa düzenleyici işlem mi olduğu hususunun tartışılması gerekmektedir.

Kıyı kenar çizgisi, kendisine bağlanan hukuki sonuçlar ve irade açıklamasının ortaya çıkış süreci bakımından atama, disiplin, idari para cezası gibi tipik idari işlemlere göre farklılık arz etmektedir. Çünkü kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi her şeyden önce teknik bir incelemeyi gerektirir. Söz konusu teknik inceleme yasal mevzuat uyarınca oluşturulacak tespit komisyonu

²⁸⁰ AYM, T. 8.12.2016, Bireysel Başvuru Numarası: 2014/11408, RG:23.12.2016/29927, (E.T:9/1/2024). <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/11408>

²⁸¹ YİBHKG, 28.11.1997, E:1996/5, K:1997/3, RG:30.12.1997/23216, (E.T:10/1/2024)

²⁸² Kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliği hakkında idari yargı kararları için bkz. Danıştay 6.D, T. 7.4.2010, E:2009/6117, K:2010/3491, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024); Danıştay 14.D, T. 9.4.2012, E:2011/9244, K:2012/2528, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024); Erzurum BİM 3 İDD., T. 29.12.2021, E:2021/2385, K:2021/3702, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

tarafından yapılarak ilgili idarece onaylandıktan sonra icrai bir idari işlem olarak kıyı kenar çizgisi adı altında hukuk alanında yer bulacaktır.

Kıyı kenar çizgisi hazırlanış süreci itibarıyla teknik bir inceleme gerektirdiğinden imar planları ve parselasyon gibi imar hukukuna ilişkin bazı idari işlemlere benzetilebilir. Söz konusu iki işlem de idari işlem olarak kabul edilmekle birlikte maddi açıdan idari işlemlerin tasnifine tabi tutulmaları halinde farklı idari işlem kategorilerinde değerlendirildikleri görülmektedir. Nitekim imar planları, bir bütün olarak plan açıklama raporu ve hükümleriyle birlikte dikkate alındığında ve uygulama işlemlerine dayanak oluşturmasıyla bir arada değerlendirildiğinde gerek öğretide²⁸³ gerekse yargı kararlarında²⁸⁴ düzenleyici işlem olarak kabul edilirken, imar planlarının uygulama işlemlerinden birisi olan parselasyon işleminin ise bireysel işlem kategorisine dahil olduğu kabul edilmektedir.²⁸⁵

Kıyı kenar çizgisi bakımından durum incelendiğinde; Danıştay tarafından kıyı kenar çizgisinin tıpkı parselasyon işlemi gibi bireysel işlem olarak kabul edildiği görülmektedir.²⁸⁶ Yüksek mahkeme görüşünü, kıyı kenar çizgisinin düzenlemeye tabi tuttuğu her bir taşınmaz açısından kıyı özelliklerinin ayrı ayrı değerlendirilmesine bağlamaktadır. Ancak kanaatimizce Danıştay'ın bu görüşüne katılmak mümkün değildir.

Öncelikle kıyı kenar çizgisi kıyı alanını belirtmekle birlikte özel mülkiyet rejiminin başlama sınırını gösterdiğinden özel mülkiyete konu taşınmazlar açısından farklı farklı değerlendirmeler yapılmasını gerektirebilir. Ancak bu durum kıyı kenar çizgisinin bireysel işlem olarak kabul edilmesine gerekçe oluşturamaz. Zira her şeyden önce kıyı kenar çizgisinin tespit edilme zorunluluğunun nedeni Kıyı Kanunu'nda açıkça belirtilmiştir.²⁸⁷ Buna göre kıyı kenar çizgisi kıyı ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapabilmesinin ön koşuludur. Başka bir ifadeyle, kıyı alanlarında kıyı kenar çizgisi belirlenmeden planlama ve uygulama işlemleri yapılamaz. Dolayısıyla kıyı kenar çizgisi kendisine dayanılarak yapılacak planlama ve uygulama işlemleri bakımından düzenleyici işlem niteliği taşıyacağından kanun koyucu

²⁸³ Kara, Seyfettin, **Danıştay Kararları Işığında İmar Planı Değişikliği**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 24.

²⁸⁴ Danıştay 6.D, T. 3.10.2022, E:2022/6543, K:2022/8315, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024); Danıştay 6.D, T. 14.10.2020, E:2018/8978, K:2020/9353, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024); Danıştay 6.D, T. 9.7.2020, E:2019/19818, K:2020/7026, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024)

²⁸⁵ Kara, Seyfettin, **İmar Hukukunun Dehlizlerinden Biri: Parselasyon**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 9. Parselasyon işleminin bireysel işlem olduğuna yönelik Danıştay kararları için bkz. Danıştay 6.D, T. 13.11.2023, E:2022/3760, K:2023/8169, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024); Danıştay 6.D, T. 26.12.2017, E:2017/60, K:2017/11753, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024)

²⁸⁶ “Yukarıda ifade edilen hususlar ışığında kıyı kenar çizgisi, düzenlemeye tabi tuttuğu her bir taşınmaz açısından kıyı özelliklerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi nedeniyle bireysel idari işlemler olarak kabul edilmektedir.” Danıştay 6.D, T. 7.4.2010, E:2009/6117, K:2010/3491, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024); Benzer kararlar için bkz. Danıştay 14.D, T. 9.4.2012, E:2011/9244, K:2012/2528, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024); Danıştay 14.D, T. 1.12.2014, E:2013/8784, K:2014/10637, UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024).

²⁸⁷ 3621 sayılı Kıyı Kanunu mad. 5 “... Kıyıda ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapılabilmesi için kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.”

tarafından kıyı kenar çizgisinin düzenleyici işlem niteliğinde olduğunun örtülü olarak kabul edildiği söylenmelidir.

Bununla birlikte kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin işlem bireysel işlemler gibi ilgililerine tebliğ edilmez. Nitekim Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik uyarınca tespit edilen kıyı kenar çizgisinin ilgili yerlerde bir ay süreyle ilan edileceği açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca kıyı kenar çizgisi devamlı niteliktedir. Bireysel işlemler gibi bir kez uygulanmakla sona ermeyip kıyı alanına ilişkin değiştirilmesi söz konusu olana kadar uygulanmaya ve hukuki sonuç doğurmaya devam eder.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in ilgili hükümleri uyarınca gerekli şartların varlığı halinde daha önce belirlenmiş olan kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi gündeme gelebilir. Bu itibarla, kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi talebiyle ilgililer tarafından her zaman başvuru yapılabilecek olup, ilgililerin başvurusu üzerine yapılacak değişiklik talebinin reddi halinde ret işlemiyle birlikte genel dava açma süresi içerisinde kıyı kenar çizgisinin de iptali istemiyle dava açılacağı yargı kararlarıyla kabul edilmektedir.²⁸⁸ Buna göre başvurunun reddine yönelik işlem ile birlikte çok eskiden belirlenmiş olsa dahi kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin işleme karşı dava açılacağına kabulü, 2577 sayılı İYUK'un 7'inci maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca kıyı kenar çizgisine karşı dava açma süresinin ihya edilmesi anlamına geleceğinden, bu durum dahi başlı başına kıyı kenar çizgisinin düzenleyici işlem özelliği gösterdiğini ortaya koymaktadır.

O halde kanaatimizce, kıyı kenar çizgisi her ne kadar kıyı rejiminin sona erdiği ve özel mülkiyetin başladığı sınırın belirlemesi noktasında kapsamına aldığı özel mülkiyete konu taşınmazlar açısından hukuken ayrı ayrı değerlendirme yapılmasını gerektirmekte ise de kıyı kenar çizgisinin gerek kıyı ve sahil şeridinde ilişkin oynadığı hukuksal rol gerekse yürürlüğe girme şekli, devamlılık niteliği ve yargısal denetimi yönleriyle maddi açıdan bireysel işlem değil düzenleyici işlem olarak kabulü gerekmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliği açısından değinilmesi gereken önemli bir Yargıtay Hukuk Daireleri İçtihadı Birleştirme Kurulu (YİBHKG) kararı vardır.²⁸⁹ Söz konusu karar kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliğini ortaya koymakla birlikte yetkili idarelerce belirlenen kıyı kenar çizgisinin kıyı alanlarında mülkiyete ilişkin davalar açısından adli yargı makamlarını bağlamayacağına yönelik görüşü sebebiyle oldukça dikkat çekicidir.

²⁸⁸ İzmir BİM 3. İDDD. 9.10.2019, E:2019/202, K:2019/767, (E.T:12/1/2024); Konya BİM 2. İDDD. 27.10.2021, E:2021/422, K:2021/2140, (E.T:12/1/2024).; Erzurum BİM 3. İDDD. 29.12.2021, E:2021/2385, K:2021/3702, (E.T:12/1/2024).

²⁸⁹ YİBHKG, 28.11.1997, E:1996/5, K:1997/3, RG:30.12.1997/23216, (E.T:12/1/2024)

YİBHKG alınan kararda, idareler tarafından belirlenen kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin idari işlemin mülkiyet hukuku açısından adli mahkemeleri bağlayacağına dair kabulün Kıyı Kanunu'nun amacıyla bağdaşmayacağı belirtilmektedir. Yine yüksek mahkeme tarafından, kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin idari işlemin adli yargı makamları açısından takdiri delil niteliği taşıyacağı, adli yargıyı bağlayıcı özelliğinin olmadığı, dolayısıyla kural olarak mülkiyet hukuku açısından kıyı kenar çizgisinin belirlenmesinin adli yargıya ait olduğu savunulmaktadır. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisinin tespitine yönelik idari işleme karşı süresinde dava açılmaması veya idari yargıda dava açılması sonucunda idari yargı tarafından karar verilmesi halinde kıyı kenar çizgisinin yine adli yargı makamlarınca ancak bunlara uygun şekilde belirleneceği belirtilmektedir. Sonuç olarak, Yüksek mahkemeye göre idari işlemle belirlenen kıyı kenar çizgisinin yegane fonksiyonu kıyı alanlarına ilişkin imar planlaması ve uygulaması yapılmasına yöneliktir.²⁹⁰

Kanaatimizce, YİBHKG kararı, kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliğini ortaya koymakla birlikte kıyı kenar çizgisinin hukuki niteliği ve sonuçlarının tespiti noktasında oldukça tartışmalıdır. Nitekim kıyı kenar çizgisini idari işlemle belirleme yetkisi ve görevi kanun koyucunun iradesi ile adli yargı mercilerine değil doğrudan ilgili idarelere verilmiştir. Ayrıca bu tespitin mülkiyet hukuku yönüyle sonuç doğurmayacağına yönelik Kıyı mevzuatında herhangi bir düzenlemeye de yer verilmemektedir. İdari işlemler açıklandığı üzere hukuka uygunluk karinesinden yararlanırlar ve idarelerce geri alınmadıkça, kaldırılmadıkça veya idari yargı yerlerinde iptal edilmedikçe geçerli ve hukuka uygun kabul edilirler. Bu kapsamda, hukuka uygun kabul edilen idari işlemlerin adli yargı mercilerini de bağlayacağı kuşkusuzdur. Dolayısıyla idarelerce idari işlem olarak tespiti yapılan kıyı kenar çizgisinin gerek kıyı alanlarında yer alan özel mülkiyet açısından gerekse kıyı alanlarına ilişkin planlama ve uygulama işlemleri yönünden adli yargıyı bağlayacağı kabul edilmelidir. Sonuç olarak, bütün bu açıklamalar karşısında anılan içtihadı birleştirme kararına katılmanın mümkün olmadığı ifade edilmelidir.

2.4. Kıyı Kenar Çizgisinin Belirlenmesi

Kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi kıyı alanında hukuki sonuç doğuracak şekilde idari işlemin tespit edilmesi sonucunda gerçekleşir. Valilikler bünyesinde oluşturulacak komisyon marifetiyle belirlenecek kıyı kenar çizgisi, kıyı mevzuatının öngördüğü onay usulünün tamamlanmasıyla birlikte hukuk aleminde sonuç doğurmaya başlayacaktır. Kıyı kenar

²⁹⁰ YİBHKG kararının eleştirisi için bkz. **Aksoylu**, s.3-7.

çizgisinin belirlenmesine ilişkin ilkelerin açıklanması amacıyla öncelikle tespit komisyonunun oluşumu, tespiti ve onay sürecinin incelenmesi gerekmektedir.

2.4.1. Kıyı Kenar Çizgisinin Tespiti

İdari işlem olarak tespit edilen kıyı kenar çizgisi her şeyden önce kıyı alanına ilişkin sınırın hukuken belirlenmesini sağlar. Bununla birlikte kıyı alanına ilişkin kıyı kenar çizgisinin tespit edilmiş olması söz konusu alanda planlama ve uygulama yapılabilmesi için ön koşuldur. O halde kıyı kenar çizgisi tespitinin, bir yandan kıyının hukuki çerçevesini çizerken diğer yandan da kıyı alanlarında birtakım idari tasarrufların gerçekleşmesine olanak sağladığını söylemek mümkündür. Tüm bu sebeplerle kıyı kenar çizgisinin nasıl tespit edildiğine ilişkin tespit sürecinin incelenmesi, bu çizginin sonuçlarının kavranması açısından gerekli ve önemlidir.

2.4.1.1. Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonu ve Oluşumu

Kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin idari işlem teknik bir inceleme gerektirdiğinden kanun koyucu tarafından söz konusu teknik incelemenin farklı uzmanlık dallarında görev alan kişiler tarafından oluşturulan bir komisyon marifetiyle gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Valiliklerce oluşturulacak kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu Kıyı Kanunu'nun 9'uncu maddesinde belirtildiği üzere *“jeoloji mühendisi, jeolog veya jeomorfolog, harita ve kadaströ mühendisi, ziraat mühendisi, mimar ve şehir plancısı, inşaat mühendisinden”* oluşur. Ayrıca komisyonda görev yapacak teknik personelin kamu görevlisi²⁹¹ olması gerekmektedir.

Kıyı Kanunu'nun madde gerekçelerinde²⁹² komisyon üyelerinin kamu görevlilerinden oluşma zorunluluğunun gerekçesi suistimalin engellenmesi olarak açıklanmıştır. Nitekim kıyı kenar çizgisinin gerek kıyı alanlarında planlama ve uygulama işlemlerinin yapılabilmesinin ön koşulu olması gerekse özel mülkiyete konu taşınmazları kamu mallarından ayıran bir sınır işlevi görmesi sebebiyle tarafsız ve bilimsel gerçekliğe uygun olarak herhangi bir taşınmaz lehine veya aleyhine hareket edilmeden tespit edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kıyı kenar çizgilerinin tespitine ilişkin görev valiliklere verildiğinden her bir kıyı alanı için belirlenecek kıyı kenar

²⁹¹ Akyılmaz/Sezginer/Kaya tarafından yapılan Dar anlamda kamu görevlisi: *“TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile mahalli idare seçimleri sonucu kamu görevine gelen görevliler dışında kalan; kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden, devletle hukuki ilişkisi idare hukuku hükümlerine göre düzenlenmiş statü hukukuna dayanan, kanunla çerçevesi belirlenmiş kurallara göre hizmet yürüten; o statünün sağladığı aylık, ücret, atanma, yükselme, nakil gibi haklara sahip olan kadro karşılığı ya da sözleşme ile çalışan görevlilerdir.”* şeklinde tanımlanmıştır. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.704.

²⁹² 3621 sayılı Kıyı Kanunu Madde Gerekçeleri,

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c042/tbmm18042087ss0301.pdf> (E.T.:13.1.2024).

çizgisi, kıyı alanının yer aldığı şehirlerde bölgenin durumuna göre ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle belirlenecektir.

Kanun koyucu tarafından kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunda görev alacak kamu görevlilerinin uzmanlık alanları açıkça belirlenmiştir. Ancak uzmanlık alanları belirlenmesine rağmen söz konusu meslek gruplarının kıyı kenar çizgisinin tespiti noktasında nasıl bir işlev görecekları konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yapılan düzenlemeden anlaşılacağı üzere, harita ve kadastro mühendisi, ziraat mühendisi ve inşaat mühendisi komisyonda bulunması zorunlu kamu görevlileri olup, mimar ya da şehir plancısı arasında ve jeoloji mühendisi, jeolog veya jeomorfolog arasında yapılacak seçim, komisyonu oluşturacak Valiliğin takdirine bırakılmıştır. Komisyonun en az beş (5) üyeden oluşması öngörüldüğünden belirtilen uzmanlık alanlarından seçilmek kaydıyla komisyon üye sayısının artırılabilmesi mümkündür. Komisyon başkanlığını ise üyeler arasında Valinin belirleyeceği bir üye yürütür.

Kıyı kenar çizgisinin sınırını çizdiği kıyı alanı, bir yeryüzü şekli olduğuna göre kıyı alanındaki arazi yapısının incelenerek su hareketlerinin kara yönünde yapacağı etkinin sınırının belirlenmesi gerekliliği, yer bilim uzmanının komisyonda bulunmasını zorunlu kılmaktadır.

Aynı şekilde, tespit esnasında açılacak gözlem çukurlarının toprak yapısı ve tarımsal niteliği ile bu çukurlardan alınacak numunelerin incelenmesi amacıyla ziraat mühendisinin komisyonda bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisi tespitinin her aşamasında zorunlu olarak ölçüm yapılacak olması ve halihazır haritanın incelenmesi gerekliliği harita ve kadastro mühendisinin varlığını da zorunlu kılmaktadır.

Kanun koyucu tarafından komisyon üyeleri arasında mimar veya şehir plancısı bulunma zorunluğu getirilmesinin amacı, kıyı kenar çizgisinin kıyı alanlarında planlama yapabilmenin ön koşulu olmasına dayandırılabilir. İnşaat mühendisi ise alanda bulunan eski veya yeni yapılar hakkında gerekli tespitleri yapar. Bu sebeplerle kıyı kenar çizgisinin tespiti komisyonunda aktif olarak kendisine görev düşen uzmanlık alanları esas olarak; jeoloji mühendisi/jeolog/jeomorfolog, harita ve kadastro mühendisi ile ziraat mühendisidir.

Kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunda görev alacak komisyon üyelerinin uzmanlık alanlarının kanun koyucunun iradesi ile sınırlandırıldığı görülmekle birlikte, kıyı kenar çizgisinin kıyı alanlarına ilişkin mülkiyet durumu hakkında gördüğü önemli işlev sebebiyle hukukçu bir üyenin de bulunması gerektiği savunulmaktadır.²⁹³ Ancak kanaatimizce, kıyı kenar çizgisinin bir kıyı alanına ilişkin olarak ilk kez tespiti yapılacak haller açısından bu düşünceye

²⁹³“Kıyıları da içeren bölgelerde yapılacak imar planları bu tespate dayanacak ve kıyılardaki mülkiyet durumu belirlenen kıyı kenar çizgisi esas alınarak belirlenecektir. Bu sebeple, komisyonda bulunması gerektiği belirtilen meslek grupları içerisinde hukukçuların sayılmamış oluşunun, önemli bir eksiklik olduğu düşünülmektedir.” Akın, s.140.

katılmak mümkün değildir. Zira kıyı kenar çizgisi her şeyden önce doğal yeryüzü hareketlerinin sonucu olarak bilimsel bir incelemeyi gerektirmektedir. Buradaki bilimsellik tespit aşamasına ilişkin olup, kıyı kenar çizginin hukuki sonuçlarının doğduğu tespit ve onay sonrası aşamaya ilişkin değildir. Başka bir ifadeyle, kıyı kenar çizgisi hukuki sonuçlarını ilgili mevzuatın öngördüğü süreci tamamlayıp Bakanlıkça onaylandıktan sonra doğuracağından ancak bu aşamadan sonra hukuk biliminin alanına dahil olmak suretiyle inceleme alanı bulacaktır. Dolayısıyla sonraki bir aşamada ortaya çıkması muhtemel hukuksal sorunlar için komisyonda hukukçu bir üyenin bulunmasının kıyı kenar çizgisinin tespiti için herhangi bir işlevi olmaması sebebiyle fayda sağlamayacağı düşünülmektedir.

Bununla birlikte çalışmanın ilerleyen kısımlarında bahsedilecek olan onaylı kıyı kenar çizgisinin değişim hallerinin bazıları açısından komisyonda hukukçu üyenin bulunması fayda sağlayabilir. Nitekim Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesinin 6'ncı fıkrasında yer verilen ç bendi ile Danıştay tarafından yürütmesi durdurulan 7 ve 8'inci fıkrasında belirtilen haller²⁹⁴ açısından kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi yargı kararları gereğince yapılan idari işlem niteliği taşıyacağından söz konusu hallerde belirlenecek kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunda hukukçu üyenin bulunması, özellikle kıyı kenar çizgisinin tespiti konusunda mahkeme kararlarının doğru uygulanabilmesi ve hukuksal sonuçların değerlendirilmesi açısından faydalı olabilir. Ancak söz konusu hallerde komisyon için gerekli olacak hukuksal yorumun ilgili idarelerin hukuk birimlerinden görüş sorma yoluyla alınabilecek olması nedeniyle bu hallerde dahi komisyonda hukukçu üyenin bulunmasına gerek olup olmadığının tartışmaya açık olduğu ifade edilmelidir. O halde kıyı kenar çizgisinin tespiti için oluşacak komisyonda kanun koyucu tarafından belirlenen uzmanlık alanları dışında hukukçu üyenin ancak belirtilen hallerde bulunmasını sağlayacak bir düzenlemenin yapılması gerektiği söylenebilir.

Bununla birlikte kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunun oluşumuna dair tartışılması gereken bir diğer husus da komisyonun oluşumu ve çalışmaları noktasında idare tarafından üniversitelerde görev alan öğretim üyelerinden destek alınıp alınamayacağı ya da toplulaştırma

²⁹⁴ RG. T. 3.8.1990, S. 20594 "... ç) (**Değişik:RG-24/10/2020-31284**) Yargı organlarınca kıyı kenar çizgisinin iptali ya da yargı organlarınca ikinci bir kıyı kenar çizgisinin tespit edilmesi durumunda, mükerrer kıyı kenar çizgilerine mahal verilmemesi için; mükerrerliğe konu olan alanda Valilik Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonlarınca incelenerek yeni bir tespit yapılması," (...) **Ek fıkra:RG-2/4/2013-28606**) Kıyı kenar çizgisinin mahkeme kararları ile parsel veya parseller bazında iptal edilmesi halinde, bu alanlardaki kıyı kenar çizgisi tespitlerinde kıyı kenar çizgisinin bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlayacak şekilde bitişindeki onaylı kıyı kenar çizgisi ile birlikte değerlendirilerek, üçüncü kişilerin kazanılmış haklarına halel getirmeyerek yeni tespit yapılabilir. (**Ek fıkra: RG-2/4/2013-28606**) Mahkeme kararlarının uygulanması sonucunda tespit edilerek onaylanan kıyı kenar çizgisinin bitişindeki onaylı kıyı kenar çizgisi ile uyum sağlamaması halinde ise Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca bu alanda mahkeme kararlarının gerekçeleri dikkate alınarak ve üçüncü kişilerin kazanılmış haklarına halel getirmeyerek yeniden kıyı kenar çizgisi tespiti yapılabilir."

gibi birtakım idari işlemlerin tesis sürecinde olduğu gibi hizmet alımı yoluyla komisyon kurulmasının mümkün olup olmadığıdır.

Öncelikle, kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunun oluşumuna dair hükümler Kıyı Kanunu'nda açıkça hüküm altına alınmıştır. Komisyon üyelerinin, valiliklerce kamu görevlileri arasından seçileceği belirtilmiş ise de doğrudan valilik emrinde çalışan kamu görevlileri ifadesine yer verilmediğinden üniversitelerde belirtilen uzmanlık alanlarında görev alan ve kamu görevlisi olan öğretim üyelerinin de komisyonda görev almasında kanaatimizce engel bulunmamaktadır. Ancak üniversitelerin ayrı bir kamu tüzel kişiliğinin bulunması, başka bir ifadeyle valilikler bünyesinde yer alan idareler olmaması sebebiyle uygulamada valiliklerce üniversitelerde görev alan öğretim üyelerinin değil valilik emrinde çalışan kamu görevlilerinin komisyon üyesi olarak belirlendiği gözlenmektedir. Bu sebeple, kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi noktasında üniversitelerde görev alan öğretim üyelerinden faydalanılması amacıyla Kıyı Kanunu'nda açık bir düzenleme yapılmasının gerekli olduğu ifade edilmelidir.

Diğer taraftan, kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunun oluşum sürecine ilişkin anılan hükümler gereğince tespit komisyonunun hizmet alımı yoluyla oluturulması mümkün bulunmamaktadır. Zira komisyonun oluşumuna dair madde metninin gerekçesinde de belirtildiği üzere kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi noktasında suistimalin önlenmesi maksadıyla komisyonun kamu görevlilerinden teşekkül etmesi zorunlu ve önemlidir. Bu noktada, hizmet alımı yoluyla komisyon kurulabilmesi yasal mevzuat gereğince mümkün olmadığı gibi kıyı kenar çizgisinin objektif olarak tespit edildiğine yönelik olarak birtakım tartışmalara sebebiyet verebileceği ihtimali karşısında olumlu bir sonuç da doğurmayacağı değerlendirilmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin tespiti amacıyla oluşturulacak komisyonun hem kıyı kenar çizgisinin ilk tespiti halinde hem de değişikliğe konu taleplerin karşılanması hallerinde görev alması gerekmektedir. Zira kıyı kenar çizgisinin ilk tespit halinde görev alan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunun idari işlemlerde yetki ve usulde paralellik ilkesi gereğince kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi durumunda da görevli olması kaçınılmazdır. Uygulamada idarelerce bazı hallerde kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemiyle yapılan başvurularda, başvurunun komisyon bünyesinde incelenmeksizin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından verilen cevapla reddedildiği görülmektedir. Danıştay 14. Dairesi, kıyı kenar çizgisinin değişikliği talebiyle yapılan bir başvuru üzerine komisyon marifetiyle inceleme yapılmaksızın başvurunun reddedilmesine ilişkin bir uyuşmazlıkta, “... *davacı tarafından yapılan başvurunun, yukarıda anılan mevzuat hükmü uyarınca valilikçe oluşturulacak komisyon tarafından incelenip gerekli tespitler yapıldıktan ve valiliğin uygun görüşü alındıktan*

*sonra onay için Çevre ve Şehircilik Bakanlığına iletilmesi gerekmekte iken bu usul izlenmeden doğrudan davacının başvurusunun reddine karar verilmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı” gerekçesine yer vererek işlemin hukuka aykırı olduğuna hükmetmiştir.*²⁹⁵

Yüksek mahkeme anılan kararda, hem kıyı mevzuatında söz konusu yetkinin kıyı kenar çizgisi tespit komisyonuna verilmesi hükmünün gereği olarak hem de idari işlemlerde yetki açısından yetki ve usulde paralellik ilkesinin sonucu olarak kıyı kenar çizgisi değişiklik taleplerinin ilgili komisyon tarafından karara bağlanması gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir.

2.4.1.2. Kıyı Kenar Çizgisinin Tespiti

Kıyı kenar çizgisinin tespiti, kıyı kenar çizgisi tespit komisyonlarınca belirlenen haller açısından üç farklı şekilde gündeme gelmektedir. Bunlardan birincisi, valiliklerde hazırlanacak bir tespit programına uygun olarak daha önce kıyı kenar çizgisi tespiti belirlenmemiş, başka bir ifadeyle onaylı bir kıyı kenar çizgisi bulunmayan alanlara ilişkin olarak yapılan tespittir.

İkinci tespit hali herhangi bir kıyı alanına ilişkin olarak daha önce belirlenmiş olan bir kıyı kenar çizgisinin Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in 9’uncu maddesinde belirtilen değişim hallerinden birisi sebebiyle ilgililer tarafından başvurulması durumunda yapılan tespittir. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisinin değişim hallerinin idarece re’sen tespiti durumunda, ilgililerin başvurusuna gerek kalmaksızın idarece re’sen de kıyı kenar çizgisinin tespiti yoluna gidilebilir.

Kıyı kenar çizgisinin, komisyon tarafından tespitinin yapılacağı üçüncü durum ise idari işlem olarak dava konusu edilen kıyı kenar çizgisinin mahkemece iptal edilmesi halinde söz konusu yargı kararının uygulanması maksadıyla yapılan tespittir. Esasında ikinci ve üçüncü tespit şekilleri daha önce belirlenen kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesine yönelik tespitlerdir. Ancak bu iki tespit halini birbirinden ayıran şey idareyi işlem yapmaya yöneltten saikin farklılığıdır. Zira ilk halde idarece re’sen veyahut ilgililerin başvurusu üzerine kıyı kenar çizgisinin tespiti söz konusu iken ikinci durumda ise idarece yargı kararının uygulanması amacıyla hareket edilmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi, doğal kıyı hareketlerine bağlı olarak veya mükerrerlik gibi hallerin bulunması durumlarında gündeme gelebilir. Ancak kıyı kenar çizgisi

²⁹⁵ Danıştay 14.D, T. 18.2.2015, E:2013/11229, K:2015/1203, UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024). Benzer kararlar için bkz. Samsun 1. İdare Mah., T. 15.2.2017, E:2016/1123, K:2017/278, (Kesinleşmiş karar) UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024) ; Samsun BİM 2. İDDD. T. 4.12.2018, E:2018/226, K:2018/1003, UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024).

yönetmelikte belirtilen haller dışında değiştirilemez. Değişim halleri ileride ayrıntılı olarak incelenecektir.

Kıyı kenar çizgisinin belirtilen üç tespit hali dışında gündeme gelebilecek bir tespit hali daha vardır. Ancak bu tespit bir idari işlem tesisi yoluyla gerçekleşmez. Nitekim çalışmanın önceki kısımlarında değinilen YİBHKG kararında bahsedildiği üzere mülkiyet hukuku yönünden hukuki sonuç doğurması maksadıyla adli yargıda açılan davalarda kıyı kenar çizgisinin tespiti yapılabilmektedir. Bu kıyı kenar çizgisi hukuk mahkemesi kararı ile belirlendiğinden idari niteliği bulunmayıp ilgililer açısından yalnızca mülkiyet hukuku yönüyle anlam ifade eden yargısal bir tasarruftur.

Ayrıca hukuk mahkemelerince belirlenecek kıyı kenar çizgisi yargı kararıyla bizzat tespit edildiğinden kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunun bu belirlemede herhangi bir işlevi bulunmamaktadır. Bununla birlikte adli yargı mahkemelerince belirlenecek kıyı kenar çizgisi, bu çizginin esas fonksiyonu olan kıyılarda planlama ve uygulama işlemlerine dayanak teşkil etmez. Ancak ve ancak mülkiyet hukuku anlamında sonuç doğurur. Nitekim idari işlemle belirlenecek kıyı kenar çizgisi doğal kıyı hareketlerinin bir sonucu olarak birtakım bilimsel ve teknik incelemeler sonucunda belirlenirken, mülkiyete esas olarak tespit edilen kıyı kenar çizgisi ise zeminde bulunan taşınmaza göre şekil almaktadır.

Adli yargı mahkemelerince belirlenecek kıyı kenar çizgisi de tıpkı idari işlem tesisi yoluyla belirlenen kıyı kenar çizgisinde olduğu gibi onaylı kıyı kenar çizgisi paftasına işlenerek taşınmazın tapu kaydında yer alan beyanlar hanesinde belirtilmek üzere ilgili tapu dairesine gönderilmektedir. Bu durum aynı alana ilişkin farklı plan paftalarında koordinatları ve kotları birbirinden farklı iki kıyı kenar çizgisinin görünmesine sebep olabilir. Ancak söz konusu kıyı kenar çizgilerinden birisi kıyı alanında yapılacak planlama ve uygulamalar açısından anlam ifade eden idari işlem niteliğindeyken diğeri ise mülkiyete ilişkin uygulamalar açısından dikkate alınan yargısal bir tasarruftur.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik hükümleri uyarınca, kıyı kenar çizgisi tespit işlemleri valiliklerde bir program dahilinde olmak kaydıyla en kısa sürede gerçekleştirilecek şekilde yapılır. Bu kapsamda valiliklerde yıllık tespit programları hazırlanır. Tespit işlemlerinin ilgili mevzuat ve bu programlara uygun şekilde yürütülmesi ve tamamlanması amacıyla her türlü önlem alınır. Bununla birlikte ilgililerin talebi bulunması halinde yıllık tespit programında olup olmadığına bakılmaksızın tespit işlemleri öncelikle yapılır.

Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 7'inci maddesinden anlaşılabacağı üzere, onaylı kıyı kenar çizgisi bulunmayan alanlara ilişkin olarak kıyı kenar çizgisinin tespiti

işlemlerinin gerek ilgililerin başvurusu gerekse idarece re'sen harekete geçilmesi durumlarında ivedilikle tamamlanması istenilmektedir. Nitekim anılan düzenlemeye göre ilgililerin başvurusu üzerine yapılacak tespit işlemlerinin halihazır haritanın valiliğe tesliminden sonra en geç 3 ay içerisinde, idarece re'sen yapılacak tespitlerin ise en kısa sürede tamamlanması gerekmektedir.

Arazide kıyı kenar çizgisi tespit çalışmaları komisyon üyelerinin tamamının katılımıyla yapılır. Yapılacak tespitler Kıyı Kanunu ve Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde belirtilen esaslara göre ele alınır. Öncelikle komisyon tarafından arazide gözlem çukurları açılarak gerekirse bu çukurlardan toprak numuneleri alınır. Gözlem çukurlarının açılma sebebi çukurlarda yer alan birikintilerin denizel veya karasal etkilere sahip olup olmadığının saptanmasıdır. Böylelikle zeminin denizel etki altında olup olmadığı belirlenmeye çalışılır. Şayet açılan çukurdan zeminin denizel etki altında olduğu sonucuna varılıyor ise tespit edilen alanın kıyı kenar çizgisinin altında kaldığı kabul edilmelidir.

Kıyı kenar çizgisi belirlenirken bazı hallerde numune alınmaksızın arazide açılan gözlem çukurları tek başına tespit için yeterli olurken bazı hallerde ise alınan toprak numunelerinin laboratuvarda incelenmesi gerekebilir. Bununla birlikte laboratuvarda incelemeye tabi tutulacak toprak numune sonuçları arazide yeniden tespit yapılarak yeni gözlem çukurlarının açılmasını da gerektirebilir.

Kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından açılan gözlem çukurlarının koordinatları alınarak kıyı kenar çizgisini oluşturan noktalar tespit edilir ve tespit edilen noktalar paftaya işaretlenir. Yapılan tüm işlem ve tespitlerin komisyon üyeleri tarafından kıyı kenar çizgisi tespit tutanağına geçirilmesi gerekmektedir. Tespit tutanağında; kıyı kenar çizgisi tespiti yapılan deniz, göl veya akarsuyun adının yazılması, tespitin hangi pafta ve ölçekli harita üzerinde yapıldığının açıklanması, kıyı biçiminin dar-basık kıyı mı yoksa alçak-basık kıyı mı olduğu hususunun özellikle belirtilmesi ve zemin ve toprak yapısına ilişkin tespit sonuçlarının açıklanması gerekmektedir. Böylelikle kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin gerekçeler kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından somut olarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Onaylı kıyı kenar çizgisinin değişim halleri açısından da benzer şekilde hareket edilerek ilgilileri tarafından yapılan başvuru üzerine kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunca arazi incelemesi yapılmak suretiyle ilgililerce ileri sürülen değişim sebebinin arazide gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik gözlem çukuru açma ve toprak numunesi alma gibi çalışmalar yapılır.

Kıyı kenar çizgisi yalnızca denizlere ait kıyılarda söz konusu olmaz. Doğal ve yapay göllerin tamamı ile bazı akarsularda da kıyı kenar çizgisi tespitinin yapılması gerekmektedir.

Kıyı kenar çizgisi tespitine konu edilecek akarsular Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik ekinde yer alan listede tahdidi olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte göl ve akarsu alanlarında kıyı kenar çizgisinin tespit şekli, denizlere ait kıyı alanlarındaki tespitten bazı yönleriyle ayrılmaktadır.

Göl alanlarında kıyı kenar çizgisi göle ilişkin maksimum su kotunun tespiti ile belirleneceğinden öncelikle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden resmi yazı yoluyla maksimum su kotu seviyesini gösterir belgeler temin edilir. Maksimum su kotu seviyesi ilgili mevzuat hükmü gereğince göle ilişkin kıyı çizgisini oluşturur. Kıyı kenar çizgisinin de maksimum su kotunun altında kalmayacak şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla göl alanlarında kıyı kenar çizgisinin belirlenmesinde en önemli parametre DSİ tarafından belirlenecek maksimum su kotudur. Kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından bu kot zeminde bulunarak koordinatlarının alınması ve gölsel ve karasal etkilerin yerinde incelenerek kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi gerekmektedir. Zira belirtilen tespitin zeminde yapılmaması kıyı kenar çizgisinin hatalı belirlenmesine neden olabilmektedir.

Nitekim Adana Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi, göl kıyısına ilişkin belirlenen kıyı kenar çizgisine karşı açılan bir davada verdiği karar ile göl alanına ilişkin olarak DSİ tarafından belirlenen maksimum su kotunun arazide somut olarak tespit edilmeksizin kıyı kenar çizgisinin belirlenmesini mevzuata aykırı bulmuştur.²⁹⁶

Kıyı kenar çizgisine konu olacak akarsular açısından tespit yapılırken akarsuyun ulaştığı en yüksek seviye dikkate alınarak hareket edilir. Bu kapsamda, akarsu yataklarında inceleme yapılarak jeomorfolojik kalıntılar araştırılır ve nihai aşamada kıyı kenar çizgisi belirlenir. Ancak belirtildiği üzere bazı akarsular kıyı kenar çizgisi tespitine konu edilmemektedir. Bu akarsuların deniz veya göllerle birleştiği alanlarda kıyı kenar çizgisi bizzat deniz veya göl kıyı kenar çizgisi olarak belirlenirken, kıyı kenar çizgisi tespitine konu akarsular açısından ise deniz veya göl kıyı kenar çizgisi ile birlikte akarsu kıyı kenar çizgisinin de tespiti yapılır.

Kıyı kenar çizgisinin tespiti doldurma suretiyle elde edilen araziler açısından da önem arz eder. Doldurma suretiyle yeni arazi elde edilmesi halinde daha önce tespiti yapılmış onaylı kıyı kenar çizgisi değiştirilmez. Başka bir ifadeyle, doldurma alanlarında doldurma suretiyle

²⁹⁶ Adana BİM 2. İDDD, T. 23.5.2023, E:2022/524, K:2023/733 UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024). "... Bu durumda, dosyada bulunan bilgi ve belgeler ile bilirkişi raporunun birlikte değerlendirilmesinden; dava konusu 8517 ada 17 nolu parselin olduğu alanda kıyı kenar çizgisinin 70,90 metre kotundan geçmediği, yaklaşık 71,50 metre kotundan geçirildiği, arazide aplikasyon yapılarak maksimum su kotu olan 70,90 metre kotunun zeminde tespit edilmediği, davalı idarece zeminde 70,90 metre kotunun belirlenmesi, bu kotun zeminde bulunduktan sonra koordinatlarının alınması, ve bu duruma göre kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi gerekirken, davalı idarece ve bunları yapılmadan kıyı kenar çizgisinin belirlendiği anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmış olup, davanın reddine ilişkin istinafa konu kararda hukuka uygunluk görülmemiştir."

kıyı alanı genişleyecek olmasına rağmen yeni bir kıyı kenar çizgisi tespiti yoluna gidilmez. Bu durum doldurma yoluyla elde edilen arazilerin de Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının bir sonucudur. Nitekim söz konusu alanların kıyı kenar çizgisinin deniz tarafında kalması sağlanarak özel mülkiyete konu edilmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır.

Kıyı mevzuatı uyarınca kabul edilen kıyı biçimleri açısından da kıyı kenar çizgisinin tespiti farklılık arz eder. Yukarıda kıyı kenar çizgisinin tespitine yönelik yapılan açıklamalar genel olarak alçak-basık kıyılar açısından geçerlidir. Zira Dar-yüksek kıyı tipinde kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi amacıyla genellikle gözlem çukurunun açılmaması ve birtakım uzmanlık alanlarına ait tespitlerin yapılmasına ihtiyaç olmaması sebebiyle alçak-basık kıyı tipine nazaran daha kolaydır. Çünkü Dar-yüksek kıyı tipinde kıyı kenar çizgisi Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 4'üncü maddesi uyarınca şev ya da falezin üst kısmından geçmektedir. Başka bir ifadeyle dar-yüksek kıyı tipi açısından kıyı kenar çizgisi doğrudan mevzuat hükmü ile tespit edilmektedir. Ancak yine de kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından alanın kıyı tipi yerinde tespit edilerek alandaki şev ya da falezin sınırları belirlenmelidir. Dolayısıyla Dar-yüksek kıyı alanlarında kıyı kenar çizgisinin tespiti yapılırken öncelikle komisyon tarafından araziye çıkılarak kıyı biçiminin Dar-yüksek kıyı olduğuna yönelik tespit yapılarak tutanağa geçirilir. Akabinde kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunda mevcut olan halihazır harita üzerinde falezin en üst kısmı karanın başlangıç kısmı olarak kabul edilerek kıyı kenar çizgisi şevin üst kısmı olarak tespit edilmiş olur.

2.4.1.3. Tespit Edilen Kıyı Kenar Çizgisinin Halihazır Harita Üzerine Geçirilmesi ve Aktarım İşlemleri

Valilikler bünyesinde tespit edilen kıyı kenar çizgilerinin 1/1000 ölçekli halihazır haritalar üzerinde işlenmesi gerekmektedir. Kıyı Kanunu'nun Uygulamasına Dair Yönetmelik'in 7'inci maddesinde kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından tespiti yapılan ve henüz onay süreci tamamlanmamış kıyı kenar çizgisi tespitlerinin kural olarak 1/1000 ölçekli halihazır haritalar üzerinde pafta bütününe geçirileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte anılan maddede 2/4/2013 tarih ve 28606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle getirilen düzenlemede "*İl, ilçe, belediye ve mücavir alan sınırına rastlayan alanlarda pafta bütününe geçirilme şartı aranmaz.*" hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu kuralın iptali için açılan davada Danıştay düzenlemenin mevzuata hukuka aykırılık bulunmadığına hükmetmiştir.²⁹⁷

Onaylı kıyı kenar çizgisi bulunmayan alanlarda kıyı kenar tespit komisyonunca kıyı kenar tespiti yapılabilmesi amacıyla öncelikle alana ilişkin Belediye veya İller Bankası gibi

²⁹⁷ Danıştay 14.D, T. 23.6.2015, E:2013/5181, K:2015/5573, UYAP Karar Arama (E.T:19.1.2024).

diğer idarelerden temin edilecek 1/1000 ölçekli onaylı halihazır haritaya²⁹⁸ ihtiyaç duyulur. Bu haritanın temini için Bakanlık ve valiliklerce gerekli önlemler alınır. Ancak tercih edilmemekle birlikte halihazır haritanın bulunmaması ve Bakanlıkça uygun görülmesi durumunda 1/1000 ölçekli fotogrametrik, sayısal, kadastral veya ortofoto haritalar, bunların da bulunmaması halinde ise 1/2000 veya 1/5000 ölçekli, halihazır, fotogrametrik, kadastral veya ortofoto haritalar kullanılır ve tespitler bu haritalar üzerine yapılır.

Ayrıca ifade edilmelidir ki Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 7'inci maddesinin b) bendi uyarınca ilgililerin başvurusu üzerine kıyı kenar çizgisinin tespit edilecek olması halinde kıyı kenar çizgisinin 1/1000 ölçekli halihazır harita üzerine geçirilmesi zorunludur. Ancak bazı durumlarda, kıyı kenar çizgisi eski zamanda onaylanarak 1/1000 ölçekten daha küçük ölçekli halihazır, fotogrametrik, topografik, kadastral veya şeritvari haritalar üzerine geçirilmiş olabilir. Bu hallerde, ilgililer tarafından tespiti konu alanın 1/1000 ölçekli halihazır haritası yaptırılarak onaylatılır ve tespit edilen kıyı kenar çizgisi bu haritalar üzerine aktarılır. Böyle bir durumda aktarma işlemi onaylanmak üzere Bakanlığa gönderilir.

Kıyı kenar çizgisi tespiti yapılacak kıyı alanlarda daha önce onaylanmış bir kıyı kenar çizgisi yoksa alana ait 1/1000 ölçekli halihazır harita bulunup bulunmadığına bakılmaksızın muhtemel kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde alçak-basık kıyılarda en az 200 metrelik alan, dar-yüksek kıyılarda ise en az 50 metrelik alan gösterilecek şekilde 1/1000 ölçekli halihazır haritaların ilgililere hazırlattırılarak veya tamamlattırılarak onaylatılması ve kıyı kenar çizgisinin bu haritalar üzerine aktarılması gerekmektedir.

Daha önce 1/1000 veya daha büyük ölçekli halihazır, fotogrametrik, topografik, kadastral veya şeritvari haritalar üzerine işlenerek onaylanmış kıyı kenar çizgileri şayet 1/1000 ölçekli halihazır harita üzerine aktarılacak istenirse halihazır harita ilgisince muhtemel kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde alçak-basık kıyılarda en az 200 metrelik alan, dar-yüksek kıyılarda ise en az 50 metrelik alan gösterilecek şekilde hazırlattırılır ve onaylatıldıktan sonra kıyı kenar çizgisi halihazır harita üzerine aktarılır. Bu halde aktarma işlemi ilgililerin talebine bırakıldığından yapılan aktarım işlemi onay için Bakanlığa gönderilmez.

Halihazır haritalar üzerine yapılacak aktarma işlemleri Bakanlık tarafından da yapılabilir. Kıyı Kanunu'nun Uygulamasına Dair Yönetmelik'in 7'inci maddesinde, “Aktarma yapılan pafta üzerine, onaylı kıyı kenar çizgisine ilişkin bilgiler belirtilmek suretiyle, aktarma işlemi Valilik veya Bakanlıkça uygun görüldüğüne ilişkin pafta üzerine işlenir. Aktarma işleminde hata tespiti halinde, düzeltilmek üzere valiliğe iade edilir. Aktarma işlemi Bakanlıkça

²⁹⁸ “Halihazır harita; bir yerin mevcut durumunu yani gözle görülebilen dere, tepe, nehir gibi doğal, karayolu, demiryolu, her türlü yapı ve tesis, kanal gibi suni unsurları gösteren haritalardır.” <https://gayrimenkulmevzuati.com/halihazir-harita-nedir-halihazir-harita-nasil-hazirlanir> (E.T:19.1.2024).

yapılmış ise aktarıma ilişkin uygun görüş Bakanlıkça pafta üzerine işlenir. Aktarma işlemi bilgisayar ortamında sayısal olarak yapılır.” hükmü yer almaktadır.

Kıyı kenar çizgisi tespiti idarece re’sen değil de ilgililerin talebi üzerine yapılmış ise Bakanlığa gönderilecek paftalar üzerinde kıyı kenar çizgisine konu taşınmazın mülkiyet sınırları da işlenir.

Kıyı kenar çizgisinin arazide tespiti sonucu halihazır haritalara işlendikten sonra bu haritalarla birlikte dayanak tüm bilgi ve belgeler komisyon tarafından imzalanır. Böylelikle komisyon tarafından tespit edilen kıyı kenar çizgisinin onay sürecinin tamamlanması için Valiliğin uygun görüşü ile Bakanlığın onay aşamalarına geçilmiş olur.

2.4.1.4. Kıyı Kenar Çizgisinin Onayı

Kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından belirlenen kıyı kenar çizgisinin onay süreci Kıyı Kanunu’nun Uygulamasına Dair Yönetmelik’in 9’uncu maddesinde düzenlenmiş olup, anılan maddede “*Orijinal pafta, bu paftadan çoğaltılmış bir takım ozalit pafta, mahallinde tutulan tutanak ve ölçü işlemleri ile ilgili belgeler valiliğe sunulur. Valilik uygun görüşü ile birlikte bu belgeleri ve konu ile ilgili diğer belgeleri Bakanlığa gönderir. Uygun görülen kıyı kenar çizgileri bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe girer. Onaylı orijinal pafta valiliğe gönderilir. Bakanlıkça uygun görülmeyen kıyı kenar çizgisi paftaları, gerekli düzeltmeler veya yeniden tespit yapılmak üzere valiliğe iade edilir.*” hükmüne yer verilmiştir.

Buna göre komisyon tarafından tespiti yapılan kıyı kenar çizgisini gösterir orijinal pafta ile birlikte birtakım ozalit pafta²⁹⁹, tespit tutanakları ve ölçüme dair bilgi ve belgeler bir bütün halinde valiliğe sunulur. Valilik uygun görüş bildirdikten sonra onay için tüm belgeleri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına gönderir. Bakanlık tarafından detaylı bir inceleme yapıldıktan sonra iki seçenek vardır.

Bunlardan ilki, kıyı kenar çizgisi tespit işlemlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmemesi halidir. Bu durumda, gerekli düzeltmeler veya yeniden tespit işlemleri yapmak üzere Bakanlık tarafından tüm evrak valiliğe geri gönderilir. Valilikçe yeniden yapılacak incelemelerde de kıyı kenar çizgisinin tespit ve onayına ilişkin yukarıda anlatılan süreç aynen işletilir. İkinci seçenek ise kıyı kenar çizgisinin Bakanlıkça uygun bulunması halidir. Bu halde ise söz konusu çizgi Bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe girer. Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in 9’uncu maddesinde bu durum “*Uygun görülen kıyı kenar çizgileri bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe girer*” şeklinde ifade edilmiştir.

²⁹⁹ TDK’ya göre ozalit, “Yüzeyi ışığa duyarlı bir madde ile kaplı kağıt üzerine, kalıptan çekilmiş resim kopyası” anlamına gelmektedir. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T:19.1.2024).

2.4.1.5. Kıyı Kenar Çizgisinin İlanı ve Paftaların Dağıtımı

Bakanlık tarafından onaylanarak yürürlüğe giren kıyı kenar çizgisi bireysel işlemler gibi ilgililerine tebliğ edilmez. Onaylanan kıyı kenar çizgisi belediye ve mücavir alan sınırlar içerisinde ise belediyeler tarafından, belediye ve mücavir alan sınırları dışında ise valilikler tarafından ilan edilir. İlan süresi her iki yerde de bir aydır.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in ilk halinde onaylanan kıyı kenar çizgisinin ilanına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak 02/04/2013 tarih ve 28606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle birlikte anılan Yönetmelik'in 9'uncu maddesine eklenen fıkralarla hem kıyı kenar çizgisinin bir ay süreyle ilan edileceği hükme bağlanmış hem de getirilen *“Kıyı kenar çizgisine, ilan süresi içinde kamu kurum ve kuruluşları ve ilgilileri itiraz edebilir. İtirazlar valiliğine yapılır. İtirazlar, Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca on beş gün içinde incelenir. İnceleme sonuçlarını ve gerekçeli görüşlerini içeren komisyon raporu değerlendirilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık itirazı, komisyon raporunu da dikkate alarak inceleyip karara bağlar.”* şeklindeki düzenleme ile ilan süresi içerisinde onaylı kıyı kenar çizgisine kamu kurum ve kuruluşları ile ilgililerce yapılacak itiraz usulü düzenlenme altına alınmıştır.

Kıyı kenar çizgisine karşı itirazlar, onay merci olan Bakanlığa değil, tespit sürecinde en etkin rol oynayan ilgili valiliklere yapılır. Söz konusu itirazlar valilik bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunca incelenir. Ancak inceleme sonucunda hazırlanacak komisyon raporunu değerlendirerek itiraz hakkında nihai karar verecek olan idare kıyı kenar çizgisinin onay makamı olan Bakanlıktır. Bakanlık tarafından yapılacak inceleme sonucunda şayet kıyı kenar çizgisinin düzeltilmesine karar verilir ise yeni kıyı kenar çizgisinin onayı ve ilanı hakkında ilk tespitteki usuller aynen uygulanır.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te, kıyı kenar çizgisine itiraz edebilecekler *“kamu kurum ve kuruluşları”* ve *“ilgililer”* olarak iki grupta sınırlandırılmıştır. Getirilen bu düzenleme, idari işlemlere karşı dava açma koşulu için öngörülen *“subjektif ehliyet”* koşulu yani menfaat ihlali ile doğrudan ilgilidir. Zira kıyı kenar çizgisine karşı yapılacak itirazların herkes tarafından değil ancak söz konusu çizgi dolayısıyla menfaati etkilenecek olanlar tarafından yapılması gerekmektedir. Aksi durum, yani tespit edilen bir kıyı kenar çizgisine karşı ilgili ilgisiz herkesin itiraz edebilecek olduğunun kabulü, idari işleyişi ve idari işlemlerde istikrarın sağlanmasını olumsuz olarak etkileyecektir. Bu noktada, kıyı kenar çizgisine konu taşınmazın zilyedi, işgalcisi, kiracısı, taşınmaz üzerinde bulunan işletmenin işletmecisi veya tahsis sahibi gibi taşınmazla mülkiyet ilişkisi bulunmayan kimselerin *“ilgili”* olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışılmalıdır. Kanaatimizce, söz konusu düzenlemede ifade

edilen “*ilgili*” terimi “*subjektif ehliyet*” koşulu yani menfaat ihlali ile doğrudan bağlantılı olduğundan bu kimselerin “*ilgili*” olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Bu sebeple, onaylı kıyı kenar çizgisine itiraz üzerine idarelerce yapılacak incelemede zilyed, işgalci, kiracı, taşınmaz üzerinde bulunan işletmenin işletmecisi veya tahsis sahibi gibi kimselerin itiraz konusu kıyı kenar çizgisi ile menfaat ilişkisine yönelik değerlendirme hukuki bir inceleme gerektirdiğinden yapılacak değerlendirme sonrasında söz konusu kimselerin ilgili olarak kabul edilmeksizin itiraz başvurularının esasının incelenmemesi gerekmektedir.

Ayrıca söz konusu düzenlemede tespiti yapılan kıyı kenar çizgisine ilan süresi içinde itiraz edebilecekler arasında belirtilen “*kamu kurum ve kuruluşları*” yönünden açıkça ilgili “*kamu kurum ve kuruluşları*” ifadesi kullanılmamış ise de itiraz edebilecek “*kamu kurum ve kuruluşlarının*” kıyı kenar çizgisine konu kıyı alan ile menfaat ilgisinin bulunması gerektiği açıktır. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse Antalya ili, Kaş ilçesinde yer alan herhangi bir kıyı alanı için onaylanarak ilan edilen bir kıyı kenar çizgisine Kaş Belediye Başkanlığı dışında Antalya ilinde bulunan başkaca herhangi bir ilçe belediyesinin itiraz edebileceği kabul edilemez. Zira bu ilçe belediyelerinin Kaş ilçesinde onaylanan kıyı kenar çizgisine konu kıyı alanında planlama veya uygulama işlemi yapamayacağı izahtan vareste olduğuna göre alan ilişkin kıyı kenar çizgisiyle de ilgili olmadıkları açıktır.

Dolayısıyla onaylı kıyı kenar çizgisinin ilanı üzerine valiliklere yapılan itirazın ilgili komisyon tarafından esasına yönelik inceleme yapılmadan önce itiraz eden kişi veya kurumun onaylanan kıyı kenar çizgisi ile ilgisinin araştırılması gerekmektedir. Valiliklerce yapılacak bu araştırma neticesinde şayet itiraz edenin kıyı kenar çizgisi ile ilgisi ortaya konulamaz ise kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından kıyı kenar çizgisinin esasına ilişkin bir inceleme yapılmaksızın başvurunun valilik tarafından reddi gerekmektedir. Bununla birlikte onaylanan kıyı kenar çizgisine ilan süresi içerisinde yapılan itirazın valilik tarafından itiraz eden kişi veya kurumun kıyı kenar çizgisi ile ilgisinin olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi halinde bu işlemin idari yargıda dava konusu edilebileceği noktasında şüphe bulunmamaktadır.

Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in 9’uncu maddesine 02/04/2013 tarih ve 28606 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklikle eklenen “*Kıyı kenar çizgisine, ilan süresi içinde kamu kurum ve kuruluşları ve ilgilileri itiraz edebilir.*” şeklindeki düzenlemenin iptali istemiyle açılan davada Danıştay, söz konusu hükmün iptal davalarında yer alan subjektif menfaat koşulunun bir sonucu olduğunu belirterek getirilen düzenlemede hukuka aykırılık bulunmadığından bahisle açılan davanın söz konusu madde yönünden reddine karar vermiştir.³⁰⁰

³⁰⁰ Danıştay 14.D, T. 23.6.2015, E:2013/5181, K:2015/5573, UYAP Karar Arama (E.T:19.1.2024).

Kıyı kenar çizgisinin onayından sonra kıyı kenar çizgisi paftalarının çoğaltılması, dağıtımı ve aleniyeti de ilgili Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Buna göre anılan Yönetmelik'in 10. maddesinde, *“Bakanlıkça valiliğe gönderilen onaylı orijinal kıyı kenar çizgisi paftaları ve bilgisayar ortamındaki sayısal veriler, Valilikçe çoğaltılarak yerel maliye teşkilatına, tespit belediye ve mücavir saha hudutları içinde ise ilgili belediyesine ve kadastral paftalara işlenmek üzere ilgili kadastro müdürlüğüne gönderilir. Onaylı orijinal kıyı kenar çizgisi paftaları Valilikçe muhafaza edilir. Onaylı kıyı kenar çizgisine göre mülkiyete konu taşınmazların kıyıda kalan bölümleri ilgili kadastro müdürlüğünce belirlenerek gerekli şerhler konulmak üzere tapu sicil müdürlüğüne gönderilir. Tespit sonucunda, kıyıda kalan özel mülkiyete konu arazilerle ilgili tapu iptal işlemleri ilgili defterdarlıkça yürütülür.”* hükmüne yer verilmiştir. Ayrıca anılan Yönetmelik'in 11'inci maddesi uyarınca kıyı kenar çizgisi paftaları alenidir. Belediye veya valilikler paftaların tamamını veya bir kısmını belirlenecek ücret karşılığında isteyenlere verir. Kıyı kenar çizgisi paftalarının aleni olması gerek kıyı mevzuatına aykırı yapılaşmaların önlenmesi gerekse kıyı alanlarına ilişkin mülkiyet problemlerinin önüne geçilmesi açısından oldukça önemlidir.

2.5. Kıyı Kenar Çizgisinin Değiştirilmesi

2.5.1. Genel

Kıyı kenar çizgisi bir idari işlem olduğuna göre zaman içerisinde değişikliği de gündeme gelebilir. İdari işlemlerin kaldırılarak sona erdirilmesi geleceğe yönelik etki doğurur.³⁰¹ Değiştirme ise tıpkı kaldırma gibi geleceğe yönelik etki doğurmakla birlikte eski işlemin yerine yeni bir işlemin de tesis edilmesidir. Değiştirme bünyesinde kaldırmayı da barındırdığından aynı zamanda idari işlemlerin kaldırılmasına dair hükümlere de tabidir.³⁰² İdari işlemlerin değiştirilmesi bireysel işlemlerdeki kazanılmış hak ilkesinin engelleyici niteliği gereğince genellikle düzenleyici işlemlerde söz konusu olur. Sonuç olarak değiştirme ancak geleceğe yönelik sonuç doğurmak üzere mevzuata uygun olarak yapılır.³⁰³

“...İdari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargı yoluyla denetimini amaçlayan iptal davasının görüşülebilmesinin ön koşullardan birisi olan "dava açma ehliyeti", her idari işleme karşı herkes tarafından iptal davası açılmasının idare ile işlemlerinde istikrarsızlığa neden olmaması ve idarenin işleyişinin bu yüzden olumsuz etkilenmemesi için, dava konusu edilecek işlem ile dava açacak kişi arasında belli ölçütler içinde menfaat ilişkisinin varlığını ifade etmektedir. Her olay ve davada, idari işlem ile dava açacak kişi arasında öngörülen subjektif ehliyet koşulu olarak menfaat ihlalinin kişisel, meşru ve güncel bir menfaat olması ölçütleri yargı mercilerince değerlendirilerek takdir edilecektir. Bu nedenle, bir idari işleme karşı itiraz edilebilmesi için de itiraz edilecek işlemde kişinin en azından menfaatinin etkilenmesinin gerekeceği, yapılacak itirazın bu madde dolayısıyla kabul edilmemesi durumunda ise ilgililer tarafından bu işlemin iptalinin istenilebileceği dikkate alındığında, anılan düzenlemenin hukuka aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.”

³⁰¹ Gözübüyük/Tan, s. 425.

³⁰² Kalabalık, s. 137.

³⁰³ Atay, Ethem Ender, **İdari Yargılama Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s.294.

Kıyı kenar çizgisinin ilgili mevzuat gereğince belirtilen sebeplere istinaden zaman içerisinde yeni şart ve ihtiyaçlara uygun olarak değiştirilmesi gerekebilir. Onaylı bir kıyı kenar çizgisinde değişiklik yapmaya yetkili idare Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlııdır. Zira yetki ve usulde paralellik ilkesi gereğince bir idari işlemi tesis etmeye yetkili idare o işlemi değiştirmeye de yetkili olarak kabul edilir. Aksi durum idari işlemlerin unsurları arasında yer alan yetki bakımından işlemin sakat olması sonucunu doğurur.³⁰⁴

Kıyı kenar çizgisinde değişiklik, ilgililerin başvurusu üzerine gündeme gelebileceğı gibi, ilgili mevzuatta öngörülen şartların oluştuğunun idarece re'sen tespit edilmesi hallerinde de söz konusu olabilir. Bununla birlikte ilgililerin talepleri doğrultusunda yapılacak başvuruların incelenebilmesi için kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesine ilişkin taleplerin kıyı kenar çizgisinin onay mercii olan Bakanlığa değil, tespit işlemlerini yürüten ilgili valiliğe yapılması gerekmektedir. Nitekim Danıştay kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemiyle Bakanlığa yapılan başvuruya cevap verilmemesi sonucu açılan davada, başvurunun zımnen reddedilmesine dair işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına hükmetmiştir.³⁰⁵

Kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi ve değişiklik sebeplerine ilişkin Kıyı Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna mukabil, Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te kıyı kenar çizgisi değişim halleri tahdidi olarak sayılmaktadır. Ayrıca anılan Yönetmelik'te değişiklik halleri sınırlı olarak sayıldıktan sonra bu haller dışında kıyı kenar çizgisinin değiştirilemeyeceğinin özellikle vurgulandığı görülmektedir. İlgili düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, kıyı kenar çizgisinin Yönetmelikte belirtilen haller dışında değiştirilmesi söz konusu olamaz. Ayrıca belirtilen haller dışında kıyı kenar çizgisinin doldurma suretiyle arazi elde edilmesi durumunda değiştirilmeyeceğinin açıkça düzenlendiğı görülmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin Yönetmelikte belirtilen haller dışında değiştirilemeyeceğinin yargı kararlarında da açıkça vurgulandığı görülmektedir. Konya Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi, kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine açılan davada “Yönetmeliğe göre kıyı kenar çizgisi ancak sınırlı olarak öngörülen durumlarda değiştirilebileceğinden ve somut olayda Yönetmelikte belirtilen durumların söz konusu olmadığı anlaşıldığından, davacının talebinin reddine dair işlemde bu gerekçe doğrultusunda hukuka aykırılık bulunmadığı” şeklindeki gerekçeye yer vererek, kıyı kenar

³⁰⁴ Gözler, s.755..

³⁰⁵ Danıştay 14.D, T. 19.12.2018, E:2018/3516, K:2018/7781, UYAP Karar Arama (E.T:20.1.2024). “... Bu durumda; 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 9.maddesi uyarınca kıyı kenar çizgisini tespit etme yetkisinin Valilikte olduğu, davacının dava konusu işleme esas başvurusunun ise Bakanlığa yapıldığı görüldüğünden, Bakanlığin sadece onay mercii olduğu dikkate alındığında, kendisine yapılan başvuruya cevap vermemesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”

çizgisinin ancak Yönetmelikte tahdidi olarak sayılan hallerde değiştirilebileceğine hükmetmiştir.³⁰⁶

2.5.2. Kıyı Kenar Çizgisinin Değişim Halleri

Kıyı kenar çizgisinin değişim hallerine, Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 03/08/1990 tarih ve 20594 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ilk halinde yer verilmemişken, 02/04/2013 tarih ve 28606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle, *“kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi”*, *“mükerrer kıyı kenar çizgisinin bulunması”*, *“kıyı kenar çizgilerinin kenarlaşmaması”*, *“yargı organlarınca kıyı kenar çizgisinin iptali ya da ikinci bir kıyı kenar çizgisinin tespit edilmesi”* ve *“Daha evvel kıyı özelliği göstermediği halde, malzeme alımı sonucunda oluşan su alanları nedeniyle, bu alanları kıyıda bırakacak şekilde tespit edilen kıyı kenar çizgileri, bu su alanlarının deniz, göl veya akarsu ile doğrudan bağlantılı olmadığına Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca belirlenmesi”* şeklinde tahdidi olarak sayılan haller kıyı kenar çizgisinin değiştirilebileceği haller olarak düzenlenmiştir.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te 24/10/2020 tarih ve 31284 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle, söz konusu Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin (ç) bendi *“Daha evvel kıyı özelliği göstermediği halde, malzeme alımı sonucunda oluşan su alanları nedeniyle, bu alanları kıyıda bırakacak şekilde tespit edilen kıyı kenar çizgileri, bu su alanlarının deniz, göl veya akarsu ile doğrudan bağlantılı olmadığına Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca belirlenmesi”* şeklinde değiştirilmiş ve değişiklik hallerine *“Tabii ve suni göl kıyı kesimlerinde maksimum su kotunun Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce veya mahkeme kararları uyarınca değiştirilmesi”* şeklindeki (e) bendi eklenmiştir. Ayrıca aynı tarihli değişiklikle (f) bendi olarak getirilen düzenlemenin Danıştay 6. Dairesinin kararı ile *“ek fıkra”* olarak düzenlenen maddelerin ise İDDK kararı ile yürütmesi durdurulmuştur. Yürütmesi durdurulan maddeler kıyı kenar çizgisinde değişiklik öngören sebepler olup, çalışmanın ilerleyen kısımlarında ayrıca incelenecektir.

³⁰⁶ Konya BİM 2. İDDD, T. 13.10.2021, E:2021/580, K:2021/2024, UYAP Karar Arama (E.T:20.1.2024).; Benzer kararlar için bkz. (E.T:20.1.2024) *“...Davacı tarafından, 1990 yılında yapılan imar planında fiilen bulunan ve rekreasyon alanı olarak kullanılan dolgu alanlarının 1991 yılında yürürlüğe giren Kıyı Kanunu kapsamında kıyı olarak tespit edildiği ve kıyı kenar çizgisinin deniz tarafından kaldığı, fiili durumla tutarlılık göstermeyen bu durumun düzeltilmesi için kıyı kenar çizgisinin dolgu alanının denize yakın kısmına çekilerek belirlenmesi ve bu şekilde kıyı kenar çizgisinin düzeltilmesi gerektiği iddialarıyla bakılmakta olan dava açılmış ise de, bu hususun mevzuatta onaylı kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesini gerektiren ve Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin 6.fikrasında sayma yoluyla ve sınırlı bir şekilde belirtilen hususlar arasında yer almadığı görüldüğünden, kıyı kenar çizgisinin yeniden incelenerek gerekli düzeltmelerin yapılması istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemden hukuka aykırılık, davanın reddi yolundaki idare mahkemesi kararında ise sonucu itibarıyla isabetsizlik görülmüştür.”*

Günümüzde kıyı alanlarına ilişkin tespit işlemleri tamamlanarak onaylanan kıyı kenar çizgilerine ilişkin idari uyuşmazlıkların büyük bir kısmı kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesine yönelik başvurulardan kaynaklanmaktadır. Bu sebeple kıyı kenar çizgisinin hukuki niteliği ve yargısal denetiminin anlaşılabilirliği açısından yürürlükte bulunan ve aynı zamanda yürürlükten kaldırılan değişiklik sebeplerinin incelenmesi gerekmektedir.

2.5.2.1. Kıyı Kenar Çizgisinin Suyu Düşmesi

Kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi, onaylı kıyı kenar çizgisinin mevcut durumda fiilen denizel/suyun etki altında kalması durumu olarak ifade edilir. Normal bir kıyı kenar çizgisi denizel etkinin sona erdiği noktayı ifade edeceğinden bu çizginin denizel etki içinde kalması durumunda değiştirilmesi gündeme gelir. Kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi durumu idarece re'sen tespit edilebileceği gibi ilgililerce fark edilmesi üzerine değiştirilmesi istemiyle valiliğe başvurulması sonucunda da ortaya çıkabilir.

Kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi durumu esasen geçmiş dönemlerde onaylanan kıyı kenar çizgisinin eski teknolojiye bağlı olarak hatalı bir şekilde halihazır haritaya geçirilmesinden veya halihazır haritaların eksik olmasından kaynaklanmakta olup, bu durum eski tarihli onaylanan kıyı kenar çizgisinin yeni halihazır paftalara geçirilmesi sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Kıyı kenar çizgisinin tespiti sonrası hatalı şekilde haritalara geçirilmiş olmasından kaynaklanan suya düşme hali genel olarak alçak-basık kıyı biçiminde görülmekte ise de dar-yüksek kıyı biçiminde de söz konusu olabilir.

Kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi kıyı erozyonu³⁰⁷ sebebiyle de gerçekleşebilir. Kıyı bölgesinde doğal veya yapay sebepler dolayısıyla erozyon oluşarak kıyı alanında değişimlere neden olabilmekte ve bu durum kıyının suya düşmesi sonucunu doğurabilmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin suya düştüğünün tespit edilmesi halinde onaylı kıyı kenar çizgisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından iptal edilir. Bununla birlikte yeni kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi amacıyla kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından araziye çıkılmak suretiyle önceki kısımlarda anlatılan tespit süreci yürütülerek yeni bir kıyı kenar çizgisi belirlenir. Belirlenen yeni kıyı kenar çizgisi, iptal edilen ve suya düştüğü anlaşılan kıyı kenar çizgisiyle beraber görülecek şekilde paftaya işlenir. Böylelikle önceki ve sonraki kıyı kenar çizgilerinin bir arada görülmesi sağlanır.

Kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi sebebiyle değişim hali, Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin (e) bendinde düzenlenen ve “*Tabii ve*

³⁰⁷ Kıyı erozyonu: “Kıyıda bulunan; kumsal, kum tepeleri ve katmanların, dalga hareketleri, gelgitler, drenaj veya sert rüzgarlar tarafından aşındırılmasıdır.” https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1y%C4%B1_erozyonu (E.T:21.1.2024).

sunı göl kıyı kesimlerinde maksimum su kotunun Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce veya mahkeme kararları uyarınca değiştirilmesi” şeklinde ifade edilen değişim sebebinden önce göller açısından da söz konusu olabilmekteydi. Ancak DSİ veya mahkeme kararı sonucu maksimum su kotu seviyesindeki değişimin kıyı kenar çizgisinin suya düşmesine sebebiyet verdiği değerlendirilerek idarelerce kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi gündeme gelmekte iken anılan düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle birlikte artık göl alanlarında maksimum su kotunun doğal değişimine bağlı olarak kıyı kenar çizgisinin suya düştüğünden bahisle değiştirilmesinin söz konusu olamayacağı değerlendirilmektedir.

Ancak bu durum hatalı yapılan tespitler açısından geçerli değildir. Zira göllerde maksimum su kotu sabit kalmakla birlikte yapılan tespit sırasında bu kotun hatalı belirlenmesi ve haritalara hatalı olarak geçirilmesi durumunda kıyı kenar çizgisinin suya düştüğünden bahsedileceğinden, göl alanına ilişkin kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi sebebiyle değiştirilmesi gündeme gelebilecektir.

Kıyı kenar çizgisinin göl alanlarında suya düşmesiyle ilgili olarak somut bir uyuşmazlıktan bahsedilecek olursa, Sakarya il sınırları içerisinde bulunan Sapanca gölü için 1975 tarihinde ilk kez onaylanan kıyı kenar çizgisinin, maksimum su kotundaki değişim sonucunda suya düştüğünün anlaşılması üzerine Bakanlık tarafından onaylanmak suretiyle 2015 yılında yeni kıyı kenar çizgisinin belirlendiği ve yeni belirlenen kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle dava açıldığı görülmektedir. Söz konusu uyuşmazlıkta, Sakarya 2. İdare Mahkemesince, keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak maksimum su kotundaki değişimin yerinde ölçüldüğü ve akabinde kıyı kenar çizgisinin suya düştüğü belirlendikten sonra idarece yapılan değişiklik hukuka uygun bulunarak davanın reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.³⁰⁸ Görüleceği üzere, kıyı kenar çizgisinin suya düşme iddiasıyla yapılan değişiklik hallerinde veya bu iddiayla yapılan değişiklik taleplerinin idarece reddi durumunda, suya düşme durumunun kıyı alanında fiilen gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti zorunludur. Aksi durum, doğrudan DSİ tarafından gönderilen maksimum su kotu seviyesine itibar edileceği anlamına gelmekte olup, bu durumun etkisiz bir yargılamaya sebebiyet vereceği ifade edilmelidir.

³⁰⁸ Sakarya 2. İdare Mahkemesi T. 28.12.2016, E:2015/1177, K:2016/1798, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024). “Bu durumda, bilirkişi raporunda tespit edilen hususlar ve yukarıda yer verilen düzenlemeler uyarınca davalı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından, DSİ Genel Müdürlüğü’nün Sapanca Gölü’nde belirlemiş olduğu maksimum su kotunun (32,50m) dikkate alınarak tespitin yapıldığı, her ne kadar mevcut durumdan önce kıyı kenar çizgisi tespiti yapılmış olsa da su kotunun 32.50 m ye çekilmesi üzerine adı geçen Yönetmelik’in 9’uncu maddesinin a bendinde yer alan ‘kıyı kenar çizgisinin suya düşmesi’ durumunun gerçekleşmesi üzerine kıyı kenar çizgisinin yeniden tespit edilmesi amacıyla tesis edilen işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir.” Benzer karar için bkz. Sakarya 1. İdare Mahkemesi T. 29.3.2017, E:2016/560, K:2017/391, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024).

2.5.2.2. Mükerrer Kıyı Kenar Çizgisinin Bulunması

Herhangi bir kıyı alanı için normal olan onaylanmış tek bir kıyı kenar çizgisinin bulunmasıdır. Ancak özellikle geçmiş dönemlerde idarelerce yapılan tespitler sonucu bazı kıyı alanlarında onaylanmış birden fazla kıyı kenar çizgisinin bulunduğu görülmektedir.

Mükerrer kıyı kenar çizgisi, aynı kıyı alanına ilişkin olarak farklı tarihlerde onaylanmış iki veya daha fazla sayıda kıyı kenar çizgisinin belirlenmiş olması halinde ortaya çıkar. Kıyı kenar çizgisi, kıyı ve sahil şeridinde yapılacak planlama ve uygulamalara dayanak teşkil edeceğinden mükerrerlik planlama ve uygulama yapılacak olması halinde hukuksal sorunların doğmasına sebep olur. Planlamayı yapacak idarenin planlama yaparken dikkate alacağı kıyı kenar çizgisinin tek ve belirli olması gerekmektedir. Kıyı kenar çizgisinde mükerrerlik hali genellikle planlama ve uygulama yapılmadan önce ilgili idarelerce fark edilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte mükerrerlik idarece re'sen de fark edilebilir.

Kıyı kenar çizgisinde mükerrerlik esasen arşiv kayıtlarının yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim eski tarihlerde aynı kıyı alanına ilişkin olarak birbirinden farklı kıyı kenar çizgilerinin belirlenmiş olduğu görülmektedir.³⁰⁹ Günümüzde yeni yapılan tespitler açısından teknolojinin katkısıyla arşiv kayıtlarında düzen sağlanması sonucunda mükerrer tespitlerin yapılmasının önüne geçildiği görülmektedir. Dolayısıyla mükerrerlik sebebiyle değişim hallerinin genellikle eski tarihli onay işlemlerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Kıyı kenar çizgisinde mükerrerlik bulunduğu tespit edilmesi halinde kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından araziye çıkılarak mükerrerlik yerinde incelenir. Gerekli tespitler yapıldıktan sonra mükerrer çizgilerden birisinin doğru olduğu belirlenirse diğer çizgi/çizgiler iptal edilir. Onaylı kıyı kenar çizgilerinin tamamının hatalı olduğunun tespit edilmesi halinde ise komisyon tarafından tamamen yeni bir çizgi belirlenir. Yeni bir kıyı kenar çizgisi belirlenmesi durumunda valilik tarafından onay süreci başlatılarak tamamlanır. Böylelikle mükerrerlik hali ortadan kaldırılmış olur.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğe Ek 1'inci madde³¹⁰ olarak eklenen ve 2/4/2013 tarih ve 28606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren düzenleme ile mükerrer kıyı kenar çizgilerine ilişkin özel bir düzenleme yapılarak maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce onaylı 1/1000 ölçekli uygulama imar planı bulunan alanlarda, kıyı kenar

³⁰⁹ Mükerrer kıyı kenar çizgisine örnek harita ve bilgi için bkz. Kocababa, Serter, **Uydu Görüntüleri ile Kıyı Çizgisi Değişimi ve Risk Analizi: Konyaaltı Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon, 2017. s.51 vd.

³¹⁰ RG. T. 2.4.2013, S. 27885. "Aynı alanda birbirinden farklı tarihlerde onaylanmış kıyı kenar çizgilerinin bulunması halinde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce; onaylı 1/1000 ölçekli uygulama imar planı bulunan alanlarda, Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca planda esas alındığı belirlenen kıyı kenar çizgisi, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı bulunmayan alanlarda ise Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca yapılan inceleme sonucunda uygun görülen ve Bakanlıkça onanan kıyı kenar çizgisi geçerlidir."

çizgisi tespit komisyonunca planda esas alındığı tespit edilen kıyı kenar çizgisinin geçerli olacağı düzenlenmiş ise de anılan maddenin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açılan davada, Danıştay, mevzuata uygun olarak belirlenmemiş olan kıyı kenar çizginin sırf onaylı imar planı var diye geçerli olarak kabul edilmesine yönelik getirilen düzenlemeyi hukuka aykırı bulmuştur.³¹¹ Yüksek mahkeme, kıyı kenar çizgilerinde mükerrerlik bulunması halinde yerinde yapılacak inceleme ile doğru ve doğal çizgisinin tespit edilmesi gerektiğini, bu aşamada alanda 1/1000 ölçekli onaylanmış imar planı bulunup bulunmasına bağlı kalınmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Akabinde anılan düzenleme İDDK'nın görüşü doğrultusunda Danıştay 14. Dairesi tarafından verilen karar ile iptal edilmiştir.³¹² Kanaatimizce, Danıştay ilgili dairesince verilen karar yerinde bir karardır. Zira aksi düşünce, kıyı kenar çizgisinin gerçekte olması gereken fiili haline göre belirlenmeyip planlamada esas alınan kıyı kenar çizgisinin geçerli olması sonucunu doğuracaktır ki bu durum kıyı kenar çizgisinin planlamalara dayanak olma özelliğine açıkça aykırı niteliktedir.

2.5.2.3. Kıyı Kenar Çizgisinin Kenarlaşmaması

Kıyı kenar çizgisi, kıyının doğal haline göre şekil alacağından her zaman düz bir şerit şeklinde ilerlemeyebilir. Ancak farklı tarihlerde onaylanmış kıyı kenar çizgilerinin çakışması, başka bir ifadeyle kıyı kenar çizgilerinin birleşmesi gerekmektedir. Aksi durumda kıyı kenar çizgisinin kenarlaşmaması hali söz konusu olur.

Kıyı kenar çizgisinin kenarlaşmaması, kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesini gerektiren sebeplerden birisidir. Özellikle geçmiş dönemlerde farklı tarihlerde onaylanan kıyı kenar çizgilerinin halihazır haritalara aktarılması sırasında çizgilerin kenarlaşmadığı görülmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin kenarlaşmadığı idarelerce re'sen fark edilebileceği gibi ilgililerin başvurusu üzerine de ortaya çıkabilir. Kenarlaşmamanın tespiti üzerine kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından araziye çıkılarak gerekli tespit ve düzenlemeler yapılır. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisinin halihazır harita üzerinde incelenmesi neticesinde kenarlaşmama

³¹¹ Danıştay İDDDK, T. 27.3.2014, YD İtiraz No: 2013/843, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024). "...Olayda, dava konusu Ek 1. madde de; aynı alanda birbirinden farklı tarihlerde onaylanmış kıyı kenar çizgilerinin bulunması halinde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce; onaylı 1/1000 ölçekli uygulama imar planı bulunan alanlarda, Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca planda esas alındığı belirlenen kıyı kenar çizgisinin geçerli olacağı düzenlenmiş ise de; Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde, onaylı kıyı kenar çizgisinin hangi hallerde değiştirilebileceği düzenlenmiş ve mükerrer kıyı kenar çizgisinin bulunması hali bu haller arasında sayılmış olup, onaylı uygulama imar planı bulunan alanlar istisna tutulmamıştır. Mevzuata uygun olmayan bir biçimde belirlenmiş olan mükerrer kıyı kenar çizgisinin varlığı halinde bu alanlarda onaylı 1/1000 ölçekli uygulama imar planı yapılmış olsa dahi komisyonca onaylı 1/1000 ölçekli uygulama imar planı bulunup bulunmadığı hususu ile bağlı kalınmaksızın yapılan inceleme sonucu uygun görülen kıyı kenar çizgisinin tespiti gerekirken, söz konusu düzenleme ile mevzuata uygun olmayan bir biçimde belirlenen kıyı kenar çizgisinin uygulama imar planının varlığı halinde geçerli olacağı sonucunu doğuran dava konusu Yönetmelik'in 6'ıncı. maddesinde bu yönüyle hukuka uyarlık görülmemiştir.

³¹² Danıştay 14.D., T. 23.6.2015, E:2013/5181, K:2015/5573, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024).

probleminin oldukça küçük bir farktan ibaret olduğunun anlaşılması halinde tespit komisyonu tarafından araziye çıkılmaksızın halihazır harita üzerinde kıyı kenar çizgisinin kenarlaştırması sağlanabilir.

2.5.2.4. Yargı Organlarınca Kıyı Kenar Çizgisinin İptali Ya Da Yargı Organlarınca İkinci Bir Kıyı Kenar Çizgisinin Tespit Edilmesi Durumunda, Mükerrer Kıyı Kenar Çizgilerine Mahal Verilmemesi İçin Mükerrerliğe Konu Olan Alanda Valilik Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonlarınca İncelenerek Yeni Bir Tespit Yapılması

Kıyı kenar çizgisi bir idari işlem olduğuna göre işlemi tesis eden idare tarafından kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesine ya da idari davaya konu edilerek idare mahkemesince iptal edilmesi durumu söz konusu olana kadar hukuka uygunluk karinesinden yararlanmaya devam eder.

Onaylı kıyı kenar çizgisinin ilgililerce dava konusu edilmesi ve idari yargıda yapılacak yargılama neticesinde iptal edilmesi halinde yargı kararının uygulanmasını sağlamak amacıyla söz konusu alanda idare tarafından yeni bir kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi gerekmekte olduğundan, ilgili Yönetmelik'te yargı kararı üzerine yeni bir kıyı kenar çizgisi tespiti yapılması halinin kıyı kenar çizgisinin değişim sebeplerinden birisi olarak düzenlendiği görülmektedir.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin (ç) bendi ile getirilen ve "*Yargı Organlarınca Kıyı Kenar Çizgisinin İptali*" olarak ifade edilen ilk cümlede geçen "*yargı organlarından*" kastedilen yargı makamlarının idare mahkemeleri olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır. Zira idari işlemlerin iptali istemiyle görevli yargı kolunun adli yargı değil idari yargı olduğu izahtan varestedir. Ancak düzenlemenin ikinci cümlesinde geçen "*Yargı Organlarınca İkinci Bir Kıyı Kenar Çizgisinin Tespit Edilmesi*" ifadesi hukuki belirlilik açısından kanaatimizce hatalıdır. Nitekim anılan düzenlemenin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Danıştay'da açılan davada; davalı idare konumunda bulunan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca düzenlemeye yer verilen "*yargı organlarınca*" ifadesinin adli yargıyı işaret ettiği ileri sürülmektedir. Bu durum bile tek başına belirtilen cümlelerin hukuki anlamda şüpheye sebebiyet verdiğini açıkça göstermektedir.

Kanaatimizce, belirtilen cümlede geçen yargı organları ifadesiyle tıpkı ilk cümlede olduğu gibi idare mahkemeleri kastedilmektedir. Zira ifade edildiği üzere Kıyı Kanunu'nda, kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi görevi açıkça idarelere verildiğinden gerek idari işlem niteliğinde karar verme yasağı yönüyle idari yargı tarafından, gerekse kanun koyucu tarafından tespit görevinin idarelere verilmesi yönüyle adli yargı tarafından kıyı kenar çizgisinin

belirlenmesi söz konusu olamaz. Kaldı ki, adli yargı tarafından belirlenen kıyı kenar çizgisi, çalışmanın önceki bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere yalnızca mülkiyete esas bir çizgi olduğundan idarece belirlenen kıyı kenar çizgisi ile herhangi bir mükerrerlik taşıma imkanı bulunmamaktadır. Çünkü her iki kıyı kenar çizgisine yüklenen anlam ve hukuki sonuçlar birbirinden farklıdır. Dolayısıyla bu yönüyle de değerlendirildiğinde; mükerrerlik kaygısının önlenmesine yönelik getirilen düzenlemenin adli yargı makamlarınca belirlenen kıyı kenar çizgisini işaret etmediği sonucu çıkarılabilir.

Ayrıca “*Yargı Organlarının İkinci Bir Kıyı Kenar Çizgisinin Tespit Edilmesi*” cümlesi ile ifade edilmek istenen yargı organının idare mahkemeleri olduğu düşünülmeyle birlikte, söz konusu cümle devamında yer alan mükerrerlik hususu ile bir arada değerlendirildiğinde, idari işlemlerin yalnızca hukuki denetimi ile görevli idari yargı açısından da ifade ediliş biçimi yönüyle hatalı olduğu söylenmelidir. Zira idari yargıda dava konusu edilen bir idari işlemin mahkemece iptal edilmesi halinde söz konusu işlem tesis edildiği ana kadar geriye giderek hukuk alanında son bulmuş olacağından ortada artık mükerrerliğe sebebiyet verecek bir idari işlemin varlığından söz edilemeyecektir. Kanaatimizce, söz konusu düzenlemenin YİBHKG tarafından verilen kararın etkisiyle kaleme alınmış olma ihtimali yüksektir. Ancak anılan kararda yer verilen; idarelerce belirlenecek kıyı kenar çizgisinin adli mahkemeler tarafından takdirli delil niteliği taşıdığına ve bu sebeple adli mahkemelerce kendiliğinden kıyı kenar çizgisi belirlenebileceğine yönelik hatalı değerlendirme neticesinde getirilen bu düzenleme, kıyı kenar çizgisinin valilikler dışında başkaca bir idare veyahut yargı makamlarınca yeni bir tespit yapılması sonucunu doğurabilecek nitelikte ifadeye yer vermesi sebebiyle, yeni uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına sebebiyet verebileceğinden bu yönüyle de hatalı olduğu ifade edilmelidir.

Bununla birlikte Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in dayanağı Kıyı Kanunu’na uygun olması gerektiğinden, getirilen düzenlemenin anılan Kanuna aykırı olacak şekilde bir hüküm içerdiği düşünülemez. Çünkü düzenleyici işlem olarak idarelerce yürürlüğe konulan Yönetmeliklerin, dayanak aldığı kanun hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim belirtilen Yönetmelik hükmünün iptali istemiyle açılan davada Danıştay 6. Dairesinin de bu görüşte olduğu anlaşılmaktadır.³¹³

³¹³ Danıştay 6.D, T. 23.5.2023, E:2021/11106, K:2023/5002, UYAP Karar Arama (E.T:23.1.2024). “....Anılan hükümler uyarınca, yargı makamlarınca yeni bir kıyı kenar çizgisi oluşturulmasının hukuken mümkün olmadığı; kıyı kenar çizgilerinin, Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in 2. bölümünde ayrıntılı olarak düzenlenen usul ve esaslar çerçevesinde, sadece, Yönetmelikte belirtilen tespit komisyonlarınca oluşturulabileceği ve ilgili Valiliklerin uygun görüşleri üzerine Bakanlıkça onaylanabileceği açıktır. Bu doğrultuda, dava konusu düzenlemenin, mevzuatta öngörülen prosedürlere uygun olarak belirlenerek kesinleşen kıyı kenar çizgilerinin iptali istemiyle, menfaat sahiplerince, İdare Mahkemelerinde açılan davalarda, Mahkemelerce atanan bilirkişilerce, dava konusu kıyı kenar çizgilerinden farklı bir kıyı kenar çizgisinin önerildiği, bu nedenle de,

Danıştay tarafından, kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesine yönelik düzenlemenin getirilme amacı, idari işlem niteliğindeki kıyı kenar çizgisinin idare mahkemelerince iptaline karar verilmesi durumunda, mahkeme kararlarının uygulanmasını sağlamak olarak açıklanmış ve bu sebeple düzenlemenin yargı mercilerine yeni bir kıyı kenar çizgisi belirleme yetkisi ve görevi verdiği şeklinde yorumlanmasının mümkün olmadığı belirtilerek söz konusu düzenlemenin Anayasa ve hukuka aykırılık teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

Kanaatimizce, Danıştay'ın hukuki değerlendirmesine katılmak mümkün ise de anılan düzenlemenin mevcut haliyle ifade ediliş şekli bakımından hatalı olduğu belirtilmelidir. Zira yukarıda açıklanan sebepler dolayısıyla gerek adli yargı; gerekse idari yargı organlarınca ikinci bir kıyı kenar çizgisi belirlenmesi mümkün değildir.

Tam da bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus da kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle idare mahkemelerinde açılan davalarda, mahkemelerce keşif ve bilirkişi yaptırılması sonucu düzenlenen bilirkişi raporuyla yeni bir çizgisinin belirlenmesi veyahut önerilmesi halinde bilirkişi raporuna itibar edilmek suretiyle verilen iptal kararı üzerine söz konusu kararın uygulanması amacıyla idarelerin nasıl hareket edeceği.

Kıyı kenar çizgisinin tespiti noktasında idarelerin nasıl hareket edeceği açıklanmıştı. Buna göre valilikler bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonları tarafından yerinde yapılacak tespitler sonucunda kıyı kenar çizgisi bilimsel yöntemlerden faydalanılmak suretiyle belirlenmektedir. Tespiti yapılarak onaylanan kıyı kenar çizgisinin, iptal davasına konu olması halinde ise mahkemelerce keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak idarece tespiti yapılan kıyı kenar çizgisinin hukuki denetimi yapılmaktadır.

Kanaatimizce, yargı organları tarafından kıyı kenar çizgisinin hukuki denetimi yapılırken bilirkişilere yöneltilecek sorular oldukça önemlidir. Bu noktada bilirkişi heyetinin kendiliğinden yeni bir kıyı kenar çizgisi belirleme yoluna gitmemesi, mahkeme tarafından ise bilirkişi sorularının bilirkişi heyetine yeni bir kıyı kenar çizgisi belirleme görevini yükleyecek şekilde hazırlanmaması önem arz etmektedir.

O halde kıyı kenar çizgisine karşı açılacak davalarda mahkemece keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilen hallerde, bilirkişi heyetince hazırlanacak bilirkişi raporu ile dava konusu edilen kıyı kenar çizgisinin tespitinin bilimsel gerçekliğe uygun olmadığı sonucuna varılması durumunda, bilirkişi raporunda yeni bir kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi yoluna gidilmeyip, doğru kıyı kenar çizgisinin ne şekilde belirlenmesi gerektiğine yönelik

idarelerce belirlenen kıyı kenar çizgilerinin Mahkemelerce iptaline karar verildiği durumlarda, Mahkeme kararlarının uygulanmasını temin etmek maksadıyla düzenlendiği sonucuna varılmıştır. Belirtilen nedenlerle, yargı mercilerine yeni bir kıyı kenar çizgisi belirleme yetkisi ve görevi verdiği şeklinde yorumlanması mümkün olmayan anılan düzenlemede, hukuka ve özellikle Anayasa'nın yukarıda yer verilen hükümlerine aykırılık bulunmamaktadır."

ilkelerin ortaya koyulması ve idarece hatalı belirlendiği tespit edilen kıyı kenar çizgisinin hatalı belirlenmesine yönelik yanlışlıkların açıklanmasıyla yetinilmesi hukuken yeterli olacaktır. Aynı şekilde mahkemece bilirkişi raporuna itibar edilerek hüküm kurulacak olması halinde de dava konusu edilen kıyı kenar çizgisinin hatalı belirlenmesine yönelik hukuki gerekçelerin açıklanması ve böylelikle idarece yeniden yapılacak tespit için idareye nasıl hareket edeceğine yönelik olarak yol gösterilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak; idari yargıda dava konusu edilen bir kıyı kenar çizgisinin idare mahkemesince iptal edilmesi halinde mevcut kıyı kenar çizgisi hukuk aleminde ortadan kalkmış olacağından kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından yerinde yapılacak inceleme sonucunda yeni bir kıyı kenar çizgisinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte yeni tespitte mahkeme kararında belirtilen gerekçeler idarece dikkate alınmak zorundadır. Dolayısıyla idarece yargı kararında belirlenen ilkelere uygun olarak yeni bir kıyı kenar çizgisi belirleneceğinden buna aykırı olacak şekilde bilirkişi heyeti tarafından bilirkişi raporunda yeni bir kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi ve mahkemece bu rapora itibar edilerek yeni kıyı kenar çizgisinin koordinatlarıyla belirtilmesi yerindelik³¹⁴ denetimi yasağına aykırı hareket edilmesi anlamına gelecektir.

2.5.2.5. Daha Evvel Kıyı Özelliği Göstermediği Halde, Malzeme Alımı Sonucunda Oluşan Su Alanları Nedeniyle, Bu Alanları Kıyıda Bırakacak Şekilde Tespit Edilen Kıyı Kenar Çizgileri, Bu Su Alanlarının Deniz, Göl veya Akarsu ile Doğrudan Bağlantılı Olmadığının Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca Belirlenmesi

Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında kalan alanı ifade eden kıyı, doğal bir oluşum olmakla birlikte bazı durumlarda daha önce kıyı özelliği göstermediği halde insani müdahaleler sonucunda kıyıya dönüşen alanlar ortaya çıkabilir. Malzeme alımı ile oluşan su alanlarını kıyıda bırakacak şekilde belirlenen kıyı kenar çizgisinin değişimine ilişkin düzenlenen bu maddenin uygulanabilmesi, söz konusu su alanlarının deniz, göl veya akarsu ile doğrudan bağlantılı olmadığının kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından yerinde tespit yapılarak belirlenmesine bağlıdır.

Malzeme alımı sonucu oluşan su alanlarının deniz, göl veya akarsu ile doğrudan bağlantılı olmadığının tespiti teknik bir inceleme gerektireceğinden, kıyı kenar çizgisi arazi tespit komisyonu tarafından araziye çıkılarak alanın deniz, göl veya akarsu ile doğrudan bağlantılı olup olmadığı araştırılarak bir karar verilir. Akabinde bu alanlarla bağlantısı olmadığı

³¹⁴ Yerindelik, Kaya tarafından; “bir idari işlem veya eylemin yapılmasında zaman, mekan, hal ve şartların gereklerine göre hareket etmek” olarak ifade edilmektedir. “Kaya, Cemil, **İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s.117.

anlaşılan su alanlarına ilişkin kıyı kenar çizgisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından iptal edilir.

2.5.2.6. Tabii ve Suni Göl Kıyı Kesimlerinde Maksimum Su Kotunun Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce veya Mahkeme Kararları Uyarınca Değiştirilmesi

Tabii ve suni göllerde kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi göle ilişkin maksimum su kotunun³¹⁵ tespiti ile mümkündür. Maksimum su kotu gölün su hareketlerinin ulaşabileceği maksimum su seviyesini gösterir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden resmi yazı yoluyla talep edilen maksimum su kotu seviyesi, doğrudan tabii ve suni göllerdeki kıyı çizgisini belirler. Akabinde kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından araziye çıkılarak maksimum su kotunun altında kalmayacak şekilde kıyı kenar çizgisi belirlenir. Dolayısıyla göl alanlarında kıyı kenar çizgisinin tespitinde en önemli parametre DSİ tarafından belirlenecek maksimum su kotudur.

Göl alanlarında maksimum su kotu sabit değildir. Dolayısıyla maksimum su kotunun değişimi doğrudan kıyı kenar çizgisinin de değişimine sebep olur. Maksimum su kotu DSİ tarafından re'sen değiştirilebileceği gibi mahkeme kararlarının uygulanmasını sağlamak amacıyla da değiştirilebilir. O halde göl alanlarında kıyı kenar çizgisi tespiti yapılırken kıyı çizgisini belirleyen maksimum su kotunun altında kalan alanlar tarım veyahut başka bir amaçla kullanılıyor olsa dahi kıyıda kalması gereken alanlardır.

Malik olduğu taşınmazının göle kıyısı bulunmakla birlikte uzun yıllardır tarım arazisi olarak kullanıldığı ileri sürülerek göl alanına ilişkin onaylanan kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle malik tarafından açılan bir davada; ilk derece mahkemesince keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak kıyı kenar çizgisinin DSİ tarafından belirlenen mevcut maksimum su kotuna uygun olarak geçirildiğinden bahisle davanın reddine karar verilmiş ise de istinaf mahkemesince, davacı tarafın maksimum su kotunun hatalı olduğuna yönelik iddiasının ilk derece mahkemesince irdelenmediği ve kıyı kenar çizgisinin tespiti yönünden DSİ tarafından belirlenen maksimum su kotunun esas alınması yeterli olmadığı belirtilerek zeminin karasal mı yoksa gölsel özelliğe mi sahip olduğunun da tespit edilmesi gerektiğinden bahisle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına hükmedildiği görülmektedir.³¹⁶

O halde göl alanlarında maksimum su kotunun gerek kendiliğinden değişmesi gerekse hatalı belirlendiğinin sonradan anlaşılması halinde kıyı kenar çizgisinin değişmesi gündeme gelecek olup, ilgililerce maksimum su kotunun hatalı olarak tespit edildiğine yönelik iddiaların

³¹⁵ Maksimum su kotu, “Bir taşkın veya rezervuar işletmesi sırasında erişilen en yüksek su seviyesini” ifade eder. <https://terim.rehberim.gen.tr/sozluk/dsi-hidroloji-erimleri-sozluğu/terimler?harf=m>. (E.T:25.1.2024).

³¹⁶ İstanbul BİM 5. İDDD, T. 09.09.2020, E:2019/2357, K:2020/1234, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024).

ise mahkemelerde yerinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle incelenmesi gerekmektedir.

2.5.2.7. Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te Danıştay Tarafından Yürütmesi Durdurulan ve İptal Edilen Kıyı Kenar Çizgisi Değişim Sebepleri

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te altı bent halinde sıralanan kıyı kenar çizgisi değişim sebepleri dışında farklı tarihlerde ayrı bir bent ve iki ek fıkra olarak getirilen toplamda üç değişim sebebi daha düzenlenmiş ise de Danıştay tarafından farklı tarihlerde verilen kararlarla (f) bendi olarak getirilen düzenlemenin yürütmesinin durdurulduğu, ek fıkra olarak belirtilen düzenlemelerin ise İDDK tarafından yürütmesi durdurularak akabinde Danıştay 14. Dairesi tarafından iptaline karar verildiği görülmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin değişim sebeplerinin sınırlı olması ve yargı kararlarının bu sebeplerin sınırlı tutulmasına yönelik iradesi açısından söz konusu düzenlemeler ile bunlara ilişkin Danıştay kararlarının incelenmesi gerekmektedir.

Buna göre anılan Yönetmelik'in 9'uncu maddesine 24/10/2020 tarih ve 31284 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak (f) bendi olarak eklenen *“Meskun olmayan ve henüz tapu iptal davası açılmamış hazine taşınmazlarının bulunduğu kıyı alanlarında veya 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu kapsamında Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi ilan edilerek ilgili Bakanlıklarca kesin tahsis, kesin izin ve/veya üst hakkı verilmiş ve turizm işletmesi belgesi almış yapıların bulunduğu kıyı alanlarında; mevcut onaylı kıyı kenar çizgisine yapılan itirazların Valilik Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonlarınca değerlendirilmesi sonucunda; bu alanların kıyı özelliği taşıyıp taşımadığının bilimsel ve teknik gerekçelere dayanarak hazırlanacak teknik raporda belirtmek kaydı ile yeni bir kıyı kenar çizgisi tespiti yapılması”* şeklindeki düzenlemenin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan davada Danıştay 6. Dairesi, söz konusu düzenlemede değişiklik sebebiyle belirtilen alanlara mahsus olmak üzere mevcut onaylı kıyı kenar çizgisine yönelik yeni bir itiraz yolunun getirildiği, bu kuralın yönetmeliğe objektif kriterler çerçevesinde, kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınarak eklendiği hususunun idarece ortaya konulamadığı, ayrıca söz konusu kuralın Kıyı Kanunu hükümlerine aykırı uygulamaları teşvik edebileceği, başka bir ifadeyle kıyıların korunmasına aykırı uygulamalara yol açabileceği ve kıyıların daraltılması sonucunu doğurabileceği, bu durumun ise kıyılardan yararlanmada önceliği kamuya veren Anayasa ve Kanun hükümleriyle bağdaşmayacağı sonucuna vararak kıyı kenar çizgisinin değişim sebeplerinden birisi olarak getirilen düzenlemenin yürütmesinin durdurulmasına karar

vermiştir.³¹⁷ Anılan karara karşı yapılan itirazın ise Danıştay İDDK tarafından farklı gerekçeyle reddedildiği görülmektedir.³¹⁸

Yüksek mahkeme gerekçesinde, kıyı kenar çizgisine konu belirli alanlar için yeni bir itiraz yolu öngören düzenlemeyi objektif kriterler bulunmaması sebebiyle Anayasa ve Kıyı Kanunu'nun kıyılardan yararlanmaya ilişkin hükümlerine aykırı görerek söz konusu düzenlemenin kıyıların daralmasına ve Kıyı Kanunu'na aykırı uygulamalara sebebiyet verebileceğini özellikle vurgulamaktadır.

Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 9'uncu maddesine 2/4/2013 tarih ve 28606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak ek fıkra olarak eklenen hükümler³¹⁹ ile kıyı kenar çizgisinin mahkeme kararları ile parsel veya parseller bazında iptal edilmesi durumunda, bu alanlardaki yeni kıyı kenar çizgisi tespitlerinde iptal edilen kıyı kenar çizgisine konu parsel bitişiğindeki onaylı kıyı kenar çizgisi ile birlikte değerlendirileceği, mahkeme kararlarının uygulanması sonucunda tespit edilerek onaylanan kıyı kenar çizgisinin bitişiğindeki onaylı kıyı kenar çizgisi ile uyum sağlamaması halinde ise Komisyonca bu alanda mahkeme kararlarının gerekçeleri dikkate alınarak yeniden kıyı kenar çizgisi tespiti yapılacağı ve her iki durumda da

³¹⁷ Danıştay 6.D, T. 21.9.2022, E:2022/3689, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024).

³¹⁸ Danıştay İDDK, T.8.12.2022, YD İtiraz No: E:2022/1057, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024). “...**Dava konusu düzenlemenin, meskun olmayan ve henüz tapu iptal davası açılmamış Hazine taşınmazlarının bulunduğu kıyı alanları yönünden incelenmesi;** Bu durumda, kıyı kenar çizgisinin kesinleşmesinden sonra, kıyıda kalan taşınmazın tapusunun iptalini sağlamak konusunda yetkilendirilen idarenin, bu görevini yerine getirmemesi halinde, kıyı kenar çizgisinin yeniden belirlenmesine sebep oluşturamayacağı, aksi yaklaşımın, kıyıda kalan taşınmazın tapusunun iptalini sağlamak konusunda verilen yetki ve görevin ilgili idarece kullanılmaması sonucunu doğuracağı, bunun ise kıyılardan kamunun eşit ve serbest bir şekilde faydalanmasına yönelik anayasal kural ile bağdaşmayacağı açıktır. Öte yandan, dava konusu düzenleme ile, kıyı kenar çizgisinin yeniden belirlenmesine ilişkin olarak getirilen bu özel durumun, yalnızca Hazinesin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar açısından öngörülmüş olması, başka bir ifade ile, kesinleşen kıyı kenar çizgisi sonrasında kıyıda kalan özel mülkiyete konu taşınmazlar açısından öngörülmemiş olması, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. maddesinde düzenlenen "Kanun Önünde Eşitlik" ilkesine de aykırıdır. (...) **Dava konusu düzenlemenin, 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu kapsamında Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi ilan edilerek ilgili Bakanlıklarca kesin tahsis, kesin izin ve/veya üst hakkı verilmiş ve turizm işletmesi belgesi almış yapıların bulunduğu kıyı alanları yönünden incelenmesine gelince;** 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nda, kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alan olarak tanımlanan kıyılarda, anılan Kanun'un 5. maddesi uyarınca hiçbir yapı yapılamayacağı ve 14. maddesi uyarınca da ruhsatsız yapılar ile ruhsat ve eklerine aykırı yapılar hakkında 3194 sayılı İmar Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağı düzenlendiği halde, dava konusu Yönetmelik değişikliği ile, bu hükümlerin gereğinin yerine getirilmesine mani olacak şekilde, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi ilan edilerek ilgili Bakanlıklarca kesin tahsis, kesin izin ve/veya üst hakkı verilmiş ve turizm işletmesi belgesi almış yapıların bulunduğu kıyı alanlarında, kıyı kenar çizgisinin yeniden belirlenmesine ilişkin yeni bir usul belirlenmesinde üst hukuk normlarına uyarlık bulunmamaktadır”.

³¹⁹ RG. T. 2.4.2013, S. 28606. “(Ek fıkra:RG-2/4/2013-28606) Kıyı kenar çizgisinin mahkeme kararları ile parsel veya parseller bazında iptal edilmesi halinde, bu alanlardaki kıyı kenar çizgisi tespitlerinde kıyı kenar çizgisinin bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlayacak şekilde bitişiğindeki onaylı kıyı kenar çizgisi ile birlikte değerlendirilerek, üçüncü kişilerin kazanılmış haklarına halel getirmeyerek yeni tespit yapılabilir.(Ek fıkra:RG-2/4/2013-28606) Mahkeme kararlarının uygulanması sonucunda tespit edilerek onaylanan kıyı kenar çizgisinin bitişiğindeki onaylı kıyı kenar çizgisi ile uyum sağlamaması halinde ise Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca bu alanda mahkeme kararlarının gerekçeleri dikkate alınarak ve üçüncü kişilerin kazanılmış haklarına halel getirmeyerek yeniden kıyı kenar çizgisi tespiti yapılabilir.”

kıyı kenar çizgisi yapılırken üçüncü kişilerin kazanılmış haklarına hâlel getirmeyerek yapılabileceğine yönelik düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Anılan düzenlemelerin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan davada ise İDDK tarafından söz konusu hüküm kıyı kenar çizgisinin teknik usullere göre belirlenen doğal niteliğine aykırı bulunmuştur.³²⁰ Nitekim mahkeme kararlarının uygulanması amacıyla belirlenecek yeni kıyı kenar çizgilerinin bitişikte yer alan taşınmazlara ait onaylı kıyı kenar çizgileri ile birlikte değerlendirilerek üçüncü kişilerin kazanılmış hakkına aykırı düzenleme yapılmayabileceğine ilişkin düzenleme kıyı kenar çizgisinin doğal niteliğine aykırıdır. Ayrıca yüksek mahkeme gerekçesinde, kıyı kenar çizgisinin değişmesi sebebiyle özel mülkiyete konu bir taşınmazın kıyıda kalması halinde bu kişilerin kazanılmış haklarının tazminat yoluyla korunarak karşılıklı bir dengenin sağlanabileceğini de belirtmektedir.

Görülebileceği üzere, kıyı mevzuatında kıyı kenar çizgisi değişim sebepleri tahdidi olarak sayılmış ve bu sebepler dışında değiştirilemeyeceği özellikle belirtilmiştir. Ayrıca ilgili Yönetmelik'te öngörülen yeni değişiklik sebeplerinin bazılarının da yukarıda aktarıldığı üzere Danıştay tarafından yürütmesinin durdurulduğu ve iptal edildiği görülmektedir.

Her şeyden önce kıyı kenar çizgisinin tespiti, kıyı alanları için planlama ve uygulama yapılabilmesinin ön koşuludur. Kıyı kenar çizgisinin bu fonksiyonu sebebiyle kıyıların hukuki rejimini de belirlediğini söylemek gerekir. Böylesine önemli bir işlevi olan çizginin değiştirilmesi noktasında getirilen değişim sebeplerine karşı açılan iptal davalarında Danıştay tarafından kıyıların korunmasına yönelik oldukça hassas bir inceleme yapıldığı görülmektedir. Nitekim söz konusu çizgi kıyı alanını belirlediği için Anayasal bir hak olan kıyılardan yararlanma hakkıyla da doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla idarece kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesine ilişkin yeni düzenlemeler getirilirken en başta kıyılardan yararlanma ve kıyıların korunması hususlarına özellikle dikkat edilmek suretiyle hareket edilmelidir. Buradan yola çıkılacak olursa, kıyı kenar çizgisinin değişimi için getirilecek düzenlemelerde ana kuralın sebep açısından ancak ve ancak zorunluluk halinin bulunması gerekliliği olmalıdır.

Yargı kararlarında da kıyı kenar çizgisinin Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te belirtilen sebeplerle değiştirilebileceği, bu sebepler dışında değiştirilmesinin mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Danıştay bir kararında, onaylı kıyı kenar çizgilerinin

³²⁰ Danıştay İDDDK, T. 27.3.2014, YD İtiraz No: 2023/843, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024). "... yapılan tespit ile kıyı kenar çizgisi mesafesinin değişmesi sonucu üçüncü kişilerin özel mülkiyete konu bir taşınmazın kıyı kapsamında kalması ya da hukuksal durumun değişmesi hallerinde ise bu kişilerin kazanılmış hakları tazminat yolu ile korunarak karşılıklı bir dengenin sağlanması ile mümkün olup, doğal bir sınır olan kıyı kenar çizgisinin üçüncü kişilerin kazanılmış haklarına hâlel getirmemek amacıyla doğal sınırdan başka bir şekilde tespit yapılması mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır."

değiştirilmesinin ancak Kıyı Kanunu'nun Uygulama Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin 6'ncı fıkrasında belirtilen şartlarda yapılabileceğine hükmetmiştir.³²¹

Tam da bu noktada, ilgililerin kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi talebiyle yaptıkları başvurularda Yönetmelik'te belirtilen değişiklik sebeplerinden bir veya bir kaçını belirtme zorunluluğunun bulunup bulunmadığı, yine ilgililer tarafından yapılan değişiklik başvurusunun idarelerce incelemesi sırasında yalnızca belirtilen sebebe bağlı olarak mı inceleme yapılacağı ve son olarak yargı makamlarınca yapılacak hukuki denetimin davacı tarafın başvurusunda belirtilen veyahut işlemde sebep olarak gösterilen değişiklik sebebiyle sınırlı olarak mı inceleneceği hususlarının açıklanması gerekmektedir.

Kanaatimizce, ilgililerce kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemiyle yapılan başvurularda hangi sebeple değişiklik talep edildiğinin belirtmesi gerekmektedir. Her ne kadar ilgili mevzuatta böyle bir zorunluluk öngörülmemiş ise de idarece yapılacak başvurusunun sağlıklı şekilde değerlendirilebilmesi için değişiklik sebebinin açıkça ortaya konulması faydalı olacaktır. Aksi halde idare tarafından Yönetmelik'te belirtilen değişiklik sebeplerinin her birinin olayda mevcut olup olmadığının ayrı ayrı değerlendirilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte ilgililerce herhangi bir sebeple kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemiyle yapılan başvurularda, idarece yapılan inceleme sonucunda başvuruda belirtilen sebep dışında başka bir sebebin gerçekleşmiş olduğunun fark edilmesi halinde kıyı kenar çizgisinin yine de değiştirilmesi gerekmektedir.

Bu durum bir örnekle açıklanacak olursa; ilgilisi tarafından kıyı kenar çizgisinin kenarlaşmaması sebebiyle yapılan değişiklik talebi üzerine idarece yapılan inceleme sonucunda kenarlaşmama durumunun olmadığı, ancak onaylı kıyı kenar çizgisinin suya düştüğünün belirlenmesi halinde, değişiklik sebebi olarak belirtilen kenarlaşmama olayının mevcut olmadığından hareketle başvurunun reddedilmesi uygun değildir. Aksine, idarece re'sen fark edilen suya düşme halinin gereği olarak yerinde yapılacak araştırmalar sonucunda mevcut kıyı kenar çizgisinin iptal edilerek yeni bir kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi gerekmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesine yönelik uyuşmazlıklarda önemli bir ayrıntı da idari yargı yerleri tarafından, idarece işleme esas alınan sebep dışında başka bir sebebin varlığının re'sen tespit edilmesi durumudur. Söz konusu durum idari yargılama usulüne hakim

³²¹ Danıştay 14.D, T. 19.12.2018, E:2018/3516, K:2018/7781, UYAP Karar Arama (E.T:27.1.2024); Benzer nitelikte istinaf mahkemesi kararları için bkz. Konya BİM 2. İDDD, T. 13.10.2021, E:2021/580, K:2021/2024, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024). “...Buna göre yukarıda aktarılan Yönetmelik uyarınca usulüne göre onaylanmış kıyı kenar çizgilerinin değiştirilmemesinin esas olduğu, ancak belirtilen Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin 6. fıkrasında tahdidi olarak öngörülen durumlarda kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesinin mümkün olduğu, diğer hâllerde ise kıyı kenar çizgisinin değiştirilemeyeceği anlaşılmaktadır.”; Konya BİM 2. İDDD, T. 24.9.2001, E:2019/2298, K:2020/2080, UYAP Karar Arama (E.T:27.1.2024); Samsun BİM 2. İDDD, T. 10.3.2021, E:2020/468, K:2021/269, UYAP Karar Arama (E.T:27.1.2024).

olan ilkeler arasında buluna re'sen araştırma ilkesinin bir sonucudur. Bu noktada, idari işlemin sebep unsuru denetlenirken gündeme gelen konulardan birisi olan sebep ikamesi, kıyı kenar çizgisine ilişkin uyumsuzluklar açısından tartışılmalıdır.

Sebeb ikamesi, Söyler tarafından, “*idari mahkemelerce re'sen inceleme yetkisi kullanılarak (ex officio, its own motion), idari işlem yapılırken esas alınan sebep yerine bu sebebin gerçekleşmemiş olmasından dolayı bir başka sebep gösterilerek iptal davasının reddi yoluna gidilmesi*” şeklinde tanımlanmaktadır.³²² Tanımdan hareketle, sebep ikamesinin esasen davalı idareler lehine geliştirilmiş olduğu söylenebilir. Akyılmaz/Sezginer/Kaya'ya göre, idari yargılama usulünde re'sen araştırma ilkesi geçerli olduğundan ve bu ilke gereğince mahkemeler davacı tarafından ileri sürülen iddialarla bağlı olmadığından davacı taraf lehine sebep ikamesi uygulanmasının bir anlamı yoktur.³²³ Dolayısıyla ilgili tarafından kıyı kenar çizgisinin Yönetmelik'te belirtilen sebeplerden herhangi birisine dayanılarak değiştirilmesi talebinde bulunulması ve bu talebin idarece reddedilmesi durumunda, ret işlemine karşı açılan davada, şayet idari yargı yeri tarafından, idarece işleme sebep olarak gösterilen gerekçenin doğru olduğu saptanmakla birlikte başka bir değişiklik sebebinin somut olayda gerçekleştiği ve işlemin bu sebeple hukuka aykırı olduğu tespit edilebiliyor ise bu değişiklik sebebine dayanılarak kıyı kenar çizgisinin iptaline karar verilmelidir.

Kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi talebiyle yapılan başvurunun idare tarafından Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin (f) bendi gereğince reddedilmesi üzerine açılan bir davada, yerel mahkemece söz konusu Yönetmelik hükmünün Danıştay tarafından yürütmesinin durdurulduğu ve Yönetmelik'te tahdidi olarak sayılan diğer sebeplerin de somut olayda mevcut olmadığından hareketle davanın reddine karar verilmiş ise de; söz konusu kararın Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi'nce; “*Bakılan davada, davacı tarafından yapılan kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemi hakkında kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesini gerektirecek şartların Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 9. maddesinde tahdidi olarak sayılan durumların somut olayda bulunup bulunmadığının, bulunuyor ise kıyı kenar çizgisinin davacının iddiaları ve dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler de göz önünde bulundurularak bilimsel esaslara ve mevzuat hükümlerine uygun belirlenip belirlenmediği hususlarının tespitine yönelik olarak mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması gerekmektedir. Bu itibarla; keşif icrası suretiyle bilirkişi incelemesi yaptırılmadan verilen kararda hukukî isabet görülmemiştir.*” gerekçelerine yer verilerek kaldırıldığı görülmektedir.³²⁴ Kanaatimizce, istinaf dairesince verilen karar

³²² Söyler, Yasin, İdari Yargılama Usulünde Sebeb İkamesi, “TAAD”, 2017, sy.31, s.533-566.

³²³ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s.454.

³²⁴ Konya BİM 3. İDD., T.31.10.2023, E:2023/822, K:2023/397, UYAP Karar Arama (E.T:3.3.2024).

yerindedir. Zira ilk derece mahkemesi kararında, kıyı kenar çizgisinin ancak Yönetmelikte tahdidi sayılan sebepler dolayısıyla değiştirilebileceği ve bu sebeplerin somut olayda gerçekleşmediği belirtilmiş ise de söz konusu değişiklik sebeplerinin somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitine yönelik herhangi bir teknik inceleme yaptırılmamıştır. Nitekim değişiklik sebeplerinin birçoğunun gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti ancak keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde saptanabileceğinden, kanaatimizce yerel mahkemece bu yönde bir inceleme yapılmaksızın uyuşmazlığın esası hakkında verilen kararın istinaf dairesince kaldırılması hukuken yerindedir.

Sonuç olarak, kıyı kenar çizgisinin yeniden tespiti veya değiştirilmesi talebiyle yapılan başvuruların reddedilmesi üzerine açılan davalarda, idare mahkemelerince başvuru sırasında gösterilen gerekçe veya idarece işleme esas alınan sebeple bağlı kalınmaksızın Yönetmelikte tahdidi sayılan sebeplerin somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesi ve böylelikle mevcut kıyı kenar çizgisinin tüm yönleriyle hukuka uygunluk denetiminin yapılması gerekmektedir.

Bununla birlikte ilgilisi tarafından Yönetmelikte sayılan sebepler dışında herhangi bir nedenle kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi talebinde bulunulması hallerinde ise durum farklıdır. Zira böyle durumlarda davacı tarafından ileri sürülen sebep Yönetmelik'te sayılan değişiklik sebeplerinden birisi olmayacağından, kıyı kenar çizgisinin değiştirilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bu durumda davacı tarafından ileri sürülen değişiklik sebebi ilgili Yönetmelik'te yer almadığından davanın doğrudan reddedilmesi gerekmektedir.³²⁵

2.6. Kıyı Kenar Çizgisinin Yargısal Denetimi

2.6.1. Genel

Hukuk devleti ilkesinin en önemli gereklerinden birisi olarak idari eylem ve işlemler yargısal denetime tabidir. Geniş anlamıyla yargısal denetim; adli, idari ve anayasal denetimi kapsar.³²⁶ Yargısal denetim idarenin hukuka uygun davranmasını sağlar. Hukuk devletinde idarenin denetiminin tek yolu yargısal denetim olmamakla birlikte şüphesiz en etkili olanı

³²⁵ Samsun BİM 2. İDD., T.10.3.2021, E:2020/468, K:2021/269, UYAP Karar Arama (E.T:3.3.2024). "...Davacı tarafından, 1990 yılında yapılan imar planında fiilen bulunan ve rekreasyon alanı olarak kullanılan dolgu alanlarının 1991 yılında yürürlüğe giren Kıyı Kanunu kapsamında kıyı olarak tespit edildiği ve kıyı kenar çizgisinin deniz tarafından kaldığı, fiili durumla tutarlılık göstermeyen bu durumun düzeltilmesi için kıyı kenar çizgisinin dolgu alanının denize yakın kısmına çekilerek belirlenmesi ve bu şekilde kıyı kenar çizgisinin düzeltilmesi gerektiği iddialarıyla bakılmakta olan dava açılmış ise de, bu hususun mevzuatta onaylı kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesini gerektiren ve Yönetmeliğin 9.maddesinin 6.fikrasında sayma yoluyla ve sınırlı bir şekilde belirtilen hususlar arasında yer almadığı görüldüğünden, kıyı kenar çizgisinin yeniden incelenerek gerekli düzeltmelerin yapılması istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık, davanın reddi yolundaki idare mahkemesi kararında ise sonucu itibarıyla isabetsizlik görülmemiştir."

³²⁶ Atay, Ethem Ender, İdari Yargılama Hukuku, s.15.

yargısal denetimdir.³²⁷ Çünkü siyasi denetim, kamuoyu denetimi gibi diğer mekanizmalar oldukça iyi seviyede işleseler dahi bağımsız yargı organınca yapılan yargısal denetim kadar etkili olamazlar.

İdarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklara karşı Kanunlarla belirlenen istinalar hariç olmak kaydıyla idari yargıda dava açılır. Anayasa'nın 125'inci maddesine uygun olarak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2'inci maddesinde idari yargı denetimine ilişkin kapsam açıkça gösterilmiştir. Buna göre “*İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.*” şeklinde yer alan hüküm ile idari yargı yetkisinin sınırları ortaya konulmuştur. Görüleceği üzere idari yargı denetimi hukuka uygunluk denetimi ile sınırlıdır. Hukuki denetim sonucunda idarenin faaliyetinde uygulanması gereken hukukun ne olduğu ortaya konulur.³²⁸

Anayasa'nın 36'ıncı maddesi gereğince herkes meşru vasıta ve yollardan yararlanarak yargı mercileri önünde haklarını arama yoluna gidebilir. İYUK'un 2'inci maddesinde kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar dışında iptal ve tam yargı davası olmak üzere iki ayrı idari dava türü düzenlenmektedir. İptal davası, İYUK'da “*idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaati ihlal edilenler tarafından açılan*” davalar olarak tanımlanmaktadır. İptal davaları idari yargıya özgü niteliktedir.³²⁹ Hukuka aykırı işlemler iptal davası ile ortadan kaldırıldığından bu davalar aynı zamanda hukuk devletini koruyan objektif nitelikte davalardır.³³⁰ Dolayısıyla iptal davalarının doğrudan hukuk düzeniyle ilgili olduğu söylenebilir. İptal davası ile hukuka aykırılığı tespit edilen işlemin tamamının iptali söz konusu olabileceği gibi bir bölümünün de iptali sağlanabilir.³³¹

İdari dava türlerinden diğeri ise tam yargı davalarıdır. Tam yargı davası, İYUK'da “*idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan*” davalar olarak tanımlanmaktadır. Tam yargı davaları genellikle idari eylem, işlem ve

³²⁷ Kaya, Cemil, s.117.

³²⁸ Candan, Turgut, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s.236.

³²⁹ Kalabalık, Halil, **İdari Yargılama Usulü Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022. s.161.

³³⁰ Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil, **Türk İdari Yargılama Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2022, s. 85.

³³¹ Yıldırım, Ramazan/Çınarlı, Serkan, **Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri**, Astana Yayınları, Ankara, 2018, s.88.

sözleşmeler sebebiyle zarar görenlerin zararını tazmin işlevi görür. Tam yargı davası açabilmek için iptal davasından farklı olarak kişisel bir hakkın ihlalinin söz konusu olması gerekmektedir.

İdarenin, kamu gücü kullanmak suretiyle tek yanlı iradesiyle almış olduğu karar niteliğinde olan kıyı kenar çizgisi bir idari işlem olduğundan Anayasa'nın 125'inci maddesinin bir gereği olarak hukuka uygun olup olmadığı hususu idari yargı denetimine tabidir.

Bu açıklamalar ışığında belirtmek gerekir ki; idarenin işlemlerinden olan kıyı kenar çizgisinin hukuka uygun olup olmadığına yönelik inceleme, idari eylem ve işlemlerin yargısal denetiminin yapıldığı idari yargı düzeni içerisinde oluşturulan idare mahkemelerince yapılır.

Kıyı kenar çizgisi de kıyı alanlarına ilişkin özel mülkiyetin sınırını tayin etme işlevine istinaden ilgililerce menfaatin ihlali iddiasıyla iptal davasına konu edilebilmektedir. Bunun dışında mülkiyete esas kıyı kenar çizgisinin belirlenmesine ilişkin olarak adli yargı mercilerinde de genellikle tapu iptal ve tescil davası şeklinde açılan davalarda yalnızca mülkiyete esas anlam ifade edecek şekilde kıyı kenar çizgisi tespiti yapılabilmektedir.

İdari eylem ve işlemlere karşı idari yargıda açılan davalarda idare mahkemelerince iki farklı aşamada inceleme yapılmaktadır. Bunlar, ilk inceleme ve esas aşamasıdır. İlk inceleme, Atay tarafından, *“davanın başında, gerekli bilgi ve belgelerin tamamlanıp tamamlanmadığına ve kimi ön koşulların oluşup oluşmadığına ilişkin yargı yerince yapılan araştırma”* olarak tanımlanmaktadır.³³²

İdari yargıda açılan davalar öncelikle ilk incelemesi yapılmak üzere 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 14'üncü maddesinde sırasıyla *“görev”, “yetki”, “idari merci tecavüzü”, “ehliyet”, “idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı”, “süre aşımı”, “husumet”, “Kanun'un 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadığı”* hususları açısından incelenir. İlk inceleme hususlarında herhangi bir sorun bulunmaması halinde dava dosyası tekemmül ettirildikten sonra esas yönüyle incelemeye tabi tutularak, idari işlemin unsurları yönüyle hukuka aykırılık bulunup bulunmadığı denetlenir. Aksi halde, yani ilk inceleme hususlarında sorun bulunması halinde ise dilekçenin veya davanın reddi söz konusu olacağından esas inceleme yapılamaz.

Çalışmamızın bu kısmında kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle açılan iptal davalarında özellikle ilk inceleme hususları yönüyle açıklama yapılacaktır. Zira önceki kısımlarda kıyı kenar çizgisinin değişim halleri incelenirken esas incelemeye ilişkin birçok konuya değinilmiştir. Tekrara düşmemek adına kıyı kenar çizgisine ilişkin uyuşmazlıkların esasından ziyade özellikle uygulamada en çok karşılaşılan ilk inceleme sorunları yargı kararlarıyla birlikte detaylandırılmak suretiyle anlatılmaya çalışılacaktır.

³³² Atay, Ethem Ender, İdari Yargılama Hukuku, s.396.

2.6.2. Kıyı Kenar Çizgisine Karşı Açılan İptal Davalarında İlk İnceleme Hususları

2.6.2.1. Görev İncelemesi

Görev, bir uyuşmazlığa hangi yargı kolunun ve yargı kolu içerisinde hangi mahkemenin bakacağı hususunu belirleyen usul kuralıdır.³³³ Uyuşmazlıkların nitelikleri itibarıyla ait oldukları yargı koluna dahil olan mahkemelerde çözümlenerek karara bağlanması gerekmektedir.³³⁴ Türk yargı teşkilatında askeri yargının kaldırılmasıyla birlikte yargı kolları arasında görev sorunu yalnızca adli ve idari yargı arasında gündeme gelebilmektedir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda göreve ilişkin kuralların kamu düzeninden olduğu açıkça belirtilmektedir.³³⁵ Bu sebeple göreve ilişkin hususlar davanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebileceği gibi mahkemelerce re'sen göz önünde bulundurularak görevsizlik kararı da verilebilir. İdari yargılama usulünde de adli yargıda olduğu gibi görev kamu düzenindendir.³³⁶ Dolayısıyla davanın her safhasında taraflarca ileri sürülebileceği gibi mahkemece de re'sen dikkate alınır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile idari eylem ve işlemlerin yargısal denetiminin idari yargının görev alanı içinde olduğu belirlenmiştir. Kural olarak idare hukukundan doğan uyuşmazlıklar idari yargının görev alanına girer.³³⁷ İdari yargı kolunda ise görevli yargı yerleri, idare ve vergi mahkemeleri ile yüksek mahkeme olan Danıştay'dır. Bununla birlikte genel görevli mahkeme idare mahkemeleridir.

Valilikler bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonlarınca belirlenerek Valilik kararı ile uygun bulunan ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından onaylanan kıyı kenar çizgisi hukuk aleminde sonuç doğuran bir idari işlem olduğundan kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle açılacak davalarda görevli yargı kolu idari yargı, idari yargı içerisinde ise genel görevli mahkeme idare mahkemeleridir. Nitekim çalışmanın önceki kısımlarında bahsedildiği üzere Danıştay ve diğer idari yargı mercileri tarafından kıyı kenar çizgisinin idari işlem niteliğinin açıkça vurgulandığı kararlar bulunmaktadır.

Bununla birlikte ifade edildiği üzere idarece belirlenen ve bu itibarla idari işlem niteliğinde olan kıyı kenar çizgisinin mülkiyet hukukuna ilişkin olarak adli yargıyı bağlayıp bağlamayacağına ilişkin YİBHKG kararı bulunmaktadır. Buna göre anılan karar ile kıyı kenar

³³³ Atay, Ethem Ender, İdari Yargılama Hukuku, s.397; Akylmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil, Türk İdari Yargılama, s. 145 ; Yıldırım, Ramazan/Çınarlı, Serkan, s.90 ; Çağlayan, Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s.234.

³³⁴ Pekcanıtez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.95.

³³⁵ RG. T. 4.2.2011 S. 27836.

³³⁶ Sancakdar, Oğuz/Önüt, Lale Burcu, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s.155.

³³⁷ Akylmaz,Sezginer,Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 147.

çizgisinin tespitine ilişkin idari işlemin adli yargı makamları açısından takdiri delil niteliği taşıyacağı ve bu itibarla adli yargıyı bağlayıcı özelliğinin olmadığı, dolayısıyla kural olarak mülkiyet hukuku açısından kıyı kenar çizgisinin belirlenmesinin adli yargıya ait olduğuna hükmedilmiştir. Söz konusu içtihat sebebiyle adli yargı mahkemelerince kıyı kenar çizgisinin belirlenmesine ilişkin yargı kararları verilmekte ise de hukuk mahkemeleri tarafından belirlenen kıyı kenar çizgisi idari işlem niteliğinde olmadığından, bu durum kıyı kenar çizgisine ilişkin uyuşmazlıkların görev yerinin adli yargı olduğu anlamına gelmemektedir. Bu konuda örnek vermek gerekirse, Bakanlık tarafından onaylanan kıyı kenar çizgisi ile kıyıda kaldığı tespit edilen taşınmazların tapu kaydının iptal edilerek taşınmazların hazine adına tescil edilmesi istemiyle açılan bir davada, İznik Asliye Hukuk Mahkemesince YİBHKG kararı gereğince yerinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak taşınmazların idarece belirlendiği üzere kıyı kenar çizgisinin içerisinde kaldığına yönelik kıyı kenar çizgisi tespit edildikten sonra söz konusu taşınmazların tapu kaydının iptal edilerek kıyıya terkinine karar verildiği görülmektedir.³³⁸

Bir başka uyuşmazlıkta ise İzmir BAM 16. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda, YİBHKG tarafından yapılan değerlendirmeye atıf yapılarak bazı durumlarda kıyı kenar çizgisinin adli yargı mahkemelerince belirlenmesi gerektiğinin zorunlu olduğu vurgulanmaktadır.³³⁹ Ayrıca yine Bakanlıkça belirlenen kıyı kenar çizgisi sonrasında kıyıda kaldığı gerekçesiyle Hazine tarafından açılan bir tapu iptal ve tescil davasında idarece belirlenen kıyı kenar çizgisinin takdiri delil niteliği taşıdığı belirtilerek yeni bir kıyı kenar çizgisinin tespit edildiği görülmektedir.³⁴⁰

Görev hususunun incelenmesi sırasında, kıyı kenar çizgisinden kaynaklı olarak adli yargıda uyuşmazlık konusu edilen davalardan da bahsetmekte fayda bulunmaktadır. Nitekim

³³⁸ İznik Asliye Hukuk Mah. T. 19.11.2020, E:2016/112, K:2020/343, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).

³³⁹ İzmir BAM 16. Hukuk Dairesi. T. 19.11.2020, E:2016/112, K:2020/343, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024). “... 28.11.1997 tarihli ve 5/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, “kural olarak, mülkiyet hukuku yönünden kıyı kenar çizgisi belirlenmesi görevinin idari yargıya ait olduğuna; ancak 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca idare tarafından kıyı kenar çizgisi belirlenmiş ve yazılı bildirimle rağmen yasal süresinde idari yargıya başvurulmaması nedeniyle yargı yolunun kapanmış olması veya idari yargı tarafından verilip kesinleşmiş karar bulunması durumlarında, bunlara uygun şekilde kıyı kenar çizgisinin adli yargı tarafından saptanması gerektiğine” işaret edilmiştir. İdarece belirlenmiş kıyı kenar çizgisinin bulunmaması halinde ise, 3621 sayılı Kanun'un 5. ve 9. maddelerine göre kıyı kenar çizgisinin mahkemece belirlenmesi zorunludur. Değinen İçtihadı Birleştirme Kararı kapsamı ile 3621 sayılı Kanun'un 5. ve 9. maddelerinde öngörüldüğü biçimde üç jeolog ya da jeoloji mühendisinden oluşturulacak uzman bilirkişi kurulu ve tapu fen memuru aracılığıyla yerinde keşif yapılarak 28.11.1997 tarihli ve 5/3 sayılı İnançları Birleştirme Kararı doğrultusunda bilimsel verilerden de yararlanılarak kıyı kenar çizgisinin belirlenerek, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, usul ekonomisi ilkelerine aykırılık oluşturacak şekilde, kıyı kenar çizgisinin idari yargı makamınca iptal edildiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinde; Kabule göre de, davalı Akçapınar İnşaat Emlak Turizm Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. vekilince davanın kabul edilmesi nedeniyle anılan davalı payı yönünden kabul kararı verilmesi gerekirken, bu davalıyı da kapsar şekilde davanın reddine karar verilmesinde isabet bulunmamıştır.”

³⁴⁰ Gemlik 2. Asliye Hukuk Mah. T. 13.2.2019, E:2018/179, K:2019/107, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).

adli yargıda kıyı kenar çizgisine yönelik açılan davalar genel olarak Valiliklerce belirlenip Bakanlık tarafından onaylanan kıyı kenar çizgisinin tespiti sonucunda kıyı kenar çizgisinin içinde yani kıyıda kalan taşınmazlara ilişkin olarak açılan tapu iptal ve tescil davaları ile yine bu davalarla bağlantılı olarak taşınmazın kıyı kenar çizgisinin içinde kalması sebebiyle mülkiyet hakkının kullanılamadığından bahisle Türk Medeni Kanunu'nun 1007'inci maddesine dayanılarak açılan taşınmaz bedelinin ödenmesine ilişkin tazminat davalarıdır. Söz konusu davalarda adli yargı mercileri tarafından keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle mülkiyete esas kıyı kenar çizgisi tespiti yapılarak tapu iptal ve tescil istemi hakkında karar verilmektedir.

Görüldüğü üzere, kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle açılacak davalarda görevli yargı kolu idari yargı ve idari yargı içerisinde genel görevli mahkeme idare mahkemeleridir. Bununla birlikte görev hususunda bahsedilmesi gereken bir diğer ayrıntı da idari yargı kolu içerisinde bulunan mahkemeler arasında görev ayırımına ilişkindir. Nitekim idari yargıda genel görevli mahkeme olan idare mahkemelerinin dışında temyiz merci olan Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla çözüme kavuşturduğu uyuşmazlıklarda bulunmaktadır. Bu uyuşmazlık türleri Danıştay Kanunu'nun³⁴¹ 24'üncü maddesinde tahdidi olarak sayılmaktadır. Konumuzla ilgili olarak anılan Kanun'un maddesinin 1'inci fıkrasının (e) bendinde “*Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işler*” Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakacağı uyuşmazlıklar arasında gösterilmektedir. Söz konusu düzenlemenin kıyı kenar çizgisine ilişkin idari uyuşmazlıklar açısından da uygulama alanı bulabileceği söylenebilir. Zira kıyı kenar çizgisinin, valilikler bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonu tarafından tespit edilerek ilgili Bakanlık tarafından onaylandığı süreç anlatılmıştı. Bunun yanında, oldukça uzun kıyı şeridine sahip ülkemizin kıyılarının komşu olduğu iller bulunmaktadır. Uygulamada iki şehir sınırında bulunan kıyı alanlarına ilişkin olmak üzere her iki şehri de kapsayacak şekilde ortak paftada gösterilerek tespiti yapılan kıyı kenar çizgileri söz konusu olabilmektedir. Bu hallerde her iki ilin valilikleri bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonlarınca belirlenen kıyı kenar çizgileri valilikler tarafından uygun bulunarak Bakanlığa gönderilmekte ve Bakanlık tarafından da tespitin uygun bulunması halinde onay süreci tamamlanmaktadır.

Kanaatimizce, iki ili kapsayacak şekilde kıyı kenar çizgisinin tespit edilerek onaylanması halinde söz konusu kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle açılacak iptal davalarında görevli mahkeme Danıştay Kanunu'nun 24'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (e) bendinde yer verilen “*Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işler*” hükmü gereğince

³⁴¹ RG. T. 20.1.1982 S. 17580.

Danıştay olmalıdır. Danıştay tarafından, uyuşmazlık ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülerek çözüme kavuşturulmalıdır. Burada kıyı kenar çizgisinin iki ilden birisinin sınırları içerisinde kalan herhangi bir parsel ile ilişkin olarak açılmış olmasının da sonucu değiştirmeyeceği düşünülmektedir. Nitekim önemli olan husus, Bakanlık tarafından onaylanan kıyı kenar çizgisinin birden fazla ili kapsar nitelikte olup olmadığıdır.

Benzer nitelikte uyuşmazlıklar, birden fazla ili kapsar şekilde Bakanlıklarca onaylanan 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları açısından söz konusu olmaktadır. Danıştay, birden fazla ili kapsar şekilde onaylanan imar planının da illerden herhangi birisinde bulunan parsel ile ilişkin olarak açılan iptal davalarında uyuşmazlığın görüm ve çözümünde görevli mahkemenin taşınmazın bulunduğu il değil, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay olduğu görüşündedir.³⁴² Buradan hareketle, kıyı kenar çizgisinin birden fazla ili kapsar şekilde onaylanması ve bu haliyle iptal davasına konu olması durumunda uyuşmazlığın görüm ve çözümünde görevli mahkemenin ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay olacağı söylenmelidir.

2.6.2.2. Yetki İncelemesi

Yetki, coğrafi olarak bir uyuşmazlığa hangi yerde bulunan görevli mahkemenin bakacağını belirleyen bir usul kuralıdır.³⁴³ Başka bir ifadeyle, bir devlette uyuşmazlık konusu edilen bir davaya hangi yerdeki görevli kabul edilen mahkemece bakılacağını belirleyen kurallara yetki kuralları denilmektedir.³⁴⁴ 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 32'inci maddesinin 2'inci fıkrası uyarınca, idari yargıda yetki adli yargıdan farklı olarak kamu düzeninden kabul edilmektedir. Bu sebeple taraflar aralarında anlaşma yoluyla yetkili mahkemeyi belirleyemezler, ayrıca yetki itirazı taraflarca davanın her aşamasında ileri sürülebileceği gibi mahkemece de re'sen dikkate alınır.

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda yetkinin genel ve özel kuralları 32 ila 37'inci maddelerde düzenlenmiştir. Buna göre 32'inci maddede idari işlemi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesi genel yetkili mahkeme olarak düzenlenmişken, devamı maddelerde ise özel yetki kuralları belirlenmiştir. Dolayısıyla bir uyuşmazlık için özel yetki kuralı belirlenmiş değil ise genel yetki kuralı uygulanacak olup, idari işlemi tesis eden idarenin bulunduğu yerdeki idare mahkemesi yetkili mahkeme olacaktır. Özel yetki kuralları ise kamu görevlilerine ilişkin uyuşmazlıklar, taşınır ve taşınmaz mallara ilişkin uyuşmazlıklar, tam yargı

³⁴² Danıştay 6.D, T. 14.12.2022, E:2022/7950, K:2022/11362, UYAP Karar Arama (E.T:14.2.2024). "...Dava konusu edilen İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 24. maddesine göre birden çok idare mahkemesinin yetki alanına giren düzenleyici işlem niteliğinde olduğundan, bu işleme karşı açılan davanın görüm ve çözüm yeri Danıştay'dır."

³⁴³ Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 104.

³⁴⁴ Tanrıver, Süha, *Medeni Usul Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.247.

davalarına ilişkin uyuşmazlıklar ve vergi uyuşmazlıkları olarak ayrı ayrı maddelerde düzenlenmiştir.

Kıyı kenar çizgisine uyuşmazlıklar için İYUK veyahut Kıyı Kanunu'nda özel bir yetki kuralı benimsenmemiş olmakla birlikte, bu uyuşmazlıklarda taşınmaz mallara ilişkin yetki kuralını düzenleyen İYUK'un 34'üncü maddesi uygulama alanı bulacaktır. Nitekim anılan maddede; *“İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskân gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.”* düzenlemesi yer almaktadır.

İYUK 34'üncü maddesi hükmünde açıkça kıyı kenar çizgisinden bahsedilmemiş ise de taşınmaz mallara ilişkin örnekleme yoluyla sayılan bazı uygulama işlemleriyle birlikte değerlendirme yapıldığında kıyı kenar çizgisinin de bu kapsamda değerlendirileceği kuşkusuzdur. Bununla birlikte maddenin devamında kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkemenin taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesi olduğu açıkça belirtilmiştir. Nitekim kamu malı olan kıyıya ilişkin belirlenimin ana tespiti niteliğindeki kıyı kenar çizgisine dair uyuşmazlıkların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna göre kıyı kenar çizgisine ilişkin idari uyuşmazlığın çözümünde kıyı kenar çizgisine konu taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi aynı zamanda uyuşmazlığı çözümlemeye yetkili mahkeme olacaktır.

Kıyı kenar çizgisine ilişkin uyuşmazlıklarda yetkili yargı yerinin belirlenmesi açısından Danıştay da taşınmazın bulunduğu yer idare mahkemesinin yetkili olacağı görüşündedir. Nitekim kıyı kenar çizgisine ilişkin bir uyuşmazlık sebebiyle Danıştayda açılan bir davada, Danıştay 6. Dairesi tarafından söz konusu uyuşmazlığın İYUK 34'üncü maddesi kapsamında değerlendirilerek taşınmazın bulunduğu yer idare mahkemesinde davanın çözüme kavuşturulması gerektiğine hükmedilmiştir.³⁴⁵

Görev ve yetki konusunda değerlendirilmesi gereken bir diğer husus da; kıyı kenar çizgisinin düzenleyici işlem olmasından kaynaklı olarak Danıştay Kanunu'nun 24'üncü maddesi ile İYUK'un 34'üncü maddesi arasında yapılacak incelemedir. Nitekim Danıştay

³⁴⁵ Danıştay 6.D, T. 21.9.2022, E:2022/5622, K:2022/7918, UYAP Karar Arama (E.T:16.2.2024). Benzer kararlar için bkz. Danıştay 14.D, T. 3.12.2013, E:2013/10278, K:2013/8989, UYAP Karar Arama (E.T:16.2.2024). “... 18.04.1980 tarihinde onaylanan kıyı kenar çizgisinin yeniden değerlendirilmesi yönündeki talep üzerine, Samsun Valiliği Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonunca "onaylı kıyı kenar çizgisinin aynı şekliyle korunması gerektiğine karar verildiği, bu karara yapılan itiraz neticesinde söz konusu kıyı kenar çizgisinin davalı Bakanlık tarafından da incelendiği ve itirazın dava konusu işlemle reddi üzerine ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır. Dava konusu işlem, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar arasında yer almadığından, uyuşmazlığın çözümünde, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 34/1. maddesi uyarınca, taşınmaz malın bulunduğu yerdeki Samsun İdare Mahkemesi görevli ve yetkili bulunmaktadır.”; Danıştay 6.D, T. 28.11.2001, E:2001/6376, K:2021/5888, UYAP Karar Arama (E.T:16.2.2024).

Kanunu'nun 24'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendinde yer alan “*Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere*” şeklindeki hüküm gereğince ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere karşı açılacak davalarda Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla görevli olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, her ne kadar, çalışmanın önceki kısımlarında, kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin işlemin düzenleyici işlem olduğu görüşü belirtilmiş ise de kıyı kenar çizgisinin tespiti konu alanda bulunan taşınmazların hukuki niteliğini belirliyor olması sebebiyle İYUK'un 34'üncü maddesi kapsamında, görevli ve yetkili mahkemenin taşınmazın bulunduğu yer idare mahkemesi olduğunun kabulü gerekmektedir. Bununla birlikte görev hususunda açıklandığı üzere, kıyı kenar çizgisinin birden fazla ili kapsar şekilde onaylanması halinde Danıştay Kanunu'nun 24'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (e) bendinde yer alan düzenleme gereğince, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla görevli ve yetkili olacağı açık olduğundan söz konusu hallerde dava konusu işlemin düzenleyici işlem niteliğinde olup olmadığına bakılmaksızın Danıştay Kanunu'nun anılan hükmü kapsamında değerlendirme yapılması gerekmektedir.

2.6.2.3. Ehliyet İncelemesi

İYUK'un 14'üncü maddesinde ilk inceleme konularından birisi olarak düzenlenen ehliyet hususuna ilişkin ayrıntılar düzenlenmemiş bu konuda anılan Kanun'un 31'inci maddesi ile HMK'ya atıf yapılmıştır. HMK'da ise ehliyet; taraf ve dava ehliyeti olarak düzenlenmiştir. Taraf ehliyeti medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olmaya, dava ehliyeti ise medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir. Ayrıca idari yargılama usulünde taraf ve dava ehliyeti “*objektif ehliyet*” olarak ifade edilir.³⁴⁶

Taraf ehliyeti, bir davada davacı ve davalı olabilme ehliyetini³⁴⁷ ifade ederken, dava ehliyeti ise davacı veya davalı olarak bir kişinin davaya ilişkin usul kurallarını bizzat veya bir temsilci aracılığıyla takip ederek usul işlemlerini yapabilme ehliyeti olarak ifade edilir. İdari yargıda “*objektif ehliyet*” hususunda İYUK'un 31'inci maddesine istinaden HMK hükümleri uygulanır.

İdari yargıda iptal davası açabilmek “*objektif ehliyet*” şartına sahip olmayı gerektirmekle birlikte bu şartın varlığı tek başına yeterli kabul edilmemektedir.³⁴⁸ Objektif ehliyetin yanında aranacak şart “*subjektif ehliyet*” olarak adlandırılır. Hatta idari yargıda ehliyet ifadesinden genel olarak dava açabilme ehliyeti olarak ifade edilen “*subjektif ehliyet*” koşulu

³⁴⁶ Akylmaz, Sezginer, Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 257.

³⁴⁷ Akylmaz, Sezginer, Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 257.

³⁴⁸ Kaplan, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2022, s.206.

anlaşılır.³⁴⁹ Bu sebeple, çalışmanın ehliyet başlığı altında anlatılacak hususlar genel olarak kıyı kenar çizgisine karşı dava açabilme koşulu olan “*subjektif ehliyet*” kuralına ilişkin değerlendirmelerden oluşacaktır.

İdari yargılama usulünde “*subjektif ehliyet*” kuralı iptal ve tam yargı davalarına göre değişmektedir. Nitekim iptal davalarında dava açabilmek için “*menfaat ihlali*” şartı aranırken, tam yargı davalarında ise “*hak ihlali*” şartı aranmaktadır.³⁵⁰

İptal davaları ile idari işlemlerin hukuka uygunluğu denetlenerek hukuka aykırı olan işlemlerin iptali sağlanmaktadır.³⁵¹ Ancak hukuk düzeninde bir idari işleme karşı herkesin dava açabilme hakkının olduğunu kabul edebilmek mümkün değildir. Aksi durum idari faaliyetlerin yürütülmesini engelleyebilir. Bu sebeple bir idari işleme karşı herkesin dava açabilmesi menfaat ihlali olarak ifade edilen subjektif şart ile engellenmiştir.³⁵²

Menfaat ihlali kavramının yasal bir tanımı bulunmamaktadır. Bununla birlikte doktrin ve yargı kararlarıyla kavram açıklanmaya çalışılmaktadır. Anayasa Mahkemesi bir kararında³⁵³ 2577 sayılı Kanun’un 2’inci maddesinde menfaat ihlali kavramının düzenleme amacını ortaya koymaktadır. Yüksek mahkemeye göre menfaat ihlali kavramı; “*idari makamlar tarafından gerçekleştirilen ancak bireyin menfaatini etkilemeyen, bir başka ifadeyle birey üzerinde herhangi bir hukuksal sonuç doğurmayan işlemlerin uyumsuzluk konusu yapılarak hem yargının hem de idarenin sürekli ve gereksiz bir biçimde meşgul edilip işleyemez hâle gelmesini engellemek, bu suretle gerek yargı hizmetinin gerekse idarenin asli görevi olan kamu hizmetlerinin hızlı, düzenli ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak düşüncesiyle davacı ile arasında menfaat bağı kurulamayan işlemlerden doğan uyumsuzlukların esasının incelenmemesi maksadıyla idari yargıya ilişkin bir usul kuralı*” olarak düzenlenmiştir. Onar tarafından ise söz menfaat şartının getirilme amacı, “*dâvada ciddiyeti temin etmek, alâkasız kimselerin lüzumsuz müracaatlarla idarî kaza mercilerini işgal etmelerine mâni olmak*” şeklinde açıklanmaktadır.³⁵⁴

Menfaat ilişkisi, iptali istenilen idari işlem ile iptal isteminde bulunan davacı arasında bulunması gerekli olan ciddi ve makul alaka olarak ifade edilebilir.³⁵⁵ Ayrıca iptal davası açmak için etkilenmesi gereken menfaatin aynı zamanda kişisel, meşru ve güncel olması da gerekmektedir.³⁵⁶ Danıştay’a göre meşru menfaat; “*hukuksal bir durumdan çıkan ya da*

³⁴⁹ Kara, Danıştay Kararları Işığında, s.215.

³⁵⁰ Çağlayan, İdari Yargılama, s.251.

³⁵¹ Atay, Ethem Ender, İdari Yargılama Hukuku, s.400.

³⁵² Akylmaz/Sezginer/Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 268.

³⁵³ AYM, T. 10.05.2023, Başvuru Numarası: 2020/35269, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

³⁵⁴ Onar, s.1781.

³⁵⁵ Çağlayan, İdari Yargılama, s.251.

³⁵⁶ Yıldırım/Çınarlı, s. 93; Akylmaz,Sezginer,Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 271.

hukuksal bir duruma dayanan menfaati", kişisel menfaat *"ihlalin yöneldiği menfaatin kişiselliğini"* ve güncel (aktüel) menfaat *"iptal davasının açıldığı zaman ve karara bağlanırken menfaatin varlığını"* ifade etmektedir.³⁵⁷ Bununla birlikte menfaat, maddi veya manevi olabilir.

Menfaat ilişkisi bir idari işlemin iptali için tek başına yeterli olmayıp yalnızca iptal davasının açılabilmesine ilişkin ön koşuldur.³⁵⁸ Şayet açılan bir iptal davasında mahkemece davacının menfaatinin etkilenmediği davanın herhangi bir aşamasında anlaşılırsa İYUK'un 15'inci maddesinin (b) bendi kapsamında davanın ehliyet yönüyle reddine karar verilmesi gerekmektedir.

İptal davalarında dava konusu işlem ile davacı arasında menfaat ilişkisinin bulunup bulunmadığı idari yargı yerlerince her olaya özgü olarak ayrı bir değerlendirme yapılmak suretiyle belirlenecektir. Bu noktada kuşkusuz idari yargı yerlerinin takdiri bir yetkiye sahip olduğu kabul edilmelidir.

Bir idari işlem olarak kıyı kenar çizgisine karşı açılacak davalarda da taraf ve dava ehliyeti olarak ifade edilen *"objektif ehliyet"* şartı yanında *"sübjektif ehliyet"* olarak ifade edilen menfaat ihlali şartının varlığı aranmaktadır. Söz konusu menfaat şartının gerçek kişiler ile tüzel kişiler açısından ayrı ayrı değerlendirilerek açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

2.6.2.3.1. Gerçek Kişiler Açısından Ehliyet Şartı

Kıyı kenar çizgisi, kıyıların hukuksal rejimini ortaya koyması ve kıyıya ilişkin alanların belirlenmesini sağlayan idari bir işlem olması sebebiyle özel mülkiyete konu taşınmazların da sınırını tayin etmektedir. Aynı zamanda, kıyı kenar çizgisi kıyıya ilişkin planlama ve uygulama işlemlerinin yapılabilmesinin de ön koşuludur. Tüm bu fonksiyonları sebebiyle kıyı kenar çizgisinin birçok kişinin ve ayrıca kamu kurum ve kuruluşunun menfaatini olumlu veya olumsuz yönde etkileyeceği kuşkusuzdur.

Kıyı kenar çizgisine karşı dava açan bir kişinin iptalini istediği kıyı kenar çizgisi ile bir şekilde ilişkisinin olması yani menfaatinin etkilenmiş olması gerekir. Aksi halde dava açma ehliyetinin olmadığı kabul edilir. Ayrıca menfaatin kişisel, meşru ve güncel bir menfaat olması da zorunludur. Kişisellik, meşruluk ve güncellik alt şartlarının kıyı kenar çizgisi özelinde açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

Öncelikle kıyı kenar çizgisi ile davacı arasındaki menfaat ilişkisi kişisel olmalıdır. Kişisellikten anlaşılması gereken, idarece belirlenen kıyı kenar çizgisinin davacının taşınmazını veya farklı gerekçelerle kendisini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemesi olmalıdır. Davacı ile

³⁵⁷ Danıştay 8.D. T. 27.6.2019, E:2014/8503, K:2019/6173, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

³⁵⁸ Sancakdar/Önüt, s.177.

işlem arasında kişisel bir ilişkinin bulunup bulunmadığı somut duruma göre belirlenir.³⁵⁹ Kıyı kenar çizgisine konu taşınmaz ile mülkiyet veya hemşehri hukuku gibi herhangi bir ilişkisi bulunmayan bir şahsın bu alanda onaylanan kenar çizgisi ile kişisel bir menfaat ilişkisinin bulunduğu söylenemez. Nitekim Danıştay 6. Dairesi tarafından verilen bir kararda, davacının mülkiyetinde bulunan bir taşınmazı kapsamayan alan için onaylanan kıyı kenar çizgisine karşı açılan davada işlem ile davacı arasında kişisel bir menfaat ilişkisinin bulunmadığı vurgulanmıştır.³⁶⁰ Yüksek mahkeme anılan kararında davacı ile taşınmazın arasındaki ilişkinin mülkiyet ilişkisi olup olmadığı hususundan hareket etmeyip, davacının taşınmazını kapsamayan bir alan ile ilgili tesis edilen bir işlemin davacı tarafından dava konusu edilmeyeceğinden hareketle davanın ehliyet yokluğundan reddi gerektiğine hükmetmiştir.

Meşru olarak kabul edilmeyen bir menfaat, hukuk tarafından korunmayacağından iptal davası açılması için menfaatin meşru olması şartı da aranır.³⁶¹ Danıştay, deniz kenarında bulunan bir taşınmazın bir kısmını haricen satın alan ve kendisinden ecrimisil bedeli talep edilmesiyle birlikte kıyı kenar çizgisinden haberdar olarak kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle dava açan şahsın işgalci olduğundan bahisle işleme konu taşınmazla hukuken korunabilir bir menfaat bağının olmadığını düşünmektedir. Yüksek mahkeme, taşınmaz ile meşru bir menfaat ilişkisinin bulunmadığından bahisle davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.³⁶²

Menfaat ilişkisinin varlığı için kişisel ve meşruluk yanında güncellik de aranmaktadır. Buna göre dava açılması aşamasında aktüel olmayan bir menfaat ilişkisi iptal davası açılması için yeterli değildir. Şayet menfaat güncel değilse kişisel ve meşru olup olmadığına bakılmaksızın ve dava hangi aşamada olursa olsun davanın ehliyet yokluğu sebebiyle

³⁵⁹ Kaplan, s.207.

³⁶⁰ Danıştay 6.D, T. 7.5.2019, E:2019/2360, K:2019/3700, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024) “... Düzce İli, Akçakoca İlçesi, Akkaya Köyü sahili, F26-c-11-d-4-d, F26-c-11-d-4-c, F26-c-11-d-4-b, F26-c-11-d-3-a, F26-c-11-d-3-b ve F26-c-11-d-4-a nolu paftalardan geçen kıyı kenar çizgisinin düzeltilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin 04/06/2013 tarih ve 8314 sayılı işlem ile söz konusu paftalardan geçen kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle bakılan davanın açıldığı, davacının mülkiyetindeki Düzce İli, Akçakoca İlçesi, Akkaya Köyü, 1 pafta, 68 parsel sayılı taşınmazının F26-c-11-d-4-d onaylı paftasının 377-386 noktaları arasında geçen kıyı kenar çizgisinin kara tarafında kaldığı; dava konusu edilen 387-421, 422-425 ve 421-422 noktalarından geçen kıyı kenar çizgisi ile davacının mülkiyetindeki taşınmazın bir ilgisinin bulunmadığı, dava konusu işlemlerle davacı arasında belirtilen kısım yönünden kişisel ve güncel bir menfaat bağının bulunmadığı açıktır. Bu durumda, davacının mülkiyetindeki taşınmazın hukuki durumunu etkilemeyen 387-421, 422-425 ve 421-422 noktalarından geçen kıyı kenar çizgisi yönünden davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmesi gerekirken, dava konusu işlemin belirtilen kısmı yönünden esasının incelenmesi suretiyle verilen İdare Mahkemesi kararının bu kısmında hukuki isabet bulunmamaktadır.”

³⁶¹ Akylmaz/Sezginer/Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 302.

³⁶² Danıştay 6.D, T. 24.12.2020, E:2019/10076, K:2020/13652, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024) ; Benzer kararlar için bkz. Danıştay 6.D, T. 17.11.2020, E:2019/10271, K:2020/10949, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024) ; Danıştay 6.D, T. 30.5.2019, E:2019/3754, K:2019/5309, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024) ; İzmir BİM 3 İDD., T. 14.9.2021, E:2021/795, K:2021/608, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

reddedilmesi gerekmektedir. İptal davasının açıldığı sırada mevcut olan bir menfaatin varlığı aynı zamanda bu menfaatin güncel olduğu anlamına da gelir.³⁶³

Taşınmazlara ilişkin açılan iptal davaları açısından subjektif ehliyet koşulunun bulunup bulunmadığı noktasında tartışmalı hususlardan bir tanesi de kiracılık ilişkisidir. Danıştay’ın imar plan değişikliği, imar uygulaması, yıkım gibi taşınmaz ile ilgili idari işlemlerde kiracıların ehliyetine ilişkin farklı kararları bulunmaktadır. Danıştay 6. Dairesi, imar plan değişikliği ile park ve yol alanı olarak ayrılan bir taşınmazın ticaret alanı olarak planlanması gerektiği ileri sürülerek kiracı tarafından açılan bir davada, dava konusu taşınmaz ile mülkiyet veya benzer ilişkisi olmayan davacının imar planı ile kişisel ve meşru bir menfaat bağının olmadığı bu sebeple davanın ehliyet yokluğundan reddedilmesi gerektiğine hükmetmiştir.³⁶⁴

Parselasyon işlemlerinde ise kiracının ehliyeti açısından yargı kararlarının daha istikrarlı olduğu söylenebilir. Nitekim idari yargıda, parselasyon işlemlerine karşı kiracının dava açma noktasında ehliyetli olmadığı, bu işlemlere karşı dava açılabilmesi için taşınmaz ile davacı arasında doğrudan mülkiyet ilişkisinin bulunması gerektiğine yönelik birçok yargı kararı bulunmaktadır.³⁶⁵ Dolayısıyla gerçek kişiler tarafından parselasyon işlemine karşı dava açılabilmesi için düzenleme sahası içinde mülkiyet hakkına sahip olunan bir taşınmazın bulunması ve bu taşınmazın imar uygulamasından etkileniyor olması gerekmektedir.³⁶⁶

Kıyı kenar çizgisine karşı kiracı tarafından dava açılıp açılmayacağı noktasında yapılacak açıklamalar parselasyon işlemlerindeki açıklamalarla benzer nitelik taşımaktadır. Nitekim kıyı kenar çizgisinin, kıyı alanlarına ilişkin planlama ve uygulama işlemlerine dayanak olması dışında temel fonksiyonu kıyının hukuken sınırlarının tespitini yapmasıdır. Bu fonksiyon gereğince kıyı kenar çizgisinin tespitiyle birlikte kıyıda kalacak taşınmaz maliklerinin menfaati doğrudan etkilenmektedir. Dolayısıyla malik dışında, kiracılar açısından tespiti yapılan kıyı kenar çizgisine karşı dava açma noktasında meşru bir menfaat ilişkisinin bulunmadığı düşünülmektedir. O halde kıyı kenar çizgisinin tespit edildiği bir alanda taşınmaz malikinin idari dava açma iradesi yok iken taşınmazın kiracısı tarafından açılan davalarda “*subjektif ehliyet*” koşulunun sağlanmaması sebebiyle davanın ehliyet yönünden reddi gerekmektedir.

³⁶³ Çağlayan, İdari Yargılama, s.381.

³⁶⁴ Danıştay 6.D, T. 9.10.2023, E:2019/13769, K:2023/7265, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024) ; Benzer nitelikte karar için bkz. Danıştay 6.D, T. 18.3.2022, E:2018/7339, K:2022/3292, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024)

³⁶⁵ Danıştay 6.D, T. 21.3.2023, E:2020/2213, K:2023/2865, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024); Danıştay 6.D, T. 2.11.2023, E:2022/7987, K:2023/7888, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

³⁶⁶ Kara, İmar Hukukunun Dehlizlerinden, s.114.

Kıyı kenar çizgisine karşı açılacak davalarda ehliyet konusunda değerlendirilmesi gereken bir diğer husus da kıyı kenar çizgisine konu taşınmazın zilyedi tarafından dava açılması halidir. Antalya 4. İdare Mahkemesi kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddi üzerine taşınmazın zilyedi tarafından açılan davada, kıyı kenar çizgisinin salt mülkiyet hakkını ilgilendiren bir işlem olduğu sonucuna vararak zilyedin taşınmazı fiilen kullanılıyor olmasının fiili duruma hukukilik kazandıramayacağı görüşüyle taşınmaz ile mülkiyet ilişkisi bulunmayan zilyedin dava açma ehliyetinin olmadığına hükmettiği ve bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun ilgili istinaf dairesince kesin olarak reddedildiği görülmektedir.³⁶⁷ Kanaatimizce söz konusu karar zilyedin salt zilyet olduğundan bahisle dava açma ehliyetinin bulunmadığı noktasında sonucu itibarıyla isabetli ise de mahkemenin kıyı kenar çizgisinin salt mülkiyet hakkını ilgilendiren bir işlem olduğu görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira ilerleyen kısımlarda değinileceği üzere kıyı kenar çizgisinin kıyı alanına ilişkin planlama ve uygulamaların ön koşulu olma fonksiyonuna istinaden mülkiyet hakkı dışında dava açan ilgili tarafından ileri sürülen menfaatin niteliğine göre hemşehri hukukunda veya bazı idareler açısından olduğu gibi mülkiyet ilişkisinin varlığının aranmayacağı durumlarda söz konusu olabilmektedir.

3194 sayılı İmar Kanunu’nun 18 Mayıs 2018 tarihli ve 30425 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’un 16’ncı maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu’na Geçici 16’ncı madde olarak eklenmek suretiyle hukuk sistemimize giren yapı kayıt belgesinin de kıyı kenar çizgisine karşı açılacak davalarda “*subjektif ehliyet*” yönüyle değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapı kayıt belgesi, beyana dayalı olarak yetkili idarelerce düzenlenen ve ruhsatsız veya ruhsat eki mimari projelere aykırı yapıların kayıt altına alınmasına hizmet eden belge niteliğindedir. Söz konusu belge, yapının kullanım amacına yönelik bir belge olup, İmar Kanunu kapsamında verilen imar para cezası ve yıkım kararlarına ilişkin olarak hukukten sonuç doğuracağı kabul edilmektedir. Dolayısıyla yapı kayıt belgesi esasen imar mevzuatı kapsamında hukuki sonuç doğuran bir belge niteliğinde olduğundan, yapı kayıt belgesinin kıyı alanına ilişkin onaylı kıyı kenar çizgisine karşı doğrudan dava açma hakkı sağladığından bahsedilemeyecektir. Kaldı ki kıyı mevzuatı kapsamında uygulanan idari yaptırımlara karşı açılan davalarda yapı kayıt belgesinin hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik yargı kararları da bulunmaktadır.³⁶⁸ Bununla birlikte yapı kayıt belgesi sahibi olan şahsın aynı zamanda belgeye konu yapının maliki olması halinde kıyı kenar

³⁶⁷ Antalya 4. İdare Mah. T. 16.3.2022, E:2021/1365, K:2022/316, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

³⁶⁸ Antalya 2. İdare Mah. T. 31.12.2021, E:2021/705, K:2021/1306, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024) ; Antalya 4. İdare Mah. T. 24.2.2022, E:2021/705, K:2022/197, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).

çizgisine karşı “*subjektif ehliyet*” koşulunun sağlandığı konusunda şüphe bulunmamaktadır. Ancak burada “*subjektif ehliyet*” koşulunu sağlayan hukuki durum yapı kayıt belgesi olmayıp bizzat taşınmazın maliki olunması halidir.

Bununla birlikte ehliyet hususunda değerlendirilmesi gereken bir diğer menfaat grubu da kıyı alanlarında işletmeci olarak faaliyet gösterenler ile tahsis sahibi olan kişilerdir. Kıyı kenar çizgisine dava açma noktasında işletmeci veya tahsis sahipleri açısından durum kiracılar ile benzer niteliktedir. Kıyıda bulunan taşınmazla doğrudan mülkiyet ilişkisi bulunmayan bu kimselerin kıyı kenar çizgisi ile meşru bir menfaat ilişkisinin olmadığı, dolayısıyla “*subjektif ehliyet*” koşulunu sağlamadıkları ifade edilmelidir.

Danıştay, kıyı kenar çizgisine karşı açılacak davalarda taşınmaz ile davacı arasında mülkiyet ilişkisinin varlığını aramaktadır. Bu sebeple, kiracıların kıyı kenar çizgisine karşı dava açma noktasında ehliyetinin bulunmadığı görüşündedir.³⁶⁹ Danıştay ve istinaf mahkemelerinin kıyı kenar çizgisine karşı açılan davalarda menfaat ihlali koşulunu oldukça dar yorumladığı söylenebilir. Kanaatimizce, kıyı kenar çizgisine karşı açılan davalarda her olay ve uyuşmazlığın niteliğine göre dava açan kişinin menfaatinin ne ölçüde etkilendiğinin değerlendirilmesi ayrı ayrı yapılacak ise de salt kiracı, işgalci, işletmeci, tahsis sahibi veya zilyet olduğundan bahisle kıyı kenar çizgisinin tespitine dair işlemlere karşı subjektif ehliyet şartı sağlanmadığından dava açılmayacağı düşünülmektedir.

Nitekim bu kapsamda kıyı kenar çizgisinin kıyıları açısından fonksiyonunu anlamak ehliyet hususunun değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Kıyı kenar çizgisi, özel mülkiyete ilişkin taşınmazların da sınırını gösterdiğine göre dava açma noktasında mülkiyet ilişkisinin varlığını aramak menfaat ihlali açısından gerekli ise de kıyı kenar çizgisine karşı dava açılabilmenin tek yolu değildir. Başka bir ifadeyle kıyı kenar çizgisine ilişkin işletmelere bazı hallerde taşınmaz ile mülkiyet ilişkisi bulunmayan kişi veya kurumların da dava açabilmesi hak arama hürriyetinin korunması açısından gereklidir. Buna göre çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması amacıyla kamu yararını yakından ilgilendiren konularda, Danıştay içtihatlarıyla belde sakini olmak dava açmak için yeterli görülmektedir. Kanaatimizce yargısal

³⁶⁹ Danıştay 14.D, T. 25.10.2017, E:2016/1149, K:2017/5572, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024). “...Bu durumda; ecrimisil ödemekte olan davacının 1. derece doğal sit ilan edilen taşınmazda, işgalci olduğundan bahisle hakkında işlem yapıldığı, yine 775 sayılı Kanun’un 18. maddesi gereğince bu davayla ilgili tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davanın da reddine karar verilerek kesinleştiği dikkate alındığında, mülkiyeti Hazineye ait taşınmaz üzerinde davacı tarafından işletilen tesisin tahliye ve yıkımına ilişkin kararın dayanaklarından birinin de kıyı kenar çizgisi olduğundan bahisle, kıyı kenar çizgisinin yeniden belirlenmesi istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin davalı idare işleminin ve mevcut kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle bu davayı açan ve taşınmazla mülkiyet bağı bulunmayan davacının, malik tarafından iptali istenilmeyen işlemin iptalini isteme konusunda kiracı sıfatıyla meşru bir menfaatinin bulunmadığı anlaşıldığından, davanın ehliyet yönünden reddi gerekirken işin esasına girilerek karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir.” ; Benzer kararlar için bkz. Danıştay 6.D, T. 4.10.2010, E:2008/12755, K:2010/8633, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024); Danıştay 6.D, T. 19.1.2007, E:2004/5886, K:2007/145, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

içtihatlarla benimsenen bu ilkenin kıyı kenar çizgisi açısından da uygulanmasına engel bir durum bulunmamaktadır.

Hemşehri hukuku olarak ifade edilen kurala göre, bir yörede yaşayan vatandaşların kamu yararını ilgilendiren konularda dava açılabilmesi için menfaat ihlali koşulunun gerçekleştiği kabul edilmektedir. DİDDK bir kararında³⁷⁰ hemşehri hukukunun ehliyet hususuna yansıma şeklini “herkesin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı kapsamında, yaşadığı yer ve çevresine dair idari işlemler sonucunda o belde ikamet etmek koşuluyla işlemde menfaatinin etkileniyor olduğunun kabul edilmesini gerektirir. Bu durumun bir sonucu olarak da belde sakinlerinin çevre, tarih ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi işlemlere dava açma konusunda hemşehri hukuku kapsamında ehliyetli olduğu kabul edilmektedir.” şeklinde açıklamaktadır.

Kıyı kenar çizgisinin tespiti ve değiştirilmesine yönelik idari işlemlerin özel mülkiyeti ilgilendiren tarafı olduğu gibi şüphesiz kıyıların ve çevrenin korunması açısından doğrudan kamu yararını ilgilendiren tarafı da bulunmaktadır. Bu sebeple kıyılarda planlama ve uygulama işlemlerinin ön koşulu olan kıyı kenar çizgisinden kaynaklı ve kişisel yarar dışında kamu yararını önceleyen menfaat iddialarının dinlenmesi ve bu kapsamda ileri sürülen iddiaların her olay ve uyuşmazlığa göre ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle incelenmesi gerekmektedir. İdari yargı yerlerince yapılacak inceleme sonucunda kıyı kenar çizgisine konu yörede yaşayan vatandaşlar tarafından kamu yararını korumak amacıyla hareket edildiği anlaşılırsa hemşehri hukuku kapsamında dava açma ehliyetinin olduğunun kabulü gerekmektedir. Kanaatimizce, bu son halde davacının kıyı kenar çizgisine konu alanda malik olduğu taşınmazının bulunup bulunmadığının bir önemi olmayıp kamu yararını korumak maksadıyla hareket edip etmediği hususu önem arz etmektedir.

2.6.2.3.2. Tüzel Kişiler Açısından Ehliyet Şartı

Kıyı kenar çizgisine karşı gerçek kişiler dışında tüzel kişilerin de dava açma hakkı bulunmaktadır. Ancak dava açabilmek için tüzel kişiler açısından da öncelikle “*objektif ehliyet*” ve “*subjektif ehliyet*” şartlarının bulunması gerekmektedir. Tüzel kişiler; ticari şirketler, dernekler, vakıflar, sendikalar gibi özel hukuk kişileri olabileceği gibi belediyeler, kamu idareleri, meslek kuruluşları gibi kamu tüzel kişileri de olabilir.

Gerçek kişilerin kıyı kenar çizgisine karşı dava açabilme ehliyetine ilişkin yapılan açıklamalar büyük ölçüde tüzel kişiler arasında yer alan şirketler için de geçerlidir. Kıyı kenar çizgisine konu alanda malik olduğu taşınmazı bulunan bir şirket, kıyı kenar çizgisinin iptali

³⁷⁰ Danıştay İDDK, T. 13.10.2021, YD İtiraz No:2021/619, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

istemiyle dava açabileceği gibi kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemiyle idareye başvurulabilecektir. Bunun dışında, taşınmazın zilyedi, işgalcisi veya kiracısı konumunda bulunan şirketlerin kıyı kenar çizgisine karşı dava açma noktasında subjektif ehliyeti bulunmamaktadır. Bununla birlikte ticari faaliyet amacıyla kurulan şirketlerin yöre sakini sıfatıyla hemşehri hukukuna dayanarak kıyı kenar çizgisine karşı dava açamayacakları söylenmelidir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları arasında yer alan barolar da tüzel kişiliğine sahip idarelerdir. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun³⁷¹ 4667 sayılı Kanun ile değişik 76'ncı maddesinde barolar, *“avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek düzenini, ahlakını, saygınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmaları yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu”* olarak tanımlanmıştır.

Uygulamada barolar tarafından imar planlarına ve çevresel etki değerlendirmesine ilişkin bazı uyuşmazlıklara karşı dava açıldığı görülmektedir. Ancak Danıştay, baroların kendi görev alanlarına ilişkin olmayan ve doğrudan baroları ilgilendirmeyen imar plan değişikliklerine ve ÇED kararlarına karşı dava açamayacağı görüşündedir.³⁷² Kanaatimizce yüksek mahkemece, baroların dava açma ehliyetine yönelik verilen kararlar yerindedir. Zira kıyı kenar çizgisinin doğrudan baroların tüzel kişiliğinin hak ve menfaatlerini etkilemediği ve yukarıda aktarılan yasal düzenlemenin de barolara hukuken böyle bir hak tanımadığı düşünülmektedir. Danıştay 6. Dairesince, İzmir Barosu tarafından Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in iptali istemiyle açılan davada anılan baronun dava açma ehliyetinin bulunmadığına hükmedilmiştir.³⁷³ Bununla birlikte baroya ait bir taşınmazın yer aldığı kıyı alanına ilişkin belirlenen kıyı kenar çizgisine karşı dava açılabilirliği hususunda şüphe bulunmamaktadır.

Barolar dışında, odalar ve üst kuruluşları olan birlikler tarafından da zaman zaman idari yargıya başvurulduğu ve Danıştay tarafından meslek odaları tarafından açılan davalarda subjektif ehliyet hususunun geniş yorumlandığı görülmektedir. Özellikle plan değişikliğine ilişkin Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından açılan birçok davada Danıştay tarafından TMMOB'nin *“subjektif ehliyetinin”* var olduğu kabul etmektedir. Kıyı

³⁷¹ R.G. T. 7.4.1969/13168.

³⁷² Danıştay 6.D, T. 26.5.2022, E:2018/4425, K:2022/6253, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024); Danıştay İDDK, T. 24.5.2023, E:2023/328, K:2023/1102, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

³⁷³ Danıştay 6.D, T. 19.10.2022, E:2022/4958, K:2022/8804, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

kenar çizgisi de kıyı alanlarında planlamanın dayanağı olduğuna göre kıyı kenar çizgisine karşı ilgili oda ve birlikler tarafından açılan davalarda ehliyetli oldukları düşünülmektedir. Nitekim İDDK, kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle TMMOB tarafından açılan bir davada anılan birliğin subjektif ehliyetinin bulunduğu³⁷⁴ hükmetmiştir.³⁷⁵ Sancakdar ve Önüt'e göre, *“hukuk devleti ilkesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanmasında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının menfaat ilgisinin ortaya koyduğu durumlarda”* dava açma ehliyetinin kabul edilmesi gerekmektedir.³⁷⁶ Kanaatimizce de TMMOB, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası (HKMO) gibi kıyı kenar çizgisi ile ilgisi kabul edilebilecek başka bir ifadeyle kişisel bir menfaati kabul edilebilecek meslek örgütleri tarafından kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle açılacak davalarda bu meslek kuruluşlarının dava açma ehliyetinin var olduğunun kabulü gerekmektedir.

Belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulan dernek ve vakıfların amaç ve faaliyet alanları tüzüklerinde belirtilmektedir. Bu tüzel kişilerin, tüzüklerinde belirtilen hak ve çıkarları ilgilendiren konularda dava açabilecekleri kabul edilmektedir.³⁷⁷ Dolayısıyla amacı ve faaliyet alanı kıyıların korunmasına yönelik hareket etmek olan bir dernek veya vakfın kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle dava açabileceği kabul edilmelidir.

Kıyı Kanun'un Uygulamasının Dair Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasında, onaylanan kıyı kenar çizgisine ilan süresi içerisinde ilgililer dışında kamu kurum ve kuruluşlarının da itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Buradan hareketle kıyı kenar çizgisine karşı kamu kurum ve kuruluşlarının da dava açabilmesinin mümkün olduğu söylenebilir. Ancak söz konusu düzenleme bulunmasa dahi onaylı kıyı kenar çizgisinden menfaati etkilenecek kamu kurumlarının bulunması muhtemel olduğundan, bu kurumların dava açma ehliyetinin kabulü gerekmektedir.

Kıyı kenar çizgisine karşı dava açma ehliyeti bulunup bulunmadığının tartışılması gereken idarelerin başında belediyeler gelmektedir. Nitekim kıyı kenar çizgisinin tespit edilmiş olması kıyı alanında planlama yapılabilmesinin ön koşulu olduğuna göre belirlenen kıyı kenar çizgisi bölgede yapılacak imar planlama çalışmalarını doğrudan etkileyecektir. Bu sebeple

³⁷⁴ Kıyı kenar çizgisine yönelik işlemlere meslek kuruluşları tarafından dava açılmayacağına yönelik farklı görüş için bkz. **Kara**, Danıştay Kararları Işığında, s.235

³⁷⁵ Danıştay İDDK, T. 4.11.2010, E:2010/2026, K:2010/1474, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024). *“...Bu durumda, Kıyı Yasası'nın amacı ve kıyı kenar çizgisinin niteliği de gözetildiğinde, yukarıda değinilen mevzuat karşısında, uyumsuzluk konusu alanla ilgili olarak düzenlenen imar planlarına karşı dava açma ehliyeti bulunduğu hususunda tartışma olmayan Mimarlar Odasının bunun doğal sonucu olarak planların dayanağı kıyı kenar çizgisinin iptalini isteme konusunda da dava açma ehliyeti bulunduğu sonucuna varılmıştır.”* Benzer karar için bkz. Danıştay 14.D, T. 31.1.2013, E:2011/9157, K:2013/470, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

³⁷⁶ **Sancakdar/Önüt**, s.186.

³⁷⁷ **Kara**, Danıştay Kararları Işığında, s.229.

planlama yapma görev ve yetkisine sahip olan belediyelerin valiliklerce belirlenip Bakanlıkça onaylanan kıyı kenar çizgisine karşı dava açma ehliyetinin bulunduğu kabul edilmelidir.

Bir ilçe belediyesi tarafından ilçe sınırları içinde onaylanan kıyı kenar çizgisinin güncellenmesi istemiyle yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine açılan davada, Antalya 4. İdare Mahkemesi³⁷⁸, ilçe belediyesinin söz konusu alanda malik olduğu taşınmaz bulunmadığından bahisle ehliyetinin bulunmadığına karar vermiş ve bu karar ilgili istinaf dairesi tarafından uygun bulunarak kesinleşmiştir. Kanaatimizce, bu karara katılmak mümkün değildir. Zira belediyeler tarafından kıyı kenar çizgisine karşı açılan davalarda subjektif ehliyet hususu incelenirken belirlenmesi gereken temel kriter, ilgili belediyenin kıyı kenar çizgisine konu alanda taşınmazının bulunup bulunmadığı hususu değil, bölgede planlama yapma yetkisi olup olmadığıdır. Nitekim benzer bir uyuşmazlıkta Samsun Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi, ilçe belediyesi tarafından kıyı kenar çizgisine ilişkin açılan bir davada belediyelerin plan yapma yetkisine dikkat çekerek ilk derece mahkemesince verilen davanın ehliyet yönünden reddine ilişkin kararın kaldırılmasına hükmetmiştir.³⁷⁹

2.6.2.4. İdari Davaya Konu Olacak Kesin ve Yürütülmesi Gereken Bir İşlem Olup Olmadığının İncelenmesi

İdari yargıda davanın esasının incelenebilmesi için gerekli koşullardan birisi de dava konusu edilecek işlemin kesin ve yürütülmesi gereken nitelikte bir işlem olmasıdır. Zira idarenin tüm işlemleri idari davaya konu edilemez.

İdari işlemin kesin olması ile yürütülebilir olması birbirinden farklı kavramlardır.³⁸⁰ Erkut tarafından kesinlik kavramı, “*idari işlemin uygulanmaya hazır, tamam (nihai) bir işlem niteliğinde olması*” olarak tanımlanmaktadır.³⁸¹ Başka bir ifadeyle kesinlik, idari işlemin öngörülen tüm aşamaları tamamlamış olması anlamına gelmektedir.³⁸² Yürütülebilirlik ise esasen icrailik anlamına gelmekte olup, idari işlemin yöneldiği tarafın onamına gerek kalmaksızın tek yanlı olarak hukuksal etki doğurabilme özelliği olarak açıklanabilir.³⁸³ Kişilerin hukukunu etkiler niteliği bulunmayan hazırlık işlemleri, danışma işlemleri, raporlar,

³⁷⁸ Antalya 4. İdare Mah. T. 31.3.2022, E:2021/357, K:2022/378, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

³⁷⁹ Samsun BİM 2. İDDD. T. 15.6.2023, E:2023/964, K:2023/1319, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024). “... Olayda, ilçede imar planı yapma yetkisi olan davacı idarenin, plan yapma aşamasında kıyı kenar çizgisinin hatalı belirlenmesinden kaynaklı sorunlar yaşanacağından bahisle kıyı kenar çizgisinin yeniden tespitini istemesinde ve bu istemin reddine ilişkin davacı adına tesis edilen işlemin iptalini istemekte kişisel meşru ve güncel menfaatleri olduğu anlaşıldığından, uyuşmazlık konusu işlem yönünden davanın esasının incelenerek bir karar verilmesi gerekirken, ehliyet yönünden reddedilmesinde hukuki isabet bulunmamaktadır.”

³⁸⁰ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 317.

³⁸¹ Erkut, s.146.

³⁸² Kalabalık, Halil, İdari Yargılama Usulü, s.162.

³⁸³ Karahanogulları, İdare Hukuku, s. 47.

tutanaklar, teklifler, görüş, bildirici işlemler, uyarılar gibi işlemler idarenin icrai nitelikte olmayan işlemleri olarak kabul edilir.³⁸⁴

Kesin ve yürütülmesi gereken işlem olarak kabul edilmeyen işlemlere karşı açılan davaların İYUK'un 14/3-d ve 15/1-b maddeleri uyarınca reddi gerekmektedir. Uygulamada kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem niteliği bulunmayan işlemlere karşı açılan davalarda davanın “*incelenmeksizin reddine*” şeklinde hüküm kurulduğu görülmektedir.³⁸⁵ Bu husus davanın her aşamasında mahkemelerce re'sen dikkate alınır.

Kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi ve onayına ilişkin işlem süreci çalışmanın önceki kısımlarında açıklanmıştı. Buna göre kıyı kenar çizgisi nihai aşamaya gelmeden önce belirli bir teknik inceleme gerektirdiğinden kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem niteliği taşıması ancak Bakanlık tarafından onaylanması sonucunda gerçekleşecektir. Bu aşamadan önceki kısımlar olan; kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunun çalışmaları, bu çalışmalar sırasında ve sonucunda hazırlanan tutanaklar, tespitlerin üzerine geçirildiği halihazır haritalar, bunların dayanağı belgeler, ölçü işlemleri ve nihayet Bakanlık onayından önce tesisi zorunlu olan valilik uygun görüşü gibi işlemler kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin idari işlem öncesi hazırlık mahiyetinde idari işlemlerdir.

Hazırlık işlemlerinin hukuka aykırılık iddiaları ancak asıl işlemin dava konusu edilmesi halinde ileri sürülebilmektedir.³⁸⁶ Dolayısıyla ilgililer tarafından doğrudan Bakanlık onay işlemi dava konusu edilmeksizin yalnızca yukarıda sayılan işlemlerin dava konusu edilmesi halinde açılan davaların kesin ve yürütülebilir nitelikte olmaması sebebiyle incelenmeksizin reddi gerekmektedir. Çünkü bu işlemler İYUK'un 14/3-d'üncü maddesinde öngörülen kesin ve yürütülmesi zorunlu idari işlem olarak kabul edilemezler. Ancak Bakanlık işlemi ile birlikte bu işleme dayanak olarak tesis edilen hazırlık işlemlerinin birlikte dava konusu edilmesi halinde ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve Danıştay tarafından söz konusu davaların esasının incelendiği dikkate alındığında, bu işlemlerin asıl işlem olan Bakanlık onayıyla birlikte dava edilmesi halinde idari davaya konu edilebileceğinin idari yargı tarafından kabul edildiği söylenebilir.³⁸⁷

³⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Akılmaz/Sezginer/Kaya**, Türk İdari Yargılama, s. 324 vd.

³⁸⁵ Antalya 5. İdare Mah., T. 15.1.2024, E:2024/49, K:2024/21, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024). “...Bu durumda, dava konusu edilen ek tahakkuk fişinin, tek başına ve doğrudan icra edilebilme kabiliyetine, dolayısıyla davacı hakkında icrai sonuç doğurabilecek bir niteliğe sahip olmadığı; bu suretle, kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem niteliği taşımayan dava konusu işlemin iptali istemiyle açılan davanın incelenmeksizin reddi gerekmektedir.”

³⁸⁶ **Akılmaz/Sezginer/Kaya**, Türk İdari Yargılama, s. 324.

³⁸⁷ Danıştay 6.D, T. 28.11.2019, E:2019/7304, K:2019/12465, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024); Danıştay 6.D, T. 28.11.2019, E:2019/16478, K:2019/12461, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).

Kanaatimizce, idari yargı yerlerinin kıyı kenar çizgisinin belirlenmesine ilişkin hazırlık işlemlerinin asıl işlemle birlikte dava konusu edilmesi halinde bu işlemlerin de idari davaya konu edilebilir nitelikte kabul edilmesine yönelik tutumu makul ve kabul edilebilir ise de ilgililerce bu işlemlere karşı dava açılmasında herhangi bir hukuki yarar bulunmamaktadır. Zira kıyı kenar çizgisine ilişkin işlem ancak Bakanlık onayı ile icrai ve kesin nitelik taşıyacağından yalnızca Bakanlık onay işleminin iptali isteminde bulunulması yeterli görülmelidir. Bununla birlikte belirtilen hazırlık işlemlerinin hukuka aykırı olduğu düşünülmekte ise doğrudan iptallerinin talep edilmesi yerine dava dilekçesinde hukuka aykırılık iddialarına yer verilerek bu iddiaların açıklanması yeterli olarak kabul edilmelidir.

İlgililerin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlarının kıyı kenar çizgisine göre konumlarının öğrenilmesi istemiyle yapılan başvuru sonucunda idarelerce tesis edilen işlemler bildirici işlemler olarak kabul edilmelidir. Ancak bu işlemlerin bildirici işlem niteliğinde olması için başvuruda herhangi bir yeni tespit veya değişiklik talebinin bulunmaması gerekmektedir. Bildirici mahiyette tesis edilen işlemler kişilerin hukuki durumunu etkiler nitelikte görülmediğinden idari davaya konu edilemezler.³⁸⁸

2.6.2.5. Süre İncelemesi

İdari yargılama usulünde ilk inceleme hususlarından birisi de süre incelemesidir. Hiçbir idari işleme sonsuza dek dava açılabilceği kabul edilemez. Zira bir idari işleme karşı dava açma süresinin bulunmadığını kabul etmek idareyi sürekli dava tehdidi altında bırakmak ve idari işlemlerde istikrarın sağlanmasını engellemek anlamına gelecektir.

İdari yargılama usulünde süre kamu düzeninden kabul edilmekte olup³⁸⁹ süreye ilişkin hususların İYUK'un 7'inci ve devamı maddelerinde düzenleme altına alındığı görülmektedir. Buna göre idari yargıda genel dava açma süreleri, idari davalarda 60 gün, vergi davalarında ise 30 gün olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte İYUK'un 20'inci maddesinde düzenlenen ivedi yargılama usulünün uygulanacağı davalar ile merkezi ve ortak sınavlara ilişkin açılacak davalarda ve bazı özel kanunlarda özel dava açma sürelerinin düzenlendiği görülmektedir. Süre

³⁸⁸ Rize İdare Mah., T. 31.3.2021, E:2021/114, K:2021/392, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024). “...Davacılar... isimli şahsın başvurusu üzerine; taşınmazın kıyı kenar çizgisindeki durumu ile ilgili olarak verilen bir bilgilendirme mahiyetinde olduğu, nitekim davacı başvurusunun; taşınmazın, kıyı kenar çizgisindeki durumunun düzeltilmesi/kıyı kenar çizgisinin kara tarafında kalmasına yönelik olarak yeniden bir belirleme yapılmasına yönelik bir talebi içermediği gibi davalı idare tarafından da gerek başvurunun reddine gerekse taşınmazın durumunun belirlenmesine ilişkin yeni bir işlem tesis edilmediği, dolayısıyla dava konusu edilmek istenilen işlemin, bildirim mahiyetinde bir işlem olduğu, icrai nitelik taşımadığı, hali hazırda ortada yapılan bir uygulama işleminin de olmadığı dikkate alındığında, ortada idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığı anlaşılmıştır.”

³⁸⁹ Sancakdar/Önüt, s.195; Atay, Ender Erdem, İdari Yargılama Hukuku, s.404.

kamu düzeninden olduğundan, taraflarca her zaman ileri sürülebileceği gibi mahkemeler tarafından da davanın her aşamasında re'sen dikkate alınır.

İdari yargıda iptal davaları açısından dava açma süresinin başlangıcı, bireysel işlemler ile düzenleyici işlemlere göre farklı değerlendirilmektedir.³⁹⁰ Bireysel işlemler açısından, dava açma süresi yazılı bildirim ile başlar. Ancak başlangıç için yazılı bildirim yapıldığı gün değil, bildirimi izleyen gün esas alınır. Yazılı bildirim belirli kurallara tabidir. Buna göre yazılı bildirimin geçerli kabul edilerek dava açma süresinin başlangıcı açısından yeterli görülebilmesi için bildirimle ilişkin tebligatın usulüne uygun yapılması, bildirimin açık ve anlaşılır olması, ayrıca yapılan bildirimde işleme karşı başvuru mercileri ile başvuru süresinin de gösterilmesi gerekmektedir.³⁹¹

Düzenleyici işlemler açısından ise dava açma süresinin başlangıcı işlemin ilanı gerekip gerekmediğine göre değişmektedir. İlanı gerekmeyen bir düzenleyici işleme karşı açılacak davalar için İYUK'ta herhangi bir düzenleme bulunmadığından bu davaların öğrenme tarihinden itibaren dava açma süresi içerisinde açılabilmesinin kabulü gerekmektedir. İlanı gereken düzenleyici işlemler açısından ise İYUK'un 7'inci maddesinin 4'üncü fıkrasına istinaden dava açma süresi ilanı izleyen günden itibaren başlar. Ayrıca anılan hüküm uyarınca düzenleyici işlemin uygulanması halinde ilgililer tarafından düzenleyici işlem veya uygulama işlemi ya da her ikisi aleyhine birden dava açılabilmesi mümkündür. Dolayısıyla anılan düzenlemeye göre, düzenleyici işleme karşı ilanı izleyen günden itibaren 60 gün içerisinde dava açılmaması halinde ve bu işleme istinaden bireysel işlem yani uygulama işlemi tesis edilmesi durumunda ilgililere düzenleyici işleme karşı tekrar bir dava açma hakkının verildiği kabul edilebilir.

Kıyı kenar çizgisi Bakanlıkça onaylanması üzerine yürürlüğe girer. Kıyı Kanunu'nda kıyı kenar çizgisinin ilanına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş ise de Kıyı Kanunu'nun Uygulamasına Dair Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde; “*Yürürlüğe giren kıyı kenar çizgisi, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelerce, bu sınırlar dışında valiliklerce tespit edilen ilan yerlerinde bir ay süreyle ilan edilir.*” hükmüne yer verilerek ilan şekli düzenlenmiştir. Anılan hükümden anlaşılabileceği üzere kıyı kenar çizgisi ilanı gereken bir işlemdir. Bununla birlikte çalışmanın önceki kısımlarda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere kıyı kenar çizgisi tarafımızca düzenleyici işlem olarak kabul edildiğinden, bu haliyle kıyı kenar çizgisine karşı dava açma süresinin ilanı izleyen günden itibaren başlayacağı kabul edilmelidir.

³⁹⁰ Çağlayan, İdari Yargılama, s.259.

³⁹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 339 vd.

Ayrıca kıyı kenar çizgisinin ilan edilmesi üzerine ilgililer tarafından ilan süresi içerisinde itirazda da bulunulabilir. Ancak bu itiraz zorunlu olmayıp ihtiyari niteliktedir.

Kıyı kenar çizgisinin Bakanlık tarafından onaylanarak ilan edilmesi üzerine şayet ilgililer tarafından herhangi bir itirazda bulunulmadı ise bir aylık ilan süresinin bittiği günü izleyen günden itibaren dava açma süresi başlar. İlanı izleyen günden itibaren altmış gün geçtikten sonra dava açılması halinde davanın süre aşımı yönüyle reddi gerekmektedir. Nitekim 2010 yılında onaylanarak ilan edilen bir kıyı kenar çizgisine karşı aradan geçen beş yıl sonrasında 2015 yılında açılan bir davada Çanakkale İdare Mahkemesince³⁹² davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmiş ve bu karar Danıştay 6. Dairesince onanmıştır. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisine ilan süresi içerisinde itirazda bulunulması halinde itiraz valilik bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunca on beş gün içerisinde incelenerek itiraz hakkında bir komisyon raporu düzenlenir. Düzenlenen komisyon raporu karar vermek üzere Bakanlığa gönderilir ve bakanlık tarafından rapor dikkate alınmak üzere itiraz hakkında bir karar verilir. Bakanlık tarafından itirazın kabul edilmesi halinde kıyı kenar çizgisinin tespit ve onayına ilişkin süreç aynen işletilir.

Buna karşılık, Bakanlık tarafından itirazın reddedilmesi halinde ise bu kararın ilgiliye tebliğ edilmesi gerekmektedir. İtirazın reddine dair kararın ilgiliye tebliği üzerine tebliği izleyen günden itibaren altmış gün içerisinde itirazın reddine dair işlemle birlikte tespiti yapılan kıyı kenar çizgisine karşı dava açılabilir. Ancak itiraz hakkında idarelerce herhangi bir işlem tesis edilmemesi durumunda, başka bir ifadeyle bir aylık askı süresi içinde 2577 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi kapsamında başvuruda bulunulması ve bu başvuruya idari dava açma süresinin başlangıç tarihi olan son ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verilmeyerek isteğin reddedilmiş sayılması halinde, zımni ret tarihini takip eden altmış günlük dava açma süresi içinde davanın açılması gerekmektedir.

Süre konusunda buraya kadar yapılan açıklamalar, kıyı kenar çizgisinin Bakanlık tarafından onaylanması üzerine ilan ile başlayacak dava açma süresine ilişkindir. Bununla birlikte yönetmelik'te belirtilen hallerle sınırlı olarak kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi her zaman söz konusu olabileceğinden ve idarece re'sen yapılacak değişiklikler kıyı kenar çizgisinin ilk tespitinde olduğu gibi aynı onay ve ilan sürecine tabi olacağından bu hallerde süreye ilişkin tespitler aynen geçerlidir.

Diğer yandan, ilgililer tarafından Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde belirtilen ve sınırlı olarak sayılan hallerde kıyı kenar çizgisinin

³⁹² Çanakkale İdare Mah., T. 2.5.2016, E:2016/207, K:2016/318, UYAP Karar Arama (E.T:24.2.2024).

değiştirilmesi veya yeni bir tespit yapılması istemiyle başvuru yapılabilecektir. Bu haller çalışmasının önceki kısımlarında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

İlgililerce kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi veya yeni bir tespit yapılması istemiyle idareye başvuru yapılması ve bu başvurunun idarelerce reddedilerek davacıya bildirilmesi durumunda başvurunun reddine yönelik işlemin ilgiliye tebliğini izleyen günden itibaren genel dava açma süresi içerisinde dava açılabilmesi noktasında şüphe bulunmamaktadır. Ancak başvurunun reddi üzerine, bu işlemle birlikte üzerinde değişiklik talep edilen kıyı kenar çizgisinin onayına ilişkin esas işleme veyahut yalnızca kıyı kenar çizgisinin onayına ilişkin esas işleme karşı dava açılması durumunda yapılacak süre incelemesinin tartışılmasında fayda bulunmaktadır. Zira ülkemizde kıyı alanına ilişkin birçok kıyı kenar çizgisinin tespit ve onay tarihi oldukça eski zamanlara dayanmaktadır. Örneğin, kıyı kenar çizgisi 1975 yılında onaylanan bir kıyı alanına ilişkin kıyı kenar çizgisinin ilgilisi tarafından mükerrer kıyı kenar çizgisi bulunduğu gerekçesiyle değiştirilerek yeni bir kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi talebinde bulunulması üzerine söz konusu talebin idarece reddedilmesi durumunda ilgili tarafından 1975 yılında onaylanan kıyı kenar çizgisine karşı dava açılabilir midir?

Kanaatimizce bu sorunun cevabı, doğrudan düzenleyici işlemlerin uygulanmasına yönelik işlem tesis edilmesi halinde uygulama işlemiyle birlikte düzenleyici işleme karşı da dava açılıp açılmamasıyla ilgilidir.

Düzenleyici işlemlere karşı, işlemin ilanını izleyen günden itibaren altmış gün içerisinde dava açılabilmesi gibi düzenleyici işlemin uygulanması halinde uygulama işleminin tebliğ tarihinden itibaren yine altmış gün içinde düzenleyici işleme veya düzenleyici işlemle birlikte uygulama işlemine karşı dava açılabilir. Burada uygulama işlemiyle ifade edilmek istenen, kişilerin hukuksal durumlarında değişiklik yaratan bireysel nitelikteki işlemlerdir. O halde kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi veya yeni bir kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi istemiyle yapılan başvuruların reddi halinde, söz konusu ret işlemi başvuran şahıs açısından uygulama işlemi yani bireysel işlem olarak kabul edileceğinden, bu işlemin tebliğini izleyen günden itibaren altmış gün içerisinde başvurunun reddine dair işlem ile birlikte kıyı kenar çizgisinin onayına ilişkin işlem de dava konusu edilebilecektir.

1975 yılında onaylanan kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi istemiyle 2020 yılında yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine, söz konusu ret işlemi ile birlikte 1975 tarihinde onaylanan kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle açılan bir davada, ilk derece mahkemesince, kıyı kenar çizgisinin onayına ilişkin işlem bireysel işlem olarak kabul edilmiş ve bu işleme karşı 2020 yılında yapılan başvuru ise 2577 sayılı İYUK'un 11'inci maddesi kapsamında bir başvuru olarak değerlendirilmek suretiyle davanın süre aşımı nedeniyle reddine hükmedildiği

görülmüştür. Ancak söz konusu kararın istinaf edilmesi üzerine Samsun Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesince verilen karar özellikle mülkiyet hakkına yapılan vurgu sebebiyle dikkat çekicidir. Anılan istinaf dairesince; davacı tarafından 2020 yılında yapılan başvuru, 2577 sayılı İYUK'un 10'uncu maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bir başvuru olarak değerlendirilerek ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına hükmedilmiştir.³⁹³

1981 tarihinde onaylanan kıyı kenar çizgisinden, taşınmaz üzerinde aykırı yapılaşma sebebiyle verilen imar para cezası ve yıkıma ilişkin 2012 tarihli encümen kararıyla haberdar olan bir davacı tarafından kıyı kenar çizgisinin iptali istemiyle açılan davada, ilk derece mahkemesince kıyı kenar çizgisinden en geç 2012 yılında tesis edilen encümen kararının tebliği ile haberdar olunduğu kabul edilerek bu tarihten sonra altmış gün içerisinde açılmayan davanın süreaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir. Söz konusu kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay 14. Dairesince kıyı kenar çizgisinin onaylanmasına ilişkin işlemin davacıya tebliğ edildiğine ilişkin bilgi ve belge bulunmadığı ve söz konusu işlemin tüm unsurlarıyla birlikte encümen kararının tebliği ile öğrenilmesinin mümkün olmadığından bahisle ilk derece mahkemesinin kararının bozulduğu görülmektedir.³⁹⁴ Yüksek mahkeme tarafından verilen karar incelendiğinde, kıyı kenar çizgisinin bireysel işlem olarak ele alındığı ve bireysel işlemlerde olduğu gibi işleme karşı dava açma süresinin başlangıcı için tebliğ şartının arandığı anlaşılmaktadır. Buna göre kıyı kenar çizgisinin ilanına ilişkin düzenleme, Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te ilk defa 2/4/2013 tarih ve 28606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren değişikliklerle getirildiğinden, bu tarihten önce onaylanan ve ilanı yapılmayan kıyı kenar çizgilerinin ilgililere tebliğ edilmemiş olması durumunda her zaman dava konusu edilebileceği kabul edilmelidir.

³⁹³ Samsun BİM 2. İDDD. T. 15.9.2021, E:2021/1185, K:2023/893, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024). "... Anayasal güvence altındaki temel hak ve özgürlüklerden olan mülkiyet hakkının kullanılabilmesi için, ilgililerin, gerekli işlemin yapılmasını idareden her zaman isteyebilecekleri açıktır. Bu durum, mülkiyet hakkının zaman ötesi niteliğinden kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesinin 10.4.2003 günlü, E:2002/112, K:2003/33 sayılı ve 17.3.2011 günlü, E: 2009/58, 2011/52 sayılı kararlarında da bahsedildiği üzere, hukukun genel ilkelerinden birisi de mülkiyet hakkının zaman ötesi niteliği, başka bir anlatımla mülkiyet hakkının zamanaşımına uğramamasıdır. Mülkiyet hakkının bu niteliğinden dolayı, bu hakkı ilgilendiren konularda gerekli işlemin yapılması isteminin idarece reddedilmiş olması halinde, aynı konuda 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca idareye tekrar başvurulmasına ve başvurunun reddi halinde ret işlemine karşı dava açılmasına bir engel bulunmamaktadır. Her yeni başvuru üzerine idarece tesis edilecek işlem için 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinde öngörülen 60 günlük süre içinde dava açılması mümkündür. Bu durumda, davacının, 02/11/2020 tarihli dilekçesi ile yaptığı başvurunun Giresun Valiliğinin 18/11/2020 günlü, 11205 sayılı işlemiyle reddedildiği anlaşılmakta olup, yapılan bu başvurunun 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kapsamında bir başvuru olarak nitelendirilmesi gerektiğinden, anılan işlemin ve 25/12/1975 tarihli kıyı çizgisi tespit kararının iptali istemiyle 15/12/2020 gününde açılan davada süre aşımı bulunmadığından, İdare Mahkemesince davanın esasının incelenmesi gerekirken, davanın süre aşımı yönünden reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir.

³⁹⁴ Danıştay 14.D, T. 1.12.2014, E:2013/8784, K:2014/10637, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).

Süre konusunda ifade edilmesi gereken bir diğer husus da kıyı kenar çizgisinin kıyı ve sahil şeridinde yapılacak planlama ve uygulama işlemleri için dayanak oluşturmasıyla ilgilidir. Nitekim kıyı alanlarında yapılacak planlama veya uygulama işlemi doğrudan kıyı kenar çizgisiyle bağlantılı olduğundan, bu alanlarda planlama veya uygulama yapılması halinde plan ve uygulama işlemlerinin dayanağı olan kıyı kenar çizgisine, plan ve uygulama işlemlerine karşı dava açma süresi içerisinde dava açılabileceğinin kabulü gerekmektedir.

2.6.2.6. Husumet İncelemesi

İdari yargıda husumet kavramı ile ifade edilen davanın karşı tarafı olan idaredir.³⁹⁵ Kural olarak iptal davalarında davaya konu işlemi tesis eden idari merci veya makam davalı olarak kabul edilir ve husumet ona yöneltilir.³⁹⁶

Hasım, İYUK'un 14/3-f maddesi uyarınca ilk inceleme konularından birisi olmakla birlikte idari bir davada hasım gösterilmemiş olması veyahut gösterilen hasmın yanlış ya da eksik olması davanın ret sebebi değildir.³⁹⁷ Bu hallerde mahkeme veya hakim tarafından tespit edilecek gerçek hasma dava dilekçesinin tebliğine karar verilir.

Kıyı kenar çizgisine ilişkin davalarda hasım mevkiinde onay işlemi yapan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte hazırlık işlemlerinin yürütüldüğü valiliklerin hasım mevkiine alınıp alınmaması noktasında değerlendirme yapılacak olursa, kanaatimizce kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin işlemlere karşı açılacak davaların hem Bakanlık hem de Valilik husumetiyle incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Nitekim nihai işlem ilgili Bakanlık tarafından tesis edilmekle birlikte gerek hazırlık işlemlerinin tümünün valilikler tarafından gerçekleştirilmesi gerekse her ne kadar İYUK'ta buna yönelik düzenleme bulunmadığı açık ise de taşınmazın bulunduğu yer idaresi olması sebebiyle uyuşmazlığın çözümüne sunacağı katkı dolayısıyla bakanlık yanında valiliklere husumet yöneltilmesinin yargılama süreci açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Nitekim uygulamada her iki idareye birlikte husumet yöneltildiği görülmektedir.

Bununla birlikte ilgililer tarafından kıyı kenar çizgisinin değiştirilmesi veya yeniden belirlenmesi şeklinde valiliklere yapılan başvuruların valilik bünyesinde oluşturulan kıyı kenar çizgisi tespit komisyonlarınca incelenerek reddedilmesi hallerinde bu işlemlere karşı açılacak davalarda hasım mevkiinde yalnızca ilgili valiliğin bulunması yeterli olacaktır. Zira başvuru valilik aşamasında değerlendirilerek reddedildiğinden ortada ilgili Bakanlık bünyesinde tesis edilen bir işlemin varlığından söz edilemeyecektir.

³⁹⁵ Atay, Ethem Ender, İdari Yargılama Hukuku, s.407; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, Türk İdari Yargılama, s. 397.

³⁹⁶ Sancakdar/Önüt, s.254.

³⁹⁷ Çağlayan, İdari Yargılama, s. 277.

2.6.3. Kıyı Kenar Çizgisine İlişkin Uyuşmazlıklarda Kanun Yoluna İlişkin Değerlendirme

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 18/6/2014 tarihli 6545 sayılı Kanun’un 20’inci maddesiyle değişik “*Temyiz*” başlıklı 46’ıncı maddesinde, Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin maddede sınırlı olarak sayılan davalar hakkında verdikleri kararların, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştay’da, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebileceği kuralı yer almış; aynı Kanun’un 45/6’ıncı maddesinde bölge idare mahkemelerinin 46’ıncı maddeye göre temyiz yolu açık olmayan kararlarının kesin olduğu hükme bağlanmıştır. Anılan maddede sınırlı olarak sayılan uyuşmazlık türleri arasında Kıyı Kanunu’ndan doğan uyuşmazlıklara yer verilmediği görülmektedir. Dolayısıyla kıyı kenar çizgisinin doğan uyuşmazlıkların istinaf aşamasında kesinleşeceği, bu itibarla kıyı kenar çizgisinden doğan uyuşmazlıklara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı anlaşılmaktadır.

Kanaatimizce, temyiz yolunun açık olduğu davalar arasına kıyı kenar çizgisinden kaynaklanan davaların mutlaka eklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, anılan maddenin (f) bendinde belirtilen; imar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalara ek cümle olarak kıyı kenar çizgisinden kaynaklanan davaların da eklenmesi suretiyle temyiz yolunun açılması isabetli olacaktır. Nitekim Kıyı Kanunu’nda, kıyı kenar çizgisinin, kıyı ve sahil şeridine ilişkin planlama ve uygulama işlemlerinin dayanağı olduğu açıkça belirtilmiştir. O halde kıyı kenar çizgisi dayanak alınarak yapılan imar planı ve parselasyon kararlarına karşı temyiz yolunun açık olduğu kabul edilmiş iken bu işlemlerin dayanağı olan kıyı kenar çizgisine karşı temyiz yolunun kapatılmış olması kanun yollarına ilişkin düzenleme açısından çelişki oluşturmaktadır.

SONUÇ

Kıyı kenar çizgisi, kıyılarda planlama ve uygulama yapılabilmesinin ön koşulu olan ve tespiti yetkili idarelerce yapılan bir idari işlemdir. Buradan hareketle; çalışmada, kıyı kenar çizgisi bir idari işlem olarak ele alınmış ve bütün yönleriyle incelenmeye çalışılmıştır. Kıyı kenar çizgisi ancak kıyı alanlarında söz konusu olabilir. Kıyı alanı ifadesiyle ilk anlaşılan alanlar denizlere ait kıyılar ise de doğal veya yapay göller ile bazı akarsulara ilişkin kıyı alanları açısından da kıyı kenar çizgisi belirlenmektedir.

Ülkemiz açısından kıyıların anayasal ve yasal bir düzenleme altına alınması çok eski kabul edilecek bir geçmişe sahip değildir. Nitekim 1961 Anayasası'nda kamulaştırma başlıklı 38'inci madde dışında kıyı ifadesine yer verilmemiş, 130'uncu maddesinde ise tabii servet ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğundan bahsedilmekle yetinilmiştir. 1982 Anayasası'nın 43'üncü maddesiyle kıyıların ilk kez anayasal bir hükümle koruma altına alındığı söylenebilir. Bu süreç içerisinde Kıyı Kanunu çalışmaları yapılmış ise de AYM kararıyla ilk Kıyı Kanunu'nun tümü iptal edilmiştir. Akabinde günümüzde yürürlükte bulunan Kıyı Kanunu 17/4/1990 tarih ve 20495 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kıyı mevzuatımızda yer alan hükümler uyarınca kıyı kenar çizgisinin tespitinde valilikler, onayında ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı görevli ve yetkili kılınmıştır. Ancak ifade edilmelidir ki kıyı kenar çizgisinin tespitine, onayına ve değiştirilme sürecine ilişkin düzenlemelere büyük ölçüde Kıyı Kanunu'nda yer verilmeyip, bu hususlarda düzenleme yapılması Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'e bırakılmıştır. Kanaatimizce, Kıyı Kanunu'nda kıyı kenar çizgisine ilişkin düzenlemeler eksiktir. Özellikle kıyı kenar çizgisinin değişim hallerine ilişkin hükümlere Kıyı Kanunu'nda yer verilmeli ve bu itibarla değişiklik halleri kanuni bir sınırlandırmaya tabi tutulmalıdır. Aksi durum, düzenleyici işlem olan yönetmelikte idarelerce her zaman değişiklik yapılmak suretiyle yeni yeni kıyı kenar çizgisi değişim sebeplerinin belirlenmesine neden olmaktadır. Zira kıyı kenar çizgisi ancak zorunluluk halinin varlığı durumunda değiştirilmesi gereken bir çizgidir. Dolayısıyla bu zorunluluk sınırlarının net bir biçimde belirlenmesi yasal bir düzenlemenin yapılmasını gerektirmektedir.

Bununla birlikte kıyı kenar çizgisine ilişkin olarak temel problemlerin başında idareler tarafından belirlenen kıyı kenar çizgisinin YİBHKG kararı doğrultusunda adli yargı makamlarınca doğrudan dikkate alınmayıp takdiri delil olarak değerlendirilmesinin geldiği söylenebilir. Esasında son derece hatalı bir içtihadı birleştirme kararına dayanan ve

uygulanmaya devam eden söz konusu hukuki durumun temel nedeni, kanaatimizce yine kanuni düzenlemelerdeki eksikliktir. Bu durum, idarelerce belirlenen kıyı kenar çizgisi yanında adli yargı makamlarınca yeni bir kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi sonucunu doğurmakta ve sonuçları itibarıyla açık bir fonksiyon gasbı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hukuku ve idare hukuku yönüyle iki ayrı kıyı kenar çizgisi belirlenmesine neden olan hukuki durumun ortadan kaldırılması, idarece belirlenen kıyı kenar çizgisinin gerek adli gerekse idari makamları bağlayıcı olduğunu ortaya koyacak açık bir yasal düzenlemenin yapılmasına bağlıdır.

Kıyının Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının en önemli sonuçlarından birisi şüphesiz kıyıların genel kural gereğince yapılaşmaya yasak alanlar olarak kabul edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Kıyı Kanunu ile Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te kıyıda yapılaşmanın söz konusu olabileceği haller belirtilmiştir. Çalışmamızda kıyı alanlarında yapılması mümkün yapılar açıklanarak bu alanlara ilişkin yapılaşma koşulları belirtilmiştir. Kıyı alanlarında yapılaşma ancak toplumun kıyılardan yararlanmasına imkan sağlayıcı veya kolaylaştırıcı amaç taşımalıdır. Özet olarak ifade edilmelidir ki kıyı alanlarında ana kural yapılaşmamadır. Buna rağmen, şayet yapılaşma söz konusu olacaksa ancak toplumun kıyılardan yararlanmasına hizmet edici nitelikte olmalıdır. Günümüzde kıyı alanlarında yapılaşmanın istisna oluşunun aksine yapılaşma öngören birçok yeni düzenleme yapıldığı görülmektedir. Ancak bu düzenlemelerin kıyılardan yararlanmada temel ölçütün kamu yararı olduğuna yönelik ilkeye aykırı olduğu ifade edilmelidir.

Çalışmada, bir idari işlem olarak ele alınan kıyı kenar çizgisinin önce idari işlem niteliği ve idari işlem teorisi içerisindeki yeri açıklanmış, akabinde anılan Yönetmelik'te belirlenen değişim sebepleri tek tek incelenmiştir. Değişim sebepleri açıklanırken yargı kararlarından özellikle faydalanılmıştır.

Kıyıların anayasal hükümle Devletin hüküm ve tasarrufu altında kabul edilmiş olması başlı başına anayasal bir koruma olarak kabul edilebilir. Kıyılar tüm toplumun eşit ve özgür şekilde istifade edebileceği alanlardır. Ancak toplumun yararlanabileceği alanın sınırları net ve belirli olmalıdır. Kıyı alanının sınırları ise farazi bir çizgi olan kıyı kenar çizgisi ile çizilir. Dolayısıyla kıyı kenar çizgisi yalnızca teknik bir çizgiden ibaret olmayıp aynı zamanda kıyı alanları açısından kendisine hukuki sonuçlar bağlanan idari bir tasarruftur. Bu idari tasarrufun hukuki sonuçlarını anlayabilmek adına çalışmada idari işlem teorisi kıyı kenar çizgisi özelinde anlatılmaya çalışılmıştır. Danıştay'ın görüşünün aksine kanaatimizce kıyı kenar çizgisi düzenleyici bir idari işlemdir. Zira Kıyı Kanunu'nda kabul edildiği üzere kıyı kenar çizgisinin temel fonksiyonlarından birisi de kıyı ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapılabilmesine

dayanak teşkil etmesidir. Başka bir ifadeyle, kıyı alanlarında uygulama işlemi yapılabilmesi için öncelikle kendisine uygun hareket edilmesini gerektirecek bir düzenleyici işlemin belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada kıyı kenar çizgisinin düzenleyici işlem olduğu hususunun Kıyı Kanunu'nda örtülü olarak da olsa kabul edildiği söylenmelidir. Bununla birlikte kıyı kenar çizgisinin düzenleyici işlem olduğunu kanıtlayıcı tek gerekçe belirtilen kanuni düzenleme de değildir. Çalışmada, kıyı kenar çizgisinin düzenleyici işlem olduğuna yönelik iddia gerekçeleriyle birlikte açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın son kısmında kıyı kenar çizgisinin yargısal denetimi ele alınmıştır. Hukuk devletinin en önemli gereklerinden birisi olarak idari işlemler yargısal denetime tabidir. İdari işlem niteliği ayrıntılı olarak açıklanan kıyı kenar çizgisinin yargısal denetimine ilişkin açıklamalar 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 14'üncü maddesinde düzenlenen ilk inceleme hususlarıyla sınırlı olarak yapılmıştır. Zira çalışmanın önceki kısımlarında kıyı kenar çizgisinin esasına yönelik yargısal denetime ilişkin birçok konu ele alınmış olduğundan yargısal denetim başlığı altında tekrara düşmemek adına yalnızca idari işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda incelenen ilk inceleme hususları anlatılmıştır. Bu kapsamda, kıyı kenar çizgisinin düzenleyici idari işlem olmasının sonuçları doğrudan yargısal denetimin niteliğini de belirlemektedir. Özellikle, kıyı kenar çizgisine yönelik ilk inceleme hususları arasında ehliyet ve süre incelemesi sonuçları itibarıyla oldukça önemlidir. Kanaatimizce, idari yargı yerlerince kıyı kenar çizgisine yönelik süre konusunda değerlendirme yapılırken geniş yorum yapılması gerek mülk sahibi şahıslar açısından mülkiyet hakkının korunması, gerekse tüm vatandaşlar açısından kamu yararının sağlanması yönüyle oldukça önemlidir. Ehliyet açısından ise, kıyı kenar çizgisine karşı açılacak davalarda menfaat koşulunun yalnızca mülkiyet hakkının varlığına yönelik irdelenmesi, hak arama hürriyetine aykırılık oluşturacaktır. Bu sebeple, yargı yerlerince ehliyet hususu incelenirken salt mülkiyet hakkının varlığını aramaktan ziyade her somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgüner, Tayfun/Berk/Kahraman : **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul, 2017.
- Akın, Ümit : **İdare Hukuku Açısından Kıyıların Tabi Olduğu Hukuki Rejim**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998.
- Akil, Cenk : “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Haczedilemezliği Kuralı Üzerine Düşünceler”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.2, 2012.
- Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut : **Eşya Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.
- Aksakal, Ahmet : “İdari İşlem Teorisi Açısından 3194 Sayılı İmar Kanunu Özelinde İmar Yaptırımları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2020.
- Aksoylu, Bekir : “Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararının Düşündürdükleri”, **Danıştay Dergisi**, Yıl:28, sy.95, 1998.
- Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil: **Türk İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil: **Türk İdari Yargılama Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2022
- AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi: Cilt 13, Ana Yayıncılık A.Ş. ve Encyclopedia Britannica İnc.
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Ayvaz, Sema Taşpınar/Hanağası, Emel: **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Arslan, O. Kahan : “Kamu Malı Niteliğinin Tespiti ve Kamu Mallarından Yararlanmanın Esasları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, c.30, sy.131, 2017.
- Atay, Cevdet : **Türk Hukukunda Kamu Malların Hukuksal Durumu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- Atay, Ethem Ender : **İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Atay, Ethem Ender : **İdari Yargılama Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023

- Bilgen, Pertev : “Türk Hukukunda İdarenin Taşınmaz Malları (Bir Deneme)”, **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, sy.9, 1994.
- Çağlayan, Ramazan : **İdare Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Çağlayan, Ramazan : **İdari Yargılama Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Duran, Lütfi : “Kamusal Malların Ölçütü”, **Amme İdaresi Dergisi**, c.5, sy.1-3, 1986.
- Düren, Akın : **İdare Malları**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975.
- Düren, Akın : “Kıyıların Hukuki Düzeni”, **Mimarlık Dergisi**, sy.14, 1976.
- Elligıram, Büşra : **“İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Eren, Fikret : **Mülkiyet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- Erinç, Sırrı : **Jeomorfoloji II**, (Güncelleştirenler: Ertek/Ahmet, Güneysu, Cem), Der Kitabevi, 2015.
- Erkut, Celal : **İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği**, Danıştay Yayınları, Ankara, 2015.
- Eroğlu, Cem : **Anatüzeeye Giriş (Anayasa Hukukuna Giriş)**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009.
- Erol, Oğuz : “Türkiye’de kıyıların doğal niteliği, kıyının ve kıyı varlıklarının korunmasına ilişkin ‘Kıyı Kanunu’ uygulamaları konusuna jeomorfolojik yaklaşım”, **Bülten**, İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, 1989.
- Ersöz, A. Kürşat : **Türk İdare Hukuku Kapsamında Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

- Ersöz, A. Kürşat : **Türkiye’de Deniz Limanlarının İdare Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- Gözler, Kemal : **İdare Hukuku Cilt I**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2009.
- Gözler, Kemal : **İdare Hukuku Cilt II**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2009.
- Gözübüyük, Şeref/Tan, Turgut : **İdare Hukuku, Cilt I Genel Esaslar**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2021.
- Gülan, Aydın : **Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuki Rejim**, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1999.
- Gümüş, Mustafa Alper : **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- Günday, Metin : **İdare Hukuku**, İmaj Yayınevi, 2011.
- Güney, Emrullah : **Yerbilim 2 Jeomorfoloji**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Işıklar, Celal : “İdare İle Kamu Malları Arasındaki Hukuki İlişki Bağlamında Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında Olma”, **SÜHFD**, c.31, sy.2, 2023.
- Kalabalık, Halil : **İdare Hukuku Dersleri Cilt-II**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Kalabalık, Halil : **İdari Yargılama Usulü Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Kaplan, Gürsel : **İdari Yargılama Hukuku**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2022.
- Kara, Seyfettin : **Danıştay Kararları Işığında İmar Planı Değişikliği**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- Kara, Seyfettin : **İmar Hukukunun Dehlizlerinden Biri: Parselasyon**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Kara, Seyfettin : **İdari Yaptırım Boyutuyla İmar Para Cezası Artırım/İndirim ve İptal Sebepleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- Karahanoğulları, Onur : **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023

- Karahanoğulları, Onur : **İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.
- Kaya, Cemil : **İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021
- Kaygısız, Cansel : **Kıyılarının Doldurulmasının Hukuki Rejimi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2010.
- Kırbaş, Sadık : **Devlet Malları**, Adım Yayıncılık, Ankara, 1988.
- Kocababa, Serter : **Uydu Görüntüleri ile Kıyı Çizgisi Değişimi ve Risk Analizi: Konyaaltı Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, Afyon, 2017.
- Kuntalp, Erden : “Kıyılarının Hukuksal Düzeni”, **Mimarlık Dergisi**, sy.14, 1976.
- Kutay, İlhan : “Kıyının Hukuksal Düzeni”, “**Yargı Aylık Dergisi**”, sy. 24, 1978.
- Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe: **Eşya Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013
- Onar, Sıddık Sami : **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1966.
- Özay, İlhan : **Günışığında Yönetim**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.
- Pekcanıtez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet: **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Sancakdar, Oğuz/Önüt, Burcu/Doğan, Eser/Turhan, Mine/Seyhan, Serkan: **İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Sancakdar, Oğuz/Samancı, Uğur/Çalış, Hande Sena/Işık, Merve: **Sular Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- Sirmen, Lale : **Eşya Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Söyler, Yasin : İdari Yargılama Usulünde Sebep İkamesi, “**TAAD**”, 2017, sy.31.
- Tanrıver, Süha : **Medeni Usul Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

- Ulusoy Ali D. : **Türk İdare Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Ünel, Fatma Bünyan/Kuşak, Lütfiye/Çelik, Mehmet Özgür/Alptekin, Aydın/Yakar, Murat :“Kıyı Çizgisinin Belirlenerek Mülkiyet Durumunun İncelenmesi”, **Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi**, 2020.
- Yıldırım, Ramazan/Çınarlı, Serkan : **Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri**, Astana Yayınları, Ankara, 2018.
- Yıldırım, Turan/Yasin, Melikşah/Kaman, Nur/Özdemir, H. Eyüp/ Üstün, Gül/Tekinsoy, O. Özge: **İdare Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Anayasa Mahkemesi Kararları

- AYM, T. 24.09.2008, E:2008/26, K:2008/127, RG:18.11.2008/27058.
- AYM, T. 4.4.1991, E:1990/12, K:1991/7, RG:13/8/1991/20959.
- AYM, T. 12.1.2012, E:2011/23, K:2012/3, RG:17.3.2012/27058.
- AYM, T. 2.6.2009, E:2004/85, K:2009/69, RG:10.12.2011/28138.
- AYM, T. 22.05.2015, Bireysel Başvuru No:2012/611, RG:22.5.2015/29363.
- AYM, T. 12.1.2012, E:2011/23, K:2012/3, RG:17.3.2012/27058.
- AYM, T. 25.02.1986, E:1985/1, K:1986/4, RG:10.7.1986/19160.
- AYM, T. 11.05.2022, Bireysel Başvuru No: 2018/26431,
- AYM, T. 4.10.2023, E:2020/42, K:2023/99, RG:4.10.2023/32329.
- AYM, T. 24.09.2008, E:2008/26, K:2008/127, RG:18.11.2008/27058.
- AYM, T. 21.10.1992, E:1992/13, K:1992/50, RG:30.6.1993/21623.
- AYM, T. 4.10.2023, E:2020/42, K:2023/99, RG:4.10.2023/32329.
- AYM, T. 5.1.2006, E:2005/98, K:2006/3, RG:4.1.2008/26746.
- AYM, T. 25.2.1986, E:1985/1, K:1986/4, RG:10.7.1986/19160.
- AYM, T. 18.9.1991, E:1990/23, K:1991/29, RG:23.1.1992/21120.
- AYM, T. 15.04.2004, E:2004/26, K:2004/51, RG:11.8.2004/25550.
- AYM, T. 8.12.2016, Bireysel Başvuru Numarası: 2014/11408, RG:23.12.2016/29927.
- AYM, T. 10.05.2023, Bireysel Başvuru Numarası: 2020/35269, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

Danıştay Kararları

- Dan. 1.D, T. 19.11.1997, E:1997/150, K:1997/153, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023).
- Dan. 8.D, T. 24.6.2020, E:2017/4425, K:2020/2765, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023).
- Dan. 8.D, T. 30.12.2022, E:2022/2182, K:2022/8504, UYAP Karar Arama (E.T:6.12.2023).
- Dan. 7.D, T. 21.11.2020, E:2020/1786, K:2000/3402, UYAP Karar Arama (E.T:11.12.2023).
- Danıştay Genel Kurulu 13/04/1981 T. E:1981/4, K:1981/25, Danıştay Dergisi
- Dan. 8.D, T. 12.10.2011, E:2008/5814, K:2011/4689, UYAP Karar Arama (E.T:14.12.2023).
- Dan. 10.D, T. 17.12.2004, E:2001/3903, K:2004/7806, UYAP Karar Arama (E.T:16.12.2023).
- Dan. 6.D, 25.11.1987, E:1987/56, K:1987/1156.
- Dan. 6.D, T. 9.11.2022, E:2022/1531, K:2022/9355, UYAP Karar Arama (E.T:23.12.2023).

Dan. 6.D, T. 22.1.1998, E:1997/1684, K:1998/493, UYAP Karar Arama (E.T:1.1.2024).

Dan. İDDK, T. 1.6.2023, E:2023/45, K:2023/1206, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024).

Dan. 4.D, T. 27.9.2023, E:2023/10986, K:2023/5128, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024).

Dan. 3.D, T. 22.3.2017, E:2016/15254, K:2017/1956, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024).

Dan. 9.D, T. 15.3.2018, E:2015/3334, K:2018/1706, UYAP Karar Arama (E.T:6.1.2024).

Dan. 6.D, T. 7.4.2010, E:2009/6117, K:2010/3491, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 14.D, T. 9.4.2012, E:2011/9244, K:2012/2528, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 6.D, T. 3.10.2022, E:2022/6543, K:2022/8315, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 6.D, T. 14.10.2020, E:2018/8978, K:2020/9353, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 6.D, T. 9.7.2020, E:2019/19818, K:2020/7026, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 6.D, T. 13.11.2023, E:2022/3760, K:2023/8169, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 6.D, T. 26.12.2017, E:2017/60, K:2017/11753, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 14.D, T. 9.4.2012, E:2011/9244, K:2012/2528, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 6.D, T. 7.4.2010, E:2009/6117, K:2010/3491, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).

Dan. 14.D, T. 18.2.2015, E:2013/11229, K:2015/1203, UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024).

Dan. 14.D, T. 1.12.2014, E:2013/8784, K:2014/10637, UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024).

Dan. 14.D, T. 23.6.2015, E:2013/5181, K:2015/5573, UYAP Karar Arama (E.T:19.1.2024).

Dan. 14.D, T. 23.6.2015, E:2013/5181, K:2015/5573, UYAP Karar Arama (E.T:19.1.2024).

Dan. 14.D, T. 19.12.2018, E:2018/3516, K:2018/7781, UYAP Karar Arama (E.T:20.1.2024).

Dan. İDDDK, T. 27.3.2014, YD İtiraz No: 2013/843, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024).

Dan. 14.D, T. 23.6.2015, E:2013/5181, K:2015/5573, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024).

Dan. 6.D, T. 23.5.2023, E:2021/11106, K:2023/5002, UYAP Karar Arama (E.T:23.1.2024).

Dan. 6.D, T. 21.9.2022, E:2022/3689, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024).

Dan. İDDK, T.8.12.2022, YD İtiraz No: E:2022/1057, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024).

Dan. 14.D, T. 19.12.2018, E:2018/3516, K:2018/7781, UYAP Karar Arama (E.T:27.1.2024).

Dan. 6.D, T. 14.12.2022, E:2022/7950, K:2022/11362, UYAP Karar Arama (E.T:14.2.2024).

Dan. 6.D, T. 21.9.2022, E:2022/5622, K:2022/7918, UYAP Karar Arama (E.T:16.2.2024).

Dan. 14.D, T. 3.12.2013, E:2013/10278, K:2013/8989, UYAP Karar Arama (E.T:16.2.2024).

Dan. 6.D, T. 28.11.2001, E:2001/6376, K:2021/5888, UYAP Karar Arama (E.T:16.2.2024).

Dan. 8.D, T. 27.6.2019, E:2014/8503, K:2019/6173, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

Dan. 8.D, T. 5.10.2022, E:2018/6074, K:2022/5407, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

Dan. 6.D, T. 7.5.2019, E:2019/2360, K:2019/3700, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

Dan. 6.D, T. 24.12.2020, E:2019/10076, K:2020/13652, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

Dan. 6.D, T. 17.11.2020, E:2019/10271, K:2020/10949, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

Dan. 6.D, T. 30.5.2019, E:2019/3754, K:2019/5309, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).

Dan. 6.D, T. 9.10.2023, E:2019/13769, K:2023/7265, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 18.3.2022, E:2018/7339, K:2022/3292, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 21.3.2023, E:2020/2213, K:2023/2865, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 2.11.2023, E:2022/7987, K:2023/7888, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 14.D, T. 25.10.2017, E:2016/1149, K:2017/5572, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 4.10.2010, E:2008/12755, K:2010/8633, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 19.1.2007, E:2004/5886, K:2007/145, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. İDDK, T. 13.10.2021, YD İtiraz No:2021/619, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 26.5.2022, E:2018/4425, K:2022/6253, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. İDDK, T. 24.5.2023, E:2023/328, K:2023/1102, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 19.10.2022, E:2022/4958, K:2022/8804, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. İDDK, T. 4.11.2010, E:2010/2026, K:2010/1474, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 14.D, T. 31.1.2013, E:2011/9157, K:2013/470, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).

Dan. 6.D, T. 28.11.2019, E:2019/7304, K:2019/12465, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).

Dan. 6.D, T. 28.11.2019, E:2019/16478, K:2019/12461, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).

Dan. 14.D, T. 1.12.2014, E:2013/8784, K:2014/10637, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).

Danıştay Dergisi, S.44-45, S.60

Yargıtay Kararları

Yarg. 14. H.D. T. 4.12.2006, E:2006/12485, K:2006/14372, UYAP Karar Arama (E.T:14.12.2023).

Yarg. 20. H.D, T. 27.6.2008, E:2007/17176, K:2008/9282, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023).

Yarg. 1. H. D. T. 29.6.2009, E:2009/5799, K:2009/7491, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T:16.12.2023).

YHGK. T. 23.5.2015, E:2013/12-1705, K:2015/1085, UYAP Karar Arama (E.T:3.12.2023).

YHGK. T. 3.12.2008, E:2008/7-717, K:2008/722, (E.T:6.12.2023).

YİBHKG, 28.11.1997, E:1996/5, K:1997/3, RG:30.12.1997/23216, (E.T:11/12/2023)

İstinaf ve İlk Derece Mahkemesi Kararları

- Adana BİM 2. İDDD, T. 23.5.2023, E:2022/524, K:2023/733 UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024).
- Antalya 4. İdare Mah. T. 16.3.2022, E:2021/1365, K:2022/316, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).
- Antalya 4. İdare Mah. T. 31.3.2022, E:2021/357, K:2022/378, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).
- Antalya 5. İdare Mah., T. 15.1.2024, E:2024/49, K:2024/21, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).
- Çanakkale İdare Mah., T. 2.5.2016, E:2016/207, K:2016/318, UYAP Karar Arama (E.T:24.2.2024).
- Erzurum BİM 3 İDD., T. 29.12.2021, E:2021/2385, K:2021/3702, UYAP Karar Arama (E.T:11.1.2024).
- Erzurum BİM 3. İDDD. 29.12.2021, E:2021/2385, K:2021/3702, UYAP Karar Arama (E.T:12/1/2024).
- İstanbul BİM 5. İDDD, T. 09.09.2020, E:2019/2357, K:2020/1234, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024).
- İzmir BİM 3 İDD., T. 14.9.2021, E:2021/795, K:2021/608, UYAP Karar Arama (E.T:17.2.2024).
- İzmir BİM 3. İDDD, T. 20.6.2019, E:2018/1320, K:2019/415, UYAP Karar Arama (E.T:20.1.2024)
- İzmir BİM 3. İDDD. 9.10.2019, E:2019/202, K:2019/767, UYAP Karar Arama (E.T:12/1/2024).
- Konya BİM 2. İDDD, T. 13.10.2021, E:2021/580, K:2021/2024, UYAP Karar Arama (E.T:20.1.2024).
- Konya BİM 2. İDDD, T. 13.10.2021, E:2021/580, K:2021/2024, UYAP Karar Arama (E.T:25.1.2024).
- Konya BİM 2. İDDD, T. 24.9.2001, E:2019/2298, K:2020/2080, UYAP Karar Arama (E.T:27.1.2024).
- Konya BİM 2. İDDD, T. 24.9.2020, E:2019/2298, K:2020/2080, UYAP Karar Arama (E.T:20.1.2024).

- Konya BİM 2. İDDD. 27.10.2021, E:2021/422, K:2021/2140, UYAP Karar Arama (E.T:12/1/2024).
- Konya BİM 3. İDD., T.31.10.2023, E:2023/822, K:2023/397, UYAP Karar Arama (E.T:3.3.2024).
- Rize İdare Mah., T. 31.3.2021, E:2021/114, K:2021/392, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).
- Sakarya 1. İdare Mah. T. 29.3.2017, E:2016/560, K:2017/391, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024).
- Sakarya 2. İdare Mah. T. 28.12.2016, E:2015/1177, K:2016/1798, UYAP Karar Arama (E.T:21.1.2024).
- Samsun 1. İdare Mah., T. 15.2.2017, E:2016/1123, K:2017/278, (Kesinleşmiş karar) UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024).
- Samsun BİM 2. İDD., T.10.3.2021, E:2020/468, K:2021/269, UYAP Karar Arama (E.T:3.3.2024).
- Samsun BİM 2. İDDD, T. 10.3.2021, E:2020/468, K:2021/269, UYAP Karar Arama (E.T:20.1.2024).
- Samsun BİM 2. İDDD, T. 10.3.2021, E:2020/468, K:2021/269, UYAP Karar Arama (E.T:27.1.2024).
- Samsun BİM 2. İDDD. T. 15.6.2023, E:2023/964, K:2023/1319, UYAP Karar Arama (E.T:18.2.2024).
- Samsun BİM 2. İDDD. T. 15.9.2021, E:2021/1185, K:2023/893, UYAP Karar Arama (E.T:23.2.2024).
- Samsun BİM 2. İDDD. T. 4.12.2018, E:2018/226, K:2018/1003, UYAP Karar Arama (E.T:13.1.2024).
- Antalya 2. İdare Mah. T. 31.12.2021, E:2021/705, K:2021/1306, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).
- Antalya 4. İdare Mah. T. 24.2.2022, E:2021/705, K:2022/197, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).
- İznik Asliye Hukuk Mah. T. 19.11.2020, E:2016/112, K:2020/343, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).
- İzmir BAM 16. Hukuk Dairesi. T. 19.11.2020, E:2016/112, K:2020/343, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).
- Gemlik 2. Asliye Hukuk Mah. T. 13.2.2019, E:2018/179, K:2019/107, UYAP Karar Arama (E.T:16.3.2024).

İnternet Kaynakları

[https://cevreseelgostergeler.csb.gov.tr/korunan-kiyi-uzunlugu-i-](https://cevreseelgostergeler.csb.gov.tr/korunan-kiyi-uzunlugu-i-85779#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20toplam%20k%C4%B1y%C4%B1%20uzunlu%C4%9Fu,ye%20tekab%C3%BCl%20etmektedir%5Bi%5D.)

[85779#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20toplam%20k%C4%B1y%C4%B1%20uzunlu%C4%9Fu,ye%20tekab%C3%BCl%20etmektedir%5Bi%5D.](https://cevreseelgostergeler.csb.gov.tr/korunan-kiyi-uzunlugu-i-85779#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20toplam%20k%C4%B1y%C4%B1%20uzunlu%C4%9Fu,ye%20tekab%C3%BCl%20etmektedir%5Bi%5D.)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/996610>

<https://gayrimenkulmevzuati.com/halihazir-harita-nedir-halihazir-harita-nasil-hazirlanir>

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://terim.rehberim.gen.tr/sozluk/dsi-hidroloji-erimleri-sozluęu/terimler?harf=m>

https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1y%C4%B1_erozyonu

<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/>

<https://www.mevzuat.gov.tr/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14251.pdf>

[https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c042/tbmm18042087ss0301.p
df](https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c042/tbmm18042087ss0301.pdf)

https://anayasa.gov.tr/media/7465/gerekceli_anayasa_2021.pdf

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c007/mgk_01007118.pdf

<https://islamansiklopedisi.org.tr/mevat>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Jeomorfoloji>

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Falez#:~:text=Falez%2C%20kayalar%C4%B1n%20a%C5%9F%C4%B1nmas%C4%B1%20ile%20olu%C5%9Fan,co%C4%9Frafya%20literat%C3%BCr%C3%BCnde%20ya
l%C4%B1yar%20da%20kullan%C4%B1lmaktad%C4%B1r](https://tr.wikipedia.org/wiki/Falez#:~:text=Falez%2C%20kayalar%C4%B1n%20a%C5%9F%C4%B1nmas%C4%B1%20ile%20olu%C5%9Fan,co%C4%9Frafya%20literat%C3%BCr%C3%BCnde%20yal%C4%B1yar%20da%20kullan%C4%B1lmaktad%C4%B1r)

<https://www.bilgiedinmehakki.org/blog/2006/10/12/genel-idari-usul-tasarisi/>

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Alper AKSAKAL
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Selçuk Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yabancı Dil / Diller	İngilizce

